

Questiones Fra. Almadei
Reygreti Lugdunensis or-
dinis predicatorum in libros
de celo et mundo Aristotelis.

Cenundantur Parrhisii in vico divi Jacobi sub intersi-
gnio Lilii Aurei.

Tabula alphabetica

¶ Reuerendissimo in christo patri: ac p̄suli amplissimo, D. Fráscico Rohanno Archiepo
Lugdunensi: & Galliarum primati, F. Amadeus macer, S. & nois immortalitatem,

Dlutarchus (Epos maxime) illud epicuri pceptū. Sic viueat nemo te vixisse sentiat: dicto ad hoc libello dānauit. Et recte sane. Nā si velut e cōiuio lumē: sic e vita tollas mutuā cognitionē: nihil aliud agis/ q̄ vt virtuti p̄scribas obliterationē: ociū arti: sc̄iētiā phī. Et pro lecto epicuri institutū: quū apud ceteros: tū maxime apud eos qui phiam p̄fuit: mīme probari debet. Quo eī mō/ne dicā(cū platone, p̄tī & amicis: sed quō libi nat⁹ vidēt: q̄ luce fugiēs: seleḡvē luti cētro/ ac spacio geometrico circūs scribēs: in angulo copiā/phōs silogismos per ociū resoluit ac ne sit: nilq̄ trāfūdit in alios? Phia nō est hīmōi statua: artifex: vt signa fingat q̄ in basi mura stent: ac se suis expertia: sed agilia studet facere q̄cūq; aggredit: negocia lo: viua q; Ego igr̄ (āplissime pater) non sāne phī p̄fessor: sed phī sacris vtcūq; initiar: cū i hoc parthisiaco gymnasio his luperiorib⁹ ānis rōna dē: ac naturale phiam: & eā quoq; p̄t: quā ḡrci mathēsim dicūt: cōtinēter interptat⁹ fuerim: cūq; statue rim: in grauiorib⁹ studijs (i.e. theologicas) qd̄ lupeſt vite & spūs/ erogare: volu: priu: q̄ receptui canerē) aliquid edere: qd̄ eslet monumētu eōs studioz/ i qb⁹ bonā etatis partē collocarā. Hortatib⁹ itaq; amicis: & rogantib⁹ auditorib⁹ meis: scripti cōmētariorū in libros Aristotelis de celo & mūndo: quā phī partē mihi delegi maxime: q̄ clarissimus vir/ & p̄ceptor quōdā me⁹ Petrus brussellensis: reliq̄s naturalis phī losophiæ p̄p̄stilo cōplexus: eos libros nō attigerat: hos cōmētariorū ap̄lititudini tue dicatos (plūlū princeps dignissime) nūc edidimus. Cogitauerā sane: diu ac multū aliquid moliri: quo summa mea obser uātia noīs tui/ tā eslet apud oēs testata: q̄ est apud multos nota insignis tua beniuolētia ac beneficētia erga me. Ergo qd̄ optanti diuū p̄mittere ne mo auderet: voluenda dies en attulit vltro. Nullū siquidē efficaci⁹ argumentū deditissimi tibi⁹ animi futurū arbitratuſ ſū: q̄ ſi primitias lucubrationū & studioz meo: nomini tuo glēcrasse: & (qd̄ maximū officiū a me p̄ficiſi poti⁹) nomē tuū p̄ vitili mea immortali cōmēdarē. Accipies iḡ reuerēdissime plūl munuscūlū hoc: tāto certe flamine indignū. Sed q̄ nō hīt thura: lacte: mola: ſallā litāt: & (saturnalū legē ap̄d Lucianū) cautū eſt: ne pauperes argētūvel auq; (i.e. qd̄ iup̄ra facultatē) p̄tētiorib⁹ mitrāt. Sed alij coronas: alij thura: pauci libros quos cōſcripſiſet mittere solebāt. Atq; vtnā tā placatos redderē studioz calūniatores: q̄ te p̄piciū ac benignū hie cōſido. Qui ſi aliud nō poterint: me tanq̄ nimī gloriæ cupidū insectabūt: q̄ in amore principiū memē inſinuē: & in amicitiā primatū inſerti cupiā. Quasi vero cōtra: nō is potius glorię ſitiē ac p̄bri metuens videa: q̄ reformidat ac vereſt: ne dicāt studioſus eōs: q̄ p̄tātē ac dignitate p̄cellūt. Neḡ ego ābitiosos vñq̄ iudicauit: vel Anaxagorā: vel Platonē: vel Pithagorā: quoq; altez Pericli: altez Dionis: Pithago rā Italiae primatib⁹ familiare fuisse cōſtat. Iam illa perluatio pellima minus me mouet: eo: qui cum vi ſis potētib⁹ & optimatibus cōſuetudinē refugieādā monēt: quasi immites ſint ac feri. Semper ego credi di: inſolentia quā in qbūdā exprimoribus cōſpicimus: ab aio poti⁹ male alioquin fo rmato. q̄ a nobilitate: potētia: aut opib⁹ p̄ficiſi: q̄ ſcilicet Aristoteles phōs grauissim⁹ in partē felicitatis iputat. Nec obfuit familiaritatē Scipionis cū Pannetio: q̄ erat ille Romani popli imperator: Pauliq; Aemiliū bis cōſulū fili⁹: nepos aūt Aphricani ei⁹ q̄ Hānibalē Carthaginēſe deuicit. Et vt ſup̄iores omittam⁹: tu emi nētissime Antiltes locupletissimū es exēplū: potētia: nobilitatē: & opes: nō adimere ſenū humanitatis ſed augere. Qui cū ſis inter pōtifices nobilissimus: inter nobiles potētissimus: es tamē inter oēs quū religiosissimus: tū humanissimus: ac munificētissimus. Vt n. p̄terā integritatē: religionē: equitatē: cete ralq; maximas tuas virtutes: certe humanitatis: ac liberalitatis tue in ſtudioſos laudes: nullus vñq̄ di cendo cōſequi p̄ dignitate poterit. Cū, n. ſit oib⁹ ſtudioſis amicitia & cōſuetudo tua maxime optiāda: tu cōtra literatoz beniuolētia ſtudioſe expetis: beneficiſiſq; ac muneribus q̄cilias. Patet nō tantū do mus tua & ærariū: ſed anim⁹ quoq; oib⁹ littera: cultorib⁹. Celebretia eſt tua p̄fusillima munificētia: i hac Parthisiaca academia ſtudioz altrice: ac p̄parete: vbi multos iā e numero laureatoz habes: tuo: beneficiorū p̄dicatores: q̄ ſe tuo hortatu ad ſtudia veniffe: tuis ergationib⁹ cōtinualle: tuis suffragijs & in ſumptu: lauream: & honorem: adeptoſ p̄dicāt: neq; definis quotidie alios atq; alios: tua liberalita tē: tuis muneribus: tuo fauore: in ſtudijs fouere. Sed finē de tuis virtutib⁹ dicendi faciā: quas fortassis etiā ſatiuſ fuerat hoc tā āguſto loco nō attigisse. Vt enim ingt Phauorinus phūs (apud Gelliū) peius de nobis merētur qui nos parce laudāt: q̄ qui vehementer vituperant. Vale decus antīſtūtū: columen: p̄ſidium: & mēcēnas ſtudioz. Ex Parthisiaco gymnasio, xvij, Kal. Decēbres.

Astrologie diuisio fo. i.col.2.
Accidentia perfectiora sunt materia prima fo. 6.col.5.
Angulus alineis distinguuntur fo. vi.col.iii.
Astronomic nobilitas fo. 2.col.1.
Astronomia est scia s̄ nō astrologia fo. i.col.ii.
Astronomie et astrologie utilitas fo. i.col.iii.
Astronomia subalternatur phisice et geometrice fo. li.2.col.5.
Astrologie diuisio fo. 2.col.5.
Albumasar omnia ad celum etiam christi passionē et nativitatem reducit fo. 5.col.1.
Anticristi aduentus scribi nō potest fo. 5.col.2.
In animabus rationalibus sunt gradus fo. viii.col.2.
Anima una quare dat perfectius esse q̄ alia. fol. 9. col.iii.
Anima an possit extra corpus creari fo. x.col.ii.
Actio agentis duplex fo. x.col.1.
Albedo separata an sit infinita intensio. folio. x.col.2.
Albedo separata an ageret. ibidem. col.ii.
Aqua naturaliter potest sursum moueri fo. xiiii.col.1.
Angelus mouens celum saturni an possit matus mouere. fo. xv.col.iii.
Angelus mouens celum secundū philosophi an posset cessare a motu. ibidem.
Angelum mouere per potentiam motuam distin-
ctam ab intellectu et voluntate ē probable fo. xvi.col.1.
Augmentatio sit tripliciter fo. xxi.col.iii.
Ascensus et descensus non solum debent capi infra
concauum lune. fo. xvii.col.iii.
Alteratio duplex fo. xxi.col.iii.
Aqua quomodo est supra celum. fo. xxi.col.iii.
In angelis non sunt plura individua eiusdem spe-
ciei. fo. 27.col.1.
In monte aethna quomodo sunt ignis et niues si-
mul. fo. 37.col.5.
Animatus dicitur aliquid dupliciter fo. xxviii.co.2.
Non omnia animata habent sex differētias positio-
nis ex natura rei. fo. xl.col.1.
Non omne animal habet dextrum et sinistrum. ibidem.
Aris sphere quid. fo. xl.col.1.
Angeli quomodo sunt extra celum secundum p̄lm
et an sint plures q̄ sint celi. fo. 27.col.iii.
Anima rationalis secundum philosophum est incor-
ruptibilis. fo. 36.col.1.
Astra omnia lumen accipinnt a sole. fo. xlvi. co.1.
Aries media regio videtur. fo. xlvi. co.1.
Astra omnia de se habent aliquod lumen. ibidem.
Aut et oppositū augis diffiniuntur. fo. l.col.ii.
Alphraganīrō de celi rotunditate parui est momen-
ti. fo. xlvi.col.iii.
Omnia altra minora apparet in medio celi q̄ i alia
parte. fo. xlvi.col.1.
Aries quare est primum signum. fo. xlvi. co.1.
Astronomi quare numero plurimū vtant̄ sexagenā
io. ibidem. col.ii.
Aqua est rotunda. fo. 60.col.2.
Aer et signis sunt sphericæ figure. ibidem col.5.
Alexander colinas in India sicut. ibidem co.iii.
Angelus nō pot totā terrā mouere. fo. xlvi.col.iii.
Charitas christi an sit summa. fo. x.co.ii.
Saliditas maxima datur ibidem co.3.
Corpora duplicita sunt fo. xi.col.iii.
Philosophi quare nō ponū celū q̄scc̄ fo. 15.co.1.
Celum empireū influit in inferiora ibidem co.ii.
Celum an videatur fo. xlvi.col.ii.
Non quodlibet celum regulariter circa centrumū
di mouetur fo. xlvi.col.iii.
Est aliquis motus in celo super nullo centro regula-
ris. ibidem.
Q̄is mot⁹ celī circa trā ē s̄t aliq̄ cētro r̄lar⁹. fo. l.co.1.
Motus diurnus aliorū celorum primo et nono lu-
ne eccētrico nō est regularis. fo. xlvi.col.iii.
Motus celi quo est naturalis fo. xxi.col.ii.
Principium actuum motu⁹ celi est aliquid intelle-
ctuum. ibidem.
Celum an naturaliter possit velocius moueri fo. xv
colum.iii.
Celum et mundus tripliciter considerantur fo. i.co.2.
Corpora celestia indirecte in voluntatem agunt fo.
5.colum.3.
Contiuuum quid fo. iii.col.1.
Celum non est graue nec leue fo. xvi.col.ii.
Celum est in augmentabile et indiminuibile. ibidem
colum.3.
Celum est in generabile fo. xvii.co.1.
Pars celi detracta an moueretur. ibidem co.5.
In celo est potentia adesse et nō solum ad motū ibi-
dem co.iii.
Celum non est alterabile fo. xviii.co.3.
Celum est cātum a deo secundum aristote. fo. xix.co
lum.iii.
Celum habet materiam secundū p̄lm ibidem co.iii.
Celum est a deo creatum sed non genitum f. xx.co.1.
Contrarietas differētiaz est contrarietas generali-
ter dicta fo. xxi.col.1.
Corpus celi est nobilis corpore hominis. ibidem co.
lum.iii.
Corporeitatis forma quomodo est yna in omnibus
corporibus ibidem.
Creature quomodo tendunt in nihil fo. 22.co.1.
Posita causal sufficiente non est necesse ponere effe-
ctum ibidem.
Centrum est duplex fo. xxiiii.col.iii.
Extra celum nullū est corpus nec locus nec temp⁹
fo. xxvi.col.1.
Ea que sunt extra celum sunt impassibilia et inalte-
rabilia ibidem column.ii.
Homo existens in superficie conuexa celi non posset
extendere manum fo. xvii.col.ii.
Lapides extra celum positi quomodo se haberent et
an mouerentur ibidem.
Necessit̄ est celū plurib⁹ moueri motib⁹ fo. xlvi. co.2.
Celū decimū qd et p̄mō mobile d̄ est ponēs. ibid. co.3.
Celum ordo quomodo cognitus est. ibidem co.5.
Centri mūdi a solis cētro distātia fo. l.colum.iii.
Consonantia diffini. fo. 55.col.1.
Celum non causat sonos ex motu. ibidem col.ii.
Celum potest frāgi sine sui corruptione fo. lvi.co.1.
Celi medietas an videatur folio. lxiiii.columna. iii.
Corpus duplicitem habet actionem fo. xlvi.colum.ii.
Circunferentia quid sit ibidem column.iii.
Non est demonstrabile concavum primum celi et sphe-
ricum fo. xlvi.columna.i.

Tabula alphabetica

Celum est sphericum ibidem colum.i.
Non est demonstrabile superficiem conuexam pmi
celi esse sphericam. ibidem co.3.

Celi sunt vius nature tantum secundum genus. fo
lio.4.7.col.2.

Coloris quid fo.40.col.3. et 4.

Si generationes sunt necesse est celum moueri plus
tibus motibus. fo.131.col.ii.

Celum emperium an sit ponendum. ibidem.

Celum emperium influit in inferioria. ibidem col.5.

Circulorum in sphaera in duodenas partes divisio.
ibidem col.4.

Motus celorum multiplicantur secundum pluralita
tem orbium fo.57.col.2.

modo celorum est secundum situs eorum. ibidem co.4.

Centrum duplex fo.58.col.3. et 4.

Celorum omnium motus fo.56.col.3. et 4.

Celum duos continet orbium ordines fo.57.col.i.

Dispositiones precedentes formam habent ratio
nem causalitatis non autem sequentes fo.9.col.2.

Difficultas duplex in actione. fo.15.col.1.

Deus non potest facere infinitum. fo.23.col.1.

Deus aut possit facere plures mundos fo.27.col.1.

Directionis et retrogradationis arcus quid sint fo
lio.51.col.1.

Diapente diffinitur fo.55.col.1.

Diapason diffinitur ibidem col.1.

Diapente diapason diffinitur ibidem

Diatonicum harmonie genus diffinitur ibidem co.2.

Diesis diffinitur ibidem.

Diem naturalem diversi diversimode inchoant fo
lio.61.col.1.

Diagonis lune caput et cauda fo.65.col.2.

Equalitas est inegalitate perfectior fo.6.col.2.

Egyptiaci dies quare prohibentur fo.5.col.5.

Embrio aut sit animal fo.7.col.3.

Eccentricorum et epiclorum positio vnde orta est.
fo.13viii.col.iii.

Epicli quare ponuntur fo.56.col.iii.

Epiclips quid sit fo.50.col.iii.

Revolutio epicli cuiuslibet planete est. duret.
fo.51.col.2.

Necesse est in celo esse eccentricos fo.55.col.1.

Enharmonicum harmonie genus diffinitur folio
55.col.2.

Equans diffinitur fo.1xv.col.1.

Equans lune et aliorum planetarum differunt ibidem
colum.2.

Eclipsis diffinitur ibidem col.5.

Eclipsis que fuit in chilii passione non fuit natura
lis fo.66.col.2.

Eliotropie virtus ibidem col.iii.

Forma intensibilis non potest esse infinita fo.8.co.3

Forma substantialis est successiva acquisibilis fo.10
colum.i.

Fons iouis faces extintas accendit accensas extin
guit fo.57.col.3.

Fatigatio quid sit fo.38.col.1.

Figurarum diuisio. fo.1xvi.col.1.

Figura circularis est prima planarum et sphericarum
ibidem.

Forme duplices. fo.16.col.3,

Futura an possint cognosci fo.5.col.3.
Fetus potest disponi ad formam sensitivam et non
hominis fo.7.col.5.

Gradus intensus an sit remissus fo.10.col.iii.

Generatio quomodo est naturalis fo.1xiiii.col.1.

Grauia et levia habent principium actuum sui mo
tus in se fo.15.col.1.

Genitum et ingenitum dicitur aliquid tripliciter. fo
55.col.iii.

Aliquod genitum nunquam corumpetur fo.56.col.1.

Omnis genitum deponens a materia priuationi ad
mixta aut habens contrarium corumpetur ibidem
colum.2.

Linea giratoria an sit infinita. fo.1xiiii.col.iii.

Bauc et grauissimum diffiniuntur fo.1vi.col.ij.

Genus motus accidentia. fo.6.col.iii.

Gradus summus et non gradus duplex fo.1xi.col.2.

Hades hercules fo.60.col.5.

Habitus diffinitur fo.6.col.iii.

Herba vincentis historialis que egros sanos: sanos
quoque infirmos reddit. fo.37.col.5.

Homines in statu innocenti non fuissent corrupti
bles et in natura ibidem.

Harmoniarum genera. fo.55.col.2.

Horizon diffinitur. fo.60.col.iii.

Horizon duplex ibidem

Horologiorum multiplicitas fo.1xi.col.1.

Intensio forme attenditur penes appropinquatio
nem ad summum fo.8.col.3.

In intensione quid acquiratur ibidem col.2.

Individua unius speciei quomodo se excedunt. fo
lio.1x.col.iii.

Ex uniformali deperditione intensio an acquirat
ur uniformali remissio fo.11.col.1.

De proportione intensio et remissionis proposicio
nes ibidem et col.2.

Infinitum duplex fo.22.col.2.

Infinitum non potest circulariter moueri ibidem.

Infinitum non potest recte moueri ibidem col.5.

Infinitum impossibile est esse ibidem col.iii.

Infinitum non potest agere nec pati ab aliquo co
potere fo.1xiiii.col.iii.

Infinitum quo potest esse maius alio ibidem.

Oppositio enim sequuntur hodiatoria fo.1xiiii.col.5.

Oppositio in spiritualibus est ponendum secundum

Almagestem et Alcennam fo.1xv.col.5.

In 8^a sphera sunt. xlviii. ymagines. fo.11.col.5.

Imaginem celi nominis ibidem

Indivisibilis additum diuisibili reddit maius in nu
meris. fo.7v.col.1.

Intellectus simpliciter est perfectior voluntate. fo
7v.col.iii.

Intellectus et voluntas tripliciter possunt compara
ri. ibidem.

Intellectus agens perfectior est possibili. ibidem
col.5.

Ingenitum impossibile est esse corruptibile et genitum

incorruptibile fo.38v.col.iiii.

Figurarum diuisio. fo.1xvi.col.1.

Intellectualis substantia potest uniri corpori ut for
ma fo.1xviii.col.iii.

Impossibile est intellectus uniri corpori quin corporis

sum sit corruptibile. ibidem.

Tabula alphabetica:

Inanimata non habet sursum ne calias differentias
et natura re fo.4.co.1.

Infernus locus fol.62.col.2.

Insule fluitantes fo.61.col.4.

L

Latitudo intentionis et remissionis quomodo mens
retur fo.10.col.4.

Linea circularis est perfectio: recta fo.11.col.4.

Leue et leuissimum diffiniunt fo.16.col.2.

Longitude alterius mensuratur in celo quam in terra fol.
41.col.4.

Latitude duplex fo.32.col.1.

Latitude uniformalis et difformalis diffiniuntur ibidem.

Latitude uniformaliter difformalis potest transire po
tentia equali quam summa illius fo.35.col.2.

Lucidus est aliquid dupliciter. fo.48.col.2.

Luna augmentum et decrementum fo.54.col.4.

Leges male a celis possunt esse non aut diuina fol.
3.col.2.

Latitude cuiuslibet duplex est terminis a quo fo.
4.col.2.

Lucidum dicitur aliquid dupliciter fo.48.col.2.

Linea augis et oppositi ac longitudinis medie diffi
nitur fol.50.col.3.

Luna augmentum et decrementum fo.54.col.4.

Luna figura ex respectu ad solem fol.55.col.1.

Luna. 6. mouetur motibus fo.57.col.2.

Luna macula unde prouenit fo.55.col.4.

Longitude et latitudo ciuitatum fo.61.col.1.

Lux primaria et secundaria diffiniuntur fo.64.col.3.

Luminosum plus extensiu illuminat minus opacum
propinquum quam remotum fo.64. column.4.

Luna equa in luna sola distinguntur ab orbe ecce
tro propter motum sue latitudinis fo.65.col.2.

Luna totaliter et partialiter est eclipsabilis fo.66.col.1

M

Motus summus datur fol.10.col.3.

Motus localis triplex fol.11.col.3.

Motus circularis et rectus diffiniuntur fol.11.col.3.

Magnes motu circulari naturali potest moueri fo.
12.col.3.

Motus terre et aquae deorum non sunt eiusdem spe
ciei. ibidem col.4.

Magnes trahit ferrum violenter fo.13.col.1.

Mirum quomodo debet habere locum naturalem
ibidem colum.2.

De loco miri et naturali motu propositiones ibidem.

Mirum potest velocius naturaliter moueri in ple
no quam in vacuo ibidem col.3.

Motus circularis non habet contrarium. ibidem col.4.

Motus lapidis sursum potest esse naturalis fol.15.
colum.1.

Munus motor an demonstretur a philosopho esse
infinitus ibidem col.2.

Materia et inferiorum est eiusdem rationis logi
calis sed philosophicais non. fo.20.col.1.

Materie omni celorum sunt eiusdem rationis foli.21.
colum.2.

Maws alio dicitur aliquid dupliciter fo.23.col.4.

Mundus caput quadrupliciter fo.25.col.2.

Quare grauia et levia velocius mouentur naturaliter
in fine quam in principio. ibidem col.4.

Corpus simplex potest velocius moueri in pleno quam
vacuo. ibidem.

Tantum est unus mundus. ibidem.

Non possunt esse plures mundi naturaliter folio.26
columna prima.

Mundus quomodo est unus fol.27.col.1.

Motus primus quare est ab oriente in occidente
fol.44.col.4.

Mundi thema fol.41.col.3.

Motum celestium duo sunt manifestiores fo.42.
colum.3.

Motum celi sub zodiaco primus anatimander nos
tauit. ibidem col.4.

Moueri aliquid pluribus motibus dupliciter intel
ligitur fo.43.col.3.

De motu propositiones. ibidem col.3. et 4.

Motus quis non potest esse perfectus sine astro
logia fo.1.col.4.

Mundi via romana expulsi sunt fo.2.col.1.

Mundus est perfectus fo.4.colum.1.

Tabula alphabeticā.

Matura duplex in universo consideranda folio. 55. colum. 2.

Naturale dicitur aliquid dupliciter folio. 42. colum na secunda.

Mature bonum per peccatum minuitur foli. 10. colum na prima.

Opiniones de intensione formarum foli. 7. colum. 4. et fol. 8. col. 1.

Opinio cōmentatoris de intensione formarum substantialium reprobatur fo. 8. col. 3.

Opinio souciatis de gradibus perfectionis in ani malibus fo. 9. col. 4.

Opinio capieol de albedine separata fol. 10. col. 2.

Opinio rogerii de figura elementorum fo. 12. col. 2.

Antiquitū opinione de celo gione fo. 16. co. 3. et 4.

Opinio auerroys de infinite pūmī motoris fo. 15. colum. 2.

Opinio auerroys q̄ celū nō habet potentiam ad eē fo. 17. colum. 4.

Opinio auicebōtis de materia celo fo. 18. col. 3.

Opinio olā regidi de roma de matia celo et inferiorum ibidem col. iii.

Opinio p̄metatoris q̄ celū nō habet mām fo. 19. co. 2.

Opinio q̄ materia supiorū est alia et alia fo. 21. col. 2.

Opinio aliquorū de mortalitate aie fo. 23. col. iii.

Opinio auerroys de intellectu humano fo. 25. col. 1.

Opinio est maius sua parte quō intelligit ibi. col. 2.

Opinio antiquorū de motu graui et leui ibid. col. 1.

Opinio aliquorū de pluralitate mūdorū p̄cētricōw̄ fo. 26. colum. iii.

Opinio aristotelis de ordine celorum folio. pli. col. 3.

Opinio oalbumasaris de numero celorum. ibidem.

Opinio alexandri an cessante in otu celicessent generationes fo. xlvi. col. i.

Opinio mellahalac quare mercurius et venus non eclipsant solem. ibidem col. 3.

Opinio auerroys q̄ omnes stelle sūt eiusdem speciei fol. xlvi. col. 2.

Opinio antiquorū q̄ astra sunt de natura ignis. ibidem col. 3.

Opinio p̄holomei de astris secundum albumazarē ibidem col. 3.

Opinio ponentium differētias ex natura rei in celo emp̄eo fo. xlvi. col. 1.

Opinio quomodo est accipendum. ibidem columna prima.

Opinio verum duplicitate sumitur. ibidem columnna secunda.

Opinio Alpetragii de motu celorum fo. pli. colum. quarta.

Antiquorum de numero celorum opinione fo. pli. col. 1. et 2.

Opinione de subiecto huius libri fo. 1. col. 2.

Opinione de perfectione hominis fol. 6. columna quarta.

Opinione de latitudine specierum folio. vii. colum. prima.

Opinione de maximo et minimo fo. 28. col. 3.

Opinio Johannis de ianduno de necessitatē rerum fol. 27. col. 1.

Antiquorum opinione de perpetuitate celo fo. 28. colum. i.

Opinio platonis de perpetuitate celo fo. 38. col. 1. Opinione de celo an sit animatum. ibidem colum. secunda.

Opinio auerroys de anima celo. ibidem columnna se cunda.

Opinio plurū philosophorū circa plures motores in vno orbe fo. 39. col. 4.

Opinio pithagore de differentiis positionum in ce lo fo. 39. col. 4.

Omnis motus celo circa tetrā est super aliquo cētro regularis. fol. 50. col. 1.

Quid orbis eccentricus et concentricus. ibidem colum. secunda.

P̄holomei opinio de orbium numero. ibidem col. 2.

Orbe augem defferentes quomodo moveantur et situentur. ibidem col. 2.

Orbe augem defferentes quare ponantur duo. fo. 54. col. 1.

Opinio pithagore de celorum concentris folio. 55. colum. i.

Virginii opinio de celo harmonia. ibidem colum. secunda.

Opinio georii valle de celorum harmonia. ibidem

Opinio alexandri de velocitate motuum celo folio. 56. col. 2.

Opinio simplici de ordine nobilitatis celorum folio 57. col. 3.

Opinio astrologorum de ordine nobilitatis celorum

Opinio antiquorum de situ et figura terre folio. 58. colum. secunda.

Deterre quantitate opinione fo. 61. col. 2.

Orbium omnium crastitudines et periferie ibide co lum. 3. et 4.

De medii celo visione opinione folio. 62. colum. 4.

Opacum tripliciter se habet ad lumina fo. 64. col. 3.

Orogenis opinio de eclipsi que fuit tempore passionis christi fo. 66. colum. 3.

Beccatum quomodo minuit bonum nature folio. 10. columna prima.

Proportione intensionis penes quid debet attendi. ibidem colum. 3.

Protectis imprimitur qualitas a proficiente folio. 13. colum. 1.

P̄ter elementa ponendum est quintum corpus folio. 11. colum. 4.

Philosophia naturalis in octo partes diuisio. foli. 1. colum. 1.

P̄gmei an sint homines fo. 16. col. 4.

P̄fectorio hominis penes quid sit attendenda foli. 6. colum. 4.

P̄fectorio rei per partem nobiliorum cognoscitur. ibidem colum. 1.

P̄fectorum dicitur aliquid duplicitate fo. 4. col. 1.

P̄fectorio duplex ibidem col. 2.

P̄fectorum duplex ibidem.

P̄fectorio rei penes appropinquationem ad summum attendit ibidem col. 4.

Planeta quomodo planete tria fo. 18. col. 2.

Planeta quomodo impedit planetam. fo. 20. co. 4.

Dupliciter aliquid est in potentia fo. 21. columnna. 2.

Plumbum velocius proicitur sursum q̄ pluma fo. 26. colum. 4.

Periferie circuli diuisio fol. 45. colum. 4.

Tabula alphabeticā.

Sigla q̄rē nosbus aīaliū vocentur. ibidem.

Signorū in tricenas partes diuisio. ibidem.

Scintillatioē planetarū cause. ibidem col. 2.

Spēs intelligibilis est i corruptibilis fo. 36. col. 2.

Sursum deorsum et certe dñe diffinitū fo. 39. co. iii.

Sanitas nō accipit spēm sicut alie forme. fo. 6. co. 3.

Spēs q̄tuor q̄litatis an sint vere spēs. ibidem col. iii.

Species diversae in eadē latitudine non possunt esse

equales. fo. iii. col. iii.

Spēs sūr finire i latitudine entis. ibidem.

Spēs latitudinē secundum insimū et summū augē

ri quid. ibidem col. iii.

Sūmū exclusuū latitudinē ē infinitū fo. vii. col. ii.

Spēm q̄da ex seorsuū q̄dā nō. fo. 6. col. iii.

Stelle an fint orbibus cotinue fo. xlvi. col. i.

Stelle an de dicte videātur. ibidem col. 2.

Solis diffinitio. fo. xvii. col. iii.

Sine epicyclis seruāt oīs mot̄ celo. fo. lvi. col. 2.

Sol quare videat girari. fo. 5. col. 1.

Sol q̄tuor mouē motibus. fo. lvii. col. i.

Stellarum omnium et planetarum magnitudines. fo. xi. col. 2. et 3.

Sol quō vlt pōt eclipsari fo. lxvi. col. iii.

T

Et totū est maius sua pte quō intelligit. fo. xlv. co. 2.

Terra vniū mūdi mouere ad mediū alteri si essent plures fo. xxv. col. iii.

Transitus duplicitate pōt disci equeales fo. xlvi. co. 3.

Terra q̄ sit i medio fo. 58. co. 4.

Tonus diffinitio fo. 55. col. 1.

Terra que sit in medio mūdi fo. 58. col. 4.

Tripliū intelligi pōt terrā esse in medio mundi. fo. 59. col. 2.

Terra nō est pfecte rotunda ibidē col. 3.

Terra respectu firmamētū ē sicut pūct̄ fol. 60. col. 3.

Aggregatum et terra et aqua est infibile respectu celi. ibidem col. 4.

Terre quātātē fo. 61. col. 1. et 2.

Terra scđm se totā moueri pōt fo. 62. col. 2.

Terra ab āgelo quō pōt circulariter moueri ibidē. c. 3.

Tenebra diffinitio fol. 54. col. 3.

Umbra terre quo pertingat fo. 65. col. 3.

U

Uiniū corporis simplicis est vñ⁹ mot⁹ simplex. f. ii. c. 4.

Venus et mercuriū q̄n̄ sol stetit stetitū fol. 15. col. 2.

Venus octo mouetur motibus fo. 57. col. 1.

Uitellitiū astrologos edictum fo. 2. col. 1.

Urus hoīs et eq̄ quō sūt eiusde spēi fo. 7. col. 2. et 3.

Venus et mercurius quare nō velocius sole mouen tur fo. 56. col. 4.

De medici celo visione propōnes fo. 63. col. 1.

Umbra diffinitio fo. 64. col. 2.

Venus et mercuriū hñt orbē pp̄iū p̄ motu latitudi ne fo. 66. col. 3.

Venus et mercurius quare nō eclipsēt lunā. ibidem.

III.

Tabula questionum et articulorum

Quidam libri. Questiones prima.
Artic. p. An hec scientia sit utilis.
Art. 2. An mundus sit perfectus per accessum ad suum.
Art. 3. An unius corporis simplicis sit unus simplex motus.
Art. 4. An celum habeat motum naturalem.
Art. v. An celum sit generabile.

Questio secunda.
Articulus p. An materia celis sit eadem cum materia horum inferorum.
Art. ii. An corp. finitum possit moueri.
Art. iii. An sint plures mundi.
Art. iv. An potest actua terminet ad maximum.
Art. v. An genitum et corruptibile possit semper esse.

Secundilibri. Questiones puma.
Art. p. An celum sit animatum.
Art. ii. An sit in celo odes differentiae positionis.
Art. iii. An celum necesse sit moueri pluribus notis?
Art. iv. An celum sit sphaericum
Art. v. An oia astralum est recipiant a sole.

Quarto secunda.
Art. p. An ad saluandum ea que apparet in motibus planetarum sint ponendi in celo eccentrici et epicycli.
Art. ii. An altra mouent motu distincto a motu orbium et causent sonos harmonicos
Art. iii. An proportionabilis orbis alii a primo mobili velociter mouent motu diurno et tardius motu proprio secundum distantiam ab eo.
Art. iv. An fra celsat in medio mundi sit sphaericus figura.
Art. v. An eclipsis luminarii sit possibilis.

Errata in hoc libro.
Folto. i. col. 2. linea. 22. autem traditur. col. 3. l. 29. cu
st. fo. 4. col. 1. 9. naturalis; difinitio fo. 10. col. 3. l. 1.
ponetur minimus fo. 11. col. 3. l. 5. terminus ad quem sed
infra eum: semp. l. 7. vel remissionis vel supradicta ei. p. fo. 12. col. 4. l. 1. vltia. Mediū autem voco: puctū mediā
inter superficiem conuercā aq. et cōcauā. fo. 15. col. 2.
l. 1. Iohue. Dic. fo. 27. col. 4. l. 7. nō est sit. l. 23. o. 8.
ar. 4. q. l. 4. fo. 31. col. 1. 5. id est excep. fo. 32. col. 3. l. 5. si
cut ad. l. 41. mino: q. col. 4. l. 37. nullū maiorē loquē
do fo. 33. col. 2. l. 4. 6. daf. marinus. col. 3. l. 21. dierate
hore fo. 34. co. 4. l. 39. multitudis fo. 35. col. 2. l. n. vi
tra. g. nū. g. col. 3. l. 4. minori posuit col. 4. l. 58. si ē
genitū aliquando fo. 36. co. 4. l. 48. aliquod positum
supradicta fo. 37. col. 2. l. 12. of deo q. col. 3. l. 59. in sensu
duiso fo. 40. col. 3. l. 35. comus. 6. l. 36. pharus. col.
4. l. 12. nostro appropinquato fo. 41. col. 2. l. 32. seman-

fo. 10. col. 4. l. 8. deosū. Et propter ad aliis et ad. 4.
fo. 42. col. 3. l. 29. q. t. fuerit ercel. l. 50. q. eis carer. l.
58 fixi et stabile col. 4. l. 1. iterū redies. l. 17. Q. autē
celi. l. 32. alcmeone. l. 39. milesius. fo. 43. col. 2. l. 24.
merum sit facilitatem. fo. 44. col. 2. l. 47. ad om
enē l. 1. r. ad ouētē fo. 45. col. 2. l. 10. lo. mobili. l. 12.
aliqua generant. l. 13. tibus remo. l. 25. Ad aliud. l. 38
separatū. l. 41. similitudinē. l. 47. ad ouētē. l. 49. cir
clar. col. 3. l. 61. alphraganus. l. 14. semicirculi col. 4. l. 17.
q. t. quoniam laterali. l. 62. p. gressu recto. l. 64. ibi. igif. l. 65
obuenit. fo. 47. col. 1. l. 51. defectum. col. 2. l. 1. v. 53.
co. 1. 56. specie. col. 3. l. 53. maxime formata. et lucida
acta. fo. 48. col. 1. l. 10. Sol etiā. l. 18. p. t. i. inest vno.
col. 2. l. 42. aquae sue crystallinū. col. 3. l. 18. blachinū
col. 4. l. 3. radians sua. fo. 49. col. 1. l. 2. prop̄ motu
lance. l. 4. q. t. ionis p. cedentis. l. 38. regularib⁹ col.
2. l. 25. mouent regularib⁹ col. 3. l. 18. decimā seria. l. 38. l.
nea. g. c. f. fo. 51. col. 1. l. 2. aut epicycli. fo. 52. col.
.3. linea. 16. circulus. a. b. et sit. fo. 53. col. 1. l. 18. planes
tarū. fo. 54. col. 1. l. 48. q. t. plus q. t. minus. l. 16.
motus eoru. col. 2. l. 65. signifero col. 3. l. 20. circigra
ri. l. 29. determinat. l. 36. t. e. et demostribile. l. 60. p.
pium eoru. co. 4. l. 33. id est mot⁹ est. l. 42. est figura
eori. l. 55. scdm. inferius. l. 61. figure annularis. fo.
55. co. 2. l. 1. iii. Enharmonicū est. fo. 56. col. 2. l. 11. q.
Jupiter. fo. 57. col. 2. l. 15. propotionaliter. l. 61. cor
pus si. fo. 58. col. 2. l. 55. et non lata. fo. 59. col. 1. l. 1.
v. 1. ouētē. fo. 60. col. 1. l. 11. felicina. col. 2. l. 7. zalphas
gan. fo. 61. col. 1. l. 1. et simplici. fo. 62. col. 1. l. 11. circu
lorum ab vna. l. 1. v. 1. ad motū. fo. 63. col. 1. l. 39.
totalis lunecol. 2. l. 1. v. 1. eclipsata. l. 1. v. 1. et lunari ipsa

Errata in figuris.
fo. xi. col. 3. infra vtramq. figurā p. p. lege p. p.
fo. xviii. col. 1. loco. 6. scribe. b. fo. xxii. colo.
iii. si scdm. linea. i pte. sinistra scribe. b. fo. xl. co.
1. in pia figura sub pucto p. tactu linee. c. d. cū circulo
scribe. ei. scdm. figura in extremitatib⁹ latiss. inferioris
qdrtatis. scdm. d. e. in tertia figura in extremitate sine
stra linea. trascritis p. cētrū rote. scribe. b. col. 2. in pia
figura in extremitate dextralinee. g. e. scribe. h.
fo. 52. col. 3. et q. t. stra figura sic est legēdus. figura
oualis quā describit cētrū epicycli. dñe mot⁹ augem
eccentrica deferetū p. motū suū. fo. 60. col. 2. figura
scdm. absoluat p. tractu lineis rectis. a. b. et a. g. q. t. tri
angul⁹ p. scdm. fo. 61. col. 1. scdm. figura loco. e. scribe.
c. col. 2. loco. b. q. t. ponit. s. scribe. li.

De celo et mundo Que. i. Ar. i. I

Incipiunt questiones. f.
Amadei Meigreti Lugdunensis ordinis p̄
dicatorum in libros de celo et mundo Arist.

Textus

De natura scientia fere plurima circa. xc.
Irra initium primi libri de celo et mun
do Aristotele. Queritur. v. Primo An
hec scientia sit utilis. Secundo. An mu
ndus sit perfectus per accessum ad summum.
Tertio. An unius corporis simplicis sit
vnu simplex motus. Quarto. An celum habeat motum
naturalis. Quinto. An celum sit generabile.

D primus sic procedit. Ut
detur q. scientia de celo et mundo modo no
sit utilis. Illa enim sci
entia non est utilis que est cā
multorum errorum et que cō
tinet multas falsitates s. scie
ntia de celo et mundo sue astro
nomia est huiusmodi. Ut
habetur scientia q. vocat astronomia et a p. holomeo
in quadruplo vocat theouca et demonstrativa quā
tradit in almagesti in spāli. In gnali aste
rō tradit ab auctore sphere et georio purbachio alphragano al
bategni Thebit Almeone et alijs. Cuia necet ea
ps. quā tabulariā vocat q. tradit tabulis alphonsi
blanchini et aliorū. Ut etiā necet q. potius ecclesie
et scdm. instrumentū astronomie q. sit astrolabi qua
dras chilindri armilla r. p. tolemei et sphera solida.
Hec enī oia instrumenta ex ptolemei almagesto ex
cerpta sunt et ipsum opus explicant. Huius etiā astro
nomie supponit geographia in qua licet Abacodius
et Strabo perpulche scripserint artificiosus tamē
omnibus eam tradidit ptolemeus. Tertia pars est
de effectibus planetarum et corporum celestium cō
sequentiis motum eorum in qua docetur cause ef
fectuum qui sunt in istis inferioribus et vocatur ab
yndoro proprie astrologia. Que a ptolemeo in qua
dripartito dividitur in duas partes. Quarum pma
est de temporum mutationibus et vicissitudinibus
ac revolutionibus annorum mudi ac earum effectis
bus que sunt et planetarum motibus et naturalium
diversitate tū et luminarium eclipsibus in aere nos
ambiente contingunt ut sunt caliditas nimis austra
liditas sive temperies et huiusmodi. Secunda est
eorum que corporibus humanis et stellarum virtutib⁹
in hunc geniture accidunt ut sunt homiū cō
plexiones stature colores passiones actus et similia
que aliquo modo et huiusmodi cognosci p̄nt.

Conclusio. Puma.
De celo et mundo habetur scientia naturalis p̄
batur sic. De omni eo quod cadit sub obiecto scien
tie naturalis habetur scientia naturalis sed celum et
mundus sunt huiusmodi sive ipsum vniuersum (est
enī celum mobile simuliter et elementa) ergo.
Et quo aduertendum ut dicit Sanct. Thom.
q. in assignatione subiecti huius libri diversa
sunt opifici. Quibusdam enim videtur q. corpus ce
lestē sit subiectū huius partis philosophie et p. hoc
intitulatur de celo de aliis autem corporibus hic
tractatur ex consequenti p. quanto cotinetur a ce
lo et eius influentiā recipiunt ut dicit iambicus v.
per accidens p. quanto aliorum corporum noticia
assimilatur ad manifestandum ea que de celo ponunt
ur ut dicit sianus. **S**ed contra postq. philoso
phus in secundo determinavit de celo in tertio et q.

Primi de celo & mundo

eo libro subiungit considerationem de alijs corporibus simplicibus. Ideo simplicio visum est q̄ int̄cio philosophi in hoc libro est determinare de corporibus simplicibus secundum q̄ conueniunt in cōmūnū ratione corporis simplicis et quia inter illa principalius est celum id eo denominatur totus liber de celo. Contra hanc opiniones arguitur quia tunc oportet q̄ omnia que pertinent ad corpora simplicia hic tradetur quod est fallsum quia solus hic tradunt ea que pertinent ad gravitatem et levitatem. Etideo dicendum est secundum Alexandrum subiectum esse vniuersum quod vicitur celum vel mundus vnde cum celum tripliciter dicuntur quandoq; ip̄a vltima sphaera quandoq; totū corpus quod circumscriberit mouetur quandoq; autem ipsum vniuersum intitulatur hic liber de celo quasi de vniuerso vel de mundo vnde et philosophus demōstrat quod de resto vniuerso ut puta q̄ sit finitum et non sint plures mundi. Conclusio secunda. Astronomia que dicitur theoūca est proprie scientia: non autem astrologia iudicaria: distinguitur a scientia naturali de celo et mundo. Probat puma pars ex. S.t. opus. 2g arti. 4. vbi dicit secundum ptolemeum due sunt partes astronomie una est de stibis et motibus superiorum et passionibus propriis. Et ad hanc per demonstrationem peruenitur alia est de effectibus astrorum que in inferioribus mutabilitate recipiuntur et ideo ad hanc non peruenitur nisi per conjecturam. conjectura ratio autem cum sit ex signis mobilibus generat habitum minoris certitudinis q̄ sit scientia vel opinio. Ex quo patet astrologia siue iudicariam non esse scientias. Itē arguitur ex ptolemeo in. I. quadri. dicente q̄ hec scientia non procedit demōstratiue et ideo si quis eam comparauerit ad astronomiam vnde debet eam longe abscedere et modo procedendi quo in ea proceditur vocatur tamen scientia generaliter capiendo scientiam secundum q̄ omnis habet veridicus dicitur. Autem astronomia distinguatur ab ea que hic traditur patet quia diversitas scientiarum attenditur penes diuersam rationem formam obiecti. Ratis autem formalis obiecti est medium demonstrationis sed aliud est medium in astronomia et in naturali ergo et alias habitus minor patet ex Sanct. Tho. I. quest. I. ar. I. ad secundum dicente q̄ diuersa ratio cognoscibilis diuersitatem scientiarum inducit, tandem enim conclusionem demōstrat astronomia et naturalis sed astrologus per medium mathematicum. I.e. materia abstractum naturalis autem per medium circa materię consideratum idē ponit pumasecunda de ista terra est rotunda.

Conclusio responsiva.

Scientia de celo naturalis et astronomia ac astrologia sunt viles puma huius conclusionis particula probatur a preceptore meo in prima quest. philosophorum multis argumentis ideo hic comittitur. Autem astronomia sit viles patet ex ptolemeo libro ethi. III. vbi dicitur ordo septem secularium disciplinarum ideo a philosophis vīq; ad astra perductus est et animos seculari sapientia implicitos a terrenis rebus abducerent et in superna contemplatione collocarent. vnde astronomia ab eo diffinit et ait alfronglet que cursus siderum et figuræ et habitudines stellarum circa se et circa terram in dabilizatione percurrit.

Item astronomia valet pro cognitione pasca-

tis et cerei benedictione cui debet tabula temporum affigiri que non nisi per astronomiam scuntur.

Ultima pars patet quia medicina est hominibus admodum viles et necessaria sed non potest quia esse bonus medicus sine astronomia et astrologia igitur maior patet ecclesiastici. xxviii. Altissimus de terra creavit medicinam et vir prudens non abhorbit eam et sequitur. Honora medicum propter necessitatem vnde laudatur a paulo lucas q̄ medicine fuerit experientissimus. Quapropter reprehenduntur qui honorem medico tollunt et negant salarium. xxiij. questio. v. cap. non sanc. minor patet quia non potest medicus dies creticos cognoscere sine astronomia et ideo dicit hermes q̄ non potest medicus si ne stellarum scientia perfecte operari.

Item et parcialib; secundo de vinculo spiritus medicis inquisitio astrologia est oculus sine potentia ad operationem.

Item ipocras medicorum princeps dicit medicum sine astrologia cecum esse vnde in prognosticis dicit. est quoddam celeste signum in quo medicum preuidere oportet intelligens ipsam lunam forte dices q̄ medicis necessaria est astronomia sed non astrologia. Contra non indiger medicus scientia stellarum ut cognoscat motum carum sed principaliter propter noticiam effectuum et alterationum que causantur per talen motum vnde Sanctus Tho. de po. questio. vij. articu. iiij. dicit q̄ in operibus agriculturae et medicinae valet consideratio motus et sit propter virtutes que consequuntur vnde et angelis hoīas melius eligere possunt in quibus virtus celestis corporis ad effectus intentos cooperetur et hec est ratio quare nigromantici in invocationibus demonum situs stellarum obseruant effectuum autem noticia principaliter pertinet ad astrologum. Astrologia enim est quasi quedam pars practica et differt ab astronomia qua ipsa est principaliter de effectu stellarum astronomia vero de motu earum.

Item ptolemeus. lvi. propositione centiloquii. Cum fuerit inquis septimum et eius dominus imediti rem que medicum ab ego et propositione quamta. Optimus astrologus multum malum prohibere poterit cum stellarum naturam presciunt sic enim premuniet cum cui futurum est vt possit illud pati et ergo astrologia est viles. Sed et medicis habita natura alicuius dant ei regimen sanitatis secundum signa et sidera et locum eorum in nativitate quod non est nisi aliquid nato influenter huiusmodi vide et Sanctus Thomas prima parte. questio. cxv. dicit q̄ et plurimum astrologi dicunt vera quia homines et frequenter sequuntur suas passiones ergo per astrologiam possunt cognosci mores hominum.

Item philosophus tertio thopiconum dicit q̄ aliqui sunt naturaliter iusti et aliqui naturaliter liberales non potest autem hoc reduciri nisi ad influentiam celi igitur vtile est cognoscere effectus celi et si inclinent ad malum vitem illud (iacula enim preusa minus ferunt) si autem ad bonum prosequamur.

Item secundum Jo. de lyra non potest intelligi pumum capitulum Beneficis sine cognitione nature celi quod pertinet ad astronomum.

Item dicit ptolemeus abraham astrologiam egipcius tradidisse quod non fecisset nisi viles esset ergo

Wiceterea notandum q̄ huius scientie perfectio

Que. i.

Ar. i.

II

probari potest et commendari primo ex obiecto ut enim inquit ptolemeus in almageshi vbi processu mirabili res multis inexcitabiles et que humana videntur transcendere facultatem circa celeste machinam rimatus est. Et propter hoi liber ille almagestus id est opus diuinum dictum est. hec scientia celorum et omnissimorum astrorum naturas virtutes motus et effectus speculator talia autem corpora philosophus secundo physicom diuina nuncupat et hic. T.c. 100. probat ea intransmutabilita non spesencientia aut fatigabilia quorum motus ordinatus et percutiuntur et perficiuntur est secundo de generatione ea vocata causas primas eorum que in inferioribus producentur. Secundo potest ostendere eius nobilitas et dignitas ex fine. Qui est dei cognitio inuisibilia enim dei (vt inquit paulus) per ea que facta sunt intellecta conspicuntur quod maxime de celo intellegitur vnde philosophus in. viij. physicom et. 12. metha. non probat deus esse nisi per reductionem omnium motuum ad celi motum ex quo in fieri primum motorum.

Contra hec arguitur primo q̄ Astronomia non sit scientia quia principia scientie debent esse evidenciae saltem in superiori scientia sed astronomie principia non sunt huiusmodi igitur. Minor patet quia principia astronomie sunt eccentrici et epicli qui non sunt in aliqua scientia evidenter noti nec in astronomia igitur.

Item vel est scientia realis vel rationalis: si primum ergo est naturalis vel mathematica non secundum quia non abstrahit a motu ergo non est mathematica.

Item habet idem subiectum et est eadem ratio considerandi in Astronomo et physico ergo sit una scientia considerant enim utrum motum et subratio ne motus.

Secundo arguitur q̄ astrologia non sit viles q̄ illa scientia non est viles que cefarum legibus prophetarum oraculis pontificum sanctionibus et hominum sanctissimorum vocibus velut pestifera condemnatur. sed astrologia est huiusmodi igitur. major patet ex iustino et reprobat artes mathematicas et mandante queis mathematicum consulat si quis autem astrologum consuluerit capitulii ei (quod sumnum est supplicium) pena deniciatur. Et ante iustinianum sepe mathematici vnde Roma expulsi sunt vnde Suetonius libro nono refert vitellium impatorum sub capituli pena intra Kalendas Octobris Mathematici vnde Italiae excederent piece pisse.

Item. xxxvii. vi. c. legimus et. xxvij. questio. ii. ca. Illud quod prohibetur astrologia christianis eo q̄ in errorem inducat.

Item Esaia contra astrologos. Stet nunc inquit et saluent te augures celi qui contemplabantur sidera et supputabant menses ut annuncianter euentur atque ecce facti sunt quasi stipula ignis combusti eos et. Et Hieremie. 10. dicitur. A signis celi non loite que gentes timent.

Item Augustinus lib. de doctrina christiana dicit Benethliacos perniciosos et superstitiosos non solum quia actiones nostras sed et actionum evenitus a celo dicunt procedere et basilius eam occupatissimam dicit vanitatem. Ambrosius inutilem et impossibilem Crisostomus vanam et falsam vnde

cum Augustinus ad populum contionaretur. Hoc thematicum produxit penitentem qui professionis scientie renunciaverat non alter q̄ si aut iudeus aut ethnicus aliquis regenerationis lauacrum suscepit sit. Item Hieronimus ex opprobriis egipci hoc est reliqui ydolatria sit esse require stellarum cursus et futurorum ex eis evanta runari.

Item Seuerianus dicit in dubitanter astrologis am fidei contraria. Multi etiam summi pontifices et per multa concilia astrologiam damnauerunt ut refert Joannes picus primo libro aduersus astrologos.

Item principes philosophie Plato et Aristoteles. Indignam hanc artem putarunt q̄ si esset utilis Aristoteles aliquid de ea in libris de celo dixisset vel esset diminutus.

Item in methauris ymbrium ventorum ac cometarum causas per scrutatus astrologarum semper obliuiscitur ergo non sunt ista ad celum referenda.

Item eius falsitas ex auctorum suorum dissidio depictehenditur. Quidam enim plures celos quidam pauciores posuerunt aliqui solez in medio aliqui statim post lunam collocarunt. Sed nec in principiis conueniunt alios habent terminos calde alios egredi. Alios trigonorum dominos ponit ptolemeus alios maternos et posteriores. Alii octauum orbem alij nonum alij decimum dicunt primum mobile.

Quid de materno dicemus qui in arithmetice rudimentis sic hallucinat et scribat qd decernat mercuri in medio celi nocturna genitura qd possit plo. 40 gradibus aut circiter a sole distare nec valet discere q̄ per medium celi intelligit quartum locum quia ipse loquitur de eo existente in decimo loco. Sed nec in motu conueniunt a quo omnes suos effectus deducunt. Tebit annum constare dicit ex. ccclv. diebus. Mo. vi. mii. ix. secundis. xij. Philosophus autem diebus. ccclvij. et dimidiato pfectit Aphrodites suppunctionis addidit. Addidit harpal. addidit Ennus. Sed nec in domorum assignatione conueniunt. Alter Joannes de regio monte domos assignant. Item etiam nec in motuum tabulis concordant Ptolemei tabulas fere omnes recisi et tabulis alios posuerunt vnde et Plotinus cum diligentem astrologie operam dedisset compreisset eos eius falsitatem rist et libro quoq; dicito confutauit. Plura alia ponit Joannes picus et Francisco eius nepos de quibus primo methaurorum vbi de inflitu celsi disputatio habebitur.

Quarto mores hominis dependent a sola voluntate ergo per astrologiam non possunt cognosci.

Item Beatus Thomas opus. xxvij. dicit q̄ via bolus se immiscer operationibus eorum qui iudicis astrorum intendunt ut eos per trahat in errorem ergo non per astrum sed per pactum demonum futura predicuntur.

Item prohibetur obseruatione vicerum egypciacorum.

Item diuinatio prohibetur in iure maxime per astrum. xxvij. questio. v. Non licet.

Ad pumum dicendum secundum Sanct. Tho. puma. questio. xxvij. articu. i. ad secundum q̄ duplicitate ad aliquam rem inducitur ratio uno modo ad probandum sufficiens aliquam radicem sicuti in scientia naturali inducitur ratio sufficiens ad probandum q̄ motus celi sit uniformis et velocitatis. Alio modo in. 8. ij.

Primi de celo & mundo

Aducitur ratio non sufficienter probas radicem: sed q̄iam posite radici ostendat congruere sequentes effectus sicut in astronomia posituratio eccentricorum et epiclorum ex hoc q̄ hac positione facta possunt saluari apparentia sensibilia circa motus celestes nō tamen ratio hec est sufficienter probans quia forte a lia positione facta saluari possent. sed de hoc in sequentibus dico enim q̄ non omnes conclusiones astronomice presupponunt eccentricos et epicloros ut sunt illae que de celo terre ac elemētoū rotunditate et rotatione signorum demonstrantur. Secundo dicitur q̄ nō requirit evidētia principiorum vt patet de theologia. Tertio dicitur q̄ eccentrici et epiclori non presupponuntur in Astronomia nec et eis aliquid de monstratur. sed veritas conclusionum que demonstratur declaratur ex positione eorum non repugna re incorruptibilitati celi aut nature eius.

Ad aliud dicitur q̄ est scientia realis. Et ad immprobationem dicit Sanctus Tho. opus. lxx. q̄ verebus naturalibus et mathematicis tres ordines scientiarum inueniuntur. Quedam sunt pure naturales sicut physica et agricultura que considerant proprietates rerum naturalium in quantum huiusmodi. Quedam pure mathematicae que determinant de quantitatibus absolute et geometria et arithmeticā. Quedam vero medie que principia mathematica ad res naturales applicant et musica et astronomia que tamen sunt magis affines mathematicis q̄ in carum consideratione id quod est physicē est quasi materialē quod autem mathematicē quasi formale ideo nichil prohibet si inq̄sum cum naturali comunicant materiam sensibilem respiciant inq̄sum enim cum mathematicā comunicant abstracte sūt. Ex quo patet q̄ ex parte obiecti astronomia subalteratur physice. Ex parte vero principiorum geometrie.

Ad secundum dicendum q̄ Astrologia dividitur a suis auctoribus in quatuor partes. Prima est de causis et effectibus universalibus pluviarum ventorum et huiusmodi caliditatum et frigiditatum vernalis et huiusmodi vernalis et frigiditatum vernalis et huiusmodi traditur a protologo in primo et secundo quadripartito. Secunda pars est de nativitatibus per quam actus et mores natorum dicuntur cognosci ac eorum altitudine vel detectio paupertatis vel diutiae et huiusmodi tales res quidam sicut Aquæstra. Haly Abenragel Albulafar Albulather Guido bonatus. et Julius maternus considerant etiam in particulari Ptolomeus vero (qui annuit Sanctus Tho. p̄ia pte que stio. cxxv.) dicit q̄ non debentista considerari in particulari sed solum in universalibus homines et plurimum sequuntur suas passiones. Tertia est de resolutionibus annuum mundi et maioriis coniunctionibus quam tradit Albulafar et summa angelica et eplores ali. Quarta est de electionibus et interrogationibus quam omnino reticuit Ptolomeus. Sed Albulafar zahel Haly Al mansor receter tradiderunt eam.

Citem nota et Sancto Tho. tertio libro contra gentiles capitul. lxxxv. et. lxxxvi. q̄ stoicer quidam pharisei apud iudeos qui pascitani sunt dicuntur posse omnes actus nostros et etiam electiones a celo dependere quos secutus alicenna posuit oēs actus humanos per se causari a celo et necessario a celo prouenire. Et hoc est hereticum.

Cuncte respondetur ad argumentum q̄ intelliguntur sunt leges de mathematicis tractantibus nativitates et electiones et huiusmodi interrogations tanq̄ res necessarias et infallibilis quia tunc sunt erroris causa et maxime de electionibus et interrogations que nullam vim videntur habere ut dicitur aly auenroban unde Ptolomeus nichil de ipsis scriptis. sed nec passus decreti damnant astrologi am nisi q̄sum ad eam partem que est de nativitatibus (modo pollea exponendo) unde Sanctus Tho. mas. opus. lxxv. Si aliquis iudicio astrorum vixatur ad prenoscendum corporis effectus puta tempore statim et serenitatem aeris sanitatem vel infirmitatem corporis libertatem et sterilitatem frigum nullum videtur esse peccatum nam omnes homines circa tales effectus aliqua obseruatione videntur corporum celestium sicut agricole naute et medici motu solis et lune obseruantur.

Contra nativitatibus autem et hominum monibus dicit q̄ licet corpora celestia directe intelligentia causa esse non possint aliquid tamen ad hoc operantur indirecte dicit enim Augusti. quinto de ciuitate dei non usquequaque absurde dici potest ad solas corporum differentias afflatus quoddam valere sideres. Et damascens dicit q̄ alii a planetis diversas causas complexiones et habitus et dispositiones ideo Aristoteles secundo de anima. Textu comes. xciij. dicit molles carne bene aptos mente. Et ideo astrologus potest iudicare de bonitate vel letecte ex motibus celestibus sicut ex causa remota talis dispositionis. Et per hunc modum potest verificari q̄ Ptolomeus in centiloquio dicit. Cum fuerit mercurius in nativitate alicuius in aliqua domo seu saturni et ipse fortis in esse suo dat bonitatem intelligentie mediocritatis in rebus idem dicit capitu. lxxxv. de electionibus et actibus voluntatis et capi. xcij. dicit q̄ nichil prohibet q̄ aliquis homo habeat ex impressione corporis celestis aliquam efficaciam quam alius non habet in aliquibus operibus faciendis et medicis in sanando. Ex quo patet q̄ denavit nativitatibus tractare solum conjecturaliter et in universalibus non est licitum se sedquia in huiusmodi communiter se immiscer demoni et dicit Augustini. secundo super Genes. ad litteram. fatendum inquit quando ab astrologis vera dicuntur instinctu quodam occultissimo dici quem necfici humane mentes patiuntur quod cum ad decipiendos homines sit spiritus immundorum et seductorum operatio est quibus quidam vera de temporibus rebus nosce permittitur ideo secundum Sanctum Thomam secundo distinctione decimaquinta questione prima arti. tertio ad quarum possunt aliqua de operibus humanis prescribi per stellas licet non sit tutum nimis intendere propter periculum. Et secunda secunde questione xcij. articulo. quinto vtricatione astrovum ad cognitionem per certitudinem opera futura hominum procedit ex falsa et vano opinione quia celum non est causa necessaria et infallibilis talium operationum.

Consecundo dicitur secundum Sanctum Thomam quod. quarto articulo sextodecimo ubi loquitur de arte magica q̄ Astrologia est illicta q̄sum adhac partem vel quia retrahit a meliori studio vel quia prohibita. Quomodo autem celum possit agere in voluntatem vel intellectum dicitur primo methau-

Que. i.

Ar. i.

III

roum.

Cad aliud dicitur q̄ mathematici illi ea que dicebant quasi certa et infallibilia forent pronunciabant ynde statim post vitellii edictum libellus ei propositus est (inquit suetonius) et caldeos dicere bonum fatum est ne vitellius germanicus intra eundem Ra lendarum diem vñq̄ esset. Quod et ita contigit. Se cundo dicitur q̄ per istud argumentum probaretur medicinam non esse villem quia Romani medicos expulerunt et quingentis annis absq̄ illis vicerunt. **C**ad aliud de Lysaya dico q̄ Caldei estimabant se ex celo cuncta posse praedire et horarū electionibus astrologis ymaginibus et superstitionis machinamentis irruentem calamitatem expiri et expellere mala bona autem confirmare quasi nichil possit accidere nisi ex siderum dispositione quod falsum est. Quis etiam astrologi vt dicitur est in cibis hominum multoties vera dicant maxime quo ad ea que se tenent ex parte corporis. unde Suetonius refert de domino q̄ ascetarionem mathematicum delatus nec inciantem iactantem seque praedisset ex artis scitatis est quis ipsius maneret exitus et affirmatem fore ut brevis canibus laceraretur interfici quidem sine mora. Sed ad coarguendam temeritatem artis sepeliri quoq̄ occurritus imperavit. Quod cum fieret eruerit vt repentina tempestate de ricto funere semiustum cadaver dissergent canes id est incendi a mino latino qui pietriens forte animaduertitur: inter ceteras diei fabulas referetur. **C**ad alia auctoritates Hieronymi Augustini et aliorum dico q̄ intelligende sunt de astrologis qui accusant humanos ponunt per se a celo causari et ex necessitate seu quodam infallibilitate estimant tales effectus sequi vt patet ex verbis Augustini. Contra quod dicit Brustore de somnis et vigiliis q̄ eorum que in corporibus sunt signorum etiam celestium vel ut aquarum vel ventorum multa non eueniunt. Si enim aliquis aliis vehementer isto accidenti motus a quo futurum est signum non fit sicut bene consulta multa que fieri expediebat dissoluta sunt propter alias digniores inchoaciones ynde et Ptolomeus dicit in centiloquio q̄ hec iudicia que tradit sunt media inter necessaria et possibile.

Cad aliud de seueriano dicit Joannes de saronia super alcabicum q̄ hec scientia est pro fide. Ponunt enim doctores huius scientie (si scientia dici debet) mundum creatum dicit enim Habenragel q̄ tēpōe creationis mīdi posuit deus sicut in ascendente sed dico sicut ad alias auctoritates.

Concordum tamen q̄ inter astrologos quidam omnia que in his inferioribus sunt reducere volunt ad celum sicut Albulafar qui christianitatem rimatus est dicens cum passum et de virgine natum ratione et constellacionis. Que omnia falsa sunt et heretica ac blasphemica atq̄ fideliis auribus detestanda si enim de imperatoris statu (secundum maternum) nullus mathematicorum verum definire possit. Et cum sit totius orbis dominus fatum eius de summi solius iudicis gubernet nec stellarum subiacet cursibus q̄to magis is cui non solum terrestria: sed et celestia ac ab his obediunt ipsi etiam siderum cursus eius prouidentia disponuntur. Is inq̄ quoniam pacto siderali faro subiacere poterit. Sed dato etiam volu erit subici nego tamen ei violenta mors et Genes. promissa est immo felicissimam mortem et

8.iiij.

Primi de celo & mundo

argumentum probaret & phisica non esset scientia quia etiande principijs eius tot fuerunt opiniones quot rerum varias species orbis habet.

Contra materno dicitur & errauit in hoc etiam turpi vel est error impensis. Et ad illud de anno diciatur & magis pugnat hoc argumentum contra astrenom et per consequens picum qui ponit astronomicam scientiam quam summopere laudat nec est in conueniens & in principio scientiarum multe sint opiniones donec eius veritas elucescat quam verissimas rationibus in almagesti Ptolomeus enucleauit.

Ad aliud de Ptolomeo dicitur & etiam socrates ab apolline sapiens cognominatus philosophia naturalem deris ac reliquit nec tamen propterea vituperanda est philosophia Ptolomei etiam vis debat astrologos fundamentum sumere a satine celsitate que non est ponenda Ptolomei autem fabule refellunt propter motum titubationis quem non nouit Ptolomeus.

Ad quartum dicit Sanctus Thomas libro contra gentes. iii. & licet celestia corpora non sint directe causa electionis nostrarum indirecete tamen ex his aliqua occasio nostris electionibus prestatur secundum & habent impressionem super corpora sicut cohericunt prius ad iram licet homo per rationem possit passionibus talibus resistere. Sed quia plures impetus naturales sequuntur ideo per astrologias sicut et per phisonomiam quam tradit aristoteles possunt conjecturaliter mores hominum cognosci. Et ideo Ptolomeus in centiloquio dicit & anima sapiens adiuuat opus stellarum. Et & astrologus non poterit dare iudicia secundum stellas nisi vim anime et completionem cognoverit.

Ad aliud dicitur & prohibetur dierum egipciorum obseruatio propter superstitiones & comedationes que in illis siebant ut patet. xxvii. dist. capitulo. legimus.

Ad aliud dicitur & non est divinatio nisi certitudinaliter illa prediceret quod solius dei est. Cognoscere autem aliquid ut in sua causa non est solius dei et isto modo cognoscere futura.

Ad argumentum ante oppositum dicit Sanctus Thomas de veri. quest. octa. ar. duod. & duplum potest futurum cognosci vno modo in se et hoc est cognoscere futurum ut presentes et hoc modo a solo deo cognoscitur. Alio modo potest cognosci si suis causis et hoc duplum aut enim talia futura sic sunt determinata in causis suis proximis ut ex eis necessaria contingat ut solem oti cras et sic possunt certitudinaliter cognosci. Aut non sunt determinata talia futura in causa suis ut aliter evenire non possint et tunc non habetur de eis nisi conjectura sicut de his que de libero arbitrio conicimus ex confutacionibus & complexioribus. Et hoc modo per astrologiam possunt futura cognosci contingentia advenientia non tamen certitudinaliter. Et nota & cognoscere futurum in sua causa nichil aliud est & cognoscere inclinationem cause ad effectum. Utrum autem demones futura contingentia cognoscant certitudinaliter Sanct. Tho. de malo questio. vii. articulo. vii. dicitur non Lercius tamen cognoscunt & homo.

Textus.

Continuum quidem igitur est: quod diuisibile in semper diuisibili. Corpus autem & omnia quae vis

uisibile. Magnitudinis autem quod quidem ad unam linea. Quod ad duo planum. Quod autem ad tria corpus. Et pieter has non est alia magnitudo propter tria omnia esse et ter omnia quae.

Nuemadmodum enim aiunt et pythagorici. Totum et omnis tribus determinata sunt. Consumatio enim & medium et principium numerum habent eum qui omnis hic autem eum qui trinitatis. Propter quod a natura accipientes tanquam leges illius: et ad sanctificationes deorum utrum numero hoc. Assignamus autem et appellations secundum modum hunc. Que enim duo ambo dicimus & duos ambos. Omnes autem non dicimus sed de tribus hanc predicationem dicimus primum. Hoc autem quemadmodum dictum est propter naturam ipsam sic inducere sequimur.

Itaque quoniam omne et totum et perfectum non secundum speciem differunt ab initio: sed siquidem utrum in materia: et in quibus dicuntur: corpus utrum erit magnitudinem perfecta: solum enim determinatum est tribus. Hoc autem est omnitem terquam: autem existens diuisibile: omnia quae est diuisibile. Alio autem hoc quidem ad duo: hoc autem ad unum. Ut enim numerum adepti sunt sic et divisionem et continuatatem: hoc quidem enim ad unum continuum: hoc autem ad duo: hoc autem omnia quae

Cuecumque quidem igitur diuisibilia magnitudinem: et continua hec. Si autem et continua omnia diuisibilia nondum manifestum ex his que nunc.

Sed illud quidem palam non est in aliud genus tractio: quemadmodum ex longitudine in superficie in corpus autem exsuperficie. Non enim adiuncta lis perfecta erit magnitudo. Necesse enim fieri extum secundum defectum. Non autem possibile perfectum deficere: omnia quae enim est. Partialium quidem igitur corporum secundum rationem unum quodque tale est: omnes enim habent dimensiones: sed terminatum est ad proximum tactu: propter quod modo quodam multa corporum unum quodque est.

Totum autem cuius he partes: perfectum necesse est esse: et quemadmodum nomen significat omnia quae et non hac quidem: hac autem non. De totius quidem igitur natura siquidem infinitum est secundum magnitudinem: sive finitum secundum totam molem posterius intendendum.

De his autem que secundum speciem ipsius partibus nunc dicimus principium facientes hoc. Omnia enim phisica corpora et magnitudines secundum seipsa mobilia dicimus esse secundum locum. Huius enim principium motus esse dicimus in ipsis. Omnis autem motus secundum locum quem vocamus latitatem: aut rectus: aut circularis: aut ex his mixtus. Simplices enim hi duo soli. Lauta autem quia magnitudes iste simplices. Circulatio quidem igitur est qui circa medium. Rectus autem sursum et deorsum. Dico autem sursum quidem eum: qui: et medio. Deorsum autem eum: qui ad medium. Ita & necesse omnem esse simplicem latitatem et.

M Secundum sic proceditur. Videatur & mundus non sit perfectus quia illud non est perfectus cui potest fieri addicatio sed mundus est huiusmodi dico ergo.

CItem in mundo contingunt plus

Questio. i.

res defectus ut monstra ergo non est perfectus.

Sed contra est philosophus hic Text. co. quartus.

Respondeo dicendum. Quia in hoc libro determinandum est de corporibus et magnitudinibus et maxime de vniuerso quod est corporeum. Ideo philosophus ad ostendendum vniuersum esse perfectum promittit definitionem continet dices & continuit quod est diuisibile in semper diuisibilitate. Et hec diffinitio data per materialis diffinitio enim data in predictamentis per formalem causam est logica: deinde diffinit corpus dicens corpus est continuum omnia quae id est secundum tres dimensiones quia pieter has tres scilicet longitudinem latitudinem et profunditatem non est alia dimensio. Ex quo infert pbs corporeum esse perfectum quia diuisibile est omnia quae. I. secundum tres dimensiones. Numerus autem ternarius est perfectus quod patet auctoritate pythagoricae dicentium quod id quod dicitur totum et omne determinatur ternario numero principium namque medium et finis habent numerum qui conuenit toti et omniperfectio enim rei consistit in essentia tanquam in principio in virtute tanquam in medio et in operatione tanquam in fine. Secundo patet numerum ternarium esse perfectum quia qui instituerunt cultum diuinus volentes deo attribuere omne quod perfectum est attribuunt ei ternarium numerum adorantes eum igne thure et oratione. Tum quia duobus non attribuimus hoc nomen omnis sed dicimus ambo de tribus vero dicimus omne primum. Et huius infert philosophus quod vniuersum est perfectum quia omne corpus est perfectum sed vniuersum est corporeum ergo.

CItem quia omnia continent et a nullo continentur unde partes vniuersalia continentur non sunt simpliciter perfecte sed habent aliquid imperfectio. **C**Item arguit Aueroys quia mundus est unicus individualis sui speciei ergo est perfectus. Lauta enim individualis sub una specie est imperfectio ilius speciei. Ex diffinitione continui patet et continuum et discretum opposito modo se habent Nam in magnitudine in oppositione est status cum sit formaliter in magnitude in divisione vero est processus in infinitum. Sed in numero in appositione non est status cum omni numero finito sit alius maior: in divisione autem est status ad unitatem que est individualis.

CNotandum preterea quod secundum philosophum S. metaphysice. Text. commen. 21. Perfectum dicitur aliquid tripliciter. Primum dicitur perfectum extra quod non est accipere aliquam particularum eius sicut homo dicitur perfectus. Quando nullus deest et pars. Secundo dicitur aliquid perfectum secundum virtutem quod non habet hyperboleum id est superexcellentiam vel superabundantiam. Et hoc duplum. Quidam enim est perfectum vniuersale per quando scilicet nihil ei deficit nec ab aliquo exceptum in quoque generi nec aliquid extra accipit quia non indiget exteriori bonitate: et hoc est conditione primi principi scilicet de cui nihil deest de omnibus perfectionibus in singulis generibus inuentis. Alio dicitur perfecta in aliquo genere ex eo quod est ad illud genus pertinet non habent excedentiam quasi aliquid eius deficit eorum que illi generi debetur ut perfectus medicus dicitur cui nihil deest.

Articul. ii.

III

sicut de his que pertinent ad artem medicinam. Tertio dicuntur aliqua perfecta quibus inest finis id est que iam consecuta sit suum finem ut homo quando habet beatitudinem.

Preterea adiuste secundum aliquos duplex est perfectio scilicet simplex et secundum quid simplex perfectio est illa quam in uno quoque melius est esse quam non esse ut ens vita intellectus vnicuius enim melius est si viueret intelligeret quod si non viueret aut intelligeret perfectio secundum quid est quia non est humanitas et animalitas non enim melius est intelligentie et angelic aut deo est esset homo quod non est homo et secundum hoc ponunt duo gradus summum et duo non gradus. Quidam enim est gradus summus inclusivus et est qui intrinsece terminat totam latitudinem et sic homo diceretur gradus summus anima. Alius est summus exclusivus qui totam latitudinem extrinsece terminat et hic dicitur esse deus bene dictus quamlibet suam perfectionem communicans suis creaturis. Queliber autem latitudo est terminus naturae inclusivae aliqua creatura et exclusivae immensitatis prius entis ideo dicitur hermes quod deus est sphaera cuius centrum est ubiq[ue] circumferentia vero nesciatur. Non gradus simpliciter est infra quem non est possibilis aliquis gradus ut non gradus entis. Non gradus secundum quid est ille infra quem est possibilis aliquis gradus ut non gradus videlicet animalis in fratre que non ponitur lapis.

Preterea adiuste quod Omnis latitudo habet duplum terminum a quo scilicet inclusivum et exclusivum. Exclusivus est negatio simpliciter talis latitudo non est albedinis aut nigredinis est terminus exclusivus illarum qualitatum et non esse est terminus exclusivus entis. Alius est terminus inclusivus et est ille sive quo nullum contentum sub illa latitudine potest inveniri formaliter vel virtualiter et sic materia prima est terminus inclusivus entis. Omnis enim ea includit perfectionem quam habet materia prima formaliter vel virtualiter unde commentarij physico. L. 70. dicit quod materia prima mediet in teresse actuale et non esse quod est purum nichil et rite albedo intensio que potest esse secundum ordinem rebus inditum potest dici terminus a quo inclusus quia omnis alia eam includit secundum ponentes minimum in intensione.

CItem notandum secundum Sanct. Thom. in. 1. que. 25. art. 6. quod duplex est perfectio sive bonitas rei quedam essentialis sive specifica que est de essentia rei et vocatur prima sicut rationale est de essentia boni et quantum ad hoc ipsum etiam deus non posset facere rem meliorem quam sit. Alio accidentalis et illa est multiplex. Quidam enim est intensionalitatis et secundum hoc dicitur diffiniunt intensionem dicentes quod intendit nihil aliud est quod in suo esse perfectio et ista solum reperitur in formis intensibilibus et remissibilibus et talis perfectio dicitur latitudo continua quia omnes gradus eius sunt eiusdem rationis et ab uno fit transitus ad alium albedo enim ut. 4. potest fieri et ut sit. Aliquando autem perfectio accidentalis vocatur forma adiutrix rei existens extra essentiam eius et sic virtus dicitur perfectio hois. Aliquando etiam accidentalis vocatur finis rei sive perfectio secunda. Que quod est operatio sicut finis cithariste s. iii.

Primi de celo & mundo

est citharizare vel est aliquid ad quod peruenit operationem sicut finis edificatoris est dominus quis edificando facit. Prima autem perfectio i.e. essentia lis est causa secunda quia forma est principium operationis.

Conclusio prima.

Impossibile est duas species in quacunq; latitudine esse in perfectione equeales. Probatur quia secundum Aristotelem g. metaph. Text. comm. 10. species sunt sicut numeri sed impossibile est duos numeros diversarum specierum esse equeales perfectio nis ergo minor patet quia nunq; diversificatur species numeri nisi per additionem vel minutionem vni tatis unde quidam vocant latitudinem perfectio nis essentialis discretam quia est admodum cuncta, tis discrete.

Item Sanctus Thomas contra genti. 3. c. 97. in formis differentiis esse non potest nisi q; una est perfectio alia.

Item secundum proclm. 28. propositione libri sui Omnis processus entium fit per similitudinem secundum ad priuam & q;to producens appropinquus sibi product tanto similius & q;to remotius tanto dissimilius ergo que equaliter distat a primo prouectu omnino equaliter similia sunt. Et si secundum essentiam equaliter similia sunt non sunt differentia specie quia quecumq; differunt specie essentias disti milles habent ergo implicata diversas species esse esentialiter eque perfectas: unde Augustinus de immortalitate anime. ca. 1. Si inquit corpus ram pro pinque sumerat a deo speciem ut anima idem esset & anima.

Item natura & ratio mediorum sumitur et distanta extremonum vt patet in mediis qualitatibus corporalibus ergo que equaliter distat ab extremis habent eandem naturam & rationem.

Item Omnis diversitas specierum sub aliquo genere continetur non enim species est sine genere sed omne genus dividitur per diversas differentias contrarias. Contraria autem vt dicitur 3. physico. differeunt differentia perfecti & imperfecti unde secundum philosophum. 10. metra. Semper alterum contra riorum dicitur per superabundantiam & aliud per defectum quia semper alterum contrariorum secundum priuationem dicitur ergo datus duabus species una est perfectio altera essentia. Unde Augustinus lib. 3. questionum querit quare deus non fecit omnia equalia. q. si. Et respondet Quia non essent omnia si essent equalia non enim essent multa rerum genera.

Conclusio secunda.

In tota latitudine entis solum sunt ponende species finite secundum infimum & summum in essentia liter ordinari. Pro probacione intelligendum est illa essentia. Ita subordinatur quorum unum est supra aliud & ingreditur definitione quidditatem alterius sive quod est de essentia alterius secundum & omne inferius dicitur essentia. Ita subordinari superius: et sic corpus subordinatur substantie & corp; animalum corpori & animal corpori animato homo autem animali plante autem aut animali irrationali non dicitur homo subordinari quia potest sine his intelligi.

Item aduerte q; specierum latitudinem secundum infimum augeri est super speciem datam aliam com

munitionem assignare & sic progr ediendo communior enim sunt imperfectiora q;bi gratia procedere ab homine ad imperfectiora quibus subordinatur essentia litter est ire ab homine ad animal & ab animali ad corpus animalum &c. in hoc enim ordine homo dicitur summum quia maiorem dicit perfectionem q; animal & animal q; corpus animalum. sed ab infimo secundum perfectionem ad summum est a generalissimo ad speciem vsq; specialissimam inter alias eiusdam generis species perfectionem progrederi ut a substantia ad corpus a corpore ad animal ad animalis ad hominem Substantia enim minorem dicit perfectionem q; corpus & corpus q; animal & animal q; ho.

Tunc probatur conclusio cunctum ad priuam partem. Species sunt sicut numeri. g. metra. Text. comm. 10. sed in numeris non est descensus in infinitum igitur. Item omne superius essentiale actu & intellectu includitur in suo inferiori nec potest ipsum infensus sine eo quidditatem cognoscere ergo si homo habet infinita superiora aut possit habere non potest sine eis cognoscere non contingit infinita pertransire. i. phi. 1. c. 35. 2. 2. metra. Text. c. 13. ergo non poterita nobis cognosci. Item est dubius minima albedo que potest esse ergo & animal imperfectissimum quod potest esse antecedens patet quia naturalia determinata sunt ad maximum & minimum. i. phi. 1. c. 38. Secunda pars p; & scilicet fit status in augumento perfectionis ad summum quia in his que habent essentialem ordinem non existente primo non est aliud quod posteriorum quia posterius essentia. Ita deinceps et superiori ut patet in numeris non existentibus duobus non est aliquis numero sequentium sed differentia specie in vniuerso ordinem habent essentiam ad summam & differunt omnes natura & plus minus distare ab ea ergo summum species ipsima non detur non erit aliqua inferiorum. Item quilibet species inferior est infinite imperfectionis q; infinite distaret a sua forma.

Item Augusti 13. confessi. duo inquit fecisti domine unum pro te alterum prope nihil vnum quo superiori tu esse alterum quo inferius nichil esset. Item si inter substantiam & hominem possunt esse infinite species tunc inter extrema finita essent secundum speciem infinita media per se. Item solidi sunt finiti predicamenta & in quolibet solidi sunt finite species secundum sub & supra: ut dicit Porphyrius ex auctoritate Platonis dicentes species numerum esse finitum individualium vero infinitum. Item arist. i. posterior. negat predicationem quiditatuorū infinitam multitudinem sursum & deorsum quia alterum non contingere aliquid scire ut ipse declarat. Ex his patet q; nulla species inter priuam & ultimam incipit a non esse simpliciter nec terminatur ad gradum summum quia habet aliam species supra se & aliam sub se.

Conclusio Tertia.

Perfectio essentia rei attenditur penes accessus ad summum inclusum & exclusum sive latitudinem non per recessum a non gradu probatur sic quo ad priuam partem quia secundum phil. 10. metra. Text. c. 2. optet id quod est priuum vniuersum q; generis esse metrum aliud. Summus autem gradus inclusus vniuersus cuiuslibet latitudinis est priuus in illa latitudine ergo est mensura aliud. Item q;to aliquid est appropinquus gradui summo tanto est perfectius

Questio i.

Articu. ii.

v

ergo perfectio debet attendi penes appropinquationem ad summum. Item August. de immortalitate anime dicit q; Si corpus tantum appropinquaret deo cunctum anima idem esset q; anima eoz anima melior est corpore quo simpliciter est deo propinquior ergo perfectio anime attenditur penes accessum ad deum qui est gradus summus exclusus latitudinis entis. Item Dionysius. 4. cap. de diuisio nis no. Semper natura coniungit fines pumorum cum principijs secundorum Et proclus. 29. conclusio. Processus inquit entium fit per assimilacionem secundum ad priuam.

Item probat ex. S. T. i. parte. q. 2. ar. 3. Magis minus dicuntur de diversis secundum q; appropinquant diversimode ad aliud quod maxime est sicut magis calidum est quod magis appropinquat maxime calido. Et prima secunde. q. 22. 2. i. intensio lucidi attenditur per accessum ad summum lucidum. Secunda pars etiam patet quia affirmatio est prius negatione & notio ergo affirmatio non mensuratur negatione. Tum quia prius non debet mensurari posteriori.

Item distantia a non gradu posteriori est ipsa re quia prius res est in latitudine entis q; distat a non gradu antecedens patet quia prius est a quo non convertitur subsistendi consequenti modo non sequitur homo est ergo distantia inter hominem et non gradum est econverso autem valet consequentia q; ritur ergo remota distantia hominis a non gradu in homo sit aliquis perfectionis & si sic per quid mensuratur. Ad hoc dicit venetus q; illa perfectio non esset mensurabilis a posteriori sed a prius penes imitationem summi. Contra a priu ergo attenditur perfectio per accessum ad summum manifestum est autem q; id quod cognoscitur a prius perfectius cognoscitur q; id quod cognoscitur a posteriori. i. post. ergo melius dicendum est perfectionem attendi per accessum ad summum q; per recessum a non gradu. Potest enim talis recessus per eum separari non autem accessus.

Item sequeretur q; numerus binarius esset infinite perfectus in latitudine numerorum quia infinite distat a numero infinito quies imperfectissimum. Forte dicit q; non gradus numeri est unitas q; haec latitudine id quod magis appropinquat non gradus est perfectius. Contra ergo numerus infinitus si esset est infinite perfectionis quia infinite distaret a non gradu ergo non terminaret inclusus latitudinem numeri quod est contra venetum.

Item ille numerus esset ens absolute ergo maioriter perfectionem haberet quam relatio realis ergo non esset infinite imperfectionis.

Item non esse simpliciter equaliter distat ab omniente ergo et equaliter respicit quodlibet ens positum ergo non est sufficiens medium cognoscendi differentiam vniuersab. alio.

Item Tunc materia prima non esset alicuius perfectionis quod est contra philosophum. primo physico. Text. comm. 70. et. 82. consequentia patet quia non distat a non gradu entis. Ad hoc dicit venetus q; materia prima non distat positivae sed priuatiae.

Contra vel illa priuativa est finita vel infinita. Secundum ergo materia prima dicitur infinite perfecta. Non priuum quia tunc non ens

non equaliter respiceret quodlibet positivum magis enim respiceret materiam q; formam.

Item inter nihil & aliquid nulla est proportionis ergo distantia illa non est finita.

Item distantia illa priuativa nichil addit supis materiam nisi ens rationis ergo si perfectio materie mensuratur illa distantia mensura entis realis erit ens rationis.

Sed contra ens reale a toto genere est nocius inter rationis et semper cognoscitur prius q; ens rationis ergo illa distantia non est ratio cognoscendi perfectionem rei.

Contra dicta arguitur. Primo q; mundus non sit perfectus perfectione essentiali simpliciter: sicut enim secundum vnam partem maxime accedit ad priuum ens scilicet deum ita secundum aliam partem me recedit scilicet cunctum ad materiam & materialis ergo non est dicendum perfectus simpliciter nec imperfectus sed secundum quid utrum ei est attribuendum.

Item species sunt de essentiali perfectione mundi mundo possunt addi multe species ergo potest perfici essentialiter.

Item mortuo phenice mundus caret vna specie ergo perdi: aliquid de perfectione essentiali ergo tunc non est perfectus. Vna consequentia patet quia species sunt de perfectione essentiali vniuersi.

Item deus potest facere mundum meliorem q; sit ut dicit Sanctus Thomas priuam parte questione. 25. articulo. 6. ad priuum et tamen ut ibidem dicitur non potest deus augere perfectionem essentialem ergo mundus non habet omnem perfectionem suam essentialem.

Item secundum philosophum. 17. de animalibus frequenter multe apparent species animalium que prius nunc fuerunt ergo mundus semper perficitur ergo non est perfectus.

Secundo arguitur Contra probationem philosophi de numero ternario quia per hoc probaretur q; non essent nisi tria elementa.

Item numerus perfectus est qui consurgit ex omnibus suis p; aliquotis s; scilicet: sed ternarius non est huiusmodi. Sola enim unitas est pars eius aliquota ergo non est perfectus vno diminutus.

Item binarius est appropinquior unitati q; ternarius ergo perfectior.

Item equalitas est in qualitate praestantior.

Item arguitur contra distinctionem continui q; Aliquod continuo potest esse diuisum i omnes suas partes quod patet de filio vniuersi cui applicantur duo agentia equalis potentie ex utraq; parte. Non enim est maior ratio q; in vna parte frangatur potius q; in alia.

Item ponatur vas vniuersale plenum aqua in loco frigido et non possit acer ingredi vas illud tunc quando aqua condensabitur frangetur vas et non magis in vna parte q; alia igitur.

Item arguitur q; sunt plus q; tres dimensiones quoniam linea procedentia ab humero dextro ad genu sinistrum corespondet dimensioni aliqua et non ex illis tribus ergo sunt quatuor dimensiones q; non tantum tres.

Item arguitur Contra rationem. Averroes quis sequeretur q; quanto aliqua species h; plus

Primi de celo & mundo

individua tanto esset imperfectior: & q̄to pauciora tanto perfectior. Sed hoc est falsum igitur: minor patet quia tunc phenix esset perfectior homine.

Certio arguitur q̄ materia non teneat infinitum gradum in latitudine entis quia materia celest per perfectior materia horum inferiorum ergo non tenet infinitum locum. Item substantia a toto genere est perfectio: accidente sed materia est substantia. S. meth. T. c. 4. ergo est perfectior accidente ergo non tenet infinitum locum. Item in materia ponitur quedam inchoationes formarum que non sunt pura potentia ergo. Item omnis actus habet potestum sub se: imperfectio: sed materia prima haet quandam rationem actus ergo non est simpliciter in fine perfectionis. minor patet quia secundum S. T. i. q. 14. n. 3. materia similitudinem quandam retinet diuinam esse sed hoc non est secundum potentialitatem ut ibidem dicitur cum etiam deus sit ac purus ergo dicit aliquem actum. Cum secundo q̄ secundum S. T. n. 4. q. 27. ar. 3. in ipsa potentia quodammodo est actus ergo materia dicit aliquem actum & in. 2. vi. 18. q. 1. 2. dicit q̄ materia coadiuat ad generationem ergo habet aliquem actum.

Quarto arguitur q̄ deus facere possit rem essentialiter perfectiorum quam sit quia sanitas etiam secundum se dicitur magis & minus quia vt dicit. S. T. p. m. scđe. q. 52. ar. 1. non habet determinatam rationem in hoc differt ab albedine ergo.

Item deus potest mutare corpus in spiritu: vt dicunt in 4. v. 12. q. 1. ar. 2. q. 4. ad secundum ergo perfectio es

entialis corporis potest augeri. Item albedo se parata est essentialiter perfectior albedine existente in subiecto quod patet: quia silla est accidentalis perfectio tunc quelibet albedo coniuncta cu sit eiusdem speciei posset ad illam pertinere & sic esset infinita quod non est dicendum. Item anima christi est essentialiter perfectior anima iude secundum articulum parisiensem. ergo. Item nos sumus essentialiter perfectiores pigmeis igitur antecedens patet quia non videntur intelligere nisi particularia.

Quinto arguitur q̄ duas species diuinas possint esse in perfectione equalibus quia homo & anima rationalis differunt specie & tamen sunt eiusdem perfectionis homo enim non addit supra animam nimis teriam que nullam ei dat perfectionem. Item ea

dem res ponitur in duabus speciebus distinctis roris paratis vt patet de calore qui ponitur in prima eternitatis specie qualitatis. Item secundum. S. T. id est

actus moralis ponitur in diversis speciebus etiam disparatis. prima scđe. q. 18. ar. 7. 1. 7. ar. 4.

Item angulus rectus acutus & obtusus sunt diverse species & sunt equalis perfectionis. Ex eisde enim lineis secundum cundem contactum sunt oēs illi anguli sed idem in cōtūm idem semper natum est facere idem. 2. de ḡia. L. c. 55. ergo.

Sexto arguitur Contra secundam conclusiones Quacumq; creatura data deus perfectior potest facere alioquin potentia eius non esset infinita ergo antecedens patet. i. q. 25. 6. vbi dicit. S. T. q̄ si implicito loquendo qualibet re se facta deus potest facere aliā meliorem: et de veritate. q. 20. 4. dicit q̄ deus potest facere nouas spēs nouos modos et noua genera nec quod factum est facientis virtutem adequare potest. Item i. dist. 4. 4. dicit q̄ deus infinitas alias species condere potest. Item

quacumq; species data sub corpore deus potest aliam imperfectiorem facere ergo est processus in infinitum ad infinita antecedens patet. Capiatur perfectissima species corporis puta homo & imperfectissima puta materia vel aliquod tale tunc sic latitudō que est inter hominem & materiam primam est divisibilis quia diuisa per partes proportionales habet bunt infinite perfectiones essentiales quarum. i. est maior: secunda z. 2. maior. 3. & sic sine statu ergo ad minus in sensu diuisio infinite species possunt esse infra hominem. Item non est dare speciem immensitatem alteri ergo inter quascunq; possunt esse infinite antecedens patet quia vel prima illarum excedet secundam per diuisibile vel in diuisibile. Si primum diuisibile illius diuisibilis facta poterit alia species mediare. Secundum. Cōtra in diuisibile additum diuisibili non reddit ipsum maius ergo prima non excederet secundam.

Septimus species equi cōtūm cōtūm replicetur non potest reddire speciem humanam ergo homo infinita est perfectior equo. Item inter albedinem vñ. 8. et vñ. 2. est excessus infinitus ergo & inter albedinem & nigredinem antecedens patet quia si in qualibet parte proportionali fiat additio medietatis ad medietatem in fine erit albedo infinita & est eadem in numero que prius ergo si nunc excedit infinite et prius.

Item albedo excedit nigredinem per infinita diuisibilia equalis perfectionis ergo si omnes illi excessus ponantur in uno sicut unus excessus infinitus tremebit eadem albedo in specie ergo etiam nūc species albedinis infinite excedit nigredinem.

Item species numerorum & figurarum sunt infinite.

Item infinite sunt species in latitudine entis igitur antecedens patet quia intellectio qua fortes intelligent albedinem est in aliqua specie entis & iterum intellectio illius intellectus est in alia specie quia. habet aliud obiectum & sic in infinitum ergo: idem arguitur de actibus voluntatis qui possunt reflecti in infinitum.

Item omnis potentialitas que est in specie in ordine ad individua est in genere in ordine ad species sed speciei non repugnat infinitas individualium ergo nec generi infinitas specierum.

Item inter albedinem & nigredinem sunt infinite species possibilis secundum commentatorem inde sensu & sensu quia infinitis modis possunt colores extremi misceri igitur.

Octauo Contra ultimam conclusionem arguitur quia vel illud summum est finitum vel infinitum. Si secundum ergo omnes gradus finiti erunt eiusdem perfectionis quia equaliter distat ab infinito ymo essent infinite imperfectionis quia infinite distat ab eo. Si primum ergo infinite perfectionis est aliquid in latitudine finita quia aliquante propinquior est aliquis gradus gradui summo & altius in duplo propinquior & in triplo & in quadruplo & sic in infinitum.

Item Tunc nullus angulus nec motus esset alius cuius perfectionis quia nullus est correspontet gradus summus ymo nec etiam summum est alius cuius perfectionis quia non appropinquat gradus summo.

Item ad idē quanto aliquares est propinquior

Questio. i.

non gradu tanto est minoris perfectionis & q̄to re motor tanto maioris ergo perfectio penes non gradum debet attendi.

Homo Potentia visuā hominis & equi equaliter distans a summo & tamen non sunt eiusdem perfectios essentialis igitur: maior patet quia sunt eiusdem speciei cuius sit circa idē obiectum formale minor patet quia diuersorum secundum speciem non sunt idem actus eque perfectis sed anima equi & hominis sunt diuersae species ergo potentie ab eis causate non erunt eiusdem perfectionis. Item tota anguilla & pars absisa equaliter appropinquat summo quia sunt eiusdem speciei & totum est perfectius parte vt liquet. Item voluntas & intellectus non sunt eiusdem speciei & per consequens nec eiusdem perfectio: & tamen equaliter appropinquat summo patet quia cōtūm appropinquat intellectus humana ad intellectum diuinum tantum voluntas humana ad voluntatem diuinam in perfectione essentiali sed voluntas diuinus est idem cum intellectu in deo: ergo tam appropinquat voluntas intellectui diuino cōtūm intellectus. Item cuilibet perfectioni quam habet intellectus correspondet perfectio in voluntate aut maior aut eadem & conuerso. Item non potest dici q̄ intellectus sit perfectior voluntate quia obiectum voluntatis est bonum quod est perfectio. Verum ymo est ipsa perfectio. Non potest etiam dici q̄ voluntas sit perfectior quia intellectus principiatur appetitu principatu politico. vt dicit ph̄s. 1. poli. sed voluntas est appetitus ergo subditur intellectui.

Decimo intellectus agens & possibilis sunt eiusdem perfectionis essentialis & tamen non equaliter summo appropinquant quia non sunt eiusdem species cōtūm. Antecedens patet quia sunt circa idem obiectum perfectio autem potet sumitur ab obiecto intrinseco. Item actus & habitus sunt diuersarū specierum & tamen neq; actus est perfectior habitu nec conuerso minor: patet quia sicut actus causat habitum ita conuerso ergo. Item esse non est eiusdem speciei in omnibus creaturis vt patet et. S. T. 4. distin. 12. q. 1. ar. 2. q. 3. & tamen est eiusdem perfectionis in omnibus igitur minor: patet quia imperfectio sequitur potentiam perfectio vero actum sed est se nullo modo dicit potentiam in uno plusq; in alio cum dicat summam actualitatem ergo est in omnibus eiusdem perfectionis. Item embrio plus appropinquat summo & equus & tamen non est maioris perfectionis ymo minoris igitur maior: patet quia est in proxima dispositione ad hominem. Item q̄ homo est perfectius agens & equus qui dat formam embrioni minor: etiam patet quia equus est perfectio in specie animalis non autem embrio ergo &c.

Ad primum dicitur q̄ perfectio rei per partem cognoscitur vnde homo dicitur perfectior: asino licet secundum materiam non differant ideo negetur p̄s. Contra albius dicitur quod est nō gro impermissus ergo si in mundo solum essent substaētē spirituales estēt perfecti ergo per hoc q̄ in eo reperitur materia est ei imperfectio. Ad hoc dicit S. T. in. 1. vi. 4. 4. ar. 2. 6. q̄ perfectio vniuersitatis extenditur secundum diuersitatem naturarum quib; implentur diuersi gradus bonitatis: et corporalia dicuntur diuersi gradus bonitatis aspiritualib; ideo pertinent ad perfectionem vniuersi. Sed contra et;

Ad aliud dicitur q̄ licet absolute equalitas sit perfectio: in equalitate non tamen in diuisione sed magis equalitas. et ideo pythagoras imparem numerum posuit in genere boni. Nam vero in genere mali. Item origo numeri impari est ratiōne quia ex solo impare in imparem consurgit. Nam autem & ex ductu pars iparem & in imparem nascitur. Nascitur ergo impar ex solo simili principio. Nam autem etiam ex dissimili.

Ad aliud quidam negant casum sed hoc est subterfuge ideo dicit ab aliis q̄ non frāgetur quia res istet natura communis. Alij q̄ in ea parte frāgetur ad quam magis applicabitur virtus agētis. De vitro potest dici q̄ aliqua pars aque conuertetur in serem vel dicitur stivitrum frāgetur & frāgetur

Articu. ii.

VI

Príncipe de celo e mundo

vna parte potius q̄ in alia ratione influentie ma-
nuole: ut dicit Laietanus. Ad aliud negatur ma-
ior: quia non ortogonaliter alias intersecat. Ad
aliud dicitur q̄ species que habet unicum individu-
um in generabile et incorruptibile est perfectior ea q̄
habet plura. Cum hoc tamen stat q̄ species habēs
unicum individuum in actu et corruptibile sit imper-
fectior: alia habente plura simul quia licet non habes
simil plura habet tamen successiū ymo paucitas
in talibus arguit imperfectionem q̄ natura non est
ollicita propter imperfectionem speciei.

¶ Ad tertium dicitur q̄ materia celi & horum inferiorum sunt aliquo modo eadem secundum analogum secundum q̄ conueniunt in ratione potentie: et deo vna nō dicitur perfectior alia quia dicat aliquem actum supra puram potentiam sed quia materia celi non est in potentia ad formam elementi et quia habet analogiam ad perfectiorem formam et incorruptibilem. Secundo dicitur q̄ perfectio materie est ipsa forma ideo quia materia celi est sub forma incorruptibili & elementorum sub corruptibili materia etiam celi non est in potentia ad aliam formam dicitur perfectio: & nobilior. ¶ Ad aliud dicit Ut terbiei. q̄ accidentia c̄tum ad modum essendi sunt infra materiam sed secundum q̄ dicunt quandā actualitatem supra materiam sunt & quia unumquodq; pertinet ad speciem secundum q̄ dicit aliquam actualitatem ideo potest dici q̄ species accidentium simplificiter sunt supra materiam & non infra. ¶ Ad aliud dicit. S. T. q̄ materia coadiuuat ad generationem nō agendo sed in c̄tum est habilis ad recipiendum ram actionem que etiam habilitas appetitus materie dicitur & inchoatio forme. Et sic ut dicitur. n^e. in ipsa potentia quodammodo est actus quia potest habere similitudinem ad actum non tamen q̄ ibi sit actus loquendo de materia prima.

Ad quartum dicitur secundum S. T. qd duplices sunt forme quedam sunt que secundum seiphas sortiuntur rationem speciei ut calor et albedo et tales necesse est habere determinatam rationem que negat cedere neq; in minus desificare possit Aliis sunt que recipiunt speciem et aliquo ad quod ordinantur: et tales forme possunt secundum seiphas diversificari in plus vel in minus et nihilominus sunt eadem specie propter unitatem eius ad quod ordinatur ut sanitas de qua dicit philosophus 10. ethi. qd ipsa recipit magis et minus quia non est eadem commensuratio. in omnibus animalibus et secundum hoc dividitur discendum qd essentia sanitatis non consistat in in diuisibili. Et sic auctoritas philosophi qd species sunt sicut numeri esset intelligenda de speciebus que secundum seiphas sortiuntur rationem speciei. **A**d aliud dicitur qd tunc corpus non maneret sed folum se haberet ut terminus a quo et sic non perficeretur sicut non dicitur perfici inanimatum adueniente forma animalis quia non manet materia autem que remanet dicitur perfici. **A**d aliud de albedine separata dicitur qd albedo coniuncta subiecto potest ad perfectionem eius peruenire si separata alias non ut dicetur loquendo de intentione formarum. **A**d aliud de anima christi dicitur qd si considereretur in esse nature absolute sic non est perfectior anima iudee esentialiter. Si autem considereretur pro quanto est in anima deo sic habet perfectionem infinitam sed illa non est de essentiis nature in se considerate. **A**d aliud de

pigmeis. Augu. 16. de cl. c. 5. videtur sub dubio reliquere an sint homines nec ne. Et videtur quibusdam quod sic quia habent figuram humanam et mane oriente sole mouentur applaudentes eidem quasi reverentiam facientes. Item pugnant contra grues et seminiant quod videtur esse opus artis: ars autem estyni uersalium. i. meth. c. 1. Alijs autem oppositum videtur de hoc Petrus de alvernia qual. 6. Pro argumento tamen dicitur quod si sint homines sunt eiusdem perfectionis essentialis nobiscum alias non.

Ad quantum dicitur a quibusdam q̄ sicut latitudinis disformis perfectio non attenditur penes summum gradum sed medium ut si scutum sit pro media parte album vt. g. et pro alia vt. 4. non denominatur album vt. g. sed solum vt. 6. Sicut etiam dicunt h̄o minem nō esse ita imperfectum sicut est materia nec ita perfectum vt anima sed medio modo se habere vnde phis. 2. phi. dicit. **T.** c. ii. t. 12. q̄ forma melior et dignior est composito. **S**ed contra. Perfectio anime est q̄ sit in materia ergo per hoc q̄ in ea ponitur non efficitur imperfectio sed quicquid perfectio nis continet pars et totum ergo totum est eque perfectum ymo perfectius q̄ sua forma. **I**tem anima naturaliter appetit corpus nihil autem natura liter appetit imperfectionem ergo nihil imperfectio nis consurgit et unione anime ad corpus. **I**deo dicendum secundum. **S.** **T.** in. i. d. 4. 4. 2. 6. q̄ licet angelus sit perfectio q̄ lapis tamen utraq; natura est melior q̄ altera tñ sic licet anima sit perfectio materia tamen aggregatum ex utraq; est melius altero tantum. **E**t ad similium uide de albedine dicitur q̄ non est simile quia ille due albedines sunt in diversis partibus subiecti nec faciunt unum per se unde etiam secundum aduersarios si simili ponerentur in eadem parte subiecti consurgeret una albedo perfectior qualibet illarum. **A**d phis. 2. phisi. dicitur q̄ nil aliud voluit dicere nisi q̄ forma habet dignius rationem actus q̄ compositum quia ut ibi dicit. **S.** **T.** Forma habet ratioem principiū compositum auctoritatem rationem principiati. **A**d argumentum ergo dico q̄ anima pertinet ad speciem hominis ideo nō facit diuersum gradum. **A**d aliud potest dici q̄ ille species qualitatibus non sunt nisi quidam modi etnō vere species. Secundo dicitur q̄ ille species sunt cōmunicantes sicut animal rationale et animal mortale secundum porphirium vel si celum sit animatum. Tertio dicitur q̄ calor simpliciter ponitur in tertia specie qualitatibus. In prima autē solum per accidētē pro quanto potest faciliter vel difficulter remoueri: ideo dicit. **S.** **T.** 12. q. 4. 9. ar. 2. 3. q̄ difficile mobile non diuersificat habitum ab alijs speciebus qualitatibus habitus autem secundum rationem propriam vñ detura commentatore diffiniri. **Z** de anima. q̄ habitus est quo quis agit cum voluerit. **E**t August. li. de bono coniu. habitus est cum aliquid agitur cum op̄ est. **E**t quo pater q̄ habitus secundum propriam rationem non inuenitur nisi in potētia vñ. **S.** **T.** i. d. 3. q. 5. 5^m. **S**t q̄ hitus est principium elicitiū operationis. **A**d aliud dicitur: q̄ actus in generenaturae ponitur in specie propria. Genus autem moris agit et ideo penes illud non accipitur eius perfeccio essentialis. **O**z autem nihil possit esse in diuersis speciebus patet et. **S.** **T.** i. q. 18. ar. 2. 2. **A**d aliud dicitur q̄ angulus est qualitas totaliter distincta a lineis et ideo secundum diuersos contactū caus

Questio. i.

Articu. it.

VII

sunt diversi anguli specifici secundum lineas diversimode disponuntur.

Ad sc̄tū cōcedo oēs auctoritates. **S.** **T.** q̄ acci-
piuntut i sensu dīnīo vñ si dabilis esset maxima crea-
tura in perfectione si esset infinita in ḡis entis esset
equalis deo. Si vñ finita tūc aut potētia dei eēt ex-
hausta aut alia facere posse. **C**et si dicat. si finite
p̄nt esse species supia hominē ordinata esset aliter &
homo non p̄t intelligere suis superioribus & nec es-
se est infinita intelligere. dicendū q̄ talia superioria su-
pra hominem nō sunt infinita nisi i potētia & ideo. 3. me-
tha. **T.** c. 18. ph̄us p̄bat q̄ nō sūt infinite sp̄es in actu
Ad cognitionē aut rei sufficit cognoscere ea q̄ actu
in ipsa includūt de his **L**ap. in. r. d. 4. 4. **C**ad ali-
ud de latitudine iter hominem & materiam p̄m a dicitur
primo q̄ illa latitudo non habet modum quantitatis
cōtinue s̄ discrete. vñ dicit. **S.** **T.** i. i. q̄ additio boni
tatis essentialis mūdo nō p̄t esse nisi per modūz q̄
tatis discrete & sic sicut nō proceditur in infinitū in

numeris descendendo sic nec ab hoie ad materiam p̄mis.
Alij dicūt q̄ species sunt sicut numeri armonici i q̄
b⁹ reperitur aliqd p̄ modum cōtinuitate sonus. vnde
si sonat vna vox super alia nō est ibi excess⁹ punctalis
ymo est dare mediu⁹ q̄ inter tonū ⁊ tonum est semitū
nū. rursus si fiat excessus per semitonū nō op̄z q̄ sit
punctalis q̄ datur semitonū mai⁹ ⁊ minus ymo nū
q̄ tonus dividitur in duo semitonias equalias. S̄ eti⁹
am si fiat excessus per semitonū minus non erit pun-
ctalis quia quoctog⁹ semitonio minori dato datur as-
tūndū minus verbū ḡfa martellus. g. vnciarū t. 9. se sus-
perant per tonū accipietur martell⁹. 8. vnciar⁹ cum
dimidia faciet semitonū minus respectu superioris
⁊ maius respectu inferioris. martell⁹ enī vt. 9. conti-
net. 18. medias vncias ⁊ martellus vt. 8. cū dimidia
cōtinet. 17. medias vncias ⁊ martell⁹ vt. 8. continet
6. vñ ton⁹ l⁹ sit diuisus per partes eōq̄ diuisus est
si inequaliter. maiore i martellus cōtinet solum me-
diū ⁊ 17. partē ei⁹. medi⁹ autē cōtinet minore ⁊ 16. p⁹
em eius sed 16. pars est plus q̄. 17. Licet autē diuisse
im⁹ per mediū inter. 8. ⁊ 9. potuit tñ aliter diuidi pu-
a accipiendo. 8. ⁊ 4. parte vel. 8. ⁊ 5. parte vt in dia-
ethē ⁊ sic i infinitū. q̄ nūq̄ soni se excedūt punctalis ⁊
o modo possit saluari q̄ inter hoiem ⁊ materiam p̄-
nā possit esse infinite species i potentia tātu nō actu-
lēnendo tñ primā opinionē refudetur negando di-
uisione per partes proportionales in infinitū q̄ illa la-
tudo nō est cōtinua. Ad aliud pōt dicit q̄ species
nā pōt alia excedere per indiuisibilē qd additū dis-
tibilibi in numeris reddit maius. vñ. S. T. 12. q. 52. ar.
dicit q̄ op̄z ill⁹ qd p̄stituit spēm eē fixū ⁊ q̄ si id i diui-
sibile. S̄do pōt dicit q̄ vna spēs excedat alia sibi im-
p̄ata q̄ diuisibile s̄ indiuisibiliter sicut albedo termi-
nata ad. 8. inclusione excedat albedinē terminata zād
idē gradum exclusione indiuisibiliter. Molto tñ dicē
spēs nūc eritis sint immediate sic ⁊ nulla possit
ediare s̄ nō infinite. S. T. de potentia: q. 3. ar. 8. 16.
Ad septimum dī q̄ spēs equinō pōt formaliter re-
scari s̄ solū spiritualiter ⁊ tūc nō maneret ead species
alia pfectio: fieret. ⁊ sic per replicationē illius tā-
m redderetur spēs humana. Ad aliud negari
et causas q̄ duo accūtū solo nūero differentia non
est esse s̄ sed q̄ p̄o nūc est spētina dicit aliqui
lla albedo quo ad latitudinē albedinis nō excede-
nisi tātu q̄tū prius excedebat alia sed bñ quo ad
essē nec seq̄f q̄ mō excedat q̄ alia ēlēgitudine al-

bedinio et alia in rectionis Sed de hoc postea. Ad aliud dicitur quod in illa individualia coenuntur in eadem perfectio esse eternali et in omnibus illis perfectiones eternales individualitate si ponantur uno non possunt facere nisi perfectionem accidentalem. Causa tamen est impossibilis. Ad aliud dicitur quod sunt infinitae in potentia tantum. Et pro hoc primum ad alium: secundum dicitur quod tertia intellectus non distinguuntur nisi numero a secunda quod essent circa idem obiectum in specie cognitionis reflexam. Ad alium dicitur quod species non potest habere infinita individualia nisi in potentia nec tamen sequitur quodlibet genus habeat infinitas species in potentia quod aliquae sunt etiam species quod non possunt habere plura individualia aAngelorum species. Numerus autem quod causatur per divisionem continui habet infinitas species in potentia sed posterior est imperfectio quod plus recedit ab unitate. Ad tertium dicitur quod intelligit de species accidentibus litteris sumpsum eo modo quo dicimus virtutem et mulierem esse diversas rationes. Quod per infinitos intelligi videtur in multis modis.

Ad octauū dicitur q̄ summi exclusiuū est infinitum. inclusiuū aut̄ cutiuslibet latitudinis scđm ordinē rebus inditū vt superi⁹ dictū est est finitū vnde non posset dari motus velocior motu primi mobilis s̄m ordinē rez. Dico q̄ penes vtrūq; atēdī p̄fectior uero primam p̄fiam dupliciter enim p̄t intelligi alī qua distare in infinitū. vno mō positiue quasi illa distantia sit mediū inter illa extrema. Et que hoc mō distant ab aliquo equaliter distant. Alterū mō p̄t intel ligī distantia infinita nō que sit media; sed que est al teri⁹ extremit̄ sicut entis ad nō ens & talis potest esse maior & minor ymo aduersari dicunt hoc modo materiam distare a nō gradu infinite neq; tamen sesquitur l̄ ea infinita perfectio; quia non est distantia positiua vnde quelibet creatura infinite distat a deo infinite se tenēte ex parte dei rātū & ens a nō ente infinite se tenēte ex pte nō entis. Mō ens ei h̄z quan dam rōnem infiniti. Et ad illud q̄ ibi assumū sc̄z q̄ i duplo plus appropinquat aliquis gradus & in triplo. r̄c. negat; q̄ non ponim⁹ gradū summū inclusiuū infinitū & loquendo de perfectione essentiāl que est admidū p̄ficiatis discrete ymo idē argumētū currit cōtra aduersarios q̄ aliquāte appropinquat aliquis grad⁹ nō gradui & aliquis in duplo & in triplo & sic infinitū. **A**d aliud de motu dictū est. Scđo dicit & loquimur hic de specifica perfectione & nō int̄sio alii. vii. S. T. 2. cōtra gen. c. 67. 7. li. 4. c. u. ponit. s. gradus formaz sc̄z elemēti sub quo itelligit formas omnium corporū similiū / miti vegetabilis sensibiles & intellectuālis. deinde dico q̄ perfectio summi inclusiū mensuratur summo exclusiuo. **A**d aliud necatur p̄fia et idē argumētū p̄t fieri q̄ altos de grāsummo.

Ad nonū p̄t dici q̄ sunt eiusdem speciei q̄ nō s̄t incoenātis accia eiusdem speciei esse in diversis & vt p̄ de lumine intellect⁹ angeli s̄m. S. T. deve. q. 9. ar. 1. 17. & sic potentia visuā hois & equi sunt usdē speciei q̄ habent idē obiectum formale. Sed intellect⁹ angeli & hois habent idem obiectū formāles ens & tamen non sunt eiusdē sp̄ci. **A**d aliud q̄ p̄ de lumine erat i potentia toru sit actu totū & ē eq̄lū p̄tōtis essentiāl cū toro. **A**d alio bñ. p̄t volū s̄ ēq̄ p̄fecta volūtis sic intellect⁹ ē p̄fect⁹ intellect⁹ ut albedo vt. 4. est ita p̄fecta i ēē albedinis sicut & vt. 4. i ēē lucis; q̄ nō cōparant inter se sc̄z quodl̄z p̄t ad sūmū sue latitudinis. **P**erfec⁹ aut̄ intellect⁹ sup̄is

Primi de celo & mundo

voluntate nō attendatur penes voluntate aut intellectum summū sed penes sumū sub r̄de primi act⁹. I⁹ autem intellectus & voluntas dei sunt idem differunt tamen rōne. Ad aliud dicit. S. T. in. 3. d. 27. q. 1. 4. q intellectus & voluntas si considerentur secundū ordinem sic intellectus est puer. Si cōtum ad capacitatē sunt eales. Si cōtum ad dignitatem se habent sicut ercedens & excessum quia si consideretur vt quedam accidentia eius in quo sunt intellect⁹ est puer. Sivero considerentur vt potentie id est ex parte obiectorum sic voluntas precedit. Simpli citer tamen intellectus est perfectior q̄ voluntas vt dicit S. T. 1. q. 52. ar. 3. Et per hanc distinctionem potest dici q̄ potentia visuā hominis & equi si considerentur vt sunt accidentia eorum in quibus sunt potentia visuā homis est perfectio; sed in ordine ad obiecta sunt eales.

Ad decimū dicitur q̄ intellectus agens est perfectior dicit. S. T. 2. d. 20. q. 2. ar. 2. 2^m nec h̄t idem obiectum. Obiectum enim intellectus agentis sunt fantasmata circa que agit. Ad aliud dicit q̄ act⁹ simpliciter est perfectior dicit S. T. 12. q. 71. ar. 3. Et ad argumentum dicit ibidem ad tertium q̄ licet habitus sit causa efficiens actus tamē actus est causa finalis eius & sic habitus non est perfectio; actu nō secundū quid. Ad aliud dicitur q̄ ea que de se habent speciem vibicōrum recipiuntur sunt eiusdem specie sicut calor & albedo hoīs requiri. Eavero que de se non habent speciem diversificantur secundum ea in quibus recipiuntur vñ sanitas scđm. S. T. 12. q. 63. ar. 4. nō est eadē specie hoīs & equi propter diuersas natūras ad quas ordinantur. Sic etias dicendum est q̄ esse nondicitur perfectius in hoīe q̄ asino quia dicat potentiam aliquā in asino sed quia in homine determinatur ad perfectiores formāvnde. S. T. in. 2. d. i. q. i. ar. 4. dicit q̄ dē dat esse. Alio vero cause determinat illud. Ad aliud de embrione dicit. S. T. de potentia. q. 3. ar. 9. ad. 10^m. q̄ embrio nō est in genere vel spēni per reductionē quia non est ens perfectū sed in via ad perfectionem tamē nō differt numero ab animali vt dicit S. T. de veri. q. 14. ar. 7. ad. 6^m. Alio autem videtur q̄ sit simpliciter animal sicut vermis ex quo generatur papilio est verus aīal ante q̄ rarefēt pōt itēdūrarefactio & est ens pīmanēs: tñ nullū ens reale addit⁹ ergo q̄ lates pīt augeri sine additionē alteri⁹ qualitatis.

Tertio Tūc agēs finitū pīducet q̄litate infinitā intensiue in hora semora oī rarefactio & cōdēfatio ne. sit cī a. calidū vt. 8. incipiat a ḡduv̄ duo itēducere calidatē in b. pī totā hōrā & diuidat hōrā pī partes pīportiones. Tūc sic: a pīma pīt itēducet calidatē vt dup. in 2° calidatē distinctū itēsorem q̄ duo q̄ nō erit pī pīcedēt; l̄ ex vtrac̄ fīat vna h̄z opītione & i 3° adhuc maiore q̄ sc̄a & c. af sic In fine hōrā sūt i b. infinitē calidatēs q̄p nullā est pī alteri⁹ eq̄les aut maiores vñ certe date pīta calidatēt ut 2. q̄ caliditas totalis surgēs ex illis oībus partiali bus est infinitē intensiue. Idem arguitur de lumine pīducto a corpore luminoso. Ad hoc dicit Vener⁹ q̄ tale corpus pīductum lumen vel calorem pīcē tantū pīta vt. 8. licet i q̄l̄ istātē pīducēt ḡduv̄ lūis itēsorem q̄ pīncipio pīdurit b. sed er his ḡduv̄ infinitū nō resūt lumen infinitū sicut nec ex infinitis pīctis resūt linea infinita. Contra hoc arguit: q̄ vel cuiusbet gradū correspōdet aliq̄ caliditas sive q̄ acq̄rit

Quesitio. i.

Articu. ii.

VIII

aliquis grad⁹ acq̄ritur aliqua caliditas sive lumē & sic credit argumentū vel nō ergo aliquid intendit sine additione qualitatis. Si enī sufficit additio grad⁹ & grad⁹ per aduersariū nō est qualitas que intendit ergo sine additione qualitatis potest esse intentio. Forte dices q̄ caliditas que adequate correspondet z pī. puta. d. n. o. n̄ est equalis ei que adequate correspondet parti. c. quia non est dupla prop̄tio agentis super pacies q̄d tamen requiritur ex quo tempus est in duplo minus ideo nō oportet q̄ si caliditas vt. 8. agat ad introducēdū caliditatem vt. 3. in pīma parte proportionali hōre q̄ etiam i secunda parte proportionali tantum introducat. Contra prop̄tio quam habebit in sc̄a parte supra passus quod in principio resistebit vt. 6. est dupla ymo pl̄ q̄ dupla ad proportionē quā habuit pīncipio. Proportionē enim g. ad. 3^m. est plusq̄ dupla ad proportionē 8. ad. 6. Omnis enim prop̄tio dupla est plusq̄ dupla ad lexiquitatem vt patet intelligenti proportionēes ergo a fortiori prop̄tio. 8. ad. 3. que est plusq̄ dupla erit maior in duplo proportionē sequitaria. Si dicas q̄ in omnibus alijs partibus proportionē lib⁹ non scrutari eadem dupla prop̄tio. Latio er golumen & signo certum gradūm quoniam productum in distantiā pedali. Et dividatur distantiā per partes proportionales versus b & continue appropiat lumen. Tunc sic arguo. A. lumen. oīsum producit i secunda parte proportionali tantum lumen ymo manus q̄ in pīma nec prop̄tio temporis aliquid facit quia lumen productum in instanti. Produxit enim duos gradūs in pīma parte & in secunda est tāte virutis & nulla resistentia saltem non maior q̄ in pīma nec lumen iam productum impedit qui adhuc tātē lumen possit producere ergo etiam i secunda duos gradūs producet. Forte dices sicut dicit quidam q̄ non introducēt tantū distinguendo id quod fuit pīmo adequate productū ab eo quod secundo adequate producitur unde dicit q̄ existente una qualitate vt. 4. in alijs subiecto non est potens aliquod aliud agens aliquam qualitatem vt. 4. precise producere si non sit inductiuū qualitatis intensiue et sic due qualitatēs quarum quelibet est vt. 4. producte ab agentibus quoniam quodlibet esset precise vt. 4. non possent esse in codē subiecto. Contra experientia docet q̄ due candele quarum quelibet est eiusdem actiuitatis matus lumen pīductū q̄ vna sola ymo minor candela applicata ad idē medius cū maiori auge lumen & nō ē ratiō cū talis candela 2° eiusdem actiuitatis cum 1° possit aliquā lumen pīductū et idē subiectū quare nō producet tātē sicut prima. Scđo dīt idē q̄ iō nō tātē producet lumen in sc̄a pīt pīportionali sicut i pīma quā lumen pīductū est iō nō pīductū nisi id q̄ debet trāstūt sc̄o sup̄a pīmū transiūt. Contra Sit illū q̄ debet sup̄a pīmū trāstūt mediū grad⁹ & i pīmo trāstūt fuerit pīductū duo grad⁹ af sīcīdeo. A. lumen in sc̄o trāstūt nō pīductū grad⁹ q̄l̄ sunt pīductū: ḡ neq̄ mediū q̄ est i pīmū pīductū q̄l̄ ei ḡduv̄ pīductoz dividit itēsorem i duos medios grad⁹. Tē Seq̄ q̄ si circa b. ponāt infinita lumē nosa vt 4° circulariter sive eq̄distātē nō maior lumen cāref i b. q̄l̄ vñ ponere tenet pīta q̄ c. q̄ pīmū pīductū lumen vt. 4. & m̄ nō ē natūlē eadē distātē pl̄ pīductū q̄ pīmū ḡ nihil pīductū q̄ pīductū est totū q̄d se solo posset pīductū & ita sīcīdeo. Tē radi⁹ reflex⁹ auger lumen pīductū a radio recto alioqui per

b. ij.

speculū cōcaūs nō magis cāref ignis q̄ pī radū spe culi plani & tñ notū ē pī radū reflextū nō est de se potēs ad pīducēdū maior lumen vel maiore calore q̄ per radū rectū pīducēt ymo nec tātū potest pīducēre ergo lumen in oīsum solū in sc̄a pīt pīductū tq̄ q̄ debet sibi supra pīmū trāstūt ymo etiā tātū cōtū in primo transiūt & adhuc plus.

Quarto sī auēte Briso. 5. metha. S. T. c. 12. dicens tātū numero sunt quorum materia estyna t. T. c. 15. Specie q̄d differunt quecūs in eodē subiecto differentiā habent ergo due caliditatis si sunt diuersae in eodē specie differūt. Item arguit pīdictus pī. 4. pī. dīcītis q̄ aliquid sit magis albo vel calidū nō per additionē alicuius albedinis vel caloris cōmentator cō. 86. dīcīt q̄ caliditas nō crescit alia caliditate adueniente.

Secunda est opinio. S. T. sumpta er. 12. q. 52. et 22. q. 2. 1. ar. 5. 2 er plērisq̄ alijs locis q̄ in hoc constat q̄ effētua forme infēsibilis est idē infēsibile infēsibilis. ergo a fortiori prop̄tio. 8. ad. 3. que est plusq̄ dupla erit maior in duplo proportionē sequitaria. Si dicas q̄ in omnibus alijs partibus proportionē lib⁹ non scrutari eadem dupla prop̄tio. Latio er golumen & signo certum gradūm quoniam productum in distantiā pedali. Et dividatur distantiā per partes proportionales versus b & continue appropiat lumen. Tunc sic arguo. A. lumen. oīsum producit i secunda parte proportionali tantum lumen ymo manus q̄ in pīma nec prop̄tio temporis aliquid facit quia lumen productum in instanti. Produxit enim duos gradūs in pīma parte & in secunda est tāte virutis & nulla resistentia saltem non maior q̄ in pīma nec lumen iam productum impedit qui adhuc tātē lumen possit producere ergo etiam i secunda duos gradūs producet. Forte dices sicut dicit quidam q̄ non introducēt tantū distinguendo id quod fuit pīmo adequate productū ab eo quod secundo adequate producitur unde dicit q̄ existente una qualitate vt. 4. in alijs subiecto non est potens aliquod aliud agens aliquam qualitatem vt. 4. precisely producere si non sit inductiuū qualitatis intensiue et sic due qualitatēs quarum quelibet est vt. 4. producte ab agentibus quoniam quodlibet esset precisely vt. 4. non possent esse in codē subiecto. Contra experientia docet q̄ due candele quarum quelibet est eiusdem actiuitatis matus lumen pīductū q̄ vna sola ymo minor candela applicata ad idē medius cū maiori auge lumen & nō ē ratiō cū talis candela 2° eiusdem actiuitatis cum 1° possit aliquā lumen pīductū et idē subiectū quare nō producet tātē sicut prima. Scđo dīt idē q̄ iō nō tātē producet lumen in sc̄a pīt pīportionali sicut i pīma quā lumen pīductū est iō nō pīductū nisi id q̄ debet trāstūt sc̄o sup̄a pīmū transiūt. Contra Sit illū q̄ debet sup̄a pīmū trāstūt mediū grad⁹ & i pīmo trāstūt fuerit pīductū duo grad⁹ af sīcīdeo. A. lumen in sc̄o trāstūt nō pīductū grad⁹ q̄l̄ sunt pīductū: ḡ neq̄ mediū q̄ est i pīmū pīductū q̄l̄ ei ḡduv̄ pīductoz dividit itēsorem i duos medios grad⁹. Tē Seq̄ q̄ si circa b. ponāt infinita lumē nosa vt 4° circulariter sive eq̄distātē nō maior lumen cāref i b. q̄l̄ vñ ponere tenet pīta q̄ c. q̄ pīmū pīductū lumen vt. 4. & m̄ nō ē natūlē eadē distātē pl̄ pīductū q̄ pīmū ḡ nihil pīductū q̄ pīductū est totū q̄d se solo posset pīductū & ita sīcīdeo. Tē radi⁹ reflex⁹ auger lumen pīductū a radio recto alioqui per

Conclusio prima.

Licet in animab⁹ rōnālībus sint diuersi grad⁹ eiusdem specie. Nulla tñ forma substātialis est infēsibilis vel remissibilis. Numā partē probat. S. T. in. 2. d. 32. q. 2. ar. 3. q̄ omne q̄d recipit ad modum recipientis recipit ergo op̄z q̄ distinctio gradūs in alijs causest eri diversitate corporis vt quāto corp⁹ melius complexionatū fūrūt meliorem animam forūt. Et hoc etiam appetit et signo boni intellec̄tus vt ostendit philosophus. 2. de anima. T. c. 94. dicens molles carne est aptos mente. Item i. d. g. q. v. ar. 2. 6^m. Cum oīs inquit perfectio infūndatur materie secundum capacitatē suam natura anime infundit diversis corporibus non secundū candē nobilitatē & puritatē vñ in unoquoq̄ corporis rehēbit esse terminatū secundum mensurā corporis. Tē pīma. q. 85. ar. 8. Quāto corpus est melius dispolūtū tātē sortitū meliorē animā. Sed corpora nō sunt equaliter disposita vt patet ad sensum ergo. Pīro probatione secundē partis adverte q̄ Com̄entator. 3. celi et mundi com. 79. dicit q̄ Forme substātiales perfecte non intendunt nec remittunt sed formē elementorum que sunt imperfēcte & materie prime propinquissime & quasi medium interformas perfectas & accidentia possunt intendiz remittit possint deuenire ad constituendū mixtū.

Príncipe de celo e mundo

¶ Cōtra hanc opinionē arguitur quia impossibile est aliquid medium esse inter substantiā & accidentis dioprium ei accidentis est esse in subiecto substantie vero in subiectō esse sed inter contradictoria nihil mediat: q. ¶ Tē inter ea que nō sunt vius gñis nō et mediū. i. metha. sed substantiā & accidentis nō sūt vius generis. ¶ Probatur ergo secunda pars nostra nostrae conclusionis. Quia ad omnē formā int̄̄ilem potest esse motus quo aliquid eius acquiri posse alterum sed forma substantialis non est huius modi igitur. minor patet: quia omnis motus est de conario in contrariū sed substantiā nihil est huius ergo. Item si forma substantialis est int̄̄ibilis detur ḡmina forma substantialis in aliqua specie quod potest esse naturaliter (ex hoc nullū sequitur impossibilitate.) Tunc sic hec forma cum sit substantialis dat ei simpliciter materię & facit eam in actu si ergo adveniat ei aliquis grad⁹ perfectione erit accidentis similiciter quia aduenit enti in actu ergo aut non erit in simili forme substantialis aut foia substantialis erit incidentalis de hoc S. T. in l. d. 17. r. 12. q. 53. ar. 1. qui dicit q. illud per quod aliquid accipit speciem oportet esse indubitate. ¶ Plura argumenta possent fieri sed quia omnes moderni in hoc videntur conuenienter breuiter transeo.

CSecunda conclusio

Impossibile est formam intensibilem esse infinitam
dubatur sic quia dato opposito sequeretur q̄ si ca-
lū summum incipiat remitti subito deperderet ini-
tia latitudinem aliter nūq̄ fore remissum. Et ex hoc
quirit q̄ frigiditas subito acquirere latitudinem in-
stante posito q̄ remissio caliditatis fiat per augme-
ntum frigiditatis. ¶ **I**tem secundiū phī. 6. phī. T. c.
. omnū natura constantiū determinatus est certus
numerus augmenti & decrementi igitur.

Conclusion

Intensio forme int̄esibilis attenditur penes appropinquationē ad summum et non penes distantiam non gradu. Remissio autem penes distantiam a summo et non penes appropinquationē ad non gradum. Unica pars iam satis superior probata est. Secundum adhuc probatur quia dato opposito. Sequitur quelibet qualitas sit infinite intensa probatur consequentia quod quelibet qualitas infinite distat a non gradu etiam positiva quia plus quam in proportionē pura tripla et cetera. Sit enim b. qualitas Tunc si b. plus duplam proportionē habet ad non gradum prout una duplam habet ad proportionē ad suam medium ergo plus quam duplam ad non gradū. Itē etiā duplam habet ad suam tertiam ergo plus quam triplam ad non gradum et sic in infinitum ergo infinite distat a non gradu. Item sequitur quod si aliqua duo incipiunt remittit a non gradu remissionis continue remissa debunt eque remissa patet quia erunt eque propinqua non gradu sed p̄t̄is est falsum. Probatur enim in duplo intensius b. et intendantur in hora eque vecciter in infinitum ita quod in fine hore quodlibet erit infinite intensus a. scilicet et b. et in secunda hora eque velo iter remittantur in infinitū sic ut intendebant in prima tunc clarū est quod a. et b. incipiunt a non gradu et coleretur remittit tamen non erunt eque remissa. Itē sequitur quod quelibet qualitas est ita intensa ut remissa quia quanta est distantia alicuius gradus a non gradu tanta est propinquitas eiusdem et consequens est falsum igitur minor patet. Sint

a. et b. duo gradus et a. intensio; b. Tunc si tam a. est
b. est ita intensus sicut remissus ergo intensio a. et sua
remissio sunt eaeles et ita de b. Tunc sic arguitur i-
tensio a. est maior; est intensio b. ergo remissio a. est
equalis intensio a. est maior; intensione b. quia om-
nium duorum equalium ad unum tertium est eades
propositio per euclidez utra remissio a est maior in
intensioeb. et intensio b. est equalis remissioni b. ergo
remissio a. est maior; remissio b. ergo a. est magis re-
missum quam b. Ad hoc dicit quidam quod remissio et inten-
sio non sunt comparabilia sed hoc est subterfugere
quia quecumque conueniunt in aliquo possunt ad illas
comparari ut homo et angelus in subtilitate sed inten-
sio et remissio conueniunt in hoc quod est appropiare
vel distare ergo in ordine ad illa possunt comparari
Citem quoeru quomodo denominabitur remissio
caliditatis ut quatuor intense. Si ut quatuor remis-
sio et intensio sunt eaeles ymo venetus dicitur quod ubi
est gradus ut 4. intensio est etiam gradus ut 4.
remissionis. ergo qualibet gradus est ita intensus si-
c ut remissus quia habent eandem denominationem
Stalua denominatione detur illa Si dicas quod sita
maxima intensio ut 6. denominabitur remissa
ut duo ergo remissio attendetur penes distantiam
a summo et non penes appropinquationem ad non
gradum.

¶ Contra predicta arguitur primo quia impossibilis est esse transitum de contradictorio realiter contra dictio nisi fiat acquiescere aut desperditio aliquid realitatis sed hinc transitus fit in forma que intensetur ergo aliquid acquiritur aut desperditur non ipsum esse quia causa formalis non potest esse sine effectu formalium. ergo si ipsum esse corruptitur forma corruptitur. Forte dices quod esse inhestitum remanet sed esse graduale corruptitur et aliud acquiritur. ¶ Contra accidens intenditur secundum. S. T. quia magis partcipatur et radicatur sed hoc non est nisi magis inherere ergo non est ponendum aliud esse ab inherito. ¶ Item Si aqua per horam calcificat ibi erit motus alterationis ergo aliqua qualitas acquiretur quia ad solam qualitatem est alteratio et non potest dici aqua alterari continue per formam preexistentemque illa est iam in actu ergo non est ad eam motus. ¶ Secundo sanitas secundum S. Th. 12. q. 52. et 10. ethi. lec. 3. suscipit magis et minus non solum in concepto sed etiam in abstracto quod secundum eum essentia eius non consistit in individualitate ergo acquiritur partim biliter quantum ad essentiam alias non distinguuntur ab albedine in modo intentionis ergo sunt ponendi gradus in eius essentia. ¶ Item secundum. S. T. quo. 9. ar. 13. Quantitas charitatis est eius essentia sed non hoc quantumitate nisi intentione ergo intentionis charitatis fit in essentia. ¶ Tertio arguitur quod forme substantiales individuales non habeant diversos gradus eiusdem speciei quod si ponatur inqualitas animalium quo ad potentias sensitivas videtur conclusio vera quia tales potentes recipiuntur ad modum materie. Si vero ponatur inqualitas quantum ad proprietates proprias que sunt intellectus et voluntas non videtur posse ponendis proportionari inqualitas in animabus quo ad essentias quod sic patet quia Si in talibus potentibus esset inqualitas vel hoc esset et parte subjecti vel agentis sed hoc non probatur scilicet quia inqualitas subjecti non potest esse causa inqualitatis potentiarum sed est tamen anime est subjectus huiusmodi proprietatum ergo si

Questio. i.

sint omnes i essetia equales etiam potentes erunt equales: neque ex parte agentis quod secundum aug. sup ges. ad litteram non est querendu in animarum vel rerum productio quid deus possit sed quid natura rex permittit si ergo non est inegalitas in aliisbus non crit in potentius.

Quarto arguitur q̄ in essentiis nō sit inegalitas. In quibuscūq̄ formis eiusdem speciei est dare perfectius et imperfectius intensio est etiā dare magis et minus proprie dicta: vt p3. 7. phisic. sed si in aliabus est inegalitas daf perfect⁹ et imperfect⁹ secundus intensionē quia in formis excepta cōstitutio non est gradi nisi secundū intensionē g. **I**te vel talis ineq̄ litas esset ex parte agentis vel subjecti vel dispositio num precedentū vel cōcomitanciū introductionem forme in materia. Nō ex parte agentis quia sc̄ vñ agens sit perfect⁹ alio quia ite queris de illis. Nec secundū q̄ materia prima in quam introducif foia nō habet grad⁹ inegalitatis. Nec tertiu quia dispositio nes precedentes corrumuntur in aduentu forme. Concomitantes aut̄ variatur ergo alio et alio tempore idem esset nobili⁹ et ignobilis. **I**te aia humana non educitur de potentia materie ergo dispositio nes non faciunt animā nobiliorē quia nō redundant in formā. **I**tem tunc vñus homo dicere tur magis homo q̄ alius.

Quinto Totum esse specie in quolibet supposito consistit ergo in essentia eius non est ponenda maior vel minor: perfectio. **I**te vel illa inequalitas est sentiarum est et ponenda. **T**um ad pertinientia ad speciem vel in dividuus. **M**on primum quia essentia speciei in individuibili consistit et nihil pertinet ad speciem quin pertineat ad qualibet animam de substantialibus predicatis loquendo. **T**um quia non sunt ponendi gradus in forma substantiali. **M**ec scdm qd in dividuus non addunt aliquid substantiale supra speciem quia forma specifica est ultima forma. **P**reterea si hoc est verum maxime est verum de aia rpi sed hoc non quod non est nobilio: alijs i substantialib^s sed in hoc qd assupta est ad esse diutinum sed hec nobilitas non est essentia licet non sit omnino accidentialis quia esse non est accidens. **I**tem species predicas equaliter dividuus ergo equaliter ab eis participatur.

Serto prius natura aia hz est qd uniuersitatem loquendo de rationali ergo non dat nobilius esse qd quia ante omniu[m] materie omnes aie sunt

¶ p[ro]p[ter]a quia ante[m] vniuersitatem materie omnes aut sunt
equalis entitatis ex quo talis perfectio esse prouenit
ex dispositiōibus ante[m] vniuersitatem vna non habet
meliores dispositiōes q[uod] alia si ergo in vniione nō dat
vna ita perfectū esse sicut alia et prius erant equales
ergo vniōne ad materiam consequitur imperfectio
formae: ergo forma nō appeteret naturaliter vniū cor
poris nec constitueret speciem. ¶ Item producat deus
materiam separata postea vniat eam materie. Tunc vel
cēilliū aie est factū imperfectū vel perfectū et utroq[ue]
nō seq[ue]ntiū vel remissio in eē aie Si nō Contra
pono q[uod] in materia fuerint sūme et optime dispōnes
¶ Septimo foſa substantia acquirit successiōne
go intēditur annū p[ro]ximū cōbustione domus et de muri
opus egipci. ¶ Itē oē qd̄ mutatur partim est in termino
a quo et partim in termino ad quē vt d[icitur]. 6. phisi.
C. 32. vbi d[icitur] q[uod] hoc est vez in substantia qualitate
stabilitate et vbi ergo id quod generat[ur] habet partē for
me i actu et aliā partē in potentia. ¶ Itē gnatatio est
b agente ergo h[ab]to agens est fortius forma produ

Articul. ii.

Octauo af Contra secundā conclusionē quia albedo separata secundum. S. T. est infinita quol. 7. ar. 10.
Trem Non est dabilis maxima charitas igitur aīs patet quia data illa sequitur q̄ post eius acquisitionē habens eā nō posset proficere amplius qđ est erroreū.
Trem charitas chusti est infinita ergo conclusio

Следует сказать, что в первом случае волейбы

Citem quacunq; caliditate data deus potest cam
augere igitur non est maxima.
Mono contra ultimā cōclūsionē arguitur. **Q**uis
er illa sequit̄ q; aliquis gradus citra sumūmū est in-
tensio: summo: sed hoc implicat igitur. maio: patet:
q; summus gradus solum in duplo est itēsior: medio

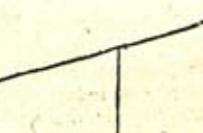
gradu: et aliquis citra summum est plusquam in duplo intensior medio gradu: ergo. minor patet: quod gradus medius inter summum et medium est in duplo propinquior gradu summum quam medius: ergo gradus superior sumptus inter summum et medius erit plusquam in duplo intensior: et est minor gradus summum. ¶ Ita sequitur quod nullus gradus latitudinis est in duplo minus intensus quam gradus medius: patet. quod solus non gradus in duplo plus distat a gradu summum quam gradus medius: sed nullus gradus tantum distat a summum sicut non gradus: ergo nullus gradus est in duplo minus intensus gradu medio. ¶ Item sequitur quod omnis gradus motus est infinite remissus: quia infinite distat a gradu infinitomotus. ¶ Ita sequitur quod omnis gradus summum sit infinite intensus. Nam in te datur b. calor: a non gradu ad summum: tunc talis calor erit aliqualiter intensus: et in duplo: et in triplo: et in quia aliqualiter erit propinquius gradu summum: et in duplo propinquior: et ceterum. ergo in fine erit infinitus intensus.

Decimo sequeretur latitudinem caliditatis esse infinitam: sed hoc est falsum: igitur. maior patet: quia infinite distat aliquis gradus a gradu summo: et infinite appropinquat aliquis gradus gradu summo: ergo infinite remissus est aliquis gradus et infinite intentus. antecedens patet: quia aliqualiter distat aliquis gradus a summo: et in duplo: et in triplo: et sicut infinitum.

CItem sequitur q̄ Omnis gradus est ita intensus sicut remissus: quia tantum appropinquat summo: sicut distat ab eo.

Cundecimo arguitur quia ex uniformi deperditione intentionis sequeretur uniformis acquisitionis remissionis: quia deperdere intentionem est recedere a gradu summo: et hoc est acquirere remissionem: sed q̄ hoc sit falsum patet: et sit b. calidum ut quatuor quod uniformiter remittatur in hora ad duos: Tunc sic b. deperdet in prima medietate proportionem sequentiam: quia in fine eius erit ut tria.

Primi de celo & mundo

et in 2^a proportionē sex
qualiteram/quia si et ut
duo ergo proportiones
remissionis sequitur tertia
acquirit ist prima medie-
tate et sequitur alteram in
2. 3. 4. ergo maiorem latitu-
dinē acquirit remissionis in 2^a q̄ in 1^a medietate tenet et
volumina p̄ia: q̄ si gradus ut tria ist prima medietate hō
reacquirere et proportionē sequitur tertia: in 2^a sexqua-
teram maiorem latitudinē acquireret in 2^a medietate
et q̄ in prima quia in prima acquireret vnu gradū et
ist 2^a duos/q̄ eēt ut se. **T**unc p̄portionalē sicut
intensio minorat majorat remissio: quia q̄to
aliquid est min^{is} intensio tāto est magis remissio:
et q̄to plus appropinquat sumo/tanto min^{is} distat
ab eo: sed consequens est falsum: q̄ in priori casu q̄
ta est desperatio intēsio: ita est acquitatio remis-
sionis ergo gradus ut 4. caliditas/tantū preciſe
acquirit remissionē. 2. parte sicut ist prima: ergo ma-
iorē proportionē acquirit primā q̄ in 2. et per se
non equa proportionē maiorē remissio: sicut intē-
sio minoratur: quia maiorē proportionē depit intē-
sio in 2. parte q̄ in prima: penultima p̄ia tener: quia
equalis excellitus additus maiorē et minorē/maiorem
proportionē facit respectu minoris q̄ maioris. Ita
gradus vnu additus gradu ut tria ist 2. gradu
ut 2^a facit sequitur tertia: cū gradu ut 4. sequitur.
Tunc. S. T. 10. ethi. lcc. 3. dicit q̄ magis et min^{is} di-
citur per accessum ad aliquid ut per recessum ab ali-
quo: ergo intēsio attendit penes recessum a non gra-
du: sicut penes accessum ad summum.
Ad paucū dicitur q̄ ipsum esse desperdit et aliud
acquirit illuc et illud esse est formalis effectus
adequat^{is} essentie/sed solū esse vel inesse. Neq̄ pono
esse inhesiu distinctu ab eēt graduali: vnde. S. Th.
22. q. 24. ar. 5. Charitas (inquit) augetur solum per
hoc q̄ subiectū magis et magis participat charita-
tem. i. scđm q̄ magis reducitur in actuū illi: ac ma-
gis subdit illi: hic enim est augmenti modus propri-
tatis: cuiuslibet forme que intēsio eo q̄ eēt huius forme to-
taliter constituit in eo q̄ inheret suscepitib; et ideo cū
magnitude rei consequatur esse ipsius forme: forma
esse maiorē est eam magis inesse suscepitib;. **A**d ultimum dicitur q̄ esse perfectius acquiretur et sicut
de forma sub esse imperfecto erit terminus a quo
et sub esse perfecto erit terminus ad quem. Sōcinas di-
cit q̄ nichil acquiritur neq̄ essentia negesse. Sed co-
tra. S. T. in. 1. d. 17. q. 2. ar. 1. dicit q̄ non est intelligi-
bile q̄ nos in charitate proficiamus: nisi aliquid fiat
in nobis quod prius non fuit: et hoc non potest esse
tantum actus.
Ad secundum dicitur q̄ sanitas dicitur secundus
essentiam suam augeri: non quia essentie addat alia
essentie: sed quia constituit in proportionē quatuor
qualitatū primarū: que potest variari et fieri ma-
iorē et minorē: et sic etiam sanitas: vnde aliquis potest
dicas: altero/non propter maiore^{is} participatio-
ne sed propter maiorē proportionem qualitatum.
Ad aliud dicit. S. T. ibidē q̄ licet charitas sit sua
q̄titas: tñ q̄ maiorē ipsa essentia nō tollitur: quia
semper remanet dimensione interminata sed scđm di-
uerſas terminaciones quas recipit: fit mutatio de
magno in paruum: et sic variatur terminatio ei⁹. Ex
quo videtur sequi/q̄ cū qualitas nō dicatur termina-

Quie. i.

secundum affectiones vel dispositiones / que conse-
cute sunt ipsam: prout fuit perfectio talis corporis:
et non quia dependeat ab ipso corpore. Similiter di-
co q̄ deus posset creare duas animas extra
corpus: adhuc una esset perfectio alia individualis
quia erit perfectio talis corporis: et non alia.
Sed virum deus posset creare animam: que se ha-
beret indifferenter ad unionem illius vel illius cor-
poris. Quidetur q̄ non esset individualis. Sed contra
deus potest creare nam albedinem/sin inherenter
aptitudinali ad determinatum subiectum: ergo et vna
animam Dic q̄ deus posset creare vnam talem ani-
mam: et esset secundum se individualis sicut et angeli et
habet perfectissimum esse quod potest anima ha-
bere. Cōtra ponatur in corpore: vel habetur esse ita
perfectum sicut prius. ergo ex hoc q̄ vnitur corpori
non debet sibi esse perfectius vel imperfectius. Si
non: ergo est remissa: quia nō habet esse ita perfectū.
Dicendum q̄ intēsio et remissio sunt per maiorem
participationem in subiecto. Ideo licet prius habet
esse perfectius: quia non erat in subiecto: nece-
dem subiecto potest dare perfectius esse q̄ det: non
dicitur intendi sicut triangulus separatus: licet ha-
bet perfectius esse q̄ coniunctus: non tamen dicit
intendi: quando separatur sicut nec q̄titas in sacro
altaris: quia illa perfectio non est per maiorem par-
ticipationem in subiecto: sed per modum essendi p̄fe-
ctioem: qui non potest ei conuenire in subiecto: un-
mo aduersari in casu habent concedere: q̄ illa ani-
ma haberet perfectius et q̄ alio: v larguareret de for-
ma aliis. **A**d aliud dicitur q̄ per hoc q̄ vnitur ani-
ma corpori: non habet perfectius esse q̄ prius: sed q̄
hoc est vniuersali illi et non illi.
Ad septimum dicitur q̄ forma substantialis potest
acquiri successuē: q̄ tu ad extensionem: sed non q̄
tu ad intēsionem. i. non perfectius habet esse q̄
prius. **A**d aliud dicit Sanctus Tho. ibid. q̄
omnis transmutatio est diuisibilis / secundum se vel
secundum motum ei adjunctum. Et dicit trans-
mutatum esse partum sub utroq̄ termino quia ma-
teria per totum tempus generationis habet par-
tum de dispositionibus forme abiendi: partum de
dispositionibus forme acquirende.
Ad aliud dicitur q̄ duplex est actio agentis vna
est introductio forme in materia: et illa sequitur
speciem agentis: et non intēsionem actionis. Aliis
est actio qua disponit materia: et illa cōsequēs
est verum. **A**d aliud dicitur q̄ mouens exterioris
est causa effectiva accidentis: forma autem substancialis
non est causa accidentis sicut sicut subiectū.
id est in genere causa materialis: vel aliter negatur
materi: quia causa intēsionis est diversitas partici-
pationis. **A**d aliud dicitur: q̄ commentator dicit
illud sub conditione: vnde subdit si forma substantia-
lis recipit diminutionem si autem non: hoc conve-
nit accidentibus consequentibus formam substancialis.
id est in genere causa materialis: vel aliter negatur
materi: quia causa intēsionis est diversitas partici-
pationis. **A**d aliud dicitur: q̄ commentator dicit
illud sub conditione: vnde subdit si forma substantia-
lis recipit diminutionem si autem non: hoc conve-
nit accidentibus consequentibus formam substancialis.
id est in genere causa materialis: vel aliter negatur
materi: quia causa intēsionis est diversitas partici-
pationis. **A**d aliud dicitur: q̄ commentator dicit
illud sub conditione: vnde subdit si forma substantia-
lis recipit diminutionem si autem non: hoc conve-
nit accidentibus consequentibus formam substancialis.
id est in genere causa materialis: vel aliter negatur
materi: quia causa intēsionis est diversitas partici-
pationis. **A**d octauum dicit Sanctus Tho. i. q. 50. ar. 2. 4^m
q̄ talis albedo diceretur infinita: quia suum esse non
terminaretur subiecto: tamen illud esse esset finitum
quia terminatur ad aliquam naturam specialem.
Sed queruntur. An sit infinita intēsio. Si non: q̄
potest adhuc intendi. Dico q̄ est finita intēsio: sic

Ar. i.

X

q̄ non habet gradum infinitum intēsionis et dico
q̄ potest intendi: quia potest ponit in subiecto. Sed
si non ponatur in subiecto: non potest intendi: quia
iam habebit totū esse sibi debitū. Si dicas ergo nō
debetur sibi: quia non potest habere nisi finitam intē-
sionē. Dico q̄ intēsio sit per maiorem participatio-
nem in subiecto: et ideo licet albedo separata non sit
infinita intēsio: tamen deus non possit eam intēde-
re: quia cum ipotesi posita: non potest magis parti-
cipari in subiecto: quia non est in eo. Sed contra ergo
si non est infinita intēsio: albedo coniuncta potest
sit fieri ita intēsia sicut illa. Negat p̄ia: quia intēsio ab
bedinis separate cōsequitur vnum modū esse: sed: qui
non potest coniuncti albedini coniuncti nigres-
do q̄tūcūq̄ intēdatur. nōq̄ peruenit ad perfectios
nem albedinis: aut linea ad perfectionē superficie;
et charitas vie non potest peruenire ad perfectionē
charitatis patrie Sanct. Tho. de veri. q. 29. arti. 3.
5^m. 7. 22. q. 24. articu. 7. 3. **S**i queratur. An talis
albedo erit individualis: videtur dicere Cap. q̄ non
sed cōtra. erit ist rerū natura: ergo vel erit species vñ
individualium: species autem non potest esse sine indi-
viduo: ideo dico q̄ erit individualis sicut et substantiae
separate: ideo dicit Sanct. Tho. q̄ non possent esse
duo: quia non haberent vñ distinguētur solo numer-
o. Mō tñ vult inuenire/qui eis individualis in specie al-
bedinis: sed nō per subiectum. **S**i queratur. An
ageret. dicit Cap. q̄ nō: quia videtur que deberet pro-
ducere effectum infinitum. Sed cōtra Sanct. Tho. i.
q. 56. arti. 1. dicit q̄ nō minus calor calefaciet si eis
per se subiectis/ q̄ calefacit in herens: ideo dico q̄ a-
geret. Nec tamē infinitū calorē intēsio produceret.
Tum quia agens nō est infinitū intēsio. Tum quia
susceptuum nō est aptum ad tam intēsum suscipiēdū
actiōes autem sicut secundum dispositionem passi: vñ
sol nō producit tam intēsum lumē in aere: sicut habet
calor: productus et producēt.
Ad aliud de charitate dicitur q̄ summa charitas
in esse etiam qualitatis est charitas christi: ita q̄ de
de potētia oīdiaria aliam i esse qualitatis intēsionem
produceret: de potētia tamē absoluta pos-
set. licet nō in esse gratie: vñ dicit Sanct. Tho. de veri.
q. 29. arti. 3. 1. Et in solutiōe ad sextū dicit q̄ Capaci-
tas aie christi est finita: et potest deus maiorem capa-
citatē facere: et meliorē creaturam q̄ sit aie chris-
ti. si per intellectum separatur a verbo. Et ibi ad q̄
tum dicit q̄ meritum christi nō fuit infinitum secundū
intēsionem actus: finite enim diligebat et cognoscē-
bat: sed habuit quādam infinitatem ex circūstatiā p-
sonē: vñ sicut dicit ibi ad quādum licet charitas vel q̄
tia viatoris in infinitū augeri possit: nūq̄ tamē potest
peruenire ad equalitatēz gratie christi et ita dicatur
de premio et merito. Et per hoc p̄z ad aliud.
Ad aliud dicitur q̄ datur maxima caliditas secū-
dum ordinem rebus inditū: vñ inter duos tropi-
cos. **C**ōtra: ergo a. calefactio adderentur multa
fortia calefactio: et tamē maiorem calorem nō
produceret: posito q̄ induceret in b. maximam cali-
ditatem. Dicendum q̄ nō maiorem calorem induce-
rent: sed velocis induceret: immo multa calefactio
applicata alicui nullum calorem habēti nō veloci-
tate inducit minimum calorem q̄ vnum solum: quia su-
bito producitur minimus calor: secundum opinionē
b. illij.

Primi de celo & mundo

ponentium minimum secundum intensionem.

Lad nonum suppositis his que dicta sunt de proprio*ti*de arti. 5. septimi iphi. a petro bruxellensi. dicitur
ut no proportionate geometrice sicut aliud approp*ri*pi*qu*atusum d*ef*in*it*ius; vt si ponatur latitudo al*bi*eden*s* ad dece*te* gradus; non proportionaliter ad dece*te* geometrice dicetur albedo vt. 6. intensio; quod albedo
vt tria; quia tunc albedo vt. 6. non est precise in duplo
non est albedie vt. 3. quia prop*or*tio dece*te* ad. 6. non est
precise in duplo minor prop*or*tio ad. 3. quia prop*or*
tio tripla ser*u*terta est maior quod dupla; ad prop*or*
tione super*bi*tertiam. Nequ etiam secundum prop*or*
tionalitate arithmetica: quia tunc albedo vt. 6.
non est dupla ad albedinem vt. 3. quia excessus sumi
gradus qui est 10. ad. 6. non est in duplo maior excessu
ad. 3. Item ut non prop*or*tit*al*iter sicut. 4. est i*nt*ensius. quod 2 sic gra. esset intensius quod 4. quia non erat
ur idem excessus.

Dico ergo q̄ int̄sio att̄editur penes appropinq̄
tionē ad sūmū; vt illud dicatur magis album quod
nagis appropiat gradui vt. 10. sed proportio in
int̄sionis nō attenditur penes sūmū; sed penes proportionem
denominationū illorum graduum: ita q̄ albe
do vt. 4. dicitur int̄sio albedine vt. 2. quia plus ap
propinquit albedini vt. 10. sed dicitur in duplo int̄s
io: non per quācunq̄ proportionē ad 10. sed quia.
4. ad duō ē proportio dupla: ita dicatur q̄ albedo
vt. 10. est int̄sio albedie vt. 8. in proportionē sexq̄a q̄r
ta: quia. 10. ad. 8. ēst proportio sexq̄arta.
Sed si sic
quereret: q̄modo se habet int̄sio. 8. ad. 6. ad int̄sio
sem. 6. ad. 4. aut ad int̄ensionem. 4. ad. 2. tūc fieret
comparatio proportionū; que vocatur proportio
itas. Et ad hoc dico q̄ iudicandum est secūdum p
roportionalitatē geometricā: z non arithmeticā si
ne attendas int̄ensionem per accessionem ad summum
vel per recessum a non gradu.

Ad argumentum ergo dico quod gradus medians inter medium totius latitudinis et sumum: non est in duplo intensior gradu medio: quia non continet in duplo plures gradus eminenter: ut patet per denominationes quam fortuit: intensiores enim denominantur secundum pluralitatem graduum: quos eminenter continet.

Cest per hoc patet ad aliud. **A**d aliud dicitur si est superdictum est: motus celi. prius mobilis est sumus secundum ordinem: dinem rebus indutum: et penes illum attenditur in celo aliorum. Si dicas. Ergo si deus faceret albedinem ut. id est de potentia absoluta tunc albedo ut. 4. fieret remissior: quia non tantum appropinquaret sumpmu sicut prius. Dic quod adhuc equaliter ap- pioniquerat gradui omnes sunt summa.

Cad aliud negatur consequētia quia nullo gradu
erit in duplo propinquior: et postea in triplo: et
sic in infinitum: sed erit in duplo propinquior quam sua me-
diatas: et in triplo quam sua tertia: non tam in triplo quam
sua medietas: puta gradus ut 5. immo hoc argume-
tum esse militat contra oppositam opinionem.

Ad 10. negatur maior. Ad probationem dicitur secundum aliquos & infinite appropinquant aliquis gradus summo: tamē nullus infinite appropinqt. Et concedunt & infinite intensus est aliquis gradus. Nota tamen q̄ gradus aliquando accipitur p̄ forma certe perfectionis: et sic dicimus albedine fos-

*lum decem gradus continere: aliquando vero capi-
tur gradus pro forma sub quaesitio[n]e perfectio[n]e: et hoc*

Si queratur. An gradus int̄ensus sit remissus. Diendū q̄ remissio dicit priuationem intensionis. Situatio autem non est in aliq̄ ente ponēda: nisi sit aptitudo ad positivum. unde licet absolute considerando albedinem: non detur maxima: tamen secundum ordinem rebus inditum datur maxima: et ideo illa non erit remissa: quia tale subiectum habet maiorem quam aptum natum est habere in potentia naturali: licet in potentia obedientiali maiorem possit habere. Si dicas q̄ si absolute maria albedo consistat. **d**ic: q̄d: v. 6. distabit a sumo: perser gratus erit remissio: q̄d nunc. **D**ic q̄ nō erit remissio: q̄d nunc sed maior erit denominatio sui remissio nisi q̄d nunc: non ratione sui: sed propter mutationes gradus summi.

Ad vndecimum dicitur q̄ evniformi deperditio ne intensionis: sequitur vnfornis acquisitio remissionis: ad h̄c sensu: q̄ ex deputatione vii^o ḡdus: grā

Que. 1

dus intēſionis acquiritur unus gradus remissionis: sed ex vniſormi deperditione intēſionis: non sequi tur vniſormis proportiōalis acquiſitio remissiōis. Et ratio est quia ex deperditione intēſionis: et acquiſi tione remissionis vel econuerso: in caſu argumenti acciپiuntur. 4 termini continue proportiōales arith metice. scilicet. 4. 2. 2. (qui ſunt termini a quo et ad quē intēſionis) et. 6. 2. 8. (qui ſunt termini a quo et ad quem remissionis) sed secundum euclidem et boeциū		
4	3	2
Propor.	intēſionis.	Si ſint. 4. termini continue proportiōales arithme tice: maior ē pportio int ioresq; maiores: vñ cū maiores termini ſint re missionis: q; deperditio nis intēſionis: minorem acquirit proportionem re missionis: q; deperditio

8 8 mino. q̄ deperdat remissio.
Remissio enim non acquirit nisi proportionē sex
quisextam: et serquis septimam: quia gradus intentio-
nis vt. 4. in principio erat remissionis vt sit: et in me-
dio vt. 7. in fine vero vt. 8. Et eodem modo dicatur
de intensione quando augeratur (quia tūc termini sui
sunt maiores: remissiones vero minores) q̄ minores
proportionem acquirit: q̄ deperdat remissio.

Ad aliud negatur p̄ha: immo impossibile est q̄, proportionaliter sicut maioria: int̄ficio: m̄is̄ et remissio v̄ eoz nisi trāsit̄ p̄ q̄ dū mediū. Sicut ē ipole: q̄ d̄ t̄is. 4. teris p̄tinue p̄portiōabilib⁹ arithmetice: tā sit p̄portio inter maiores: sicut inter minores.

primo. **E**d uerte pietera circa id quod dictum
q̄ proportionaliter sicut majora et int̄sio: impossibile
est minorari remissionem: vel econuerso: nisi fiat tri-
sus per gradum medium. **P**ro illo pono propo-
sitione. **E**ccl̄ia. **C**ontra maioram partem eius non
possit esse remissio.

Prima. Si in maiestate intensionis vel remissionis: gradus medium latitudinis. i. vt. 5. sit enim medium iter terminum a quo et ad quem: talis minus siue maioritas. Tunc proportio alterius circuitus minoratur vnum: maioratur aliud: comparando totum ad totum: tamen secundum partes erit ordo eversus id est id quod vnum acquirit in prima parte: aliud deperdit in ultima: et id quod vnum acquirit in ultima aliud deperdit in prima. **P**rima pars patet: quia tu-

pro ^o acq.	itēsiōis.	6 terminis remissioneis: cou- tūt cum terminis inten- sionis: vt si intensio fiat a 4. per. 5 ad. 6. remissio ē fieta. 6 per. 5. ad. 4. vnde intensio acquiret propo- sitionem sexquiquartam: sexquintam: i: ito tē 6 6 4 pote: illas deperdet re-
pro ^o dep.	remissio.	

missio ut liquet: ergo prima pars vera. Secunda p-
baſ q̄ terit̄ a q̄ vni⁹ ſuerit cū terio ad quē altius ſe-
hīt. n. illi duo nūeri euerte ita q̄ maior vni⁹: ē cū mi-
mo altius: z e⁹ vt patuit i figura itēsōis z remiſſio-
nis. Et declarat̄ ſic: i caſu dato itēſio acq̄riti i 3^a pte p-
portionē. 4. ad. 5. q̄ ſerq̄quarta: z i 2^a pportionē. 5
ad. 6. que eft ſerq̄quita: remiſſio vero deqd̄it propor-
tionem ſer: ad. 5. in prima parte que eft ſerq̄quinta
et in ſecunda parte proportionē. 5. ad. 4. que eft ſer-

210 ff.

XI

quinquarta. Secunda propositio Si grad⁹ med⁹ us sit terminus a quo cuiuscunq; acquisitionis vel
5 6 7 deperditio

7 deperatio

prop.acqui.	intensionis	nis: ép pl ppositional deprif q̄ acqratur. pbatur sic q̄ tunc hñ tur tres ter
prop.deper.	remissionis	

5 4 3 mini contis

nue arithmeticice proportionales: scz termin⁹ ad quē
deperditionis: qui est minor: ⁊ terminus a quo com-
muniſ vtric⁹: qui est medius: et ad quem acquisitio-
nis: qui est maximus: sed si sint aliquot numeri conti-
nue propoſitiōales arithmeticice: maior est proportio
inter minores: & iter maiores: ⁊ semper deperditur
proportio que est inter minores: (quia illud quod de-
perdit sit minus et minus) acquiritur autem propor-
tio que est inter maiores: ergo minus proportionale
ter acquiritur & deperdat. verbi gratia si fiat intē-
sio a.5. ad. 7. & deperdit remissio a.5. ad. 3. sed maior
est proportio 5. ad. 3. & 7. ad. 5. Prima enim est sup-
bitertia: secunda vero superbitertia. Unde differen-
tia est inter proportionem multiplicem et sumptuariam.

ta est inter proportionem multiplicem: et super particularem vel super parcentem: quia multiplex est denotinatur a maior numero tanto est maior: ut quod dupla est maior: quam tripla. Sed super particularis et super partiens: est denotinatur a maior numero tanto sunt minores: et que denotinatur a minori sunt maiores: ut sexquartaria est maior: sexquiquarta et sexquintaria maior: sexquiescetaria. Similiter superbitertia est maior: superbiquarta et.

Ctertia. **P**ropositiō. **S**in acquisitione vel deg-
tione fit transitus per gradum medium: et ille non

<i>θiopo.</i>	<i>acquisi.</i>	<i>intēsiōis</i>
<i>θiopo.</i>	<i>deper.</i>	<i>remissiōis</i>

7 6 5 4
sit medium acquisitionis: vel de perditionis: sed sit p^a
pinquior termino ad quem: plus proportio d^aliter ac-
quisitur. Et de perditur quia tunc acquisitionis incipit a

Quarta. Quod per se est quod tunc acquisitum. Incepit a minore numero & finitur deperditio: ut si aliquid intendatur a. 3. ad. 6. acquirit duplam proportionem: & deperdit proportionem. 7. ad. 4. que est minore: dupla. **Quarta ppositio.** Si in acquisitione evl deperditio ne fiat transitus per gradum medium: & ille sit proprius termino aquo acquisitionis vel deperditios: plus proportionabiliter deperditur & acquiratur. **Quia** tunc deperditio finit in minorem numerum &

4	5	6	7
propor.	acquisit	tionis	incip acqui tio: v. quid datu 4. ad depr remi 3 nem
propor.	deperdis	tionis	
6	5	4	3

Primi de celo & mundo

ad.3. que est maior q. 4.ad.7. Et si acquirat remis-

sionem a. 4.ad.7. deperdet intentionem a. 6.ad.3.

C Ultima propositio. Si in acquisitione vel deper-

sitione: non fiat transitus per gradum: medium nec

st terminus ad quem semper plus proportionaliter

deperditur. Acquiratur. Et si gradus medius sit ter-

minus ad quem intentionem: vel remissione s: plus p-

roportionaliter acquiritur q. deperdat. Prima po-

pater: quia semper est equalis excessus: iter terminos

7
deperditionis et acquisitionis.

Esemper terminis

in acquisitione sunt ma-

iores: termini vero deper-

ditionis minores: vt si ali-

quid acquiras intensio-

nem vel remissionem a.

7.ad.8. deperdit intēs-

2 nem vel remissionem a.

5.ad.2. Secunda pars

pater: qia tūc terminac-

tionis sūt minores: vt

si intendatur aliquid a. 4.

ad.5. deperdit solum p-

ropos. acqst.

3
P. op. de perdi.

4
P. op. acqst.

6
P. op. deper.

5
M 5. D tertius sic proceditur. Videtur q. vni-

versus corporis simplicis non sit vnu motus

simplex. Quia ignis est corpus simplex

et tamen mouetur motu circulari: et

motu recto: igitur. Sed contra ephilo-

lophus dicens: necesse esse motus simplicium sim-

plices. Textus com. vii.

Respondeo dicendum: q. Postquam philosophus

ostendit vnuersum esse perfectum. ratioe corporei-

tatis: et vnuersitatis: hic ostendit ex quibus partibus

perfectio eius integratur incipiendo a nobilitate

parte eius: scilicet corpori celesti. Et prius ostendit

q. pter quatuor elementa: necesse est aliud corpus sim-

plex. q. ponit talem propositionem fida-

mentalem: q. scilicet. Omnia naturalia: sunt secundum

seipso mobilia motu locali: probatur sic. Corpora na-

turalia sunt que habent naturam: sed natura est pri-

cipium motus: in eis in quibus est secundo. ergo cor-

pora naturalia: habent in seipso principium sui mo-

tus: sed quocunq. sunt mobilia q. cuq. motu: sunt mo-

bilia motu locali: et non secundum: vt p. 8. phi. ergo

omnia corpora naturalia: mouentur motu locali: nō

autem omnia aliquo aliorum motuum.

Motandum prieterea: q. motus localis dividitur

in circularem: rectum: et mixtum: quorum duo: scilicet

circularis et rectus sunt simplices: quod probat phi-

lophus: q. solum sūt due magnitudines simplices:

scilicet recta et circularis. Videtur autem secundum

Sanc. Tho. intelligendum esse: non de magnitudine

q. mouentur: sed de ea super quam sit motus: quia mo-

tus localis vt dicit Sanc. Tho. secundum loca spe-

cificatur.

Prieterea. Aduerte: q. motus circularis est q. sit

circa medium: et intelligentur est de medio mundi.

Motus rectus est q. sit sursum: aut deorsum. i. a me-

dio mundi: aut ad medium: prius est leuum: secun-

dus est grauum. Ex quo sequitur q. omnis motus

simplex: aut est circa medium inuid: aut a medio: aut

ad medius eius. **P**rieterea notādī q. Corp. ali-

ud simplex: aliud compositum. Simplex vocat qd hz

in se principium alicuius motus naturalis simplicis

secundum propriam naturam. Vnde secundum alios.

Corpus simplex est quod nō est resoluble in partes

diversarum rationum. i. specierum. Sed contra. Er-

go lapis est corpus simplex. Potest dici negando

consequiam: qualicet formaliter non habeat p-

otes diversarum rationum: virtualiter tamen habet:

q. includit pfectiones formarum elementorum. Cor-

pus mixtus dicitur quod non hz in se sūm' prop̄as

naturā: principium alicuius motus simplicis.

Conclusio prima.

Unius corporis simplicis: est vnu simplex motus:

probatur sic. Motus debet proportionari mobilis: q.

motus simplex est corporis simplicis: et mixtus cor-

poris mixti: antecedens patet: q. motus est actus

entis mobilis: sed actus debet proportionari pfectibi-

lit: igitur. **C** Item motus est effectus forme q. est ef-

fectus nature forma autem pncipialis est natura:

sed forma corporum simplicium sunt simplices: ergo

et motus pfectentes illas formas.

Conclusio secunda.

Prietere quatuor: elementa ponendum est qntum

corpus simplex: circulariter mouetur: quod a philo-

phis qnta essentia nuncupatur. Probat hanc pclu-

sionem philosophus. 5. rationibus.

C Puma motus circularis est simplex: sed non est elemen-

tu: et mouentur motu recto. igitur pone-

dum est qntum corpus.

C Secunda ratio supponit duo: quorum prius est

q. motus violentus contrariatur motui naturali.

Sedm est q. vnu vnu est contrarium: vt probatur

10. meth. Ter. c. 14. Supponatur etiā q. aliquid cor-

pus mouetur circulariter: vt patet ad sensu. Ex hoc

scit arguitur: vel illud corpus mouetur taliter secundum

naturam: vel non. Si prius est non potest esse

aliquid. 4. elementorum: vt probatum est. ergo po-

natur quintum corpus. Si vero talis motus insit ei

contra naturam. Ponatur ergo. Illud corpus esse

ignis: ergo ex puma suppositione: motus naturalis

ignis qui est rectus: contrariabitur circulari. Sed

hoc non potest esse: quia motus sursum ignis: con-

trariatur motui deorum: ergo per secundum suppo-

sitionem: non contrariatur motui circulari.

C Tertia ratio. Motus circularis est perfectior mo-

tu recto: et per consequens prior: sed prior: motus est

naturaliter prior corporis: ergo motus circularis est

et primus alicuius corporis simplicis: et non elemen-

tu: quia eius prius conuenit motus rectus: ergo po-

naturum est quintum corpus: maior: patet: q. linea

circularis est perfectior linea recta: quia quicq. id

in ea accipitur est principium medium et finis: linea

autem recta: si sit infinita est imperfecta quia non ha-

bet medium neq. finem. Si sit finita: potest sibi fieri

additionē autem circulari: quia nichil est extra ea.

C Quarta ratio supponit duo. Pumuz est q. Om-

nis motus simplex aut est secundum naturam: aut p-

er naturam. Secundum est q. motus qui est prietere

naturam vnu corpori: est alius secundum naturam. Ma-

nifestum est autem aliquod corpus circulariter mo-

ueri. Et si quidem talis motus sit naturalis ei: habe-

tur inrentum. Si autem sit prietere naturam. ergo ex

secunda suppositione: conuenit alteri secundum na-

Qne. i.

Ar. iii.

XII

perfecta.

Certo contra qntam rationem quis in ea supposuit illud: cuius oppositum probauit superius: supponit enim q. motus circularis conueniat alii pietur naturam: cuius oppositum probatum est in secunda ratione.

C Item non oportet q. omnis motus qui conuenit alicui pietur naturam: conueniat alteri secundum: naturam: potest enim agi: vel quodlibet aliud corpus: multiformiter moueri. **C** Item si est ponendum quintum corpus motum circulariter: hoc eset causa transmutationis inferiorum corporum: s. hoc non. **C** Um primo: quia eadem ratione: ponendum eset corpus aliquod quietens: quod eset causa prima nientier erit. **C** Item arguitur q. motus localis nō est perfectus: quia terminus ad quem eius est imperfectorissimum omnium aliorum. Generatio enim terminus naturae ad substantiam: augmentatio ad quantitatem: consequentia tenera quia ab eodem habet res specieē et perfectionem: sed motus localis habet speciem a termino ad quem.

C Ad primum dicetur in sequenti articulo. **C** Ad aliud dicitur q. terra est mobilis localiter: secundum partes.

C Ad secundum propter hoc argumentum dicit cō-

mentator q. per magnitudines intelliguntur ea que mouentur. **C** Sed contra. Ergo corpora quibus pmo attribuitur motus rectus: non deberent esse cir-

cularia: sive sphærica: sed plana. Ad hoc dicit Roge-

rius bachelo: q. elementa ex se sunt recta sive plana: sive

ratione continentis sunt sphærica. **C** Contra elemē-

ta sunt partes vnuersitatis: et circularis. **C** Item non vi-

derur q. tota species debeat piani figura sua: ergo ad minus aliquodelementum deberet esse plane figura.

C Item aqua posita in vase estum potest tendit ad rotunditatem: patet enim ad sensum q. si aliquod vas repletatur aqua: erit altius: aqua in me-

dio q. in extremitatibus. **C** Hoc etiam patet in a-

que guttulis: que sphæricam accipiunt figuram.

C Item non videtur quare aer vel terra non eset plane figura: si hoc sibi deberetur secundum naturam suam: quia per eum: datur forma circularis elementis: non ut vacuum: licet autem hec ratio possit as-

signari de igne quo ad superficiem conuenit nō tam men quo ad concavam: nec de terra aut alijs elemē-

tiq. valet illa ratio. **C** Ideo dicitur q. per magnitu-

dines intelliguntur easuper quibus sit motus. <

Primi de celo & mundo

videlicet que est septentrionalis versus polum arti-
cum: et meridionalis versus antarcticum.

videlicet que est septentrionalis versus polum arti-
cum: et meridionalis versus antarticum.
¶ Non enim est eiusdem dispositionis in omnibus
partibus: immo ex parte probatur quod modum
polus articus est oppositus australi: ita est
iam est in magnete. Si enim acus fricetur ab ea par-
te que subiicit septentrionis: et appropiet pars op-
posita non attrahet eam: sed repellit et econverso. si
acus fricetur a parte que subiicit meridiem. ¶ Talis
inclusus magnes circulariter moueretur: et non per ascen-
sum et descensum: quia tunc talis motus esset violen-
tus: motus autem magnetis: si magnes imperpetu-
us duraret esse perpetuus: ergo non esset violentus:
forte ad hoc quis negaret quod moueretur sed hoc esse
subterfugere: immo est quidam tractatus de compo-
sitione talis magnetis: ideo concedatur ille motus.
¶ Et si dicas quod erit perpetuus si perpetuo duraret
magnes in tali dispositione: concedatur et nego con-
sequentiā: quia illa perpetuas proueniret et eo
quod virtus motus semper applicaretur in virtus motu
figuli semper applicare potest: rota semper mouere.
Sunt si duo hoies perpetuo percuterent pilam: ipsa semper moueretur.
Et quod tunc a sola virtute celesti mouetur et ipsa est per
petua perpetuo applicata: non est inconveniens quod
perpetuo duret. ¶ Sed contra: passum conferat vi:
ergo ille motus non esset violentus: antecedens pa-
tet: quia nisi forma magnetis esset ad hoc apta non
videtur quare potius moueret magnetem: quod vnuus
lapide. Itē non videtur quare sit magnetis violentus:
quod motus ignis circularis: vel motus celi: quod est ab in-
telligentia: ideo potest dici secundum Sanct. Tho-
de po. q. 4. ar. i. 20^m. t. q. 6. ar. i. ad. 17^m quod in re qua
libet est naturalis ordo: et habitudo ad causas omnis
superiores. Et inde est quod illa que sunt in corpori-
bus inferioribus ex impressione celestium corporum
non sunt violenta: licet videantur esse contraria na-
turalibus motibus inferiorum corporum: ut dicit co-
mentator: celi ut patet in fluxu et refluxu maris: quod
licet non sit naturalis motus aquae: inclusum grauius
est eo quod non est ad medium: est tamen naturalis mo-
tus eius inclusum est a corpore celesti motu. et ita di-
catur de magnete cui inclusum grauius est: non con-
uenit motus circularis. ¶ Si dicas ergo motus sur-
sum teste out: vel, vasis plenus rore per lanceam: non
est violentus: quia videtur solum esse a corpore cele-
sti. Negat consequentia: quia testa solus mouetur per
accidens ad motum roris: nec ex impressione celesti
prouenit talis motus. Et ideo possit concedi quod motus
roris non esset violentus. ¶ Ad aliud dicitur: quod sunt
duo motus specie distincti quum vnuus conuenit eis
preter naturam. ¶ Sed contra: vides augem solis
et aliorum planetarum a luna deferentes: sunt cor-
poris simplicia et tamen nullus motus eis conuenit secun-
dum naturam: quia nullum motum habent: pre-
ter diurnū et octauesphere. Dicendū quod motus eorum dicitur
esse ad motum octauae spere: propter similitudine
quam habent cum illo motu: sicut est ab intelligentiis
eis applicatis: et sic est eis proprius: sicut motus
eccentricorum mercurii et venetus versus occidente
sunt eis proprii: licet sint similes ad inuicem: et equa-
les.
¶ Ad tertium dicit philosophus quod mixto non con-
uenit motus simplex: nisi ratione elementi predomi-
nans. ¶ Contra ergo si detur mixtum habens ele-
menta ad equale pōdū: nullum poterit habere mo-

Questio. I

Articul. iii.

XIII

Primi de celo & mundo

ro detoto & deptib: vt dicit pbs hic. T.c.19. et tñ ta

lis aq est sup grauius se vel eq gue qd in idc redit.
¶ Scd a ps. s. q ad hoc q aliquid dicat in loco suo se

cedu nñm cõem: suffici graue ee sup graui vel eq g

ue: et leu sug leui vlcq leue: p: q posito magno va

se aq in regio ignis adhuc lignum supnataret: nec mo

ueret deosu: q esset in loco nñ (secludans eniz o: a:

pedimenta q ab extrisco pñt pñtigere et) nñ scd natu

ra: ppua: q scd illa nñ puerit sibi ee in sphera ignis

gscd cõem: sedm quã leuus debz supferri gnuou:

aure min leu: aut ab eq leui: siue graui cotineri.

¶ Itē posito maxio vase pleno in aere: si q sit i

fido vasus nñ fétit pñd aq: et hoc est q ptes aq sunt

in loco qeis scd natura cõem debet vt. s. vna altia

cõtineat & graue sit sup grauius aut cu eq graui re.

¶ Tertia ppd: impote aliqd mrtu eq hē de g

uitate & leuitate: p: q tal corpori no poss assignari

locus nñl in vniuerso: igif: ams patz: q dato oppo

sito marie eet inter duo elemeta guia & leua: h: hoc

no: qd corp figure qdram vna sit diuersas medie

tates ei: q linea recta qdram vna sit grauius: et alia le

uis: tñ si tale corp natural locaref medietas gnis

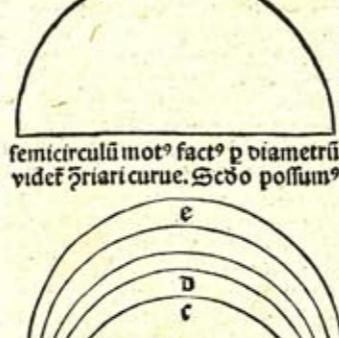
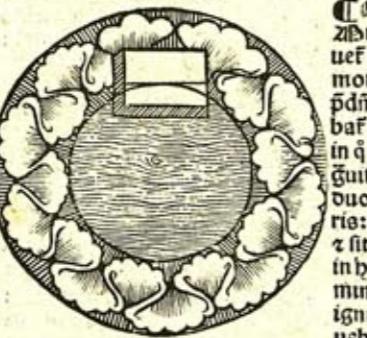
esth in aq & leui in aere: h: hoc est impote q linea di

uides aer ab aq: & circularis: g linea corps me

dia contigeret cu solu in pucto: & carer angul 2t

gnetice in ter cuius lineas remanent aliquid de graui-

tate: et esset in loco aeris.

Quarta ppd
Mertu non moue fñm qmilitatem motiu elemeti pñmantis. Pio
bañ stvñmertu in q sit duo gñd
guitate terre: et
duo aq: duoe
rare: et tres ignis:
et sit i aere. Tuc
in hoc mrgto do
minutur leuitas
ignis: et tñ nñ mo
uebil surfu: q in
casu solu: et gñd ignis trahut surfu: q cu illi soli sit nñ
nñl sit ex pia pñone illi soli mouet: duo aut leu
tatis aere nec trahut surfu nec deosu. 4. aut guita
tes tre et aq: resistit ignis: gñd pñt leuitas ignis tra
hendit arguit de oleo in q dñia aer: tñ nñ mouet nec
resistit aer. ¶ Et q pñt pñt e motu nñl mrti
tardio: et in fine: q pñt pñt. sit vnu mrtu hñs
guitate tre: et gñd: et aq: et aere. Terci
motu ab a. in. b. p. d. vel. e. Alio mōt facit su
p semicirculum: et facit motu factu sup opm
semicirculum: ut motu sup. a. b. c. moutu factu
sup. a. b. d. tertio pos
sum pñmagiaru: q vna
tota circulatio alti cir
culatio: hñt: ut motu
ab ouet: pñt occidet
te: et ouetem: motu ab
occidente pñt ouetem i oc
cidentem.

Secundo. Adverte q ad contrarie item motu
um localium duo requiruntur. pmo q loca sit hñs
quia termini motuum cõtrarioz debent eē hñs. Se
cundo q maxime distet: q qdem distanta attendenda

fm qmilitates elemeta hñtii dñiuz: et trahedo: sursum
aut deosu. Et hoc e mertu moueri fm nñm elemeti
pñmantis. Probaf sic: q posito mrtu qd hñt de le
uitate ignis. 2. gñd: leuitate aerea. 3. de guitate aq
4. et de guitate tre. 5. Sit i sphera ignis: tñc nñ solu
guitas aq & tre mouebit hñs deosu: hñtia guitas ae
ris: et hñtia moue fñm qmilitate motu tre q dñia
hñllorū triu elemetoz. Lñ aut puerit ad aqua: nñ
vlerior defcedit: q tñc tot erit grad: trahetes surfu
q deosu. 5. aer: et ignis trahetes surfu. 5. tre trahet
tes deosu. 4. aut grad: aq p pñm. ppñne nec trahut
surfu nec deosu. ¶ Et pñ solu argu: q op. Ole
uni eni aere descedit: q qñ e in aere. Leuitas aeris
nec trahit surfu nec deosu: hñ grauitas tre & aq i ipso
trahit deosu: et cu leuitas aer: nñ resistit bñcedit vs
et aqua vel trñ si aq nñ mediet. Q si puerit ad
aquat: cu grauitas apñl: nñ mouet deosu: hñ sola
grauitas tre: cu resistit leuitas aer: (q pñ nñ resistit
bar) ne oleu sub aq moueat. Et si oleu pl hñ de le
uitate aer: et ignis: q de grauitate tre: als grauitas
terre trahet i ñm sub aqua.

Dubitaf scd. An motu circulari sit aliqd mot
hñs. Videf q scd: motu recto est aliqd mot hñs
& circulari. ¶ Itē motu circulari in eadē circulo
se inuicē speditur: gñt hñs. ¶ Ad dubiu: dt pbs hic

Ter. c. 24. q tri
pl possu ymas
ginari aliquem
motu hñtari motu
circulari. p: so
q motu rectu ei
oppoat: q putu
motu fet supra
semicirculū motu factu
factu: sicut linea recta
videt hñtari curue. Scd possum
y magiaru motu
circulari e hñt
motu circulari
q ad ptes. Et
hoc tripl. p: so
q motu factu
p: eundem semicir
culū teris trah
posit: sicut hñs:
ut motu ab a. in
b. et motu ab. b.
b. in. a. Alio mōt
motu factu sup opm
semicirculum: et facit
motu factu sup opm
semicirculum: ut motu
sup. a. b. c. moutu factu
sup. a. b. d. tertio pos
sum pñmagiaru: q vna
tota circulatio alti cir
culatio: hñt: ut motu
ab ouet: pñt occidet
te: et ouetem: motu ab
occidente pñt ouetem i oc
cidentem.

M quartu sic pñcet videf q celum
nñ hñt motu nñl: q ille motu nñ
el nñl q est totalis ab extrisco: hñ
motu celu est hñm: qñt mino p: q: q
est ab intelligetia: q nñ est fofa ei.
¶ Sed hñt: q motu circularis cõne
nit pñc pñ celo: gñd est pñt nñm: et pñt nñl
¶ Rideo dñm q aliqd motu nñl: no solu pñt
actiu pñcipi: hñtia pñt passiu: sicut pñ in gñtia
ne corporu: qd no pñc in nñl rñne pñcipi actiu
mouet eni id nñl a pñcipio actiu: cuius pñcipium
actiu est intran: nñq est pñcipiu motu ei: q est:
pñcipiu actiu simplicis corpis est e:
nñ est q nñl rñne pñcipiu actiu: hñ solu rñne pñcipiu
passiu: q est in: cui inest nñl appetit ad formam
nñl: sc gñt motu celesti hñt ad actiu pñcipiu no est
nñl: hñt vero ad pñcipiu passiu est nñl. Mñ cor
pus celeste hñt nñl appetit ad talenmotu. Corpus
eniceleste indifferent se hñ ad qd lñ vbi: sicut mñ pia
ad qualibz formam.

Conclusio prima.
¶ Pñcipiu actiu motu celu est aliqd intellectiu &
nñ natura celu nisi sit intellectualis. Hac conclusio p
bat. S. 1. 3. gñ. ca. 23. ¶ Lñ pia rñt ñ nullu agens
scd ppñ spm ited altior formam hñt sua o: eni
agens ited sibi sit hñ corp celeste scd q agit q mo
tu intedit formam intellectiu gñt motu eius e: a forma i
tellecius. ¶ Scd o: qd mouet a seipo etiuiu si hñ
celu mouet a forma sua actiu gñt statum: et nñ alia
nutritiva cu in eo no sit gñtia & corruptione neq: feli
tia qd hñ organoru diversitate: gñt intellectia si aut
ab alio mouet vel illud est corp & sic non mouet nullu
motu: gñ ab alio mouebit & nñ est pñcere in hñtia g

Questio.i.

Articu. iii. XIII

et secundus linea recta: qd p linea curva nñ pot cognoscit: cu inter qmung duo pñcta possint pñrah in finis te linea curue. Tñ etia qd linea recta est minima: minimum est vniuersus gñtis est mensura aliorum.

¶ Tñ sit puma propo. Motu circulari nñ cõtratur a gñante & remouete phib: vt pbaf. 8. phi. T. c. 32. forma eni in eis nñ pot eemoues & mñ motu nichil ei mouet nisi corp: sicut aut elemeta sicut simplicia ita et cõl: qd mouet sicut guia et leuia mouet & gñante pse & a remouete phib: p accidet hoc aut est ipole qd ingnabile nec motu ei: pot ipediti igit opz qd mouet a mouete p apphensione & nñ scitius: vt pbaf est gñ intellectiu. ¶ Quartu si motu celi est etiam in eis infiniti semicirculibz scribi. ¶ Tertia ppd motus factu sup diuersos semicirculos oppositos: nñ hñtias sicut trahentes terminis flue no. pñt qd nñ sit scd linea brevissimam: cõtrarietas aut motu locu: liu scd em in attendit. Itē ad inuicē cõtinuitate: qd nñ hñtian. Itē pñt eide scd nñm cõuenire: vt pñ in ce
lo: gñd hñtian. ¶ Quarta ppd. Tota circulatio nñ hñtial alteri circulatio: pñt nñ pres vnu nñ hñtatur pñt: alteri: gñectio iuto. ¶ Et si dicat impole est sole sub eisdem polis moueri ab oriente in occidente: & ecouero: gñli duo motus hñtian. Dicē dñ: q lñ solis orbis nñ possit sup eisdem polis illis motibus moueri: hoc tñ no est qd hñtian: sed qm illis duobz motibus nñ pot aliqd moueri: scd scd vnu illorū motu mobile scd se totu mouet locu: alias pñt simul ee: vt pñ de musca motu sup rotâ hñtius motu. ¶ Ad rônes dubiu: df. Ad primâ negado sequitur: qd in motu recto sunt duo pñcta opposita: ad qd mouetur mobilia plinea brevissimam: nñ aut in circulari. ¶ Ad alia negatur qd motus circularis se inuicē impediāt: sic qd sint incompossibilis eidem corpore.

¶ quartu sic pñcet videf q celum
nñ hñt motu nñl: q ille motu nñ
el nñl q est totalis ab extrisco: hñ
motu celu est hñm: qñt mino p: q: q
est ab intelligetia: q nñ est fofa ei.
¶ Sed hñt: q motu circularis cõne
nit pñc pñ celo: gñd est pñt nñm: et pñt nñl
¶ Rideo dñm q aliqd motu nñl: no solu pñt
actiu pñcipi: hñtia pñt passiu: sicut pñ in gñtia
ne corporu: qd no pñc in nñl rñne pñcipi actiu
mouet eni id nñl a pñcipio actiu: cuius pñcipium
actiu est intran: nñq est pñcipiu motu ei: q est:
pñcipiu actiu simplicis corpis est e:
nñ est q nñl rñne pñcipiu actiu: hñ solu rñne pñcipiu
passiu: q est in: cui inest nñl appetit ad formam
nñl: sc gñt motu celesti hñt ad actiu pñcipiu no est
nñl: hñt vero ad pñcipiu passiu est nñl. Mñ cor
pus celeste hñt nñl appetit ad talenmotu. Corpus
eniceleste indifferent se hñ ad qd lñ vbi: sicut mñ pia
ad qualibz formam.

¶ Conclusio secunda.
¶ Motu celu est naturalis ex parte pñcipi passiu. Probatur sic qd pñcipius passiu celu. i. eius forma confert vim. i. hñ aptitudinem ab motu naturali g. Item celu mouet se gñ naturaliter. assi pñt qd quis motus eius est necessarius nullum aut p accidet est necessarius. i. post. 7. 8. phi. Ter. c. 33. 7. 5. meth. Ter. c. 6. ¶ Item ois motus simpler debet eē naturalis alicui corpori simplici: sed circularis motu est hñm: et nñ pot pñmo conuenire nisi celo vt pbaf est ergo. ¶ Item vel talis motus est naturalis vel violentus sed nñ violentus qd nullum violentum pñt. um motus aut celu est pñt. ¶ Item celum est corpus naturale gñ habet naturam sed natura est pñcipiu motus eius in quo est gñ celu hñ pñcipiu motus sui ergo motus eius est naturalis.

¶ Conclusio tertia.
¶ Pñcipiu actiu motu celu extrinsecum mouet per voluntatem & intellectum solum probat: qd tale pñcipium est substantia separata secundu phibofphum. 8. phi. 12. metaphys. sed substantia separata agunt per intellectum & voluntatem ergo rc. ¶ Item motus qui est ab intellectu est voluntari. 3. de aia Ter. c. 50. sed celu mouet ab intellectu vt pbaf est ergo motus eius est voluntarius.

¶ Cõtra hec arguit motu celu est solu nñl ex parte matie gñd est simplici naturalis tener pñia qd alia motu lapidis surfi est naturalis qd matia eius de se est indeterminata ad quecumq: motu: assi patet et. S. Tho. 2. gñ. li. 3. ca. 23. vbi dicit qd motu celu est naturalis. ¶ Item celu empiricu est immobile: et nñ materia ei: est eiusdem generis cu materia alioru: gñ admotum naturalem non sufficit potencia passiu. ¶ Item natura inclinat ad vnu: sed in celo sunt plures motus: gñd sunt naturales. ¶ Itē motu naturalis est a pante formam qd conservata non opz dare alii motore p se sed remouente prohibens: gñ celum mouet a se.

Primi de celo & mundo

Ad qntū dīq motū celinō ē nālis ex pte pncipiū actiū rīō nō opz qsi pīnī motū pueniat ei fm nām q scds ī nām ei pueniat. **S**ed ī i quolz gne; qd ī p se pns est eo qd est p aliud h̄ celū est pnum in gne mobilij; ḡ ī p se motū rāc̄ mouēs se pīm. dīcedū fm San. Tho. I. q. 70. ar. 3. 5° q celum dī mouere seip̄ suz in qntū pponit er motoe r mobili nō sicut er māz & forma sed scdm cōtactum virtutis. z hoc mō eius motor; poteſt dici pncipium intrinſicū. **A**d aliud dīq pſidous loqui ſecundum opinionem antiquorum dicunt dīctum illudiculofum videtur. **A**d aliud dicitur qd hoc eſt verum in generabilibus & corruptibiliib;. **A**d aliud dicit San. Tho. ibidem contra commentatorem qd per motorem inteligit philosphus pnum mobile quod ſuo moto rapt orbes inferiores & non intelligentiam aut pnum motorem. **S**ed queritur vtrum ſi celo saturni ad deretur alia ſtella intelligentia mouens poſſet natu raliter mouere tale aggregatum. qſic quia potētia actiua angelii excedit potētā paſſuam celū & non p indiuiſibile ergo p diuiſibile: diuidatur ergo & ppor tionaliter ad medietatē eius addatur vna ſtella ad huc angelū excedet celuz ergo potēt mouere. qd o teſt dicit q poſſet mouere ſed non ita velociter p̄us & hoc potēt vocari fangatio valde impiope. **S**ed contra ſubſtantia spiritualis que mouet celum h̄ virtutem naturalē determinatam ad talia corporis motum ſecundum San. Tho. de spiritu. ar. 6. ſeptimum. qd non potēt mouere maius corporis ſecundum qd habet potētiam definiatā ad motum talis corporis tanta vel tanta velocitate. **C**otra omnia corpora obediunt angelis ad nutum quo ad motum localē vt dicit San. Tho. I. q. 110. arti. 2. z. 3. Dīcedū qd loquitur ibi de corporibus ſubiectis ge nerationi & corruptioni. Celeſtia autem non obediunt eis ad nutum quia ipsi angelii ſūt ad ea determinatiſed de hoc dubio dicitur poſteſt. **A**d ſextum dicit San. Tho. 3. cōtra gen. qd ſicut nā definiat ad vnu p ſuā virtutem ita voluntas ad vnu definiat q ſuā ſapientiā q voluntas diriguntur infallibilē adynū finē. Et qd hoc p̄ ad aliud. **D**einde dīq angeli mouētes celū ſūt bīlē idē nō p̄t nō mouere niſi p̄ impīu dei ſicut in fine mūdi. **S**ed qrl̄ vtr loquēdo ſcdm phos angelus poſſit nō mouere vide tur qd ſcdm cōmē. 12. meth. cō. 4. dīcedē & intelli gētē p̄t mouere & nō ſēg mouere. **S**ed h̄ p̄ poſ ſent mutare effētū ordīnērū Sā. Tho. 12. meth. ſup. Ter. c. 38. dicit q ſū aristo. ibidein dicit qd nec ſitas pnum motus non eſt necessitas abſoluta ſed ne ceſſitas que eſt ex fine ſequitur qd tota necessitas pnum motus ſubiacet voluntati diuine. Lōmentato: nū 12. meth. cō. 44. dicit pnum pncipium eſſe omni no ocioſum ſi nichil moueat & habet pro incoñueniēti qd motus celī poſſit non eſſe. 7. phisi. com. 2. z. 8. phisi. com. 9. **S**ed queritur vtrum nāliter loquendo ce li poſſet velocia moueri q ſic. qd poſſet plēs angelii applicare virtutes ſuas: qd poſſet velociā mouere q ſuā ſolus. **D**īcedū ſcdm San. Tho. I. q. 52. arti. 3. z. 1. dī 37. queſt. 3. arti. 3. qd imposſible eſt idē ſcdm idem partē moueri a diuerſis agentibus vel mouen tibus: ſi vtrumq ſit perfecte virtutis ad inducendū effectum illum. ſed hoc cōtingit quando plures mo uent in virtute vnu mouentis ſicut in trahētibus nauem & ideo non p̄t eſſe & circa idem operatum conueniant operationes duorum angelorum quia

alter eouz ſupfluere. ideo p̄ ſyndi orbī nō attribuituſi vnu motor. S. T. quo. I. 4. fm. **A**d aliud p̄ ex immedie dicit. Si dicas Angelus qd mouebat celū in pncipio & nō dū erat bīlē poſat qd voluntatem dei cēſſare: qd p̄t mutare ordinē rex dico qd ſi cēſſaz deus ſuppleuſet & mouiſſet celū aut aliud āgelū per imperium eius. **S**i querarā an an gelū poſſet tardī mouere celū. videt p̄metator. ſ. meth. cō. 7. dicere qd pnum motore nō p̄t velocius aut tardī mouere & z. cel. T. c. 36. z. 38. videſ ſphs ponere velocitatē mo tū ſeli eñecessariā. S. T. de malo. q. 16. ar. 9. 7°. dicit qd angelii nō poſſunt celos aliter mouere ſed ſolum ſecundum modum proportionatum nature eo rum. difficultas ſtat in hoc vtrum angelus feratur in omne id quod agit ſecundū totam vnu ſuam. de hoc San. Tho. prima. queſt. 62. arti. 6. Oppoſitum tam videtur dicere de malo. queſt. 16. arti. 6. 17.

Si queratur cuius ordinis ſunt motores orbium dicit San. Tho. in. 4. dīſt. 4. 8. q. 1. ar. 4. q. 3. qd ſunt de ordine virtutum qui eſt ordo mediū ſecundū ſērachie ſecundum Dionysium. Mōmina autem mo torum orbium planetarum ſecundum Abrahā Bue nazram ſunt Læſiel Sathiel Sannael Michael. Annæl Raphael Gauriel quom quilibet gubernat mundum ſecundum ſuūm ordinem. 354. annis & 4. mēſibus lunaribus. Et primo saturnus ſecundo venus. tertio iupiter. quarto mercurius. quinto mare ſexto luna. vltimo ſol.

Ad ſeptimum dicit San. Tho. quo. 6. ar. 2. ad pnum qd actio voluntatis angelii radicatur in effētia eius aqua procedit eius virtus et operatio oportet autem mouens eſſe ſimil cum mobile. 7. phisi. Ter. cō. 12. ideo oportet ipum aliqui: er coniugirebꝝ quas mouet. Et hoc eſt qd alii dicunt qd voluntas in qntū voluntas equaliter ſe habet ad propinquum & diſtant ſed non in qntū motus.

Ad aliud dicitur qd non mouet angelus per velle vel intelligere formaliter ſed ſolum effective formaliter autem per respectum & per mouere quod proce dit ab actu voluntatis & intellectus non qd ſit in eis ſubiective ſed in celo idem ſecundum diuersos respectus dicitur actio & paſſio. Secundo dicitur qd licet a nobis per operationem voluntatis et intellectus ſolam nichil ad extra producatur tamen a deo & angelis aliquid producitur.

Ad aliud dicitur qd pncipium paſſuum motus celī eſt natura ipſius celī ſed non oportet pncipium actiuum eſſe naturam vt diſtinguitur contra voluntatem & intellectum quia qntū ad hoc non eſt naturalis. **A**d aliud negatur alſumptum dato etiā qd pnum pars ſit poſſibilis. **A**d aliud dīq nō eſt de aia & angelo qd nō coiūgūt corpori et forma.

Ad octauū ſit pnum qd maio: eſt falsa non enītelligētia mouet qd eſt in loco h̄ eſt in loco qd mouet vel opat. Secundo negatur minor qd nā nō eſt intelligētia rō eſſendū loco effētū enī angelii non indiget loco vt dicit San. Tho. I. 61. ar. 4. 1. potuſſent enī angelii aī ſcorpo creari ſi operatio eſt ei ratio exiſtēdi in loco et illa ſemper eſt actus voluntatis vel intellectus imperatiue vel elicitiue.

Ad aliud concedatur ſolutio et ad articulum dīcitur qd loquitur de his qui dicebant qd non requirebatur ſimilitas angelii cum corpiſe moto et qd volu tas angelii erat efficac ad mouēdum quicquid poſat velle & qualitercunq ſi & quacunq ſi diſtantia.

Quie. i.

Ar. iiii. z. v.

XVI

Ad aliud detur ſecundū. Et nego qd imperium & velle ſint idem ymo imperiū eſt actus intellectus ut probat. S. T. 12. q. 17. ar. 1. Illo tamen dato vico qd hoc eſt ipſa voluntate exequē ſed executio non eſt imperium ſed ipſa actione poſta motus celī.

Ad aliud verum eſt in nobis ſed de angelis & deo ſecus eſt quia ſunt nature totaliter intellectuales.

Ad nonum dicitur qd Proprium eſt deo omnia ſola voluntate producere quod non conuenit angelo. Item in deo idem ſunt actus voluntatis & voluntas realiter non autem in angelo. **A**d aliud dicitur qd per hoc potēt probari qd diſtinguitur rationē ſicut ſcienza dei & eius voluntatis: qd licet idem ſint in deo voluntas potētia & ſcienza non tamen ſequitur qd quicquid deus potēt vel ſit illud velit. Secundo dicitur qd potētia motiva angelii potēt vocari ipum velle quod diſtinguitur a voluntate: vel ipſa voluntas ſub actu vocatur potētia motiva & ſic p̄t quo modo diſtinguitur.

Ad aliud negatur qd: quia res diſtincte genere poſſunt vni potētia conuenire qd conueniunt in ratione communi illius potētia ut deus & creatura & ſubſtantia & accidens vni conueniunt in ente cadunt ſub intellectu. **A**d alia duo dicitur qd philosphus loquitur de virtute motiva que conſequitur formis in materia & illa diſtinguitur ab intellectu et voluntate.

Ad decimum dicitur qd vtrac̄ pars videtur eſſe probabilitas in doctrina eius vce & potētia motiva non diſtinguitur ab intellectu & voluntate vel qd diſtinguitur. Dicit enim de ſpā. ar. 6. ad 8°. qd probabilitas diſtinguitur qd imperio voluntatis ſubſtantia ſpirituſa ſequitur motu ſequatur ſtatim ad imperium voluntatis ſequitur motu corporalium membrorum. Si tamen ſupia imperius voluntatis addatur influxus virtutis nō ppter hoc ſequitur fatigatio.

Ad dīcendum qd pnum opinio eſt magis ei con formis vt patet in locis in quibꝝ ex ppoſito tractat illa materialis vce quo. 6. ar. 2. z opific. II. ar. 3. et de malo. q. 16. ar. 1. 14. z. 15. vbi dicit qd etiam anima humana ſolo intellectu & voluntate mouet corpus ſibi vnitum. Sed proprium eſt ſolus dei & materia obdat ei ad nutum qntū ad formarum ſuſceptionez.

AEt ad auctoritates in oppoſitum adductas p̄t dicitur Lepi. in. 2. 0. 7. ad pnum qd probat virtutem motiuam diſtingui ratione a voluntate vt capitū ibi virtus pro actu voluntatis. **A**d aliam dicitur qd non eſt ſimile de angelo & anima: vnde anima non mouet exteriora corpora nisi per potentiam motiuam propriam aut ſola voluntate et intellectu mouere potēt. homo enim non eſt totaliter intellectuſtia nature ſed ſolum ſecundum partem.

Ad aliam dicitur qd imperium eſt actus intellectus qui non dicitur sine virtute actiua idē ſine actu voluntatis. Alijs autem videtur qd ſit ponenda virtus diſtinguitur ab intellectu & voluntate. vnde de Herogmo dicit qd Angelus dicit agere qd imperium tantum pro qntū nullam actionem habet ad quam nō concurrat voluntas. Sed non agunt angelii per imperium tantū ita qd excludatur eoum ſcienza intellectus & virtus. **S**ed contra. S. T. opific. II. ar. 3. dicit qd angelii mouent per contactum virtutis vnde cum nihil in angelis ſit altius qd eoum intellectus i fert qd eoum motiones procedunt a virtute intellectus ſed virtus intellectus non eſt aliud ab intelle ctu vel eius actu. Subdit enim ibi. S. T. immedia te qd Conceptio intellectus ſecundum qd habet effi caciā aliquid tranſmutandi imperium nomina ſtur. Et que patet ſecundum S. T. virtus angelis ſeu ſubſtantia intellectualis non eſt aliud qd imperiū. Item de malo. q. 16. ar. 1. ad. 15. dicit qd diſtinc tia eſt inter corpora diſtantia & indiſtantia qd ange lis ſolo imperio voluntatis mouet corpus cui coniungit: circa reliqua autem que diſtant operatur per ea quibus immediate virtutis quoniam virtus in medio diſfunditur. Si ergo angelos agere per imperium tantum intelligat. S. T. ad hunc ſenſum qd nullam actionem habent ad quam non concurrat imperium: circa corpora diſtantia poterit dicit an geli operari per imperium tantū. Luius tñ oppoſitum dicit loco allegato.

Argumentum ante oppoſitum ſoluitur ex dictis qd motus celo ſolum eſt naturalis ex parte pncipis paſſum.

A Quintū ſic procedit. Videtur qd Celum ſit generabile. Celi enim eſt corpus naturale. Sed omne cor pus naturale habet materialiam ad mixtam pnuationi. Pnuatio enim eſt vnu principium rei naturalis: ergo celum habet materialiam admiratam pnuationi: ergo eſt generabile. **S**ed contra eſt philosphus hic. T. cō. 20. dicens Similiter autem & rationabili exiſtimare de ipſo & qd ingent & incorruptibile et inaumentabile & inalterabile.

Respondeo dicendum qd hic philosphus ostendit diſferentiam corporis celeſtis & corporum qd ſunt hic. Et pnuo diſſinſit quid ſit graue dicens qd Graue eſt quod natuſ eſt ferri ad medium ſecundum natu ram. Leue autem quod natuſ eſt ferri a medio Grauissimum eſt quod omnibus ſubſtat que deoſum feruntur. Leuissimum eſt quod omnibus ſubſtat que deoſum feruntur. Leuissimum eſt quod omnibus ſuperemis net que ſurſum feruntur vti ignis. Et quo inerit philosphus qd omne quod ferunt ſurſum aut deoſum habet absolute grauitatem tanq̄ grauissimum ſicut terra aut leuitatem absolute vti ignis aut habet ambo respectu diuersorum ſicut aer eſt leuis respectu aqua et aquare respectu terre: ſed aer eſt grauis respectu ignis & aqua respectu aeris.

Conclusio prima.

Acelum non eſt graue nec leue. Probatur ſic: qd motus recti ſunt naturales. 4. elementis ſed celum probatum eſt esse alterius nature ab eis: ergo nō co uenit ei motus rectus ſed grauitas & leuitas ſunt ca illorum motum per descriptiones immediate das: ergo celum non eſt graue nec leue. Item motus circularis eſt naturalis celo: ſed vnu corporis simplicis eſt vnu motus ſimpler ergo celum nō eſt mobile motu recto: ergo nō eſt graue nec leue. Et quo inerit philosphus qd ſi vnu pars celi detrahētur non moueretur neq̄ ſurſum neq̄ deoſum: quia ex quo toti non potēt couenire motus preter natu ram ſic neq̄ parti eius. Item ſi vnu motus in eſt alius ſecundum naturam cauſa illius ei in eſt ſecundum naturam & econuerſo. probatum eſt autem ſu perius qd motus rectus non in eſt celo ſecundum natu ram ergo neq̄ grauitas & leuitas que ſunt cauſa eius.

Conclusio ſecunda.

c. iiiij.

Primi de celo & mundo

Celum est in augmentabile & indiminuibile, probatur quia illud quod augeretur per appositionem aliquius connaturalis aduentis quod cum primum esset dissimile factum est simile per resolutionem in materiam que deposita forma prius formaz corporis augmentandi alium paret: sed vobis est talis motus oportet esse generationem & corruptionem quod celo non potest convenire ut ostendetur ergo.

Item diminutio fit per resolutionem materie eius quod diminuitur sub alia forma quod etiam fieri non potest sine generatione. **E**t id quo aduerteretur quod vobis augmentatio sit additionis quantitatis seu precedentis quantitatis maioramenti. Tripliceretur contigit aliquid augeri. Primum per accumulationem ut quando lapus additur lapidi & thesauri thesauro. & hic modus est large sumptus. Secundo per refactionem ut aqua quando ebullit dicitur augeri & cera quando liquefit & hoc modo nulla quantitas ad uenit sed tantum materia que erat in potentia ad maiorem quantitatem reducitur ad actus ut dicitur. **4.** ph. **T. c. 8.** Tertio modo est augmentationem verum in viuentibus per ingressum nutrimenti quod amittit formam precedentem per resolutionem materie & transmutatur in substantiam aucti ut dicitur. **i.** de gene. **T. c. 39.**

Probatur ergo quod celum non sit augmentabile primo modo nec secundo quia si celum deberet augerari maxime esset tertio modo cum ponatur a philosopho animatum: sed si id quod magis videtur inesse non inest: nec illud quod minus ergo celum non augeretur primo aut secundo modo. **I**tem si celum augeretur per appositionem aut hoc esset per appositionem alterius celi & hoc non quia omnes celi iam sunt contigui: ergo nulius potest aliud celum addi. Si enim lapides iam sunt in aceruo non augeretur nisi per aduentum aliquum lapidum vel augeretur per appositionem aliquum pura elementorum & hoc non quia oportet id quod augeretur primo modo cuiusdem est enim cum addito non enim augeretur lapides quia eis non ponatur multitudine equorum ceteris. **I**tem si celum possit extendi sicut aer aut certa tunc posset corrumper quia quod extenditur tantum potest extendi & forma eius non potest manere substantia raritate. ut patet in aqua que fit ignis aut aer quando nimis rarefit. **O**mnius enim natura constantium est certus terminus augmenti & decrementi. **6.** ph. **T. c. 38.**

Item si celum extenderetur maxime esset in estate quando viget calor sed non videtur solem esse maiorem in estate quam hyeme: ergo non rarefit.

Motandum prius secundum philosophum hic **T. c. 101.** **r. 102.** Antiqui philosophi omnes qui precesserunt eum posuerunt mundum esse genitum sed diversificati sunt. **O**rpheus enim & **Hesiodus** quidam sunt theologi: quia res diuinæ poetice & fabulariter ediderunt mundum dixerunt genitum sed incorruptibilem quos fecerunt est plato.

Alii vero posuerunt ipsum corruptibilem sic & nunquam reparabitur post corruptionem. Et huius opinio nō sicut anaxagoras & democritus qui dixerunt mundum genitum a casu per concursum armoniorum sed per mobilium & ita per eorum disgregationem quod est dissolendum.

Tertia opinio est eorum qui dicunt quod mundus visibilis quandoque generatur & quandoque corrumperitur

Hec vicissitudo semper durabit. **H**uius opinionis fuit empedocles agrigentinus ponens quod amicicia congregante elementa & lita dissolvente generantur mundus & corrumperantur. **H**oc etiam posuit Heraclitus ephesius dicens quandoque totum mundum exire per ignem & post certos decursus tempore ruitur generari per ignem quem ponebat esse principium rerum. **D**icunt autem quidam quod isti posse & philosophi & precipue plato non sic intellexerunt secundum quod sonat superficies vel borum sed suam saientiam volebant quibusdam fabulis & enigmatis locutionibus occultare. **E**t quod aristotelis consuetudo fuit in pluribus non obijcere contra intellectum eorum qui erat sanus sed contra verba eorum ne aliquis et rati modo loquendi errorem incurret sicut dicit simplicius in commento. **A**lexander tamen evitatio refractionem ut aqua quando ebullit dicitur augeri & cera quando liquefit & hoc modo nulla quantitas ad uenit sed tantum materia que erat in potentia ad maiorem quantitatem reducitur ad actus ut dicitur. **4.** ph. **T. c. 8.** Tertio modo est augmentationem verum in viuentibus per ingressum nutrimenti quod amittit formam precedentem per resolutionem materie & transmutatur in substantiam aucti ut dicitur. **i.** de gene. **T. c. 39.**

Probatur ergo quod celum non sit augmentabile primo modo nec secundo quia si celum deberet augerari maxime esset tertio modo cum ponatur a philosopho animatum: sed si id quod magis videtur inesse non inest: nec illud quod minus ergo celum non augeretur primo aut secundo modo. **I**tem si celum augeretur per appositionem aut hoc esset per appositionem alterius celi & hoc non quia omnes celi iam sunt contigui: ergo nulius potest aliud celum addi.

Si enim lapides iam sunt in aceruo non augeretur nisi per aduentum aliquum lapidum vel augeretur per appositionem aliquum pura elementorum & hoc non quia oportet id quod augeretur primo modo cuiusdem est enim cum addito non enim augeretur lapides quia eis non ponatur multitudine equorum ceteris. **I**tem si celum possit extendi sicut aer aut certa tunc posset corrumper quia quod extenditur tantum potest extendi & forma eius non potest manere substantia raritate. ut patet in aqua que fit ignis aut aer quando nimis rarefit. **O**mnius enim natura constantium est certus terminus augmenti & decrementi. **6.** ph. **T. c. 38.**

Item si celum extenderetur maxime esset in estate quando viget calor sed non videtur solem esse maiorem in estate quam hyeme: ergo non rarefit.

Motandum prius secundum philosophum hic **T. c. 101.** **r. 102.** Antiqui philosophi omnes qui precesserunt eum posuerunt mundum esse genitum sed diversificati sunt. **O**rpheus enim & **Hesiodus** quidam sunt theologi: quia res diuinæ poetice & fabulariter ediderunt mundum dixerunt genitum sed incorruptibilem quos fecerunt est plato.

Alii vero posuerunt ipsum corruptibilem sic & nunquam reparabitur post corruptionem. Et huius opinio non sicut anaxagoras & democritus qui dixerunt mundum genitum a casu per concursum armoniorum sed per mobilium & ita per eorum disgregationem quod est dissolendum.

Tertia opinio est eorum qui dicunt quod mundus visibilis quandoque generatur & quandoque corrumperitur

pote vel natura. Et sic ponebat plato partes mundi procedere secundum naturam ipsum mundum: ideo dicit commentator quod hec opinio sic intellecta parvus differt ab opinione Aristotelis. **H**ac tamen solutionem improbat philosophus: quia non est idem de figuris & de mundo. **S**ed enim qui conveniunt ad compositionem mundi sunt contraria & primum fuerunt in ordinata postea ordinata sed impossibile est idem simul esse ordinatum & inordinatum ergo non simul tempore debent ponere partes & totum iam constitutum. **Q**uidam tamen dicunt mundum secundum platos non esse genitum hoc est habere esse a prima causa omnium. **D**einde reprobat philosophus. **T. c. 107.** opinionem empedoclis quia generatio est ad formam substantiali autem diligenter vel congregatio vel compositione non est nisi mutatio accidentalis: ergo per talen congregationem non potest mundus generari unde hoc modo dicere mundus generari id est ac si quis diceret cum ex pueri sit vir puerus corrumpi & virum generari.

Deinde. **T. c. 108.** impugnat philosophus opinionem democriti quia post corruptionem mundi adhuc remanebit materia ex qua compositus erat sicut ante compositionem sed ate compositionem genitus est mundus ex illa materia ergo post corruptionem poterit iterum generarum materia eodem modo se habeat sicut ante generationem: ergo mundus non sic potest corrumpi quin iterum possit generari.

Conclusio responsiva.

Celum siue mundus est in generabilis & incorruptibilis. **P**robatur philosophus hic. **T. c. 20.** quia **O**mne generabile sit ex contrario & subiecto pura materia & omnis corruptio sit a contrario actu: sed quanto corporinib[us] est contrarium igitur: maiorem probat philosophus per ea que dicta sunt in primis sermonibus. **i. 5.** ph. **T. c. 48.** minor: patet: quia contrariorum contrarij sunt motus: sed motui celi nullus motus contrariatur. ut probatum est. **I**gitur celum est ingenerabile & incorruptibile: unde ut dicit philosophus. **T. c. 22.** **O**mnes qui de diis habent existimationem hunc locum deo attribuunt & barbari & greci ut immortale immortali coaptarunt.

Citem probatur ad sensum quia secundum memoriam quam sibi inueniunt astrologi propositiones & motus celestium corporum obseruantes in toto tempore prius non videtur aliquid transmutatum neque secundum totum: neque secundum partem. **C**item probatur ex nomine imposito ab antiquis qui nominauerunt ipsum celum ethera. **i. semper** ite currens. thein enim in greco idem est & cursus. Sed anaxagoras male interpretatus est hoc non me attribuit ignis ethim ei grece idem est & ardore.

Probatur etiam alter auerrops conclusionem: quia in corporibus esset processus in infinitum: quia si mundus esset genitus hoc esset ab aliquo alterante quod processisset ipsum alterans enim procedit alteratum queritur ergo: utrum illud alterans sit genitum vel non. Si non ergo eadem ratione standum erat in primo & scilicet celum non est genitum. Si sic sterum queritur a quo & sic in infinitum: ergo deus & niendum est ad unum alterans ingenerabile & inalterabile. **T**illud est celum.

Citem arguitur quia si mundus est genitus vel hoc est ex aliquo vel ex nichilo. Non secundum quia

omnes philosophi in hoc conveniunt quod ex nichilo hilis sed oportet quod sit prius in potentia: ut habetur. **i. ph. T. c. 75.** **r. 7.** **meth. T. c. 24.** Nec secundum quia tunc aliquid est praeter mundum. **Q**uomodo autem mundus sit productus dicitur. **q. sequenti. ar. 1.**

Contra hec arguitur quia celum omnibus superfluit superlatius: **g**est levissimum per distinctionem. **I**tem id quod est quandoque propinquius medio & quandoque remotius est graue vel leue per distinctiones datas: sed planetæ sunt huiusmodi quando enim sunt in periglio. **i. oppositio augis sunt propinquieriores terre quam in apogeo iugur.** **I**tem Stella comata videtur esse de natura celi & tamen est levius ergo.

CSecundo **O**mne quamcumque est divisibile & per consequens diminuibile. **i. ph. T. c. 36.** sed celum est qualiter maius pater: quia quantum est divisibile in ea que insunt. **i. meth. T. c. 18.** **I**tem quod dependet ab agentevirtutis infinita potest ab eo augeri: sed celum dependet a deo secundum omnes: ergo. **z.**

Item illud est augibile cui potest fieri additio quod quacunque linea data est dabilis maior secundum geometras: **z.** commentator. **i. ph. T. c. 31.** dicit hoc esse verum: ergo non datur maxima quantitas celi.

Certio **O**mnis virtus corporis finita est finita. **g. ph. T. c. 79.** sed virtus finita non potest se extendere ad durationem infinitam: unde virtus finita non potest mouere tempore infinito: ergo corpus celeste non habet virtutem vel sit tempore infinito & per consequens secundum est corruptibile. **I**tem illud quod potest deficere a propria operatione est corruptibile sed celum est huiusmodi: quia virtutes in corporibus secundum commentator. **i. 12.** **meth. com. 41.** possunt mouere & non mouere.

Cuarto arguitur. **L**ontra rationem Aristotelis de generabilitate celi: quia sequeretur quod nulla substantia esset generabilis / quia substantia nihil est contrarium. **I**tem si contrarietas motuum correspondet contrarietas corporum: ergo ignis magis contrariatur terre quam aqua cum qua tamen simbolizatur sicutate. **I**tem si contrarietas motuum sequitur contrarietatem mobilium: ergo omnis substantia est mobilis motibus contrariis: quia omnis substantia est susceptiva contrariorum ut dicitur. **i. pdicamus:** ergo celum est mobile motibus contrariis.

Citem probatur in regione ignis invenitur deorsum naturaliter et in loco aquae sursum: ergo idem est mobile naturaliter motibus contrariis: ergo contrarietas motuum non arguit contrarietatem mobilium.

Quinto arguitur quod in celo sit contrarietas. dicit enim Hermes. **i. propositione centiloqui:** **q. O**pponitur venus mercurio quia hic quidem sermones & disciplinas illa vero voluptates amplectitur. **S**imiliter et iupiter marci hic quidem vult misericordias & iusticias ille vero impietatem & crudelitatem.

Citem Almanor propositione secunda aphorismorum centum & quinquaginta: dicit planete era rationem in illo esse loco in quo substantia sit naturaliter patitur ab alto contrarium ut solis in arietate qui saturnus casus est. **S**ol enim habet claritatem / saturnus tenebris statim & iouis in cancero in quo mars cadit. **z. uop** alter cupit iusticiam alter vero significat iniusticiam

Primi de celo e mundo

et mercurij in virgine qui casus est veneris. Alter namque significat scientiam et phisicopham. Altera causat hilaritates et quod est saporiferum corpori. Item 36. propositione dicit quod est quinti circuli scilicet venus dissolutus quod ligat dñs tertii scilicet mars. Et dñs secundi scilicet iupiter dissolutus que ligat dñs primi scilicet saturnus.

Sexto arguitur Contra rationem Averrois: quod ex aere generatur aqua et conuersio: et tamquam aer non precessit aquam/nec oportet ibi procedere in infinitum ergo similiter potest dici de mundo quod ex una parte genita est alia.

Ad primum dicitur quod Celum non superfertur. id non mouetur sursum. Motus enim sursum vocatur qui est a medio philosophus autem hic capit sursum et deorsum ut sunt termini motuum a medio vel ad medium. Ad aliud dicunt quidam quod licet planete quandoque remotius quandoque propinquius sint ad terram tamen non dicuntur ascendere vel descendere seu moueri sursum vel deorsum quia ista solum debent accipi infra concavum orbis lune.

Contra Si lapis moueretur usque ad celum solis post transitum concavi lune adhuc violente mouetur. ergo ascenderet. Item ille motus non esset circularis ut suppono: ergo rectus et per consequens aut sursum aut deorsum idem potest argui de corpore rebus in ascensione. Sed quia nomina significant ad placitum: ideo dicunt alii quod licet secundumynam partem sit ascensus et descensus in celo tamen totus aggregatum ex eccentrico epicyclo et orbitibus apositum et perigym differenteribus est concentrici mundo. Sed contra Ergo celum erit generabile secundum partem: quia in eo secundum partem reperiuntur motus contrarii. Negatur consequentia quia talis ascensus et descensus fit per lineam circularem et non per lineam rectam. Sed contra Si pars celesti remoueretur a celo posset moueri motu recto: ergo in celo pfit esse motus contrarii. Ad hoc dicit philosophus in textu: quod nulla pars etiam a celo detracta potest moueri motu recto quia eadem ratio est de toto et partibus. Contra Talis pars detracta a celo in terram esset extra locum suum: ergo moueretur adipiscere motu naturali. ergo in casuillo motus restitus conueniret naturaliter celo. Item talis pars non potest detraheri nisi per motum rectum ergo ipsa cat partem detractam non moueri motu recto et per consequens hec conditionalis est vera quod si pars a celo esset detracta posset moueri motu recto non ita do etiam in hoc quod ad impossibile sequitur quodlibet. Ad hec dicendum est quod philosophus dicit partem celi detractam non moueri motu recto per detractionem intelligit solum divisionem. id dato quod aliqua pars celi est divisa a celo nullum agens naturale posset eam sursum vel deorsum mouere non autem intelligit quod detrahatur. id ponetur in sphera acti uorum et passiuorum: manifeste enim implicat quod hoc possit fieri sine motu recto. Si dicatur. Quoniam illam partem deus versus terram tunc ille motus erit naturalis vel violentus. Dico quod erit naturalis quia est a causa universalissima licet proprie debeat vocari voluntarius quia neque passum confert ym neque resistit quod tamen requiritur ad motum naturalem vel violentum. Dico tamen quod talis pars sic posita super terram a nullo agente creato posset sursum moueri non propter resistentiam: sed quia passuum non est

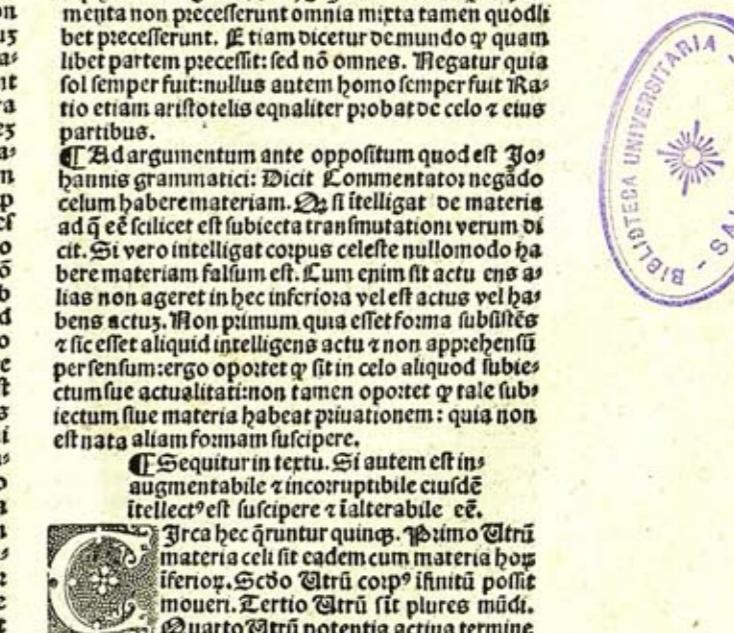
susceptuum talis motus sicut nec etiam posset calefieri. **S**i dicas ergo, nec deus quia hoc repugnat nature celi. Dicendum q̄ potentie dei attribuendū est quicquid non implicat contradictionem secundū **S.** T. i. q. 25. ar. 4. sed hoc non implicat: non enim magis repugnat celo motus rectus q̄ albedo angelica: sed albedo potest ponit in angelo secundum **Sā.** Th. quo. 7. ar. 10. ad 3^m. **S**i dicatur ergo de⁹ potest ponere caliditatem in celo. Concedatur nec tamen sequitur q̄ fieret corruptibile: quia ille sole qualitates astrarie arguunt corruptibilitatem quarum certam proportionem requirit forma: vnde sortes quantum habeat albedinem aut nigredinem propter hoc non citius corruptitur neque corruptibilis: q̄z forma eius non requirit tantam; vel tantam proportionem illarum qualitatum nisi forte ex consequenti ratione proportionis qualitatum primarum: et idē dicatur de scientia et errore virtute et vicio respectu anime que propterea non est dicenda corruptibilis. **S**iqueratur an pars illa ibi quiesceret violentia. Dico q̄ non quia motus ab illo loco non est illa naturalis. **A**d aliud dicitur q̄ stella comata non est de natura celi: sed sit ex hypercaumate. I. subito icibili et in superiori regione acrio. **A**d secundum dicitur q̄ Celum est divisibilema thematicae. I. habet partem extra partem sed nō p̄t sic quia non potest separari pars a parte. **A**d aliud dicitur q̄ de potentia absoluta de⁹ possit addere materias celo sicut et nouum creare: sed utrum hoc sit possibil e secundum Aristotelem dicesur questione sequenti. **A**d aliud dicitur q̄ linea secundum rationem linee accepta potest augeri nō autem si consideretur in tali vel tali subiecto: vñ dia metro mundi non datur aliqua linea recta maior nec circularis: maior: circulo cuius diameter mundi est diameter. Et primo modo propositio geometrica est vera secundum commentatorem. 3. phisicoum. com. 60. **A**d tertium respōdet Auerrois: q̄ in celo est potentia ad motum secundum locum: sed non ad esse neq̄ finita/neq̄ infinita. **S**ed contra quia philosoph⁹ hic. T. c. 138. ponit in sempiternis virtutem ad hoc q̄ sunt semper. Sed videlicet. **S.** T. fuit decept⁹ in hoc q̄ existimauit virtutem essendi pertinere solum ad potentiam passiuam: que est potentia materia cum magis pertineat ad potentiam forme: et sic in substantiis separatis et celo tandiū est potentia ad esse q̄ta est virtus formarum. **I**deo alter dicit. **S.** T. q̄ esse celis sit finitum et quantū extensum non tamen subiacet variationi: quia eius duratio non mensuratur tempore. **C**ontra hoc arguit quidam: quia celum est p̄mo subiectum motui et temporis: quia tempus secundum eum non habet esse: nisi in motu primo mobilis subiectus. Dicit ergo q̄ illud quod ad habet virtutem finitam in duratione est corruptibile: sed si habet virtutem finitam in magnitudine non operatur: vt patet de materia prima vnde celum habet virtutem infinitam in duratione. Sed hoc non evacuat argumentum. Querit enim argumentum vnde habeat celum durationem infinitam cum forma eius sit finita sua esse suum: et similiter virtus sua. Si a sua forma ergo finitum potest mouere tempore infinito contra cōment. 8. phi. cō. 69. Si ab extrinseco ergo ex se habet solus finitum durationem: et per h̄is de se est corruptibile,

Qite.i.

Arti. v.

XVIII

Cideo teneatur solutio. **S. T.** Et ad improbatum dico quod tempus est in primo mobilis subiectum: sed non mensurat esse eius: sed motus. ymo dicit. **S. T.** I^o. q. 10. ar. 4. quod Si motus celum semper duraret tempus non mensuraret ipsum secundum totam durationem sed mensuraret quantumlibet circulationem eius: quia solum illud mensuratur tempore quod habet principium et finem in tempore. **H**oc tamen videtur difficile: quia si motus esset ab eterno et tempus. Sed tempus est mensura motus ergo illud tempus eternum mensuraret motum aliquem et non nisi eternum. Itz culibet parti motus correspondet pars temporis mensurans eam: ergo toti motui correspondet totum tempus mensurans: unde autem celum habeat perpetuitatem sui esse dicetur questione sequenti. **A**d aliud negatur minor: quicquid sit de maiore ad Commentatorem dicitur quod verum est si illud propter quod mouent sit transmutabile: vt ibidem dicit. Et subdit quod finis propter quem mouent est deus: quod mouent ratione amati et desiderati principij. **A**d quartum dicitur simplicius quod Aristoteles caput contrarietatem generaliter: ut includit oppositum non priuationis et speciei et sic formatum et informe contrariantur: et figuratum et non figuratum. Sed licet hec responsio sit vera videtur non habere locum in proposito: quia dicit Aristoteles contrarietatem motuum considerare contrarietatem corporum et certum est quod priuationi nullus correspondet motus: Ideo dicitur quod substantia nihil est contrarium secundum formam substantialem sed bene secundum propriam dispositionem ad talen formam sicut ignis contraria aqua ratione calidi et frigidi: et talis contrarietas requiritur in omnibus que generantur. **A**d aliud dicitur quod secundum situm magis contrariatur ignis terra quam aqua: sed non secundum qualitates actius et passius: et primo modo hic loquitur philosophus et de secundo in libro de generatione. **A**d aliud dicitur quod philosophus dicit: quod si motus non sunt contrarii mobilia non sunt contraria: non autem econuerso: quia posset quis dicere quod omnia corporum contrarietatem habent sicut contrarii motus. Non autem omnes contrarii motus sunt contrarii. Sed secundum rei veritatem contrarietas motuum naturalium sequitur contrarietates actuum principiorum sive formalium et non materialium sive principiorum passionum: quia eadem materia est susceptiva contrariorum: et ideo nichil prohibet alterationes factas ex principio extrinsecis esse circa idem subiectum quam sint contrarie. Et ideo quando aqua rarefit per caliditatem ille motus non est naturalis: quia est per alterationem factam ab extrinseco passo non conferente vim. **A**d aliud dicitur quod contradicatio que includitur in omni oppositione habet in sua ratione quod sit secundum idem respectu eiusdem. Motus autem naturalis aeris est sursum respectu terre et aque et deorsum respectu ignis unde non sunt contrarii: quia sunt ad eundem terminum ad quem. Si dicatur Aer non mouetur naturaliter absolute sursum/nec absolute deorsum: ergo motus eius est mittus. Negatur consequentia: quia motus mittus vocatur motus qui secundum unam partem est ad unum locum: et secundum aliam ad alium. Motus autem aeris non dicitur sursum et deorsum ratione terminorum ad quem. sed solum ratione terminorum sive quo. **E**x quo patet quod non quelibet

Primi de celo & mundo

tur ad maximum. **Quinto** An genitus & corruptibile possit semper esse.

Ad primum sic proceditur. Videtur q̄ materia celis sit eadem cum materiae horum inferiorum: dicit enim philosophus. **S. meth. c. 10. 7. 11. q̄** Et aq̄ sit vna in generere sunt vnum in materia: sed omnia corporalia conueniunt in genere corporis ergo et in materia.

Contra hanc opinionem arguitur: quia celum est alterabile: ut dicit hic philosophus. **T. com. 20.** ergo non habet materiam eandem cum inferioribus.

Respondeo dicendum q̄ hic consequenter philosophus probat celum non esse alterabile: quia tunc celum esset augmentabile cuius oppositum probatum est: tenet consequentia: quia omnis alteratio habet fieri circa prius qualitates tangibles scilicet calidum frigidum &c. vel secundum eas que sequuntur prius ut durum molle sanitas langor: ut dicitur **7. phi. c. 11.** ergo si alteretur per caliditatem poterit per rarefactionem augmentari per frigiditatem autem condensari & diminui igitur.

Item omnis alteratio est de contraria qualitate in contrarium vel medium: sed in celo nihil tale posnitur.

Notandum prius q̄ plato & omnes pidecosores aristotelis posuerunt celum esse de natura elementorum & per consequens communicare cū eis in materia. **E**t autem quedam corpora sint incorruptibilia ascribat illud plato non materie sed voluntati artifici scilicet deī quem introducit celestibꝫ corporibus dicentes. **Natura vna** est dissolubilia voluntate autem mea indissolubilia. **H**anc autem opinionem philosophus satis superius reprobavit. **B**uicebion vero posuit vnam esse materiam omnium attendens ad vnitatem forme corporeitatis quem insequitur Blucenna.

Contra hanc opinionem arguit. **S. Th. r. q. 66. ar. 2. in 2. d. 12. q. 1. ar. 1.** quia si forma corporeitatis sit vna forma per se. i. dans esse materie cui superuenient aliae forme: ex quo illa forma de necessitate inheret materie omne corpus est incorruptibile. **C**elum ad illam formam. **C**orruptio autem accideret per remotionem sequentiam formarum: per que corpora distinguuntur & si non esset corruptio simpliciter: sed secundum quid quia priuationi sustinere fens actu.

Aduerte prius q̄ identitas rationis materie superiorum & inferiorum duplicitate potest accipi modo logico: quia scilicet habent communem rationem logicam ut dicatur q̄ omnes materie conueniunt hoc quod est formam fuscipere. **A**lio modo phisice sic scilicet q̄ materia que est sub forma superiorum celum est de se posuit esse sub forma inferiori: sicut omnes figure dicuntur eiusdem rationis: quia quantitas existens sub quacunque figura celum est de se nata & ē de aliis. **E**t hoc dupliciter: quia rō materie potest accipi vñ secundum q̄ est subiectum forme vñ q̄ est subiectum transmutationis. **D**icitur tñ he rōnes quia ratio materie secundum q̄ est subiectum forme non includit nisi q̄ est nata facere vñ cuz forma. **R**atio autem materie secundum q̄ est subiectum transmutationis includit ultra essentiam materie: illa qui b̄ materia vel magis proprie res materialis est transmutabilis ad formam: ille sunt qualitates actiue

et q̄ celum ad hanc rationem antiqui philosophi materiali celis posuerunt eandem cum inferioribus dientes. Celum esse de natura ignis vel aliquius alterius elementi & hec opinio satia philosopho reprobat. **C**ideo ponatur secunda opinio quā multi peripateticis vñq̄ hodie imitantur scilicet q̄ materia secundum q̄ est subiectum forme est eiusdem rationis in superioribus & inferioribus: ita q̄ materia celum est de se potest esse subiectum forme elementi nisi esset aliud prohibens. **S**icur si dicamus q̄ qualitatibus celis de se nō repugnat figura quadrata: s̄ materia celis non potest esse sub forma elementi quia non subiectur transmutationi quia sub forma quam habet non potest suscipere qualitates actiue & passiue. **B**ilij autem dant aliam causam: quia forma est complet & satiat appetitum sue materie: quia virtute continet alias formas.

Contra hanc opinionem arguitur: quia forma co-municates in materia secundum q̄ est subiectum forme sunt esse successione in eodem. **C**elum est de se sed formas tales necessario consequuntur qualitates actiue & passiue: ergo si communicant in materia primo modo communicant etiam secundo mō materie est nota: quia omnes illo modo communicare nisi aliud est q̄ materia est indifferente. **C**elum est de se ad recipiendum successione quamlibet illarum minor patet: quia proprietates accidentales que co-sequuntur per se formas substantiales debet eas co-sequuntur exigit earum esse entia conditione et naturalis & per se sed omnes forme que secundum se nata sunt esse circa idem ex sua conditione exigunt accidentia per que forme diversae sunt esse circa idem successione & illa accidentia sunt qualitates actiue & passiue: ergo omnes forme que nata sunt ē circa idem habent qualitates actiue & passiue per quas sunt se consequi in tali materia successione.

Item materia non est nisi capacitas & potentia formarum secundum Augusti de natura boni: sed natura materie non tollitur per quācumque formam ergo nec eius capacitas: sed materia aeris est in potentia ad formam ignis: ergo & omnis materia eiusdem rationis est in potentia ad formam ignis sed n̄ hil potest esse susceptum forme ignis nisi sit fulsum caliditatis ergo materia celum est de se et transmutabilis. **C**elum appetitus naturalis est frustra nec potest per quācumque formam tolli: sed appetitus materie nihil aliud est q̄ potentia ad formam quam non habet ad quāsequitur priuatione ergo materia non obstante forma celum appetit alias quia est in potentia ad eas: sed talis potentia nō potest reduci ad actum sine transmutatione materie ergo si materia est in potentia ad talem formam celum est dese. **E**rit etiam celum est de se transmutabilis ad eam quod non potest fieri nisi per qualitates primas.

Secundo omni potentie passiue correspondet in natura potentia actiua: q̄ si materia aeris est in potentia ad formam solis poterit per aliquod agens naturale induc formam solis in illam materiam: antecedens patet: quia potentia passiua naturalis se habet corelativa ad potentiam actiua naturalem. **A**d hoc dicit Thomas in 2. q. 22. q̄ simpliciter loquendo antecedens est falsum: quia materia hominis est potentia passiua respectu anime intellectus:

Questio ii.

Articu. i.

XIX

Tamen isti potentie passiue non correspondet potentia naturalis actiua quia anima nō potest produci ab agente naturali. **C**ed hoc non valet. **T**um quia anima non est in potentia materie sic q̄ possit educi de ea sed solum introduci modo datur agens naturale quod potest disponere ultimata ad susceptionem talis forme. **T**um etiā quia forma celum est totaliter immersa materie & sic educibilis de potentia materie. **C**ertio Si materia celum nō potest esse sub alia forma quia saturatur propter nobilitatem forme & celum ergo materia hominis non potest esse sub alia forma cuz illa sit nobilissima omni. **C**ite& materia ignis est in potentia ad formam celum ergo aliquod agens naturaliter potest disponere dispositionem ultimata ad susceptionem talis forme. **C**item p̄s dicit. 7. meth. q̄ materia est quae res potest esse & non esse si ergo materia celum est eiusdem rationis cum aliis per eam potest celum esse & non esse.

Quarto. Forma saturni ē nobilior: forma mercurii aut iouis: ergo potest in orbem iouis inducere qualitates disponentes ad susceptionem sua forme nec forma iouis faciat materiam quia perfectior est forma saturni. **Q**ueritur ergo quare saturnus agendo in iouem non potest inducere formam iuam corrumpendo formam iouis non ppter qualitates prias quia ille non requirunt ad inducendum formam celi in materia. **C**item Sol potest agere in materia ignis & introducere dispositiones ad formam suam si sunt eiusdem rationis materie: ergo sol est generabilis. antecedens patet: quia introductio talis dispositiois nō repugnat igni ex pte mā nec req̄it q̄ possit mā tales dispositiois h̄c sub p̄ia foia: q̄ q̄ ex igne sit q̄a materia non recipit frigiditatem sub forma ignis: sed solum sub forma aquae. **C**item secundum eos qualitates corporales ponuntur solum in materia & nō in forma: ergo nihil prohibet materiam ignis recipere dispositiones a sole ad formam suam.

Cite& materia inferiorum est cā intrinseca corruptibilitatis & materia superiorū cā incorruptibilitatis: q̄ non sunt eiusdem rationis. **C**ite& p̄s. 10. meth. dicit q̄ corruptibili & incorruptibili nichil cōdit nisi communitate nominis.

Cuarto Quoru nō est vna potentia nec vna materia sed corporū inferiorū & superiorū nō est vna potentia: sicut: minor patet: quia secundus philosophus 8. 2. 11. meth. in inferioribus est potentia ad esse sed in superioribus tantum ad vbi. **C**item materia subiecta corruptibilitati solum ratione priuationis admittit materia celum non subiecta corruptibilitati: ergo non est eiusdem rationis cum materia inferiorū. **C**ite& queritur quare celum est incorruptibile/nō ppter materię quia est admitta priuatione neq̄ ppter formam: q̄ scilicet agens naturale: ut dicit quidam nō p̄t ēa pducere & sic corrumpere: quia homo est icorruptibilis habet enim formam incorruptibile ergo hoc puenit ex eo q̄ talis forma non potest separari a materia quod quidē nō contingit nisi ex hoc q̄ illa materia non h̄z potētē de se ad aliā formā.

Cite& Si celum est incorruptibile q̄ p̄ solū p̄mū agēs p̄t induc vel auferri forma celum & de se est sub materia corruptioni subiecta: q̄ esse incorruptibile conuenit celo solū extrinsece ut dicas celum incorruptibile non quia nō possit corrumpi: sed quia potest non corrumpi & hoc est platonizare. **C**notandum prius q̄ secundum aliquos. Op̄is

v. i.

nō commentatoris est celum nō habere materiam tanq̄ partem essentiali sui sed solum esse actum. **i.** formam subiectam quantitatē & motū ratio sua est quia sola transmutatio realis arguit materiam que etiā opinio multis videtur fuisse opinio philosophi vnde gabrielus dicitur. 2. q̄ magis hec opinio cōcordat ratione naturali quoniam ponit pluralitatem sine necessitate. **Q**autem ista sit opinio cōmentatoris p̄bat ex. i. celo cō. 5. 7. 10. vbi ait Corpus celum nō est cōpositum ex forma & materia sed est simpler: id ponit 2. celo cō. 4. 7. 4. **C**ite& de substantia orbis dicit **Lor**pus celeste est simplex & nō cōpositum ex materia et forma idē ponit. S. phi. cō. 89. **C**lavis autē videtur q̄ secundū cōmentatore in celo sit ponēda materia quia in principio libū desubstantia orbis dicit Celum cōpositum ex duabus naturis zpostea queritur vñ sint materia & forma & determinat q̄ sic & subdit q̄ huīusmodi materia nō est eiusdem speciei cū materia rerū generabilium. **C**item 12. meth. cō. 10. dicit **O**mnia eterna que mouentur motu scđm translationem habent materiam sed nō materiam generabilium.

Cite& in substantia orbis. c. 2. sc̄inquit. Sola autē illa materia est principium corruptionis que est in potentia ad non esse & coniuncta priuationis qualis non est materia celi licet enim ipsa sit pura potentia tamen semper est coniuncta eidem actui & passiude terminat sibi formam quam habet nec est indifferēs ad plures formas. Ex quo patet q̄ secundum cōmentatorem non solum est in celo materia sed etiam alterius rationis a materia inferiorium. **D**icunt ergo isti q̄ omnino secundum Buerroym ponenda est in celo materia tanq̄ pars essentialis. **E**t q̄ negat in celo esse materiam nō est absolute accipit̄d sed soluz de materia que est potentia ad esse & nō esse sicut est materia generabilium. **E**t hoc p̄t persuaderier. S. meth. 7. 12. L. c. 10. vbi dicit **E**videns q̄ corp⁹ celeste non componitur ex materia que est in potentia. **E**t quia noī materie cōmune accepit illa potētia per quā p̄t aliquid esse & nō esse. **I**deo quādoq̄ sine determinatione negat materiam ī celo. **S. 12. meth. 8. 7. 11. vbi** dicit q̄ corruptibili & incorruptibili nichil cōdit nisi communitate nominis.

Cuarto Quoru nō est vna potentia nec vna materia sed corporū inferiorū & superiorū nō est vna potentia: sicut: minor patet: quia secundus philosophus 8. 2. 11. meth. in inferioribus est potentia ad esse sed in superioribus tantum ad vbi. **C**item materia subiecta corruptibilitati solum ratione priuationis admittit materia celum non subiecta corruptibilitati: ergo non est eiusdem rationis cum materia inferiorū. **C**ite& queritur quare celum est incorruptibile/nō ppter materię quia est admitta priuatione neq̄ ppter formam: q̄ scilicet agens naturale: ut dicit quidam nō p̄t ēa pducere & sic corrumpere: quia homo est icorruptibilis habet enim formam incorruptibile ergo hoc puenit ex eo q̄ talis forma non potest separari a materia quod quidē nō contingit nisi ex hoc q̄ illa materia non h̄z potētē de se ad aliā formā.

Cite& Si celum est incorruptibile q̄ p̄ solū p̄mū agēs p̄t induc vel auferri forma celum & de se est sub materia corruptioni subiecta: q̄ esse incorruptibile conuenit celo solū extrinsece ut dicas celum incorruptibile non quia nō possit corrumpi: sed quia potest non corrumpi & hoc est platonizare. **C**notandum prius q̄ secundum aliquos. Op̄is

v. i.

Primi de celo & mundo

potentia que non posset reduci ad actum quod contineret si poneretur potentia sine generatione & corruptione. ¶ Itē. 2. celi. cō. 4. dicit q̄ si celum esset compositum ex materia & forma esset ḡnabile & propter hoc corp̄ celeste caret potentia oīno & cō. 4. dicit q̄ Si corpora celestia essent eadē genere & plura species essent cōposita ex materia & forma diversa & sic esset ḡnabilita. ¶ Itē. 1. celi. cō. 95. dicit q̄ Corpus celeste non est materia h̄is formā quia tūc est graue vel leue. Nihilominus tñ in. 12. meth. 2. in de substantia orbis cōmentator opiniōnē suā retractauit alias non videtur quin cōtradicat sibi p̄s. De his egidi⁹ de roma & bernardus de gannaco in impugnatione. 2. q̄ p̄sum quodlibet godofredus.

¶ Notandum p̄terea q̄ scđm S. T. 8. phi. Causa positionis cōmētatoris videtur ex hoc p̄cessisse q̄ potentia finita non videtur posse conseruare tempore infinito & per consequētia si celum esset cōpositum ex materia & forma videtur q̄ non h̄est esse incorruptibile nisi ab alio quod est impossibile secundū eūz: q̄ sequeretur q̄ id quod in se est incorruptibile fieret eternum. Concedit ergo aueroys & perpetuitas mortis potest esse ab altero sed nō perpetuitas essendi. Ex hoc infert celū non habere materiam: quia non habet potentia ad non esse. ¶ Contra hoc arguit. Sā. T. ex pho. 1. celi dicente. T. c. 20. q̄ celum habet potentia ad hoc q̄ sit semp̄ ergo in se est potentia adesse. ¶ Itē arguit q̄ Celū non habeat ex se esse et per consequētia q̄ habet eternitatem essendi ab alio per cōmēta. i. de substantia orbis cōfidentē q̄ deus est cā celū nō solum cōtum ad motum sed cōtum ad substantiam eius quod non est nisi quia ab eo h̄et esse. Et hoc etiam cōsonant verba eius. 5. metha. 2. in principio. 8. phi. q̄ quedam sunt necessaria que habet causam necessitatis. ¶ Scđo. 5. q̄ de mente Aristoteles sit ponere esse celi cātū a deo. Nam. 2. metha. T. c. 4. 7. 8. Parame ens est causa esse aliorū. ¶ Item cōmē. 2. phi. cō. 75. ex ordine rerū ad inveniēt īfert eē aliquid cui⁹ prouidentia mūd⁹ gubernat et illud est de. Et de substantia orbis. c. 2. dicit q̄ quidam direxerunt aristotelē non ponere causam agētē celum sed solum mouentem & istud fuit valde absurdum. Ex quo patet creationē esse possibilis secundū philosophum & cōmentatorē: vnde S. T. 2. d. 1. q. 1. ar. 2. 7. 8. phi. sup. T. c. 15. dicit q̄ philosophus nō negauit creationē nisi quo ad nouitatē essendi. ¶ Idē dicit S. cotus. 1. d. 2. 7. qual. 7. licet quidam dicant q̄ etiā quo ad nouitatē essēdī scđm cōmēta. & philosophum sit ponenda creatio quia cōmētator. 12. metha. cō. 18. dicit q̄ Tenentes creationē dicunt q̄ agens creat totū ex novo ex nihilo. Similiter arguit q̄ aīa ratio nali suppositio sit immortalis: vt dicit Arist. 12. metha. T. c. 6. dicentes q̄ omnis qualitas sensibiles habet materiam: quia omne mobile habet materiam. Et. T. c. 10. dicit q̄ aliā materiam h̄it ea que transmutantur: quia habent generabilem. sempiterna vero non habent materiam generabilem: sed subiectas motu locali. vbi etiam cōmēta. dicit q̄ in eternis corporib⁹ est materia. ¶ Itē hic. T. c. 92. dicit p̄bs sic. Quoniam igitur est celū sensibile: singularium utiq̄ erit sensibile enim esse in materia exsistit. ¶ Item. T. c. 95. Celū aut̄ (inquit) est qđē singularium & eo q̄ ex materia. ¶ Itē. 2. meth. T. c. 12. 2. 16. dī. q̄ in omī eo quod mouetur necesse est intelligere materiam.

necessario aliud a se velut absolute vt probatur li. i. c. 82. 7. 84. non tamen propter hoc excluditur absolūta necessitas a rebus. Sunt enim quedam in rebus que simpliciter & absolute necesse est eē: vnde ille res in quibus non est materia vel si est non est in potentia ad aliam formam non habent potentiam ad h̄o esse: eas igitur simpliciter et absolute necesse est es se.

Conclusio prima.

¶ Celum haber materia etiam secundum opinione philosophi Pseudo pars. Probatur ratiōne. S. T. 1. partē. 7. 2. sententiārū 1. celi. quia Celū est ens in actu ergo vel est actus vel habens actū. Nō plūm quia esset naturē intellectualis ergo secundū & per consequētia est cōpositum ex actu & potentia. ¶ P̄terea. Celum est sensibile ergo materiale. ¶ Item philosophus. 1. celi. T. c. 95. dicit celum esse cōpositum ex tota materia sua & ideo est incorruptibile. ¶ Secundo in celo est quantitas sed prima ratio recipiendi quantitatē est materia vt patet i homine qui a forma rationali non habet quantitatē ergo celum habet materiam minor: adhuc patet per cōmēta. 7. meth. cō. 5. dicentes q̄ remota materia remouentur tres dimensiones & omnia novem ḡnū accidentium. ¶ Item secundum philosophum hic T. c. 92. Alterum (inquit) est hoc celum & celum simpliciter & hoc quidem vt species & forma & hoc vt materia mixta. Et T. c. 93. dicit q̄ licet mundus & celum sit cōpositus ex materia & forma: non tñ op̄ter est plures mundos: quia forma istius occupat suam totam materiam. Idem dicit de celo. T. c. 95. ¶ Item cōmentator in de substantia orbis dicit q̄ dimensiones non recipiuntur in celo nisi mediātē forma: ergo est aliquod recipiens: non nisi materia. ¶ Item philosophus. 6. phi. T. c. 32. probat q̄ om̄e quod mouetur habet materiam. ¶ Item. 6. metha. dicit q̄ omnia que pertinet ad physis considerantur habent esse in materia: sed celum est h̄uiusmodi vt dicitur. 12. meth. T. c. 6. ergo &c.

¶ Tertio. In celo sunt qualitates sensibiles: ergo etiam materia tenet consequētia: quia qualitates sensibiles distinguntur ab alijs: quia sunt coniuncte materia & secundum esse & secundum rationem. 2. phi. 7. meth. T. c. 18. ¶ Item. In celo est raritas & densitas secundum commentatorem. 8. metha. cōmento 12. & philosophus. 2. celi. T. c. 42. dicit q̄ stella est de sit pars sui orbis: ergo in eo est materia: patet consequētia per diffinitionē rari & densi. ¶ Item Celū est animatum secundum philosophus. 2. celi. T. c. 1. ergo habet materiam: quia omne animatum est corpus: vt patet ex arbore porphyrii.

¶ Quartus arguit auctoritatibus Aristotelis. 12. meth. T. c. 6. dicentes q̄ omnis qualitas sensibilis habet materiam: quia omne mobile habet materiam. Et. T. c. 10. dicit q̄ aliā materiam h̄it ea que transmutantur: quia habent generabilem. sempiterna vero non habent materiam generabilem: sed subiectas motu locali. vbi etiam cōmēta. dicit q̄ in eternis corporib⁹ est materia. ¶ Itē hic. T. c. 92. dicit p̄bs sic. Quoniam igitur est celū sensibile: singularium utiq̄ erit sensibile enim esse in materia exsistit. ¶ Item. T. c. 95. Celū aut̄ (inquit) est qđē singularium & eo q̄ ex materia. ¶ Itē. 2. meth. T. c. 12. 2. 16. dī. q̄ in omī eo quod mouetur necesse est intelligere materiam.

Conclusio secunda.

Questio. ii.

Articul. i.

XX

teratur ab eis.

¶ Secundo arguit q̄ Celum non habeat materiam quia philosophus. 1. huius. T. c. 21. dicit q̄ celo non est aliquid ex quo factum sit igitur. ¶ Item omnis potentia passiva est in potentia contradictionis. 5. meth. T. c. 17. sed celum non est in potentia contradictionis nec aliquid eius quia est sempiternum & necessarium.

¶ Item materie semper admittit est priuatio q̄ semper machinatur ad maleficium. 1. phisi. T. c. 80. sed vbi est priuatio est potentia ad corruptionem: ergo celum esset corruptibile. ¶ Itē materia est qua res potest esse & non esse. 7. meth. T. c. 22. sed celum non habet potentiam ad esse & non esse. ergo nec materiam.

¶ Tertio. Quocunq̄ sunt intransmutabilia non habent materiam. 5. meth. T. c. 14. sed celum est intransmutabile quia est eternum ergo. Forte dicit q̄ non habent materiam subiectam generationi. Contra philosophus ibidem coeludit q̄ accidentia non habent materiam ex qua per hoc non sunt per se transmutabiles sed celum nō est per se transmutable ergo non habet materiam ex qua. ¶ Itē philosophus. 5. meth. T. c. 17. dicit Celum nō fatigari in motu quia causa fatigationis est materia ergo in celo secundū eum nō est materia. ¶ Item. 5. meth. T. c. 4. dicit q̄ ad transmutationē substantialē sequuntur alie: s̄ non econverso. Et quo videtur innuere celus nō habere materiam de generis substātie. ¶ Itē. 9. meth. T. c. 7. Et eandē esse potentia contraria: Et quo in fīt in eternis nō est potentia nisi ad vbi.

¶ Quarto arguit q̄ Materia celū & corruptibiliū non conueniant in ratione logica. Quia si celus esset species contenta sub uno genere logico constitueretur per differentiam contraria differentiis alia rūsp̄. Contrarietas aut̄ differentiis est vera con trarietas formari succedentium sibi in eodē subiecto secundum commentā. 2. celi ergo sub materia celi posset esse alia forma. ¶ Item corruptibile & incorruptibile differunt plusq̄ genere secundum philosophum.

¶ Quinto arguit q̄ Celū conueniat i materia cū inferioribus. Quia generans & genitū debent conuenire: sed celi generat inferiora: ergo conuenit cum eis & non in forma: ergo in materia minor patet. 2. de generatio. T. c. 55. ¶ Item raritas & densitas celi est eiusdē rōnis cum raritate ignis & inferiorum ergo & materia ita recipitur illa raritas. Similiter arguit de quātitate q̄ est in celo & de lumine quae sit eius dērat ionis hic & ibi.

¶ Sexto illud quod est pura potentia ad esse sim pliciter nihil actualitatis includens est in differēt ad esse & nō ē sed mā prima est h̄uiusmodi: est indifferētē ad esse & non esse: ergo aut celum est corruptibile h̄iūtum est de se aut non habet materiam.

¶ Item Materia prima de se est indeterminata et indiget forma ad determinationē suam. ergo materia celi de se est in potentia ad aliam formam: quia si de se non potest habere nisi istam ergo de se est determinata ad istam.

¶ Septimo. Sc̄queretur q̄ etiam materie celorum non essent ciuidē rationis sed tot erunt materie p̄me quod corpora celestia. Quia aut̄ materia solis & lune sunt eiusdem rationis aut̄ non si sic ergo materias solis ēi potētia ad formā lune & cū nō h̄eat ēa est

v. ii.

Primi de celo & mundo

sub priuatione eius materia aut sub priuatione est p*ri*p*ri*c*ip*ium corruptio*n*is igitur sunt corruptib*il*ia. ¶ Itē ut supra dictum est impossibile est ea que sunt diversarum rationū esse in equali gradu propinquitatis ad deum sed materia celi prima et inferiorum sunt i*n* equali gradu propinquitatis ad deum ergo: minor patet. quia virtus est pura potentia. ¶ Itē sicut potuit gradus in actu sic i*n* potentia sed in actu p*ro*to nō ponuntur gradus ergo nec in potentia pura. ¶ Itē q*uod* p*ri*b*m*. 7. meth. T. c. 49. Actus separat et distinguunt ergo secluso actu a materia celi et inferiorum non distinguuntur.

¶ Octauo Materiā celi est pura potentia ergo potest priuari illa materia ergo potest esse sub alia et per consequens est priuata nuncilla quam haberet.

¶ Item Celum i*n* hec inferioria conuenientia forma corporeitatis ergo i*n* materia. ¶ Itē p*hi*lo*lo*quens de mobili in communī ponit tantū vñā materiam p*ri*marū. ¶ Item Br*it*. 2. metha. dicit q*uod* necesse est p*ri*maginari materialē i*n* re mota ergo que conuenient i*n* motu priuati in materia: sed ignis et celum conuenient i*n* motu circulari: ergo i*n* in materia.

¶ Nonon. Aque secundum sacram scripturam sunt supra firmamentum: unde dicitur celum aqueum et ille aque conuenient cum aquis inferioribus: quia i*n* principio erant vna aqua: ideo q*uod* gen. i. Fiat firmamentum i*n* medio aquarū et dividat aquas ab a*qua*: omne autem quod dividitur potest prius esse vñā. ¶ Itē Celum empirem videntur esse de natura ignis: dicitur enim empirem secundum strabonem quia ignis: p*ro*y enim grece est ignis latine.

¶ Itē P*ri*ma de creatā est materia p*ri*ma secundū Augu. dicentem q*uod* nomine terre intelligitur materiā prima Ex qua reliquo diebus formata sunt ea que in illis creatā sunt corpora celestia non sūt crea*ta* p*ri*ma die: sed firmamentum secunda die. Luminaria autem quarta die sed tempore precedente materiā non erat sine forma ergo materiā celi est in potētia ad aliā formam.

¶ Decimo arguitur q*uod* Creatio non sit possibilis si Aristotelem quia omni agenti subiicitur materia i*n* phi. cō. 60. sed creanti non subiicitur materia quia creatio est ex nihilo ergo nullum agens creat.

¶ Item omne agens extrahit ad actum id quod est in potentia: 12. meth. cō. 4-4. sed in creatione nichil extrahit de potentia cū ibi nulla p*ri*supponat potentia ergo. ¶ Itē o*mn*is agens facit compositū trāmutādo materia. 12. metha. cō. 18. ergo in o*mn*is actione p*ri*supponit materia secundū p*hi*bm. ¶ Itē omnis potētia activa est principiū trāmutandi aliud. 5. metha. L. cō. 17. sed per creationem nihil transmutat ergo nulla est potentia creativa secundū p*hi*bm.

¶ Undecimo af*ter* cōmēta. 4. celi. cō. 1. dicente q*uod* res eterne non habent causas agentes sed solū causas finales et formales. ¶ Item vbiq*ue* Aristoteles loquitur de efficienti describit ipsum per punctum p*ri*p*ri*c*ip*ium unde motus ut patet. 2. p*hi*lico. T. c. 9. et 5. metha. T. c. 2. ¶ Item efficiens debet esse aliquo modo prius tempore effectu 12. meth. T. 16. et 12. sed celum est eternum. ¶ Item ea que sunt en*i* nichilo q*uod* sunt est de se in nichilum tendunt: ergo omnib*us* creatis inest potentia ad non esse: et per consequens nullae aliae a deo sunt necessarie quod est contra philosophum.

¶ Duodecimo arguitur q*uod* Si celum est creatū opor-

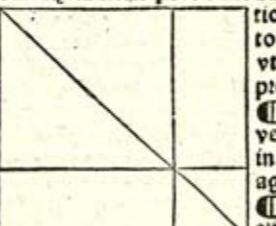
tet ipsum esse ab eterno: quia effectus procedet a causa p*re*cedit per actionē eius sed actio de*re* est eterna alias fieret de agente potentia actu agēs: q*uod* et res producte per talem actionem. ¶ Item posita causa sufficientē necesse est effectum p*on*ti sed si de*re* crea*vit* mundum est sufficiēt causa productionis eius ergo cū deus sit eternus mundus erit eternus.

¶ Item vnum quodq*ue* tantum durat in esse quanta est sua virtus essendi sed virtus mundi est ad semper essendū ergo semper fuit et est et erit.

¶ Ad primum dicitur q*uod* duplex est alteratio scilicet passiva secundū quam aliquid abicitur ratiū ad datur ut cum aliquid alteratur de calido in frigidū et sic diffinitur q*uod* alteratio est mutatio de contraria qualitate in contraria vel medium. Alia est perfe*cti*ua secundū quam aliquid ab alio perficitur absq*ue* abiectione alterius formae et solum talis reperitur in celo quia quedam corpora celestia recipiunt virtutes ab alijs secundum coniunctiones et varios aspectus absq*ue* hoc et aliquid eorum propriam virtutem amittat. ¶ Sed contra Jupiter impedit saturnum ergo minuit virtutem eius similiter venus mercuriū et ita de alijs. Dicēdū q*uod* planeta dicitur impedire planitatem vel vincere. Non quia diminuat virtutem alterius: s*ed* q*uod* propter fortiorē ipsionē non potest recipi influentia alterius que est contraria virtus tamē a*qua* procedit talis influentia non minuitur. Et sic distat solis in hyeme impedit caliditatem licet sol tamē habeat virtutem in se sicut in estate tamē radij non refranguntur in hyeme ad angulos rectos vel ita propinquos angulos rectos sicut in estatē etiā possit esse minor calor in estate uno tempore q*uod* alio non propter refractionem radiorum sed propter virtutes aliorum planetarū et coniunctiones et aspectus eorum inter se vel in aliquo signo.

¶ Ad aliud dicitur q*uod* philosphus loquitur de a*gnit*o quo acquiritur maior virtus sive fiat per additionem materie sive per rarefactionem sicut autē augmentum proprie*ti*tum non sit sine additione materie ita nec generaliter dictum sine rarefactione que non sit sine alteratione in corporibus phisičis q*uod* in mathematicis potest esse augmentum sine altera*tione* puta cum quadrato apponitur gnomon et dicit philosphus in predicamentis.

¶ Ad aliud dicitur q*uod* verū est si communicet in materia cū passo et si agat ex contrarietate. ¶ Ad aliud iam dictus est.

¶ Ad secundum dicitur q*uod* philosphus dicit non est aliud ex quo sit factum quia oportet illud pre*cep*tere. Aliud autem celum sit compositus ex materia et forma non tamen factum est ex materia. i.e. p*ri*p*ri*c*ip*ium unde motus ut patet. 2. p*hi*lico. T. c. 9. et 5. metha. T. c. 2. ¶ Item efficiens debet esse aliquo modo prius tempore effectu 12. meth. T. 16. et 12. sed celum est eternum.

¶ Item ea que sunt en*i* nichilo q*uod* sunt est de se in nichilum tendunt: ergo omnib*us* creatis inest potentia ad non esse: et per consequens nullae aliae a deo sunt necessarie quod est contra philosophum.

¶ Duodecimo arguitur q*uod* Si celum est creatū opor-

Questio. ii.

Articuli. i.

XXI

secundū rōnē cōes materie et subiectū forme non pro p*ri*eto est ad*re* et p*ri*p*ri*c*ip*ioni.

¶ Ad tertium dicitur q*uod* materia est pura potentia id est non habet esse nisi per formam sed tamē cū hoc stat q*uod* determinet sibi formam a qua non possit i*n* parari et a illam non erit in potentia contradictionis ideo negetur maior. Dupliciter ei dicitur et aliquid in potentia ad esse vñom ad esse quod i*n* h*ab*e*re* mō quo d*icitur* omnis materia habens formā et omne subiectū habens accidentē comparatur ad ipsum ut potest ad actū. Alio mō potest sumi potentia ad eē p*ro* potentia receptiva alicuius esse quod nō dū h*ab*e*re* sed p*ot* h*ab*e*re* secundū q*uod* dicimus albi actu ē nigrum in potentia et sic materia celi non habet potentia sed esse et maior in hoc sensu est vera. ¶ Ad aliud dicitur q*uod* materia prima si sumatur in g*en*e est ideterminata de se sed si sumatur materia prima i*n* tal vel tali g*en*e entū est determinata ad formas illig*en*is. Et sic materia prima in genere corruptil*is* illius determinat sibi formas separabiles a potentia. Materiā vero p*ri*ma celestium determinat sibi actus inseparabiles a potentia.

¶ Ad quartum dicitur q*uod* Contrarietas differētia rum est contrarietas solum generaliter dicta alias non reperiuntur i*n* predicamento substātie. ¶ Ad aliud dicitur q*uod* verū est de genere phisičo.

¶ Ad quintum dicitur q*uod* Celum conuenit cū inferioribus in hoc virtute continet quicquid cōtinēt inferiora sed non formaliter. ¶ Ad aliud dicitur Comentator in de substātie ob*lig* q*uod* raritas et huīsmo di accidentia solum analogice conuenient cum superioribus et hoc potest dici loquendo phisiče: quia accidentia horum inferiorum sunt corruptib*il*ia. celi autem incorruptib*il*ia. ¶ Secundo dicitur q*uod* quantitas et cetera qualitates sunt eiusdem speciei hic et i*n* celo sicut et lumen ut dicit. S. T. de veri. q. 9. ar. 1. 7^m. et 2. celi super. T. c. 32. dicit q*uod* figura lux et magnitudo sunt eiusdem nature in celo et inferioribus: et hoc pareat ex philospho. 2. de anima. T. c. 68. et 69.

¶ Contra. S. T. 2. d. 2. q. 2. ar. 2. 5. dicit oppositum dicendum q*uod* rarum et denū inveniuntur in corporibus celestibus secundū a*stra* sunt spissiora et magis compactata q*uod* sp̄e eorum: non tamen secundū differentiam contrarietatis: sed secundū additionem et diminutionem virtutis: ut dicit. S. T. 2. celi super. T. c. 42. Ideo rarum et denū non sunt eiusdem speciei hic et ibi sed cetera qualitates et lux et diaphaneitas sunt eiusdem speciei. Rarum enim et denū in his inferioribus sunt qualitates secundū cetera a primis non autem in celo ymo non videtur rara in celo aliud est q*uod* distantia partium et denū appropinquatio eorum. ¶ Contra. S. T. de potentia. q. 5. ar. 1. 6. dicit q*uod* lumen non est in acre sicut forma naturalis prius est in corpore lucido sed magis p*ro* modum intentionis sicut similitudo hominis in speculo sed similitudo rei non est eiusdem speciei q*uod* ipse in naturalibus ergo ne clumen aeris et solis idem ponit. q. 6. ar. 4. Dicendum q*uod* lumen habet in se esse intentionale. i.e. spissale q*uod* dat esse spissale coloribus quia per ipsum species colorum recipiuntur i*n* medio et organo. ut dicit. S. T. 2. d. 13. ar. 3. Habet tamen etiam esse realē et non ita perfectum sicut in sole ut dicit. S. T. 1. q. 67. 3. et 2. de alijs super T. c. 69. ¶ Si dicitur. Qualitas sequit materia ergo diuersa materia arguit diuersitatem qualitatis: dic*o* sequitur materia

¶ Ad 2^m df*icitur* maior est ha*bit* de po*te*ntia et quā aliqd d*icitur* c*on* potētia ad id q*uod* nō h*ab*e*re* h*ab*lo*q*ndo de p*ri*ma potētia q*uod* est p*ri*p*ri*c*ip*ia actu nō op*er*is. ¶ Sed Lōtra Se paret p*re* itelleciū m*ateriā* solis a sole et imaginem formā solis et lumen sine m*ateriā*. Tū illa m*ateriā* est inde terminata ad solem vel lunam (ponatur enim q*uod* nunq*ue* suscep*er*it formā solis aut lumen) ergo est in potentia ad quamlibet illarū etiam remota quis nullā

d*icitur*.

Primi de celo & mundo

habet ergo si ponatur in sole adhuc remanebit ea: potentia ad formam lune & cum non habeat eā est priuata ea. **C**ontra dicitur q̄ Casus est impossibilis. Sed q̄ pio nunc est impertinens materialiam posse eē sine forma Admittatur casus. Et cōcedo q̄ erit idif ferens ad utramq̄ formaz. **S**i ponatur in sole sūc non est amplius in potentia ad formam lune: q̄ forma solis compleat totam suam potentialitatem sicut albedo separata est in potentia ad quodcuq̄ subiectum. Si tamen ponatur in aliquo iam non est i potentiā ad alia nec potest in eis poni & ita dicatur de anima creatā ante corpus que de se est indifferens ad quolibet: sed postq̄ in uno ponitur non est in potentiā adhuc q̄ in alio ponatur: unde q̄ sit in potentiā ad multa corpora non est propter priuationē eorum: sed propter indeterminationē sui actus foīlis qui est dare esse seu informare. **S**ed utrum materia talis diceretur priuata forma solis & lune vide tur q̄ licet apta hata esse sub forma cuiuslibet illorum & non est sub eis ergo priuata qualibet illarum. **C**ontra etiam poterit dicendum opiniōnem Egidij & Thom. q̄ materia celi est eiusdem rationē cum materia inferiorib⁹ sed forma celi compleat eam ideo naturaliter est incorruptibile. **S**ed dicendum q̄ non est simile: quia si materia celi est eiusdem rationē cum inferiorib⁹ est admixta priuatione: & per sequēns nō satiat forma sua quia ratione priuationis appetit aliam sicut materia hominis appetit aliam formam nō quia sit ea nobilior: sed quia est priuata tali forma. Secundo dicitur q̄ dato q̄ agens naturale non posset celum corruptere tamē ipsum agens naturale posset disponere materias inferiores ad formam celi marime ipsum celum alias talis potentia passiva esset frustra. Non enim videntur ratio quare sol agendo in ignem vel aerem non posset aliud solem causare. **A**d aliud dicitur q̄ materia informē dicuntur August. non precessisse tempore formationē: solum ordine nature vel originis. **A**llij vero sancti vt Chrysostomus & Ambrosius qui ponunt eam tēpō & precessisse non accipiunt materiam informē p̄ materia priuata formā: sed p̄ priuationē decorū & formostatis quam nunc habet. **P**er lucem autem primā die productam intelliguntur angeli secundūz augustinum sed secundūz eos qui ponunt materiam informē precessisse durationē lūr est qualitas creata post creationem materie informis. I. materie sub forma substanciali sine decore. Firmamentū autē dfz die factū nō q̄tū ad substātā sed q̄tū ad decore vel illi dies non dicitur successionē tēpō sed ordinē nature vel firmamentū accipitur p̄ illa parte aeris in qua condensantur nubes & hanc expoliō nem commendat August. 2. sup gene. ad litteram. Luminaria autem quarta die dicuntur facta non quin prima die solē & lumen suum similiter & luna: sed quia quartabē determinatā est virtus eoz ad determinatos effectus. **V**idēmus enim alium effectū h̄c radiū solis aliū radiū lūn & sic de aliis. **A**d 10^m df q̄ maior est hā de agēte p̄ motū & video posita ē illa ppō a cōmētatore ad pbandū materiā ee ingēnitā. Et de tali agente df. 1. de ge. T. c. 29. q̄ agēs est vi p̄ncipīū motū. **A**d alio df q̄ maior hā est de agēte de pēdēte & iō assumit illā ppōz cōmētator ad probandū contra auicennam & vna intelli gentia non producit aliam. **E**t per hec patet ad aliud.

Que. ii.

Ad aliud df q̄ nil aliud intēdit p̄bs nisi q̄ potētia actua est p̄ncipiū agendi in aliud sed quia opatio que est cum motu est nobis magis nota q̄ ea que est sine motu ideo offinuit potentiam actuam per eē p̄ncipium transmutandi. **S**ed in 9. meth. T. c. i. de clarans suam intentionē dicit q̄ potētia actua se habet in plus q̄ potētia q̄ est p̄ motu.

Ad undecimum df q̄ res eternae non habent causas agētes quia actio proprie importat motus tamē habent causas agentes. I. vantes esse per simplicem productionem.

Ad aliud dicitur q̄ philosophus diffinit causam agentem per motus quia est magis manifesta vnde auicenna. I. sue sufficient. ca. 2. dicit q̄ illa diffinitio solum est agentis phisi.

Et per hoc patet ad aliud. **A**d aliud dicit. S. Tho. 2. con. gen. c. 30. q̄ res create dicuntur tendere in nichilum eo modo quo sunt ex nichilo q̄ quidē non est nisi secundūz potētia agētis. rebus ergo creatis non inest potētia ad non esse sed creator in est potētia vt eis det esse vel eis destinat influere esse.

Ad duodecimum dicitur q̄ actio dei non est aliud a sua essentia licet forte dicat relationes ad id q̄ agit ideo licet sit eterna effectus tamen sequitur determinatiōne intellectus per impū volūtatiōē ideo nō ē necesse q̄ effectus fuerit quando fuit sed quando voluit ipsū esse et p̄ tempore quo voluit quia deus non agit necessitate nature. **S**icut si volo die crastina ire ad ecclesiā non op̄z ambulationem simul ec̄ cū voluntate sed sufficit ipsam esse die crastina.

Ad aliud q̄ posita causa sufficiēt non est ne cessē ponere effectum extraneum a causa nisi p̄ tēpō p̄o que talis effectus est determinatus positō enim dominante aut dominatore non est necesse ponere dominū nisi p̄ tempore quo artificē vult eam esse si voluntas eius effētū efficacē ad producētū effectum. **A**d aliud dicitur q̄ virtus essendi p̄supponit substantię productiōē ideo postq̄ celum ē productum habet virtutem adhuc q̄ semper sit hā nō ad hoc q̄ semper fuerit.

Argumentum capitale soluitur ex dictis. Celum enim & inferiora conuenient in genere logico tantū. **S**ed sic procedit videlicet corp⁹ infinitum possit moueri quia mouēs infinitum possit illud mouere. **I**git antecedens pat̄z: quia si mouētū ī finito detur mobile proportionatū sive potētia potest illud mouere.

Sed contra sufficit auctoritas p̄bi hā a Ter. cō. 33. vñz ad Ter. com. 76.

Respōde dicendum q̄ postq̄ philosophus ostēdit effectōē vniuersitā & er quibus partibus eius p̄fectio integratur. **H**ic incipit inquirere de infinitate ipsius quia vt dicitur. 3. phi. T. c. 30. quidam rōnes perfecti attribuerunt infinito vnde illi qui posuerūt vnum p̄ncipiū materiale infinitum posuerunt alia fieri per separationē ab illo & propter eius infinitatē posuerunt infinitas rerum generatiōēs sicut si dicaretur q̄ ex infinita massa pastē possent fieri panes in infinitum. Qui autem posuerunt p̄ncipia finita vt empēdocles dixerunt generatiōēs procedere in infinitum per reciprocām congregatiōēm & se gregatiōēm elementōē. **H**oc autem p̄bōz diuersitas ex hoc processit secundūz philosophum

Arti. ii.

XXII

quia qui modicum trāgressus fuerit a veritate sit lo ge plus decies mulies. **S**icut democritus ex hoc q̄ posuit minimum & corpora idiusibilia: maria amo ut p̄ncipia mathematicōē putā & linea non est diuisibilia in duas partes. **E**t hoc ideo quia p̄ncipia sunt maiora virtute & magnitudine.

Motūdūm p̄terea q̄ duplex est infinitum. I. secūdum multitudinem & magnitudinem. **C**um autem omne corpus sit simplex aut compositum op̄z corp⁹ infinitum esse tale. **O**mne autem corpus compositū tantam preciē habet quantitatem quantum et sim̄plex ex quo componitur ideo necesse est si sint infinita corpora composta secundūm multitudinem & etiā am sint infinita corpora simplicia. **P**robatum est autem superius q̄ corpora composta sunt finita secundūm multitudinem restat igitur videre utrum aliquis corpus simplex sit infinitum magnitudine p̄o quo sit.

Conclusio prima. **I**mpossibile est corpus circulariter motum esse ī finitum. **P**robat philosophus. **R**ationibus.

Quarum prama est si aliquod corpus circulariter motum est infinitū linee & egredientes a centro ad circonferentiam infinitē distabunt. **S**int enim a t. b. lūnee a centro egredientes tunc ex quo in infinitum p̄trahentur in infinitum distabunt moueatū ergo a. b. quiescentē. **T**unc sic a. nunq̄ perueniet ad locum & situm. b. & nunq̄ circulariter mouebitū cui tamen oppositū p̄t ad sensum in celo antecedens patet quia infinita est distantia vēlūs circumferentiam. a. ad. b. sed non contingit infinita pertransire vt probatum est. 6. phi. ergo a nunq̄ perueniet ad. b.

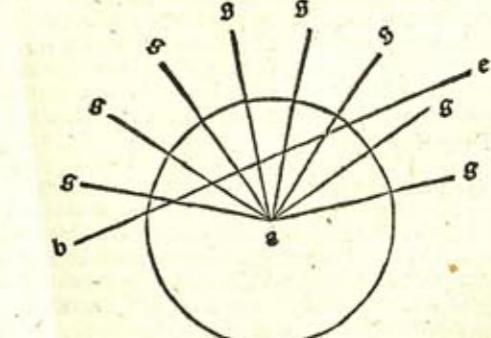
Pro secunda ratione supponatur q̄ si a tempore finito afferatur finitum residuum erit finitum. Se

cundo supponit q̄ motus mobile et tempus simili

ter dividuntur vt probatum est sexto. phi.

Sit ergo centrum corporis infiniti a. aquo protrahatur linea.

a. g. que sit infinita ex parte g. **S**upra quam extra cētrum describatur linea equidistantis. b. e. que sit infini-

ta vtrōbiez tūc sic linea. a. g. mouebitū circulariter ergo interfecabit totam linēam. b. e. successiōē: ergo in tempore finito per transibit spaciū infinitum q̄ est contra secundā suppositionē et p̄ tempus mos tua linea. a. g. sit finitum patet quia ad sensum vide mus celum in 24. horis circuire ergo tempus ī quo linea. a. g. fecit totam linēam. b. e. est finitū cum sit pars illius temporis quo circuit centrum. a. **T**ertia ratio supponit vnum quod patet ad sensū scilicet q̄ si due magnitudines iuxta se mouētūt cō. iiiij.

Primi de celo & mundo

instanti reducitur: ergo mouetur in instanti. Si p̄mū ergo infinites reduceretur puta si post centesimam p̄ tem proportionalem reducatur et sunt infinites censum partes proportionales ergo infinites reducitur. Item dato q̄ reducatur adhuc inuenit in instanti terminatio in aliquo loco sitigis ille locus. b. Tunc sic instantis extrinsecum hore terminat motum fortis in. b. ergo pedale termi natum ad. b. est vltimū pedale pertransitus a sorte: ergo tempus in quo ḡ transiuit adequate tale pedale est vltima pars proportionalis hore.

Item capiatur linea terminata. b. punto parisi⁹ infinita versus occidentem. Tūc sic potest deus mouere lineam illam versus lugdunum per partes proportionales sic q̄ in qualibet parte propotionālē alio hōre. b. punctum pertransibit versus orientem spaciū pedale et in fine erit infinita distans a parisio quia p̄ tot pedalitates distabit quot fuerunt partes proportionales nec cogitur deus illā reducere parisius nec videtur quare non possit semper mouere recte: ergo inter. b. punctum et parisium erit infinita distantia.

Item sequitur q̄ sunt infiniti homines quorum quilibet h̄ēt solum unum scutum et tamen in fine hōre quilibet habebit infinita ptz: in prima parte proportionali hōre det secundus scutum suum. primo 2. 3. et 4. dent sua scuta. 2. 2. 5. et. 6. 7. et. 8. dent sua scuta. 3. 2. 4. 2. sic in infinitum tunc in fine illius partis quilibet illorum habebit duoscuta idem fiat in secunda et tertia parte proportionali et tunc patet: q̄ in fine hōre quilibet habebit infinita. Sed q̄ illud implicet ps: quia si proiciant in unum cumulum et sortes accipiat scuta infinita nichil remanebit. ergo non erant ibi nisi scuta sortis quod est cōtra casum.

Item post proiectionem accipiat quilibet unum nichil remanebit accipiendum: ergo non quilibet potest infinita.

Quinto arguitur q̄ implicet lineam infinitaz curvā claudi inter duo pūcta sicut communiter dicitur de linea giratua. Sint enim puncta terminantia. a. z. b. et incipiāt duo shili. c. z. d. moueri contra se per lineam giratiam per partes proportionales hōre. Sic q̄ in fine erit a quolibet illorum pertransita linea giratua arguitur sic. L. z. D. obuiabunt sibi in aliq̄ instanti intrinseco hōre et tunc tota linea iam erit pertransita ab illis duobus copulatum et quilibet illorum solum spaciū finitum pertransiuit ergo ambo simili solum spaciū finitum pertransierunt ergo tota linea est finita. Q̄ autem obuiabunt sibi in instanti intrinseco hōre quia tūc quilibet illorum erit in loco alterius: ḡ prius obuiabūt et est innyimaginabile q̄ duo mobilis inueantur contra se per eandem lineam et unum transeat ad locum alterius et non obuient sibi in aliquo instanti intrinseco temporis in quo mouentur.

Q̄ autem quando obuiabunt solum finitum spaciū pertransierunt patet: quia partes proportionales hōre vñq̄ ad illud instas sunt finite ergo et pedalitates pertransite. Item deus posset talem lineam curuaz rectificare sine rarefactione et corruptione punctorū extremonū: ergo daretur infinitum inter duo puncta. Alius rationes ponit San. Tho. i. q. 7. arti. 3. 2. 4. 2. in plerisq; alijs locis. Et quo. 9. ar. 1. ad secundum dicit q̄ infinitum esse in actu non est intelligibile. Ideo philosophi qui posuerunt infinitum in actu propriam vocem ignorauerunt.

Quinta conclusio.					
Corpus infinitum non potest agere nec pati secundum se totum a corpore finito nec infinito probat philosophus primo quod infinitum non possit pati a finito. Sit infinitum paciens. A. Agens vero. b. Tempus autem in quo est actio sit. g. Et sit. d. pars ipsius b. que agat in partem. a. in eodem tempore quequidem pars sit e. Deinde accipitur pars ipsius. a. que se habeat ad. e. in eadem proportione in qua. b. se habet ad. d. et sit. f. Tunc sic. Sicut se habet. b. ad.					
A	f	e	b	d	v. ita. f. ad. e. ergo per locum a permutata proportione sicut se habet. b. ad. f. ita. d. ad. e. sg. d. mouet. e. in tempore: g. ergo. b. mouet. f. in tempore: g. sed. f. est pars ipsius. a. ergo. b. in eodem tempore mouet totum et partem finitum et infinitum.
Secunda pars patet: quod scilicet infinitum non possit agere in finitum. Sit enim agens infinitum. a. et finitum paciens. b. et tempus sit. g. Capiatur: ergo aliquid pars finita ipsius. a. que sit e. in tempore. g. moueat partes. b. quod sit d. quod habebit proportionem ad					
a	f	e	b	d	super partem. b. quod super totum sit ergo tempus minor. f. Capiatur ergo in. b. parte in. e. que se habeat ad. d. scilicet. g. ad. f. Tunc sic. Sicut se habet. f. ad. g. ita. b. ad. e. ergo. permutatim scilicet se habet. f. ad. d. ita. g. ad. e. sed. a. ager in. d. in. f. tempore: ergo ager in. e. in. g. tempore: ergo ager in finitum et infinitum in eodem tempore. relinquatur ergo quod tale infinitum non ageret: aut ageret sive moueret in instanti: nisi esset liberum.
Tertium patet: quod scilicet infinitum non possit agere in infinitum patet: sit enim agens infinitum. B. paciens vero infinitum. b. Tempus actionis. g. Capiatur in. b. pars finita que sit. d. in quam ager. a. i. minor tempore quod sit. g. quia maiorem proportionem habet super partem. b. quod super totum sit ergo tempus minor. f. Capiatur ergo in. b. parte in. e. que se habeat ad. d. scilicet. g. ad. f. Tunc sic. Sicut se habet. f. ad. g. ita. b. ad. e. ergo. permutatim scilicet se habet. f. ad. d. ita. g. ad. e. sed. a. ager in. d. in. f. tempore: ergo ager in. e. in. g. tempore: ergo ager in finitum et infinitum in eodem tempore. relinquatur ergo quod tale infinitum non ageret: aut ageret sive moueret in instanti: nisi esset liberum.					
Quartum patet: quod scilicet infinitum non possit agere in infinitum. Sit enim. b. linea infinita versus orientem: et terminata partibus: cuius accipio partem terminatam lugduni que sit. d. arguitur sic. b. continetur. d. net. d. et aliquidyltra: ergo est maius primo modo. antecedens patet:					

Que. ii

quia b. continet d. et cum hoc partem b. b. que-
ter lugdunum et parisius. Eodez modo arguit
tempore ppterito terminato ad diem pasche:
est minus tempore terminato ad diem pthecc
posita mundi eternitate. Et secundum hoc dicit
Tho. quoli. 9. articu. 1. ad primum q numeri p
et impares simul accepti snt plures q numeri p
soltidem ponit tertia parte. q. i. ar. 2. ad tertiu v
q est quedam proprietas infiniti q infinito no si
quid maius. f. secundo modo ideo dicit q vna
infinita no est maior: alia linea infinita quia ma-
stum est q cuiusq earum sunt partes infinite. Et
hoc pater secunda pars conclusio. Loreliarius
probatur quia infinitum non pot est maius alio
primo modo. Et hoc no pot esse nisi sit pars eius.
nihil continet aliud nisi sit pars eius. Sortes e
non continet pedem platonis.

Contra predicta arguitur plo quia rationes
lophi presupponunt infinitum corpus mobile
circulariter habere ceterum sed hoc est falsum igitur
no patz quia non haberet circumferentiam nec
medium: ergo negat centrum. Centrum enim est p
ctus a quo omnes linee ducte ad periferiam su-
les. Item tunc de corpore habaret diversa co-
quia a diversis punctis ad periferiam lineaducte s
equales quia omnes sunt infinite.

Item si non potest esse corpus infinitum circu-
litter motum hoc ideo est quia daretur velocitas
finita in tempore finito sed hoc non impedit quia
tarditas infinita in tempore finito vt patet: in mo-
to rotabu. Nam partes circumferentiales mou-
tur aliqua tarditate et aliqua pars versus centru-
duplo tardius et in quadruplo descendendo vsq
centrum quod non mouetur.

Secundo plophilosophus in rationibus suis s
ponit q inter lineas procedentes a centro corpo-
ri infiniti sit spacio infinitum sed hoc est falsum q
impossibile est inter extrema determinata esse spa-
cio infinitum.

Item potest aduersarius dicere q tale corp
sicut solum in tempore infinito.

Item infinita velocitas non repugnat tpi fini
Hec opz eã esse in instantiis q corpus velociter
nito motum moueatur in instanti ergo. antecedens
patet pro vtraz parte: quia dato q deus moueat
videlicet aliqualiter velociter in prima parte propor-
tionali hore et in secunda velocius in duplo in tertia
in duplo tunc in fine hore verum erit dicere q hic la-
tus motus est infinite velociter et tamen negat tempo-
rante q in instanti motus est.

Tertio signis esset infinitus adhuc moueretur
cum igitur infinito non repugnat motus rectus an-
cedens patz quia si igni apponenterunt infinita co-
munitibilia augebatur in infinitum vt dicitur. 2. de a-
ct. com. 4. sed no potest augeri sine motu loco
et igitur.

Item si esset vnum graue finitum secundum la-
udinem et infinitum secundum longitudinem adhuc
haberet gravitatem finitam puta uniformem vt. 4.
Item potatur vnum corpus cuius pnum p
est graue vt. 4. secundum vt. 2. tertium vt vnum
et dividendo gravitatem per partes intensius p
ortionales illud corpus no habebit nis. 8. gradu
gravitatis et tam erit infinitum ergo dato q moue-
tur no sequitur motum esse in instanti,

Arti.it

Primi de celo & mundo

CItem omne quod totum spaciū occupat ē maius eo quod solum partē spaciū occupat sed sic est de duobus infinitis quorum vnum est infinitum versus orientem & aliud solum versus occidentem sicut tamē finita secundum grossiciem.

CBono infinito potest fieri addicō ergo potest augeri ergo fieri maius antecedēs p̄t: si linee infinite versus occidentem finite parisiū addatur linea a lugduno vñis parisius. **C**Item omne cōtinēs est maius cōtēto sed vnum infinitum potest cōtiere aliud quia infinitum secundum omnem dimensionem continet infinitum secundum longitudinem tātum. **C**Item animal significat plura q̄ homo & tamē vtrumq; significat infinite ergo vnum infinitum est maius alio secundum multitudinem antecedēs p̄t: quia est terminus magis communis q̄ homo.

CAd primum dicitur q̄ centrum potest capi duplīciter uno modo pro cōtro corporis. i. pro puncto a q̄ omnes linee ducte ad periferiam sunt egales vñ saltem una non est maior alteraz sic dicit philosophus 2. metha. Ter. com. 6. q̄ si infinitum esset qualibet p̄s est media. s. negative. i. nulla pars est alia propria extremitas quia qualibet infinitate distaret. Bito modo pro puncto immobili circa quod mouetur q̄cunq; corpus & sic in quadrato posset assignari cētrum & sic tale corpus motum circulariter diceretur habere centrum motus licet nō corporis quia medius corporis dicitur per equidistantiam ab extremis. **C**Et per hoc p̄t ad aliud. **C**Ad aliud dicitur q̄ licet tarditas possit in infinitum augeris tamē potest velocitas augeri infinitus sicut linea potest minui in infinitum nō tamē augeri. Secundo dicitur q̄ illius rotula pars infinitate tarde mouetur licet infinite tarde moueatr aliqua pars.

CAd secundum dicitur q̄ er quo ille linee procederent in infinitū intercipere iter eas spaciū infinitū inter illas clausum quia dato vno scōueniēt multa cōtigū vnde aduersari habet cōcedere q̄ si linee trianguli cōtinē augēatur infinitum per horam infinitati et trinseco hore verum est primo dicere illum triangulum nō habere tres nec illam figuram esse triangulares et per totum tempus fuisse solum infinitum & nunc p̄mo infinitum & tamē nichil nūc habere qui prius acquisierit. **C**Ad aliud dicitur q̄ ad seūm p̄z celum moueri circulariter in tempore finito ideo per hoc probat philosophus ipsum nō esse infinitum. **C**Secundo dicitur q̄ non possit corpus circumire in tempore infinito nisi tempore finito pertransire spaciū infinitum quia oportet lineas quae possit est moueri peruenire ad aliam lineam inter quam & ipsam est spaciū infinitū sicut agitur et. s. ratioē p̄. unde cōclusōis.

CAd aliud dicitur q̄ licet lapis fuerit motus infinite velociter sicut hecogenum. i. aliquanter & in duplo & tñ nullus motus lapidis fuit infinitus cathego reumaticus. Deinde dicitur q̄ licet infinite velociter deus possit lapidem mouere tñ non est possibile q̄ de moueat lapides infinite velociter. Deinde dicitur q̄ bene sequitur iste motus est infinite velox ergo est in istā & sicut consequens implicat ita & antecedens.

CAd tertium dicitur q̄ cōditionalis nichil ponit. Nec est inconveniens cōtradictoria sequi ad positionem infiniti vt dicit San. Tho. quo. 9. ar. 1. ad secundum vbi dicit q̄ nō potest intelligi infinitum esse actu si cetero est intelligibile contradictoria esse simul vera. **C**Ad aliud dicitur q̄ grauitas illa est infinita in mo-

vendo licet enī aqua sit uniformis grauitatis tamē duo vasa aque plus ponderant q̄ vnum solum.

CAd aliud dicitur q̄ datur minima grauitas q̄ p̄t extendi per subiectum ideo cum ad illam de entum fuerit erit status. Secundo dicitur q̄ opoteret illas pedalitatem etiam proportionaliter minus contingere de materia & ideo deueniretur ad vnam raritatez sub qua non potest esse grauitas nec forma grauitas. **C**Tertio dicitur q̄ illo dato nichilominus p̄ solum motuz localem vt si tale corpus fuisset terminatum parisiū & infinitum versus orientem tunc si deus moueat illud corpus & partes proportionales hore versus occidente tem illius corporis erit infinite partes versus occidente tem quarum quelibet est grauior parte pedali existē te paribus quia partes precedentes sunt grauiores ideo bene probat argumentum q̄ infinitum esse ipsi cat contradictionem.

CAd quartum dicitur q̄ nullum agens nāle posset illud mouere quin moueret in instanti ideo impossibilis est daritale corpus quia dato q̄ moueret a deo sequuntur tamen inconvenientia vt q̄ infinitum simili per solum motum localem fieret infinitum simpliciter & infinitum clauderetur inter duo puncta. **C**Ad aliud dicitur q̄ licet quocunq; tempore dato foites possit in illo trāfīre pedale aut corpus gloriosum tamen nō est possibile foitem in qualibet parte p̄ proportionali pertransisse pedale sicur deus in qualibet pte proportionali hore preterite aut qualibet instanti potuit creare angelū tamen non est possibile q̄ crea uerit in qualibet instanti angelum.

CAd quintum dicitur q̄ deus mouet celum per intellectum & voluntatem & nō motu naturali secundum extreum sui posse sed omne corpus sive agens naturale agit secundum extreum sui posse. **C**S; contra ergo si deus moueat celum secundum extreum sui posse mouebit in instanti. Dic q̄ celum nō potest recipere h̄tutem infinitum motuam dei sed illud graue haberet in se virtutem motuam deorum infinitā ideo moueretur in instanti. **C**Ad aliud dicitur com muniter q̄ non dat gira girant omnes partes proportionales. Sed hoc non euacuat difficultatem quia etiam dicitur q̄ nulle partes infiniti si darent sunt omnes. Ideo dicitur q̄ linea girativa habet infinitas p̄tes non communicantes egales aut maiores vni certe date & nego q̄ sit infinita quia illi infiniti ptes nō sunt extente recte nec illius linea longitudine est infinita neclatitudine nec profunditas quia omnia ista mē surant per lineas rectas. Et si arguas q̄ deus rectificet totam illam lineam dic q̄ qualibet partem potest rectificare sed totam non potest idem dicatur de q̄drato. Et si arguas de globo fili q̄ non est maior q̄tate pedali quia linea recta solū est tanta. Dicēdū & debent dimensiones mensurari p̄ lineas rectas seclusa rarefactione & cōdefatione & corporis diuisione modo globus filii si rectificet istis seclusis erit multo maior q̄ pedalis longitudinis. **C**Sed vtrum de us lineam girantem omnes partes proportionales columnae possit separare. P̄otest dici q̄ qualibet gira potest separare sed nō omnes sicut qualibet partem proportionalem linee a. potest separare ab alia sed non omnes.

CAd sextum dicit Sanctus . Tho. 2. contra gentiles. c. 8. ad tertium q̄ quidam propter hoc argumentum differunt animas humanas cum corporibus in-

Questio. ii.

Articu. iii.

XXV

terire. sed q̄ hoc sit contra aristotelem probat San. Tho. c. 79. ex. 1. de aia Tex. c. 65. 7. 12. meth. T. c. 16. 2. 17. atam non esse mortales quod tñ Gregorius nicensis aristoreli imponit. Alij dixerunt vnicum intellectum esse in omnibus hominibus ut auerros. Et de hac opinione dicit Sanctus Tho. in. 1. dīst. 1. q. 1. arti. 5. ad. 20^m. q̄ nisi iprobaret facillia esset ad euandum agumentum. Alij ut algazel & auicenna ad mittunt infinitum in spirituibus. Sed hoc repugnat principiis positis ab arti. 3. phi. Quid autem senserit aristoteles nō inuenitur exp̄esse in dictis eius. Prostest rāmen dici q̄ licet mundus fuerit ab eterno non tamē homo.

CSed contra. Cum homo sit microcosmus. i. minor mundus videtur inconveniens apud aristotelem fusse mūdi per infinitum tempus sine hominibus.

CItem arti. 1. celi dicit q̄. Opiniones de celo q̄ erat tempore suo iam infinites redierant ergo per cum ab eterno fuerit homines. ideo potest teneri opinio algazelis & rationes philosophi. 3. phi. intelliguntur de corporibus licet secundum rei veritatem neq; in spirituibus possit esse infinitus numerus.

CSed contra. Secundum Sanctum Thomam de potentia. q. 3. ar. 13. 7. 2. contra. gen. ca. 38. Deus potuit facere mundum ab eterno ad quod sequitur illatos homines fuisse ponendo etiam hominem ab eterno sicut est possibile. Dicendum q̄ in casu necessario fuisse Adam & Eva per tempus infinitus anteq; generarent Sanct. Tho. 1. quest. 46. ar. 2. ad octauū.

CAd aliud dicit Sanctus Tho. 1. q. 10. ar. 5. ad q̄rtū & duratio eui est infinita quia non finit tempore.

CAd septimum dicitur q̄ rationes philosophon probant q̄ non ageret sed q̄ actio eius est instantanea saltez si tota eius virtus passo applicaretur. Si autem pars solum applicaretur parti poterit agere successus quia & agentes & passum erunt finiti.

CAd tertium sic proceditnr. Videtur q̄ sunt plures mundi quia melius ē bonum & perfectum multiplicari q̄ nō multiplicari mundus est qdādam bonum & perfectum iūgū: maior pat̄z quia bonus est suipius diffusum ut dicit Dionysius. 7. ca. de divinis nominib⁹.

CSed praēst̄p̄a hic Tex. c. 76. vñq; ad. T. c. 101.

CRēpōdeo dicendum q̄ postq; phū ostendit mūndum nō esse infinitum cōsequenter hic offedit vnitatem eius. Pro quo aduerte q̄ mundus capitur quis dupliciter primo pro aggregato et deo & creaturis Secundo pro vniuersitate rerum productarum et sic angelī sunt de mundo. Tertio p̄o continentia vñsiblum tantum & ita inter creaturas mūdi (inter q̄s homo excellit) non computatur angelus ut dicit. S. Tho. in. 1. dīst. 3. in expositōe textus. Quarto potest accipi mundus solum pro aggregato ex elementis & elementatis & sic accipitur. 1. methau. Tex. com. 2.

CItem dicitur q̄ necesse est hunc mundum inferiorib; esse contiguūlationibus superioribus ut tota virtus eius inde gubernetur.

CMotandum p̄terea q̄ philosophus ad probandum intentum ponit tres suppositiones quas dicit commentator: esse manifestas.

CPrima est q̄. Omnia corpora mouentur et quiescentia secundum naturam q̄ violentiam loquuntur de inferioribus quia cum sint generabilia et corruptibilia per vim fortioris agentis possunt permutteri a sua specie & loco naturali q̄ possunt violentari.

CAlij dicunt q̄ hoc principium. Omne totum est maius sua parte intelligitur de parte aliqua vel nō aliqua. pars aliqua vocatur que aliquotiens sūt prae reddit totum & habet ad ipsum proportionem sūt per particularem. Pars nō aliqua est que aliquo ciens sumpta non potest reddere preciſe totum & habet proportionem super partem ad ipsum infinitum autem nullas habet tales partes ideo nō potest vocari proprie maius neq; minus neq; equalis sive p̄ti quia maius proprie dicitur q̄ habet maiorem proportionem ad aliud rationale vel irrationale.

CAd aliud dicunt tenentes infinitum q̄ licet sortes in qualibet parte temporis terminata ad instans intrinsecum hore sit motus in duplo tardius q̄ plato tamen in toto tempore terminato ad instans intrinsecum vnu non est motus velocius altero sed yter & infinite velociter.

CAd aliud dicitur q̄ proprié non occupat maius neq; minus. **C**Ad nonum dicitur q̄ infinitum potest fieri maius primo modo sed non secundo.

CAd aliud dicitur q̄ infinitum secundum longitudo dinem non potest continere localiter aliud infinitum secundum longitudinē nisi ponatur infinitum inter duo puncta vnde omnia hec ultima argumenta sūt ad probandum q̄ implicat contradictionem ponere infinitum. **C**Ad aliud dicitur q̄ animal nō est terminus magis cōmuniq; q̄ homo quia significat plura: sed quia significat ea que iste terminus homo significat & cum hoc alia puta astros hō enim non dicit terminus magis communis q̄ feni licet dicatur de pluribus q̄ feni.

CAd argumentum capitale dicitur q̄ oportet esse proportionem inter mouens & motum. i. oportet mouens excedere in virtute resistentiam mobilis quod non esset si mobile esset infinitum.

CAd tertium sic proceditnr. Videtur q̄ sunt plures mundi quia melius ē bonum & perfectum multiplicari q̄ nō multiplicari mundus est qdādam bonum & perfectum iūgū: maior pat̄z quia bonus est suipius diffusum ut dicit Dionysius. 7. ca. de divinis nominib⁹.

CSed praēst̄p̄a hic Tex. c. 76. vñq; ad. T. c. 101.

CRēpōdeo dicendum q̄ postq; phū ostendit mūndum nō esse infinitum cōsequenter hic offedit vnitatem eius. Pro quo aduerte q̄ mundus capitur quis

dupliciter primo pro aggregato et deo & creaturis Secundo pro vniuersitate rerum productarum et sic angelī sunt de mundo. Tertio p̄o continentia vñsiblum tantum & ita inter creaturas mūdi (inter q̄s homo excellit) non computatur angelus ut dicit. S. Tho. in. 1. dīst. 3. in expositōe textus. Quarto potest accipi mundus solum pro aggregato ex elementis & elementatis & sic accipitur. 1. methau. Tex. com. 2.

CItem dicitur q̄ necesse est hunc mundum inferiorib; esse contiguūlationibus superioribus ut tota virtus eius inde gubernetur.

CMotandum p̄terea q̄ philosophus ad probandum intentum ponit tres suppositiones quas dicit commentator: esse manifestas.

CPrima est q̄. Omnia corpora mouentur et quiescentia secundum naturam q̄ violentiam loquuntur de inferioribus quia cum sint generabilia et corruptibilia per vim fortioris agentis possunt permutteri a sua specie & loco naturali q̄ possunt violentari.

6.

Primi de celo & mundo

CItem quia motui eorum naturali est motus contrarius. Contraria autem habet fieri circa idem. Ex quo infero q̄ corpus quod potest moueri violētē potest naturaliter moueri quia si mouetur violētē mouetur contra naturam ergo habet naturam: natura autem est p̄incipium motus ergo potest nālē moueri. **S**ecunda suppositio est q̄ in quocunq; loco corpora naturalia manent et quiescent naturaliter: ad il lum mouentur naturaliter. Et corpus quod naturaliter mouetur ad aliquem locum in illo naturaliter q̄ scit. Et si violētē ibi quiescit violētē ad illum locū mouetur et ecōuerio. Si violētē mouetur violētē quiescit in loco ad quem sic mouetur.

Tertia est. Si aliquis motus violētē conuenit alicui corpori motus contrarius conueniet ei secundum naturam. Tunc sit.

Conclusio prima.

Si essent plures mundi. Terra vnius moueretur naturaliter ad medium alterius et ignis vnius ad ignē alterius. Probatur quia ille terre essent eiusdem species: ergo locus naturalis vnius est naturalis alterius. Per secundam suppositionem terra vnius moueret ad locum vbi alia quiesceret.

Item vel terra alterius mundi moueretur naturaliter ad medium istius mundi vel violētē si p̄mis ergo ibi quiescit violētē et sic habetur intentus si violētē ergo terra istius mundi naturaliter mouebitur ad medium alterius quia terra eius quiescit ibi naturaliter ergo naturaliter recederet a medio huius mundi.

Prieterea aduentendum q̄. Opinio quoniam fuit Graia et levia moueri quando sunt extra locū naturalem per extrusionem et pulsū et tractum et hoc modo non habere loca determinata ad que moueātur.

Contra hanc opinionem arguit philosophus p̄mo quia sequeretur q̄ maior terra tardius descendat et q̄ minor quia facilius est pellere minus corpus q̄ maius cuius tamen oppositum patet ad sensum.

Secundo sequitur q̄ graia et levia non velocius moueretur in fine q̄ in principio cuius opositum patet ad sensum: antecedens patet: quia q̄to aliquid est longius a propellente tardius propellitur et tardius mouetur.

Deinde arguit q̄ corpora graia et levia moueantur ad determinata loca. Quia graia naturaliter mouentur ad loca a quibus violētē recedunt et elementa violētē recedunt a determinatis locis putata terra a medio.

Secundo omnis mutatio est de quadam termino in quandam terminum qui termini sunt contrarii: ergo determinati antecedens patet: inductione quia sanacio est ex infirmitate in sanitatem et augmentatione in magnitudinem. *t. i. phys. Ter. cō. 43.* dicitur q̄ non est qualibet non albo sit album sed ex non albo quod est nigrum.

Item tunc talis motus est infinitus quia nō magis terminaretur hic q̄ alibi sed eadem ratione quia incepit illuc in ouerūscipit moueri et hic s̄ ipole ērā mouerit in infinitū igitur minor p̄: quia si terra mouetur in infinitum deo: sum et q̄to plus grauius defecit tanto velocius mouetur ergo terra infinite velociter moueretur sed non potest infinite velociter moueri sine grauitate infinita ergo haberet grauitatem infinitam quodam improbatum est.

Chic queritur. Quare Graia et levia velocius mouentur motu naturali in fine q̄ in principio et violētē mouentur econtra. Ad hoc dicit yparcus q̄ p̄uenit ex parte mouentis per violentiam quia quanto elongatur motus tanto minus remanet de virtute mouentis et sic motus fit tardior: unde motus violentus in principio quidem intenditur in fine autem remittitur tantum q̄ graue non potest plus sursum ferri sed incepit moueri deo: sum propter paritate: ei⁹ quod remaneret de virtute motus violentique q̄to minoratur motus contrarius fit velocior.

Sed quia hec ratio non habet locum nisi in hijs que mouentur naturaliter post motum violentiū non in hijs que mouentur naturaliter eo q̄ generantur extra propria loca.

Ideo ali⁹ dixerunt medium minus resistere q̄to plus proceditur in motu naturali.

Sed contra ponatur medium vniiforme tunc n̄chilominus velocior erit ille motus in fine.

Item aer prope terram est dēsor q̄ remote a terra: ergo graue tardius moueretur in fine q̄ in principio.

Item hec ratio non minus competit violētē q̄ naturalibus.

Ideo dicendum cum aristotele q̄ quanto corpus graue descendit tanto magis confortatur grauitas eius propter propinquitatem ad locum proprium et ideo arguit q̄ si cresceret in infinitum velocitas cresceret in infinitus grauitas. Ex hanc sequitur propositione: q̄ possibile est corpus simplex graue vel leue velocius moueri et eque velociter in pleno sicut in vacuo. Sit enim a terra que in distantia vnius leuce a loco suo moueat ut duo et in distantia decem pedum moueat ut vt .4. ratione propinquitatis et sit medium totum vniiforme vtrum tuū si ponatur vacuum in distantia vnius leuce non mouebitur a nisi vt .3. quia medium non impedit nec velocitatem vnius gradus et tamen propellocum suum ubi est plenum mouebitur ut quattuor. Eodem modo arguit de quolibet simplici corpore quod per medium vniiforme ponat velocitē moueri in fine q̄ in principio.

Conclusio secunda.

Est tantum vnius mundus. Probatur quia si essent plures mundi terra alterius moueretur ad medium istius naturaliter ergo naturaliter ascenderet in suo mundo sed hoc est falsum quia eadem ratione terra istius naturaliter ascenderet in isto.

Secundo motus celi est eternus ergo motor ei⁹ est infinite virtutis et immaterialis ergo non est nisi vnius in numero quia distinctio individuorū sub una specie est per materiam et per consequens non est nisi vnuum pumum mobile et vnuus mundus.

Tertio. Sunt tria corporalia elementa ex quibus mundus constitutus scilicet graue leue et mediū ergo op̄z esse tria loca scilicet locus medius infinitus et extremitas sed si plures essent mundi terra huius mundi non esset in loco infinito immo esset supra celum alterius mundi nec celum super emineret omni corpore sed hoc est inconveniens: igitur est tantum vnuus mundus et non plures: minor patet: quia si terra huius mundi non tenet infinitum locum ergo non est grauissima. Si queratur quia vnitate mundus iste est vnuus. Dicendum q̄ est vnuus vnitate ordinis et contiguationis et finis: secundum quod quedam ad alia ordinantur ut dicitur. *San. Tho. i. pte. q. 47. ar. 3.*

Questio.ii.

Articu.iii.

XXVI

Conclusio tertia. **M**on possunt esse plures mundi naturaliter: probat philosophus. Quia mundus cōstat ex tota sua materia ergo non possunt esse plures: consequentia probat philosophus quia multiplicatio numeralis i specie fit per divisionem materie ergo si sit aliquod dividuum continens totaz materiam sue speciei nō potest amplius illa species multiplicari. Et hoc probat per exemplum de similitate que est curvitas in nō vel in carne vnde si ex omnibus carnibus fieret unus nasus in quo esset similitas nō posset esse alia similitas nisi nasus consiperetur si etiam esset unus homo compositus ex omnibus carnibus et ossibus sic q̄ nō possent dissolui non posset esse alius homo sed mundus est cōpositus ex tota sua materia nec potest generari nec corrip̄i. vt probatum est ergo totalis mundus non potest esse nisi unus. **A**utem mundus cōstat ex tota materia sua probabit ex cōclusione sequenti. **S**ecundo arguitur ratione philosophi. *12 mech. T. c. 49.* Quia si essent plures mundi eent plures pumū motores et plura tempora sed consequens est impossibile: ergo et antecedens vnde *San. Tho. i. q. 47.* dicit quilli potuerunt ponere plures mundos qui non posuerunt aliquam sapientiam ordinantem sed casum vt democritus qui dicit ex concurso atque mouent factum esse hunc mundum et alios infinitos. **C**unde refert valerius *li. 8 rubi.* de cupiditate glorie. *c. 9.* q̄ Alexandri pectus erat insaciabile laudis Nam anaracho comitus er et auctoritate democriti preceptor sui innumerabiles mundos et referre si heu me (inquit) miserum qui nec uno quide adhuc suis potius angusta homini possesso glorie fuit. Et *24. q. 3. c.* Sunt et aliae heres: reprobatur opinio de mortici tantū heretica.

Conclusio quarta.

Extra celum nullum est corpus. Ex quo sequitur nullum ibi esse locum neq; vacuum neq; motum neq; tempus. **P**robatur conclusio. Quia vel illud corpus (dato opposito) est simplex vel mixtum. Si simplex ergo celum vel aliquod aliud elementorum non celum quia celum nō est extra celum nec elementum quia esset pars mundi. Si mixtum componitur ex elementis que sunt partes mundi. Item vel esset ibi naturaliter vel violētē. Non naturaliter quia loca naturalia simplicia et mixta sunt in hoc mundo nec violētē quia tunc est natū ibi esse aliquod corpus naturaliter modo nullum corpus habet naturam locum extra mundum. **A**rguit Alexander quia si ibi sit vacuū vel est finitum vel infinitum si p̄mū reddit questrum extra illud sit vacuum si finitum tunc erit frustra quia nō est natura recipere corpus cum non possit et corpus infinitum ergo nō est vacuū quia vacuum est locus aptus repleri corpore. **I**tem si extra mundum est vacuum similiter se habet mundus ad vnam partem sicut ad aliam et ista nō est propriæ loci eius nulla est ergo causa quae in hac parte vacuū remaneat ergo continuo mouetur modo ad vnam partem vacuū modo ad aliam aut fertur ad omnem partem et sic destructetur.

Corelarū patet quia non potest esse locus sine corpore neq; etiam vacuum quia vacuum est locus nō repletus corpore sed ibi nullus est locus ergo neq; vacuum neq; ibi est motus quia motus nō est sine corpore nec tempus sine motu.

Conclusio quinta.

Centia que sunt extra celum sunt impossibilia et finaliter optimā vitam habentia et sufficientissimā et eternam. Probat philosophus quia extra celum nō est locus nec tempus nec motus ergo ea que ibi sunt nec subiunguntur temporis nec motui nec sunt in loco. Ex quo sequitur q̄ nō senescunt tempore. Ehabent vitam sufficientissimā quia nō indiget aliquo ad conservationem vite habent etiam vitam nō temporalem sed eternam vnde et hoc nomen eternum diuinum ab antiquis est enunciatum id est conuenienter rebus diuinis. Quia eternum est quod continet omnem durationem et perfectionem vnde et ab his entibus cōdicati est alius esse et vivere hīs qdē clari⁹ q. s. sūt secūdū dividuum sempiterna et vitam rationalem habentia his autem obscurius et debilius et imperfectius sicut hīs que sunt secundū dividuum sed solum secundū speciem vt sensibilitā. Ex quo infert philosophus nichil melius esse p̄mū motore neq; habet quicq; prauū neq; indiget alii cuius et per consequens est immobilis quia omne qdē mouetur aut moueretur ut fugiat aliquid malum aut ut adipiscatur aliquid bonum: sed neutrum potest deo conuenire. **C**ontra hec argu. p̄mo. Contra tertiam suppositionem quia ex illa sequitur q̄ motus terre i dextrū sit naturalis quia in sinistrum est violentus. **C**ontra secundam suppositionem quia existens in concauō lune naturaliter mouetur ad regionem aries et tamē non quiescit ibi ergo secunda supposition est falsa. **C**ontra tertiam suppositionem quia ponens plures mundos potest dicere q̄ nō sunt eiusdem speciei et per consequens q̄ terra vnuus non mouetur ad locum alterius. **C**ontra quartam suppositionem quia est immobilia a medio mundi vt dicit philosophus. *2. celi Ter. com. 101.* ergo nō posset moueri ad medium alterius. **C**ontra quindecimma suppositionem quia poterit dici q̄ propter distantiam terra vnuus nō potest moueri ad locum alterius sicut magnes nō attrahit ferrum ad quācūq; distantiam. **C**ontra quindecimma suppositionem quia si essent plures mundi adhuc terra haberet naturalē inclinationem ad medium sui mundi ergo non moueretur ad medium alterius. **C**ontra quindecimma suppositionem quia terra vnuus mundi naturaliter mouetur ad medium alterius: ergo naturaliter ascendet quod est falsum. **C**ontra quindecimma suppositionem quia non omnis motus sit de contrario in contrarium quia motus circularis non habet contrarium. **C**ontra quindecimma suppositionem quia motus grauium deo: sum non debet dici naturalis quia velocior ē in fine quia Graia velocius mouentur sursum q̄ leuiora et tamen motus ille non est dicendus naturalis maior patet: quia plumbum velocius proicitur sursum q̄ pluma. **C**ontra quarto arguitur. Si essent plures mundi conceptrici non oportet terram vnuus mundi naturaliter moueretur ad locum alterius quia terra virius est etiam circa centrum mundi hīus igitur rationes philosophi nō concludunt. **C**ontra quinto arguitur. Contra rationem philosophi sumptam ex parte primi motoris quia assumit q̄ inseparatis a materia non possit esse plura dividua eiusdem speciei est hoc est falsum igitur minor patet quia in quocunq; differt quodditas ab habere quidditatem possunt esse plura dividua: sed in separatis a materia differunt quidditas et habens quidditatem ergo.

Primus de celo & mundo

Citē motores cōueniūt sicut mobilia q̄ mouēt vt vicit p̄mē. 2. hui⁹ cō. 66. et differūt sūl differētis sicut mobilia h̄ oibes celestes ples sit eiusdē spēi et differūt mūdo v̄d̄t cōmē. 2. hui⁹. cō. 59. ḡt̄ motores.

Certo ybiciōs est alia rō forme et alia rō forme in mā pñt c̄ plura idividua eiusdē spēi; celū est h̄mōi cū enī dico celū dico formā cum vero dico hoc celum dico formā in mā ḡmūdū pōt multiplicari q̄ habet materiā q̄ est p̄cipiū pluralitatis idividuum.

Septimo mūdū fact⁹ est a deo h̄ potētia dei nō determinat ad istū solū mūdū: ḡ deus pōt facere alios mūdos. **C**itē. q̄to aliqđ est nobilis rāto ē maiori virtutis h̄ mūdū nobilior; eq̄ ḡ. Lū spēs equi possit p̄ficere plura idividua etiā mūdū. **C**itē. p̄ferre cū debet posse sibi simile ḡfiare vt p̄. 2. de aia. T. c. 34. Naturalissimū enī opera est quecūq̄ p̄fecta et nō orbita ḡfiare sibi sile: ḡ possibile ē mūdū si ē p̄fectus habere plura supposita.

Octavo af̄ q̄ extra celū sit vacuū q̄ si h̄o eff̄ in cir cunferentia ultimi celi pōt̄ extēdere manū etra celū ergo ē ibi vacuū q̄ribi natūrā est ē corpus. **C**itē. Sequitur q̄ ultimū celū nō moueref localis q̄nō eset in loco et p̄fis nō moueref localis salte sc̄m sup facie cōuerā. **C**itē. de⁹ posse extra celū creare lapidē et mouere motu recto ḡbi est locū et etiā posse facere lapidē illū distare a celo pluq̄ pius. **C**itē. posse creare duos lapides quorum vnu s̄t̄ extra aliū extra autem est differētia loci q̄ḡ etra celuz est locū. **C**itē. illi lapides possent distare.

Mono si deus crearet circa mundum istum tres alios mundos eccentricos istum in punctis contingenentes c̄t̄ inter eos distantia et per consequens va cuum quia non tangerent se nec possent tangere nisi in puctis. **C**itē. si omnia q̄ sit in orbem lune es sent annichilata eset vacuū q̄bi poss̄ esse corpus ergo et extra celū cum ibi possit esse corpus. **C**itē. talis annichilatio facta de⁹ pōt̄ crea relapides ibi qui plus distaret ab uno polo q̄ ab alterio: ergo et extra

celum.

Decimo arguitur q̄ Extra celum non sunt intelligentiae quia secundum aristotelem non sunt p̄ponen intelligentiae nisi motrices orbium et sunt coniuncte suis orbibus ergo extra primum mobile est tantum una intelligentia autem sunt infra ipsum maior pater. n. metha. T. com. 4. 8. vbi et numero orbū concludit numerum intelligentiarum.

Ad pūnum negatur consequentia quia motus i dextrum non est simplex nec in sinistrum sed mixtus.

Ad aliud dicitur q̄ terra non mouetur ad locum ariis ultimā.

Ad h̄m dicū p̄bs in tertū q̄ tsc nō eēt ad p̄positū q̄a mūdū nō dicere vniuoce de isto et de illo et eset voluntarium ponere sic mundos spē diffictos quia illi qui ponunt plures mundos vtuntur vnuoce hoc nomine mūdū et dant virtutem partibus vni⁹ mun

di similem virtuti partium alterius mundi.

Ad aliud dicitur q̄ si esset alius mūdū terra ista haberet inclinationem ad medium eius et sic iam eset mobilis ad ipsū. **C**itē. aliud dicit philosophus q̄ irrationabile est putare q̄ sit alia natura corporis simplicium propter hoc q̄ plus vel minus distat alios proprieis. Item corpora naturalia in quacunq̄ distantia habent suam formam que est causa talis inclinationis naturalis sed posita causa ponit effectū.

Citē. terra magis sursum posita ita bene inclinatur ad locum suum naturalem sicut minus sursum posita.

Sed cōtra terra in loco suo non est grauis: ergo in loco suo non habet illam inclinationem. Dicendū q̄ in loco suo habet inclinationem ad quesendum ibi et extra locum suum ad hoc q̄ moueat sibi.

Secundo dicitur q̄ terra in loco suo est grauis si aliud habet officium grauitas in loco suo et extra locum ideo dicitur in loco suo terra non esse grauis q̄ ibi non mouet eam grauitas deosum.

Ad aliud dicitur q̄ terra habet aliaz inclinationē q̄ habeat et quis hoc non est possibile ideo infert philosophus non esse plures mundos vt dicit commentator. con. 88. quia corpora simplicia mouentur naturaliter motibus contrariis. Terra enim moueret naturaliter pro quanto moueretur ad medium alterius mundi et violente quia moueretur a medio sui mundi. **C**itē. aliud dicitur q̄ per hoc probatur q̄ non sunt plures mundi.

Ad tertium dicit philosophus q̄ toti circulationi non est aliquod contrarium tamen pars circulationis aliquo modo alteri opponit secundum terminos diametri ad quos terminantur et diutius retinet ideo per illam virtutem remotus et velutius mouetur.

Citē. si deus faceret alios mūdos aut faceret eos

similes aut dissimiles si omnino similes cōnt̄ fructu. Si dissimiles nullū eōtū p̄prehenderentur in corporis sensibilis et sic nullū c̄ p̄fect⁹. **C**itē. si de alia crea turas voluiss̄ facere potuisset istū mūdū maiore fe cisse et sic nō est necesse aliū mūdū esse. **C**itē. aliud v̄r̄ maioris virtutis est facere vnu p̄fectum q̄ plā im perfecta idividua aut plurificata sunt imperfcta quia nullū eōrum comprehendit in se totum quod pertinet ad speciem mundus autem p̄fectus ē hoc mō ideo ex hoc ostēdit species eius ē magis virtuosa. **C**itē. aliud dicitur q̄ verum est si illud sit generabile et corruptibile mundus autem non est gene rabilis. **C**itē. dubitatur an deus possit facere plu res mundos. **C**itē. hoc dicit San. Tho. de veri. q. 20. ar. 4. q. Super omnia que deus fecit possit alta dissimilia facere et nouas species et noua genera et alios mundos nec vnu q̄d quod factum est faciens virtutem adequate potestidem dicit. 1. dist. 42. q. 2. arti. 2. et dist. 39. q. 1. arti. 3. dicit q̄ deus infinitas ali as species possit facere.

Citē. 1. quest. 25. ar. 6. dicit q̄ potest facere vnu uerum et quamlibet creaturam meliore q̄ fecerit. Et quo satius pat̄s q̄ deus possit facere aliū mūdū.

Sed vnu est eiudem speciei cum isto non habetur ex dictis sancti thome. **C**ito tamen ad questionem q̄ deus potest facere plures mūdos eiudem

Questio. ii.

Articuli. iii.

XXVII

specie cum isto et concentricos et eccentricos. Probat̄: quia pōt facere aliam terram eiusdem speciei cum ista et ita de alijs elementis.

Possit etiam alium solem facere quia posset istū in duas partes dividere: ergo et aliū nouum facere.

Item iste sol indundatur p̄ materiam quantitatē signatam et aliū sol haberet aliam materiam et aliam quantitatē ergo haberet unde distinguētur ab isto numero.

Secundo dicitur q̄ dato et deus faceret aliū medium non oportet terram istius moueri ad medium alterius quia posset facere et ista terra haberet inclinationem ad medium istius mundi nec hoc est contra naturam vel violentum quia secundum auctoritatem hoc est vnicū natura quae dicitur deus fecit.

Item si terra huius mūdi naturaliter moueretur ad medium alterius vel hoc esset quia medium alterius esset infinitus medio istius vel quia est eiudem speciei cum alia terra. Non primum quia positū mūdi eccentricis non videtur medium vnius esset in serius ad medium alterius. Non secundum quia ignis existens sub polo aretico non mouetur naturaliter ad polū antarcticum licet ignis existens sub polo antarcticō sit eiudem speciei cum igne existente sub arico.

Item illa duo media est eiudem speciei (ex hypothesi) ergo terra vnius non mouetur ad aliud medium quia nichil mouetur naturaliter motu simplici ab uno loco ad alium nisi diversū specie. Et ad hoc q̄ ea que sunt eiudem speciei sint naturaliter colligata sufficit sicut q̄ in locis eiudē speciei nec oportet q̄ mouantur ad eundem locum in numero: vt pat̄s de duobus ignibus quorum vnu est super terraz vnu versus septentrionem et alter versus meridiem immo impossibile est duo corpora esse in eodem loco adequate.

Item terra istius mundi non possit moueri nisi celum istius mundi concurret per motum suum quia motus celo est causa omnium aliorum motuum sed non concurret ad hoc q̄ mouetur ad alium mundum quia tunc motus qui fieret in alio mundo dependenterab isto igitur.

Sed contra Sanctus Tho. I. questio 4. 7. arti. tertio ad tertium dicit q̄ mundus cōstat et tota sua materia non enim est possibile esse aliam terram q̄ istam quia omnis terra ferretur naturaliter ad hoc medium vbiq̄ esset et eadem ratio est de alijs corporibus que sunt partes mundi. Dicit q̄ Sāct. Tho. loquitur de terra secundum ordinem rebus inditum et de potentia dei ordinata.

Sed contra. In corpore articulivideatur dicere q̄ nichil cadit sub potentia dei quin continetur sub ordine quem statuit rebus idem ponit. 3. contra genti. capitu. 98. **C**itē. 1. que. 25 arti. 6. tertium dicit q̄ vnu uerum non potest esse melius ergo deus non potest creare nouas species perfectiores creatis nec nouum mundum. **C**idendum ad primum q̄ deus non potest facere nisi ea quia si faceret essent conuentia et iusta et caderent sub ordine rebus a deo statuto vt dicit Sanctus Thomas. I. quest. 25. arti. 5 secundum 7. arti. 25. arti. 6. et contra genti. libro tertio 30. arti. 3. absolute potest plura facere et alia q̄ ea que facit.

Citē. aliud dicitur q̄ vnu uerum suppositis illis rebus non potest esse melius propter decūtūm ordinē q̄ iam ēt̄ de⁹ possit aliū ordinē instituire vt dī. s. t. loco allegato. **C**redo q̄. Qualibet creaturam c. 11.

Primi de celo & mundo

potest deus facere meliorem bonitatem accidentalis non essentiali quia transcederet limites sue speciei ut dicit. S. T. 1. dist. 44. ar. 1. Tertio dicitur quod non possit facere aliquam rem meliorem essentialiter quam sit potest in qualibet re creata alia essentialiter meliora facere.

Cad octauum quod est stoconum negat quod possit talis hoc extender manu ex celo non propter extrinsecus impedimenta sed quia de natura corporum naturalium est per se infra circumferentiam extrema celo. ideo si esset aliquod corpus quod non deberet a corpore celi contineri nichil phiberet ipsum et ceterum celo.

Cad aliud dicitur quod ultima sphaera est in loco per accidens ut dicit. S. Tho. 2. vi. 2. q. 2. ar. 1. 4^m et arg. 5. primum et q. 5. ar. 3. ut quod est in loco per se videtur idem. 4. phys. sup. Terci. c. 42. ubi reprobatur opinione comitato risuicetis celum esse in loco per accidens. I. p. ceterum. **C**ad aliud dicitur quod si deus crearet lapideum mundum non esset in loco coniuncto suis partibus sicut in ultima sphaera.

Cad secundum dicitur quod deus non posset mouere motu recto nisi crearet aliquid aliud corporis in qua talis lapis moueref quia motu recto corpus dimittit totum docum et acquirit locum nouum totaliter differens a primo. **T**ertio dicitur quod unus lapis esset extra aliud si negatur. i. unus non esset in alio sed non posset nisi ponetur in aliquo spacio communis.

Cuarto dicitur quod illi lapides possent distare priuatiue. i. non esse simul sed non posse. i. quod aliquod inter eas medietate nec plus priuatiue etiam distaret uno tempore et alio per quemcunq; motum rectum quia non posset recte moueri ut dictum est. Et quo infertur: quod si omnia que sunt infra orbem lune annihilarantur potest distare adhuc posse distanta curva sed non recta.

Forte dices illi lapides extra celum creati non distant ergo tangunt se: negatur enim sequentia quia ad tactum oportet unum esse protensus usq; ad aliud. **S**ed contra ad minus erunt immediati dicendum quod possunt dici immediati negatiue. i. sine medio quia iter eos nichil mediatur. **S**ed non affirmativa quia illa sit immediata affirmativa que sunt coniuncta secundum superficies extrebas.

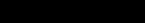
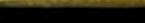
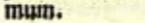
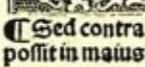
Cecundo sequitur quod si infra orbem lune deus moueret unum lapidem in casu posito ille non plus appropinquaret unu particuli et alteri posuisse nisi quod tangeret aliquam partem quia tunc esset distantia curva inter lapidem et reliquias partes. Possit ramen priuatiue plus vel minus distare ymaginando unam lineam separatan procedentem a polo ad alium polum per vacuum possit enim moueri ille lapis per illam lineam et plus vel minus distare a lateribus celo secundum eam sed illa distantia esset positiva.

Contra queratur quare lapsa conceditur posse moueri in cœlaco orbis lune motu recto et non extra celum dicendum quia in concavo orbis lune esset in vacuo non autem extra celum unde vacuum materialiter nichil aliud est. Corpus non locans aptum natum locare. possit tamen ille lapsa moueri circa primum celum sed tunc dareetur magnitudo super quam esset motus puta circumferentia celi.

Motandum tamquam in cœlaco orbis lune motu recto et non extra celum dicendum quia in concavo orbis lune esset in vacuo non autem extra celum unde vacuum materialiter nichil aliud est. Corpus non locans aptum natum locare. possit tamen ille lapsa moueri circa primum celum sed tunc dareetur magnitudo super quam esset motus puta circumferentia celi.

Motandum tamquam in cœlaco orbis lune motu recto et non extra celum dicendum quia in concavo orbis lune esset in vacuo non autem extra celum unde vacuum materialiter nichil aliud est. Corpus non locans aptum natum locare. possit tamen ille lapsa moueri circa primum celum sed tunc dareetur magnitudo super quam esset motus puta circumferentia celi.

Sed contra motum dicendum quod non possit in maius igitur non determinantur ad maximum.

Primi de celo & mundo

quod potest ita q̄ datur maximum p̄odus quod sortes potest portare. Sed Contra sortes excedit illud pondus diuisibiliter si ergo addatur ei medietas excessus adhuc poterit sortes portare quia adhuc excedet et tamen p̄odus erit maius: ergo pum̄ non erat maximum qd sortes potest portare. Ad hoc dicunt negando q̄ post additionem possit sortes illud pondus portare: quia non sufficit quicunque excedens sed requiritur determinatus excessus a quo si deficiat nō poterit portare. Contra sequitur p̄mo q̄ Nō semper a proportione maioris inegalitas sit actio.

Secundo arguitur Si requiritur determinatus excessus. Sequitur q̄ Nō si aliqua virtus mouet ali quod mobile per aliquod spaciū in aliquo tempore medietas virtutis inouebit medietatem mobilis per idem spaciū i equali tempore ymo nec poterit mouere quod est contra philosophum. 7. phi. T.c. 36. Probatur: quia pono q̄ omne agens debeat excedere passum ad minus per unum gradum. Et capio mouens vt. 5. quod moueat mobile vt. 4. perpendicula in hora patet ex positione quod medietas eius non poterit mouere medietatem mobilis: quia non excedet eam per unum gradum. 2. enim cujus dimidio nō excedit. 2. per unum gradum/ sed solum per unum gradum. Item agens vt. 9. potest mouere mobile vt. 8. quia ibi est excessus per unum gradum: ergo per predictam regulam. 4. cum dimidio potest mouere 4. et nō excedit per unum gradum igitur.

Item sequitur q̄ dabatur ultimum instantia actionis et motus. patet: quia moueat sortes lapidem vt. 4. sit potentie vt. 6. et augeatur resistentia lapidis ad. 6. tunc in instanti in quo erit vt. 5. sortes adhuc mouet r̄motus lapidis est quia sortes adhuc excedit per unum gradum et nunc postea mouebit: quia nunc excedet post illud instantia resistentiam per unum gradum.

Item sequitur q̄ sortes incipit mouere unum gradum quē nūc mouebit: sed hoc implicat p̄s per exponentes igitur: maior pars: Sit a maximus lapis quem sortes potest portare et incipiat mouere: arguitur sic/ immediate post hoc sortes erit debilitatus: q̄ omne agens in agendo reparatur: ergo erit minoris virtutis q̄ nunc: ergo immediate post hoc non poterit mouere: quia nō habebit illum determinatum excessum sed minorem. Sorte dices q̄ immediate post hoc mouebit et immediate post hoc non mouebit sicut de filo tangentie partem albam et postea nigrā p̄ partes propriales. Hoc nō valet: quia si lapis mouebit a sorte et nō s̄p̄ mouebit: ergo dabitis spaciū quod pertransbit lapis motus a sorte: ergo et tempus corepondens. Et quo statim infertur q̄ falsus est q̄ immediate post hoc non mouebitur ratione salitatis secunde exponentis instantis enim mediū per transitionis spaciū alapide si posset moueri est illas post hoc et tamen non inter illud et hoc lapis nō mouebitur ymo per totum tempus quod est inter illud et hoc lapis mouebitur. Ideo hac opinione recta.

Sit prima regula. Diuisione facta maximi et minimi et subcontrariis verificatis (quod semper presupponendum est) mediante termino non distributo vel distributo solum p̄ finitis suppositis et sine limitatione tam respectu potentie actue q̄ passim sue illa potentia actua sit debilitabilis siue nō sustinenda ē pars negativa. Exem-

plum pum̄. Si queratur An detur maximum pondus quod petrus potest portare vel minimum quod non potest detur secundum et illud est pondus equa le potentie petri. Similiter Si queratur. An detur maxima potentia a qua hic lapis non potest portari vel minimum a qua potest vāndum est pum̄ et illa est potentia equalis resistente lapidis. Item Si queratur an detur maximus visibile quod sortes non potest videre vel minimum quod sc̄it: vāndum est pum̄. Exemp̄um secundi Si queratur. An detur maximum pondus quod quilibet homo potest portare vel minimum pondus quod non. Detur secundum et illud est pondus equale debilitissimo homini. Datur etiam maximum visibile quod non quilibet oculus potest videre et illud est quod oculus debilitissimus non potest videre.

Secunda regula. Diuisione facta maximi et minimi mediante termino non distributo pars finitis suppositis eligenda est pars affirmativa. vt si queratur An sit dare maximum pondus quod quilibet fortis potest portare vel minimum pondus quod non detur pum̄ et illud est pondus eq̄ le potentie fortis. Item Datur minima potentia a qua quelibet resistente: minor. forte potest pati et non maxima a qua non. Illa autem est potentia fortis.

Tertia regula vbi est limitatio tam ad gradum potentie q̄ mediū. Si fiat diuisio respectu potentie actue iūmitate medio existente uniforū et limitato tempore etiam limitata potentia existente debilitabilis tenenda est pars affirmativa potentia autem existente debilitabilis tenenda est uniuersaliter pars negativa subcontrariis verificatis. Dicitur est medio uniforū et limitato et tempore limitato. Quia si mediū sit finitum et tempus non limitetur nūc subcontrarie verificabuntur (quod tamen in omni diuisione requiritur). Probet enim debilitabilis si possit una partem illius mediū uniforū dividere et totum et quo est debilitabilis. Si autem sit debilitabilis q̄ tunc modice debilitetur potest minus debilitari. ergo quācūq̄ partem illius mediū potest transire: ergo altera subcontrariarum esset falsa.

Probatur prima pars. Sit enim A potentia insubtilis que moueat per horam d. transire do b. mediū uniforū. Et quo cetera hypothesis non per-

B f o 6 c

transibit totus b. pars per transita erit c. q̄ est maxi-

ma quam potest pertransire a. in d. tempore nec maiorem poterit pertransire i d. tempore quia mouetur secundum ultimum sui posse.

Secunda pars patet Sit f. potentia equalis A. sed debilitabilis probo q̄ erit minima pars quam in d. tempore non potest f. pertransire. Quia c. non potest f. pertransire in d. q̄ debilitabitur et per consequens non tantum pertransbit sicut a. in eodem tempore et quamlibet partem minorem c. f. potest pertransire. igitur. minor pars: quia q̄ non transeat c. hoc est ratione debilitatis sed quantumcumque debilitetur minus potest debilitari: ergo quacunque parte minore c. data inter illam et c. datur. maior: quia min. potest

pertransire: vnde generaliter limitato tempore et me du vniiformi id quod est maximum quod sic respondeat potentię debilitabilis est minimum quod non respectu potentię debilitabilis. Et quo patet et facta diuisione respectu mediū limitati (quod est potentia passiva) in comparatione ad potentiam debilitabilem tenenda est vniuersaliter pars negativa et in comparatione ad debilitabilem vniuersaliter tenetur pars affirmativa limitato tempore. vnde A potentia est minima a qua c. in d. tempore potest pertransiri quia a nulla minor utique intelligentis regulas proportionum motuum. f. autem est maxima a qua non potest c. in d. tempore pertransiri quia ab illa non potest a. qualibet maiori potest. Secundo infero si fiat diuisio respectu mediū difformis in comparatione ad potentiam limitatam debilitabilem nō limitato tempore tenenda est pars affirmativa et in comparatione ad potentiam debilitabilem pars negativa. Ut si fiat talis diuisio hoc mediū potest aliqua potentia pertransire et non quelibet vel ergo est das re minimum que potest vel maxima que non potest. Et loquitur semper de medio in q̄ potentia equa lis maxime eius resistente cessaret a motu. Respondeendum est q̄ datur minima que sic scilicet potentia debilitabilis equaliter maxime resistente et maxima que non scilicet potentia debilitabilis illi equalis.

Quarta conclusio de pertransitio ne mediū difformis.

Si fiat diuisio respectu mediū difformis sic tamen et pars correspondens gradui maximo resistente sit vniiforū et foris i 4 copia et ratioē ad pos-

tentiam siue debilitabilem siue debilitabilem non

limitato tempore vniuersaliter tenetur pars negativa: vnde datur maxima potentia que non potest illud medium pertransire (et non minima que potest).

Et illa est potentia equalis gradui summo illius res-

sistentie siue debilitabilis siue debilitabilis.

Quinta conclusio.

Si fiat diuisio respectu potentie limitate in compa-

ratione ad partem mediū difformis et pars pre-

cedens gradum resistente illi potentie equaliter aut

si vniiformiter aut si difformiter non sit terminata ad

illum gradum non limitato tempore tenenda ē pars

affirmativa tam respectu potentie debilitabilis q̄ debilitabilis.

Probatur: Sit a. po debilitabilis et

b. debilitabilis vt 5. Et sit c. d. mediū difformiter diffor-

me cuius tamen mediū pars c. est vniiformiter diffor-

mis inchoans a gradu vt 5. vñq ad 7. Pars etiam d. sit vniiformiter difformis a non gradu ad. 4. et clausa. Dico q̄ d. est maxima pars huius mediū quā a. vel b. potest pertransire: vt patet per exponentes.

Sed si queratur an detur maxima potentia que non

potest totum c. d. transire vel minima que sic dicetur in sequentibus.

Sexta regula.

Si fiat diuisio respectu potentie limitate in com-

Quesitum. Arti. iii.

XXIX

paratione ad partem mediū sic difformis q̄ potentia debilitabilis i bi possit cessare a motu propter effectum proportionis non facta: limitatione temporis sustinenda est pars affirmativa respectu potentię debilitabilis et negativa respectu debilitabilis. Potentia debilitatis omnem partem illius mediū terminatam ad punctum in quo cessat a motu poterit transire et non maiorem: ergo illa est pars maxima huius mediū quam potest pertransire. Et pars minima quam non potest debilitabilis potentia transire quia ex quo debilitatur nunq̄ poterit peruenire ad illud pūctum et ad quodlibet citra poterit: quia semper minus potest debilitari. Et quo patet. Si fiat diuisio respectu mediū sic difformis in comparatione ad potentiam limitatam debilitabilem nō limitato tempore tenenda est pars affirmativa et in comparatione ad potentiam debilitabilem pars negativa. Ut si fiat talis diuisio hoc mediū potest aliqua potentia pertransire et non quelibet vel ergo est das re minimum que potest vel maxima que non potest. Et loquitur semper de medio in q̄ potentia equa lis maxime eius resistente cessaret a motu. Respondeendum est q̄ datur minima que sic scilicet potentia debilitabilis equaliter maxime resistente et maxima que non scilicet potentia debilitabilis illi equalis.

Septima regula.

Si fiat diuisio respectu mediū vniiformiter difformis in comparatione ad potentias non limitato tempore tenenda est vniuersaliter pars negativa. Versicolora Sit c. medium vniiformiter difforme a non

gradu vñq ad. 6. Dico q̄ non datur maxima potentia que potest illud pertransire sed datum minima que non et illa est potentia equalis gradu vt 6. si est de

abilitatis siue non: quia si super illud medium mouetur nunq̄ cessabit a motu: quia nunq̄ ei deficit pro

portio: sed in eternum mouebitur nec ynḡ ad extre-

num intensius deueniet.

Octava regula.

Si fiat diuisio respectu mediū difformis siue vniiforū et difformiter fuerint difformes in comparatione ad potentias tempore limitato subcontrariis verificatis tenenda est pars affirmativa respectu po-

tentia debilitabilis et negativa respectu debilitabilis. Ut si fiat talis diuisio Aliquam partem c. potest a. vel b. pertransire et aliquam non in hora. Ergo da-

tur maxima que sic vel minima que non. Dicendum est q̄ d. est minima pars quam non potest b. poterit

debilitabilis pertransire in hora et est maxima quam

a. debilitabilis potest pertransire in hora. Et quo

enim per totam horam mouetur secundum extremum

sue virtutis et in fine horae repertur in d. puncto illo

non poterit b. inueniri et quo debilitabitur et quoq̄

q̄ dato infra d. ultra illud poterit b. inueniri: quianq̄

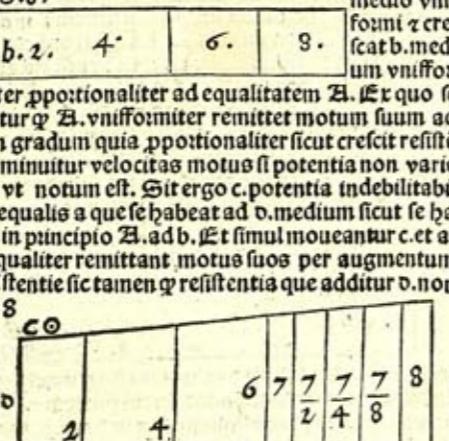
tam modice potest debilitari quin minus possit.

Primi de celo & mundo

Ex his patet q̄ quando cunq; limitatur tempus respectu potentie indebilitabilis est assignāda pars affirmativa. Et quando cunq; assignatur pars affirmativa limitandum est tempus nisi fiat respectu partium mediū uniformis in quo potentia remittit motū propter defectum proportionis ut dictum est in 5. et 5. conclusionibus. **S**ecundo Sequitur q̄ Omne illud quod est minimum in quo non potest potentia indebilitabilis est etiam minimum i quod nō potest potentia debilitabilis equalis: sed non econuerso. **T**ertio Sequitur q̄ Omne id quod est maximus in quo potest potentia indebilitabilis est minimus in quo nō potest potentia debilitabilis illi equalis nisi in casu. 5. exclusionis ubi potentia indebilitabilis non remittit successivē morum suum ad non gradū sed solum ratione resistentie alterius partis yterius non sufficit mouere. **Q**uarto sequitur q̄ Si fiat ordinatio respectu mediū determinati in comparatiō ad tempus vniuersaliter respectu potentie indebilitabili assignandū est minimum tempus in quo ab illa poterit pertransiri siue medium vniiforme et fuerit siue uniforme. Et illud idem tempus erit maximum i quo potentia debilitabili equali illud medium non poterit pertransiri. Si enim aliquid est minimum quod non respectu potentie actiue. Eadem potentia actiua erit maxima que non respectu illius. Maximum enim quod sic correspondet minimo quod sic et minimum quod non correspondet maximo quod non.

Cat **Q**uia in sexta propositione fit mentio de medio disformi: in quo potentia indebilitabilis poterit emittere motum suum ad non gradum. Ideo probandum est quod medium possit esse ita disformatum in latitudine resistente quod potentia potest vniuersaliter resumittere motum suum ad non gradum in tali medio.

b. 2.	4.	6.	8.
mitem proportionaliter ad equalitatem A. Et quo se quiritur q. A. vniuersaliter remittet motum suum ad non gradum quia proportionaliter sicut crescit resistē- tia minuitur velocitas motus si potentia non varie- tur ut notum est. Sit ergo c. potentia indebilitabili- s equalis a que se habeat ad d. medium sicut se ha- bet in principio A. ad b. Et simul moueantur c. et a. Et equaliter remittant motus suos per augmentum resistentis sic tamen q. resistentis que additur d. non			

extendatur per totum d. sed semper maneat ad omnem punctum d. tanta resistentia sicut erit ad punctum correspondentem in b. cum a. ad talem punctum devenierit et sic erit continue tanta resistentia ad punctum medij d. sicut erit ad punctum medij c. cum a. fuerit ibi quo facto sequitur quod medium d. erit medium difformatum in quo c. remittet motum suum yniformiter ad non gradum. Quod probo Quia A yniform

miter remittet motum suum in b. ad non gradum et motus c. in d. erit equalis motui a. in b. ergo c. remittet vniiformiter in d. minor patet: quia si a. incipit velociter moueri q̄d c. sequitur q̄ a. incipit esse in aliquo puncto & c. ad punctum citra correspondentem in d. & per consequens ex casu sequitur q̄ c. incipit moueri cum resistentia minior q̄d a. & sunt equales potentie ergo velocius c. mouetur q̄d a. ergo non tardius. Si dicatur q̄ A. incipit tardius moueri q̄d c. ergo c. incipit esse in punto vltiori in d. & a. in punto ceteriori in b. ergo c. incipit moueri cum resistentia maiori q̄d a. ergo non velocius ymo tardius. Eodemmodo argumentatur de qualibet alio instanti intrinseco remissione illorum motuum. vnde nulla est differentia inter b. & d. nisi quia resistentia que acquiritur in b. extendit per totum b. & sic semper manet vniiforme. Resistentia vero que acquiritur in d. solū extenditur per partem d. non per transitum & sic remanet disiforme.

Citem nota q̄ medium vniiformiter proportionatiter crescere ad equalitatem potentie est in partibus bus t̄pīs eq̄librī eq̄les proportiones acquiret ut si a. sit vt. 8. & b. medium debeat in hora vniiformiter proportionaliter int̄edi a non gradu usq; ad. s. i l^o 4°. hore erit vt. 1. 2 in. 2°. vt. 2. & 1°. vt. 4. 2 in 4. vt. 8. in terminis scilicet illarum quartarum. Patet ergo q̄ d. medium est disiforme in quo c. vniiformiter remittet motum suum. Secundo patet q̄ nulla pars medij d. est vniiformis: quia si esset aliqua vniiformis tunc c. per transversum illam non continue remisisset motum suum: sed per totam illam partem eque velociter fuisse motum & per consequens in illo tempore d. nullā acquisivit resistentiam quod est contra casum.

Tertio patet quod medium dicitur non est yniiformiter difforme. Probatur quia medium magnitudinis dicitur non est medium intensionis quia cum A in medio instanti hore sit precise in medio gradu remissiōis acquireatur ex eo quod yniiformiter remittitur si tunc sit in medio magnitudinis non perueniet in alia medietate hore ad terminum magnitudinis: quia tunc tantum spaciūm pertransiret in secunda medietate sicut in prima quod est falsum: quia in prima medietate habuit maiorem proportionem ad resistentiam quam in secunda claram est enim quod maior est resistentia in secunda medietate quam in prima alias in secunda medietate non remitteretur ad non gradū plusquam in prima. Et hoc in conclusione sequenti clarius innotescet. Eodem modo arguitur de quacunq[ue] parte dicitur non sit yniiformiter difforme. Sed ad sc̄iduz quibus partibus dicitur correspōdent partes intensionis. Probatur primo talis conclusio.

Contra. Nulla potentia maior vel mino; potentia c. non variata potest vniuersaliter remittere motum suum: neq; ad gradum negat non gradum d. medium transfeudo: et per consequens c. est maxima potentia q; potest in d. vniuersaliter remittere motum suum. **P**roto quo suppono primo: q; omnes potentie non variate idem medium difforme transfeudo: equaliter latitudinem motus acquirunt vel deperdunt. **P**otentia enim ut s. mota per medium difforme a. 3. ad. 5. non deperdit nisi tres gradus velocitatis a gradu a quo recipit moueri: sicut etiam nec potentia ut s. quia gradus ab uno acquisiti puta a potentia debent cores spodere gradibus quos deperdit resistentia: et conuerso: quia sicut crescit resistentia minuitur velocitas: et conuerso.

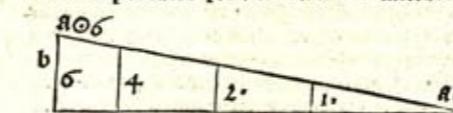
Que. ii.

Arti. viii

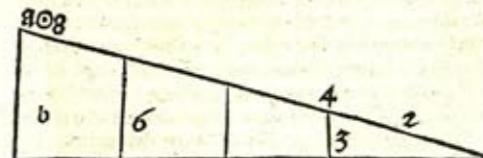
Secundo suppono: qd Omnis latitudo motu
vniformiter acquisita vel desperita suo gradum
dio correspondet. i. tantum precise pertransietur
diante illa latitudine sic acquisita: sicut mediata
du medio eiusdem: si per totum tempus illo
medio moueretur. **T**odo quo aduertitur qd Omnis
compositum ex duobus inequalibus est duplum a
medium inter illa vt. 8. & 4. est duplum ad. 6. simili-
ter. 5. & 9. est duplum ad. 7. Ex quo sequitur qd omnis
latitudo dissimilis est dupla ad suum gradum me-
dium: tunc sic reducendo ad equalitatem fiet vniformis
& correspondet gradui medio: vt si sunt gradus dis-
similes dispositi. 2. 3. 4. 5. 6. Sumatur excessus 6. &
per. 4. (qui est gradus medius: quia proportionalis
aritmetice sicut excedit 2. ita exceditur a. 6.) & sunt 2.
Item sumatur excessus. 5. ad. 4. & est 1. addere: ergo
1^m excessum. i. maiorem minimo numero: & fient 4.
2^m excessum 2° numero & fient etiam 4. & pater tun-
adsensum qd illud remanebit vniforme vt. 4.
Tertio dico qd Si aliqua potentia vniformiter re-
mittat motum suum ad non gradum: in triplo plus
pertransibit in prima medietate qd in secunda. Su-
enim A potentia que vniformiter remittat motum

A 06					A 0
b	6	4	2.	1.	
sum in b.ad non gradum in hora tunc a.in omni instanti prime partis proportionalis in duplo velociter mouebitur q̄ in instanti correspōndente secūde partis proportionalis ergo cum prima pars proportionalis temporis sit dupla ad scđam: patet q̄ in quadruplo plus pertransbit in prima parte proportionali q̄ in secundar in secunda in quadruplo plus q̄ i tercia rē. ergo in omnibus partibus simili sumptis in q̄ duplo plus q̄ in residuis a prima: consequentia teneat: quia si aliquae quantitates ad alias comparētur in eadem proportionē: sicut unum illorum se habet ad suum comparata aggregatum ex omnibus comparatis ad omnia ad que fit comparatio.					

Exempli gratia Sit A . corpus bipedale cui⁹ pri-
ma pars proportionalis proportionis dupla sit b . que
 A b c d e f erit pe-
daliorum
sit c . que erit semipedalis:tertia sit d . que erit media
tas semipedalis: et sic in infinitum. Tunc sicut se ha-
bet a . ad b . ita b . ad c . et c . ad d . et c . quia ybius est pro-
portionis dupla: dico ergo sicut A . se habet b . sicut c se habet d .
ita se habet b ad totum residuum secundum c . d. e. et c . quia aggregatum
ex eis est pedale sicut b . et etiam sicut se habet b . ad
 c . ita se habet ad aggregatum et d . e . f . et c . quia sicut
 c . est semipedalis ita aggregatum ex d . e . f . et c . pater
ergo consequentia ultima. Restat autem maior pro-
banda quod scilicet a . in duplo velocius mouetur in
quolibet instanti prime partis proportionalis: quod in
instanti correspondente in 2. parte. i. motu sub quo
erit a . in quocunq; instanti prime partis: erit et duplo
velocior: quod motus sub quo erit in quocunq; instanti
correspondente in secunda parte. Instantia autem
vel puncta dicuntur correspondere quando terminat
latitudines ad quas se habent sua tota in eadem p-
portione: ut si A . sit instantis medium quartae partis
hore et b . instantis medium totius hore. a. et b . dicuntur

correspondere. Et primum pedale corporis secundum: correspondet duobus pumis pedalibus corporis. 12. pedum. Tunc probatur maior: quia ex a. vniuersitatem remittet motum suum: tantam velocitatem deperdet in medietate pumae partis proportionalis sicut in secunda parte proportionali: q: sū equales: modo aliquid vniuersitatem intendi vel remitti est in equali tempore equali velocitatem acquirere vel deperdere: ergo in tota prima parte proportionali in duplo maiorem deperdet q: in secunda quia ipsa est dupla ad secundā: ergo in duplo unus mouetur in prima parte proportionali q: in secunda: sed si aliqua potentia mouetur in proportioni dupla ad aliam: in eodem tempore duplum pertransibit spacium: ergo in duplo tempore pertransibit bis duplum. I. quadruplum: ergo a quo mouetur in duplo velocius in prima parte q: in secunda per duplū tempus pertransibit in quadruplo plus in prima q: in secunda. Sicut autem se habet et prima pars proportionalis ad secundam sic totum se habet ad secundam medietatem: sive ad aggregatum ex omnibus ppter primam: per regulam datam: ergo ipsum a transibit in toto tempore vel hora spacium quadruplum ad spaciū ptransitum in secunda medietate: si ergo auferatur id quod pertransit in secunda remanebit spaciū solum triplum: et illud quod pertransit in prima. verbi gratia. 4. se habet ad vnum in proportione quas dupla auferatur ergo. i. de. 4. et remanebit solū tripla. Similiter 8. se habet ad 2. in proportione quas dupla auferantur. 2. de. 8. remanebit solum tripla scilicet. 6. ad. 2. Exemplo forstam melius capies. Sit igitur A. potentia vt. 8. et debeat remittere vniuersitatem motum suum ad non gradum. Tunc i. 1. 4^a. hora mouetur a proportione que est iter. g. t. 6. q: remitteretur vsq: ad 6. t. i. 2. 4^a. remittetur vsq: ad 4. t. in 3. 4^a. vsq: ad 2. t. in 4^a. ad non gradū per distinctionem vniuersitatis remissione remittetur ergo in prima medietate hore (que continet duas quartas) ab 8. vsq: ad 4. Capiatur ergo gradus medius illius latitudinis t: per secundam suppositionem tantum pertransibit ac si vniuersitatem fuisse motum 1¹/2 gradū medio (qui est 6. mediat enim in ter. g. t. 4). Abs

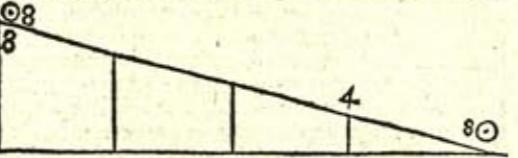

uebitur ergo A. in prima parte proportionali hore que est prima medietas: gradu vt. 6. reducendo ad uniuersitatem. Deinde Capiatur secunda pars proportionalis que est tertia quarta totius hore: et in illa a mouebitur a. gradu vt. 4. ad gradum vt. 2. Luius latitudinis gradus medium est. 3. pertransibit ergo per eis tantum spacium quantum pertransiisset mouens do vt. 3. iam ergo. pateretur in prima medietate in duplo velocius fuit motum quam in secunda parte proportionali que est tertia quarta quia 6. ad 3. est proportiona dupla: et tempus prime partis ad tempus secunde est duplum: ergo quadruplum spacium pertransibitur in prima parte proportionali ad spacium primatum in 2. Si enim fortes mouendovt. 3. in medietate hore pertransieant ynam leucam plato mouendo ut

Primi de celo & mundo

6. in tota hora pertransibit 4. quia in medietate pri-
ma hore pertransibit duas ex quo in duplo veloci-
eodem tempore invenientur $\frac{1}{2}$ gradus: et tantumdem
pertransibit in secunda medietate: ergo 4. in tota
hora pertransibit. Alter probatur conclusio et fa-
cilius. Ponatur enim quod a. remittat motum suum
vniformiter a gradu ut. 3. ad non gradum. Tunc per
diffinitionem remissionis vniformis dicitur perdere
in prima medietate hore medietatem latitudinis ut. 8.
et illa est latitudo inter 4. et 8. Et cum latitudo deg-
rita corepondeat gradu medio: A tantum spaci-
um pertransibit ac si moueretur vniformiter gradu
medio illius latitudinis qui est 6. In secunda autem
medietate a. deperdet latitudinem que est inter 4. et
non gradum cuius gradus medius est. 2. ergo in se-
cunda medietate tantum pertransibit ac si moueretur
gradu ut. 2. vniformiter: ergo cum 6. ad 2. sit tripla p-
portion in prima medietate pertransibit in triplo plus
 $\frac{1}{2}$ in secunda.

¶ Quod primo sequitur quod si aliqua potentia vni-
formiter intendat motum suum a non gradu in tri-
plo plus pertransibit in secunda medietate temporis
 $\frac{1}{2}$ in prima quod motus 2. est tunc remitteret motum eius quod po-

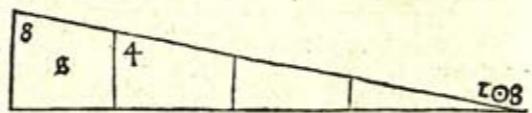
hore prima medietas secunda medietas.
equis quod per illud medium vniformiter remitteret et mo-
tum suum. Secundo infero quod ubi quis aliud vnifor-
miter remittit motum: propotione pertransiti in prima
medietate temporis ad spaciun pertransitum in se-
cunda est tanta quanta propotione medii gradus me-
diatis intensioris illius latitudinis: ad gradus me-
dium mediatis remissionis: et econverso dicatur de
intensione: quod propotione pertransiti in secunda ad p-
transitum in prima est tanta quod est in instanti medio.
Tunc a remittat motum a gradu intensiori: et veloc-
ius incipiat moueri $\frac{1}{2}$ c. quia cum potentia maior: et
per equalē latitudinem remitteret sicut c. ut p. per pma
suppositionem: $\frac{1}{2}$ non in f. propotione plus pertransibit a.
in prima medietate temporis $\frac{1}{2}$ in secunda: sequentia
voluma patet per tertiam et quartam suppositionem: $\frac{1}{2}$ in
instanti medio non deueniet a. ad g. punctum. Ex-
empli res aperiatur. Si potentia c. ut g. que vniformi-
ter remittat motum in d. medio diffinire ad non gra-
du: tunc per tertiam suppositionem patet quod illam re-
sistenter oportet esse extensam sic: quod latitudo de-
pendenda in prima medietate hore se ut tempore sit exie-

bebit ad minorem sicut 5. ad 3. quorum propotione est super
bitertia: et hec est tertia suppositione. Et hys patet
quod gradus talis latitudinis diffinitor debent esse
dilatatio non uniformiter diffinitor: quia medius gradus
intensioris non potest esse medius extensio-

ns ut patet ex dictis.
Quartum quod Supponit ad probationem principia-
lis conclusionis est: quod omnium duarum latitudinum
eque extensarum: eque intensarum: maior est pro-
prio gradus mediatis intensioris ad gradum
mediatis remissionis: in minor latitudine $\frac{1}{2}$
in maiori. Latitudines dicuntur eque extense: quando
extrema remissio illa illa latitudine: equaliter excedit
ab extremis intensioribus: ut latitudo ab. 8. usq; ad
6. est eque extensa cu latitudine a 4. ad 2. quia 8. excedit
6. per 2. et similiter 4. excedit 2. per 2. Probab; hec
quarta suppositione: quod si fuerit equalis excessus iter
maiora et minoria: resultabit maior propo inter mino-
ra $\frac{1}{2}$ maiora: ut. 4. ad 2. est maior propo $\frac{1}{2}$ 6. ad
4. vel. ad 6.

Duis quartu; suppositionibus permisit. Probab;
clusio principaliter intenta. Et primo quod Nulla po-
tentia maior c. potest vniiformiter remittere motus
suum d. medius transito: quia si detur oppositum. Sit er-
go a. potentia maior: que in medio b. equaliter reque-
liter diffinim in medio d. remittat vniiformiter motus
suum: siue ad gradus siue ad non gradus: si sit possibile: et
arguit quod non: quia c. plus pertransibit in certa p-
portione in prima medietate temporis $\frac{1}{2}$ in secunda: ut
patet ex tercia suppositione: ergo quod in f. propotione
plus: et sit g. punctum in quo erit in instanti medio.
Tunc a remittat motum a gradu intensiori: et veloc-
ius incipiat moueri $\frac{1}{2}$ c. quia cum potentia maior: et
per equalē latitudinem remitteret sicut c. ut p. per pma
suppositionem: $\frac{1}{2}$ non in f. propotione plus pertransibit a.

in prima medietate temporis $\frac{1}{2}$ in secunda: sequentia
voluma patet per tertiam et quartam suppositionem: $\frac{1}{2}$ in
instanti medio non deueniet a. ad g. punctum. Ex-
empli res aperiatur. Si potentia c. ut g. que vniformi-
ter remittat motum in d. medio diffinire ad non gra-
du: tunc per tertiam suppositionem patet quod illam re-
sistenter oportet esse extensam sic: quod latitudo de-
pendenda in prima medietate hore se ut tempore sit exie-

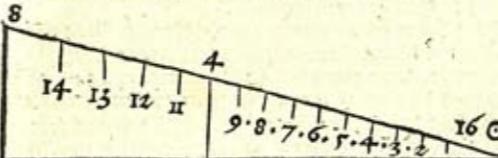

ta diffinitor per tres quartas d. Si ergo potentia
maior potest ut. 16. d. vniiformiter remittere motum suum
in medio d. oportet et assignetur tempus in quo vni-
formiter remittat: sit ergo medietas hore cuius pri-
ma pars terminetur. I. instanti: et g. sit punctum in
quo debet esse in I. instanti: tunc in illo instanti solum
deperdit 4. gradus latitudinis et in principio habe-
bat. 16. quia a incipit a non gradu moueri: ergo motus
est ut. 12. Cum ergo ab illo instanti: scilicet I. usq; ad

Questio. ii.

finem deperdet etiam solum. 4. gradus: in instanti
terminatio erit motus ei ut. 8. Latitudo ergo ipso
motus A. est. a. sed decim. ad. octo. diffinitor: et est
eque extensis sicut latitudo a non gradu ad. 8. quia est
dem crescens in trentimum supra remissum: sed
latitudo motu a. est maior latitudine motu c. q. latitu-
do ab. 8. ad. 16. est maior: et a non gradu ad. 8. g. per
quartam suppositionem medius gradus medietatis
intensioris c. habet maiorem proportionem ad gradum
medium sue medietatis remissionis: et medius
gradus partis intensioris a. ad medium partis re-
missionis: ergo non habet proportionem triplam: quod
illam habet medius gradus partis intensioris c. et
per consequens non pertransibit in triplo plus i p-
rima parte $\frac{1}{2}$ in secunda per tertiam suppositionem.
Et ultra: ergo non remittet vniiformiter motum in
d. quia medium d. est sic diffinitorum et gradus me-
dium totius latitudinis terminatur ad triplicem spaci-
um ad residuum partem.

Si queratur in qua proportione pertransibet plu-
s a in prima parte $\frac{1}{2}$ in secunda si vniiformiter remit-
teret motum in resistencia a non gradu ad. 8. Per
tertiam suppositionem Accipe medietatem latitudi-
nis que est ab. 8. ad. 16. et illa est ab. 8. ad. 12. Luius
gradus medius est. 10. Medietas vero superior est
a. 12. ad. 16. Luius gradus medius est. 14. Propor-
tio autem 14. ad. 10. est superbiquinta: vnde oposi-
ter medium sic esse diffinitorum ad hoc quod a. vnifor-
miter remitteret motum suum in d. non pars spaci ad
quam terminaretur 4. gradus qui est medius totius
resistente d. haberet proportionem superbiquintam
ad residuum: ut patet in figura.

Sed queritur An a per continuam intensione
suum possit vniiformiter continue remittere motum
totum d. medium transeundo.

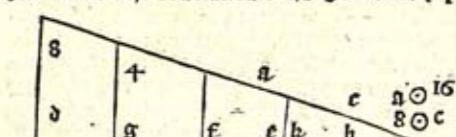
Pro isto sit prima propo quam ponit calculator.

Ubi potentia per medium diffinitor vniiformiter
remittit motum suum ad non gradum: potentia ma-
ior per continuam intensione potentie vniiformi-
ter poterit continue remittere motum suum. Pro-
batur quia per continuam intensione poterit ser-
uari propotionem eadem cum potentia maior sicut mi-
nori: ut. Si A. potentia transeundo d. medius inten-
satur continue sic quod a. et c. moueantur super d. et in-
cipiat a. a propotione dupla moueri velocius $\frac{1}{2}$ c. et
sic continue varietur a quod quotiescumque c. deueniet ad
aliquem punctum d. et a. ad punctum in duplo plus
distantem ab extremo remissioni: habeat in duplo ma-
gius propotionem $\frac{1}{2}$ c. ad punctum i quo tunc erit
Latus est possibile quia a. ad omnem punctum
pro qualibet instanti potest se habere in quaquo p-
portione volueris: ut satis constat: tunc continue a.
in duplo velocius mouetur $\frac{1}{2}$ c. et per consequens in
duplo velocius remittet $\frac{1}{2}$ c. antecedens: patet: quod
si a mouetur plus $\frac{1}{2}$ c. in duplo velocius: ergo erit, ul-
tra punctum in duplo plus distantem ab extremo re-
missioni $\frac{1}{2}$ distat punctus ad quem erit c. et ad talen-
tum punctum in duplo plus distantem habebit a. propotione

Articul. iii.

XXXI

nem duplam ad proportionem c. ad sumum pfectum
et ad omnem punctum ultra minorem proportionem $\frac{1}{2}$
ad istum: ergo tunc tardius mouedetur et per confe-
quens non in duplo velocius. Et quod ad omnem punctum
ultra habebit minor proportionem a: patet: quia ex
casu habebit continue duplam proportionem ad p-
portionem c. sed c. super minorem habebit propotionem
in puncto viteriori $\frac{1}{2}$ criteriori: cum ergo propotionem
a. quam habet in puncto ultra duplum sit solum
dupla ad pp. rationem quam habebit c. in punto vi-
teriori $\frac{1}{2}$ est tunc sequitur quod non est tanta $\frac{1}{2}$ a est p-
ortionem quam habet in puncto soli in duplo distante.
¶ Verbigratio. Sit medium d. diffinitorum sicut
dicti est in aliis conclusionib; Signo in eo. 4. pun-
cto

tab. c. f. g. Sic quod c. tantum distat a b: sicut b. ab et
remo remissio: et f. equidistet c. et g. equidistet f. Tunc
quando c. erit in b. si a sit in c. puncto qui soli in du-
plo plus distat ab extremo remissioni $\frac{1}{2}$ b. per casu
a habebit super e. duplam propotionem ad propotionem
c. ad b. et sic solum in duplo velocius mouebitur. Si
vero a. non sit in c. sed sit ultra puta in f. tunc per casu
a. habet super f. solum propotionem dupla ad p-
portionem c. ad punctum medias inter e. et b. quod sit
h. Cum ergo portio c. ad b. sit maior propotione c.
ad h. quia b. est propinquius extremo remissioni: et mis-
sus contineat resistencia $\frac{1}{2}$ h. quod est propinquius
extremo intensiori: sequitur quod propotione dupla ad p-
portionem c. ad b. que est maior sit etiam maior propotione
dupla ad propotionem c. ad h. que est minor ergo
propotione quam habet a. ad f. non est dupla ad propotionem
c. ad b. quod per casum est dupla ad propotiones
c. ad h. ergo a non mouebitur in f. plus $\frac{1}{2}$ duplo: ymo
ne in duplo velocius $\frac{1}{2}$ c. in b. Si dicatur quod a. mo-
uebit tardius $\frac{1}{2}$ c. quando ergo c. erit in b. a. erit
in puncto circa e. sit ergo ini. Tunc sic: Si a sit in e.
mouere a propotione dupla plus $\frac{1}{2}$ c. in b. et in h. ha-
bet maiorem propotionem $\frac{1}{2}$ in e. quia in omni pun-
cto propinquiori extremo remissioni habet maiorem
propotionem $\frac{1}{2}$ in puncto propinquiori extremo inten-
siori: seu magis remoto ab extremo remissioni: ergo
a. in h. habet plus $\frac{1}{2}$ dupla propotionem super c. in b.
ergo mouetur plus $\frac{1}{2}$ in duplo velocius: ergo non tar-
dius $\frac{1}{2}$ in duplo velocitas.

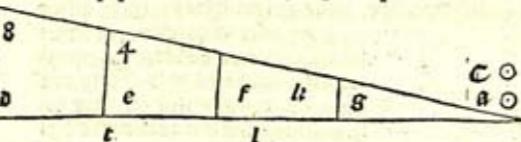
Secunda ppositione Calculatoris.

Si potentia per medium diffinitor vniiformiter te-
mittat motum suum ad non gradum: potentia maior per
continuo remissionem poterit rotum mediu; transe-
undo vniiformiter remittere motum suum: sed hoc non potest
esse nisi remittendo ad non gradum. Tertia regula.
Si potentia per medium diffinitor vniiformiter re-
mittat motum suum: potest minor: et tunc ultra
mediu; remissionem poterit remittere motum suum in
duplo: et hoc remittendo motu ad gradum. Et etiam
ad non gradum sed per remissionem potentie nequaquam
et hec est quarta regula calculatoris.

Contra primam propositionem arguitur: quod Nulla
potentia maior c. potest per continuam intensione
vniiformiter remittere motum suum in d. Et accipio
potentiam a. que in principio sit duplo maior $\frac{1}{2}$ c.
f.;

Primi de celo & mundo

et incipiāt moueri a non gradu resistente. Tūc p̄t q̄ ex quo c. est vt. g. a. erit vt 16. Secundo etiā patet: (admodum etiam concedit suyset) q̄ in duplo citius sive in subdupo tempore pertransibit a. medium d. q̄. potentia c. Sit ergo h. tempus cuius istans

hora h. medium scilicet l. est instans in quo erita. in termino d. L. vero solum erit in ultimo instanti illius horae. Hoc etiam patet: quia per casum: potentia maior: scilicet a. debet semper habere ad punctum i quo erit: proportionem in duplo maiorem: q̄ se habeat ad punctum in quo inuenietur: ergo potentia maior scilicet A. in duplo citius pertransibit medium d. q̄. potentia minor: scilicet c. consequentia patet ex regulis de velocitate motuum positis a philosopho Z. phisi.

Tertio patet q̄ ex quo c. in d. remittit motum suum ad non gradum. in triplo plus pertransibit in prima medietate temporis q̄ in secunda vt probatum est. Divido etiam d. in 4. partes aequales scilicet d. e. f. g. ita q̄ o. sit extrellum intensius q̄ g. remissius e. autem est punctum terminans tertiam quartam in quo est gradus medium totius latitudinis: in q̄ puncto debet esse a. in instanti medio iter h. t. l. quod sit t. Arguo igitur primo: q̄ a. non erit continue in puncto in duplo plus precise distante: ab extremo remissimo partis g. q̄ c. Quia per casum t. est instans medium temporis h. in quo A. debet esse in puncto e. cui correspondet gradus mediostotius latitudinis deperdere: r. est instans in quo debet A. esse i pūcto d. r. c. in puncto e. Sed arguo q̄ hoc non sit possibile. Sit enim a. in puncto e. in t. instanti: tunc quo vel c. est in puncto medio inter extremum g. et e. quod sit t. vel citra vel ultra. Si sit in puncto l. ergo in tempore h. t. pertransiunt solum spaciū g. h. s. t. e. pūctus t. l. est equale tempori h. t. spaciū h. e. equale spacio g. h. ergo cum c. minorem proportionem habeat ad h. e. q̄. quia illa pars est maioris resistētie et intensior: vt liquet. sequitur q̄ non in equali tempore quo pertransiunt g. l. pertransibit l. c. ergo in tempore l. quod est equale tempori h. t. non pertransibit l. c. ergo in instanti l. non erit in e. t. tunc a. erit in d. ergo prius a. erit in gradu intensissimo q̄ in gradu medio ergo plus q̄ in duplo velocius mouebitur A. q̄ c. Si dicas q̄ c. erit citra vel ultra punctum l. sequitur (prout arguit suyset): in probatiōe sue p̄ficiōe p̄tū tunc a. habet proportionem ad c. vel maiorē vel minorē q̄ duplā ergo non continue iōduo velocius mouetur a. q̄ c. Positum est enim ī casu q̄ a. in puncto in quo erit in quo cūq̄ instanti: habeat duplam proportionem ad illud punctum: ad p̄portionem quam habebit c. in puncto in quo erit: Ceterum ipse dicit. Quandoq̄ c. deueniet ad aliquā punctum mediū d. q̄ ad punctum in duplo plus distantem ab extremo remissio habeat a. in duplo maiorem proportionem q̄ b. ad punctum in quo erit. Ex quo sequitur q̄ A. semper habet proportionem duplam super punctum medium inter se et extremum g. ad proportionem c. ad punctum suum: sed punctum e. non est medium inter extremum g. et d. quia non est in magnitudinis medio: ergo quando A. est in puncto d. in l. scilicet instanti: non habet super d. p̄portionem duplam ad proportionem c. super e. ergo c. non est in e. quia est in puncto in quo habet p̄portionem subduplicam ad proportionem a. add. d. et illud est citra e.

Per hoc patet solutio rationis facte pro conclusione.

Questio. ii.

Artici. iii.

XXXII

in quo est a in duplo plus distare ab extremo g. q̄ punctum in quo est b. quod probatum est esse impossibile vniſformiter remittendo motum.

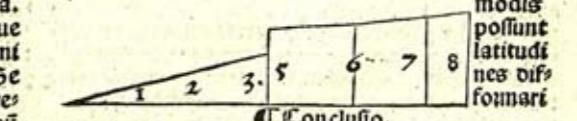
Secundo arguitur. Si a vniſformiter remittitur motum in d. sicut c. sed in subdupo tempore sequitur: q̄ in triplo plus pertransit in prima medietate sui temporis q̄ in secunda: quia medium b. est sic difformatum q̄ spaciū terminans gradum medium latitudinis resistente est triplum ad residuum: vt probatum est per tertiam suppositionem conclusio superioris probata: sed hoc est falsus: igitur. minor patet: quia per tertiam suppositionem. Spaciū pertransit in prima medietate temporis in vniſformi deperditione in medio difformi: se habet ad spaciū pertransitum in secunda parte temporis in eadem proportione in qua se habet gradus medius medietatis intensio illius latitudinis ad gradum medium medietatis remissio: sed non sic est de latitudine a. c. igitur: minor patet: quia ex quo a. in principio est duplum ad c. est vt 16. et cum in instantiē minutissimo temporis scilicet in l. instanti: debeat habere proportionem duplam respectu puncti d. quod est vt. g. ad proportionem c. ad e. punctum in quo tunc ponitur que est g. ad 4. Ergo in instanti l. A. erit vt. 32. Et ergo latitudo a. difformis 16. ad 32. Cuius gradus medius est. 25. Et per consequēs maior medietas illius latitudinis est a. 32. vsq̄ ad 25. Et minor est a. 25. vsq̄ ad 16. Gradus etiam medius prime medietatis est. 29. Gradus autem medius partis remissio est. 21. Sed 29. ad. 21. non est proporcionalis tripla: ergo per suppositionem nego spaciū pertransitum in prima medietate est triplum ad spaciū pertransitum in secunda.

Tertio arguitur Contra probationem illius conclusionis. Quia si. continu habet se in proportionē dupla in puncto suo ad proportionem c. ad pūcto suo: sequitur q̄ in instanti l. c. non erit in puncto e. q̄. quod est falsum: quia in instanti l. c. erit in puncto extremo d. et intensissimo: ergo c. erit in medio ḡdu resistētie d. et ille ī pūcto e. q̄. p̄tūne c. d. esse in gradu subdupo ad gradum in quo est A. Et ultra a. est in d. et c. in e. ergo non est a. in puncto in duplo plus distante a. g. puncto extremo q̄ c. quia d. est extremum et e. non est medium punctum: sed in termino t. non est quartē vt liquet.

Item. Ponitur in ca. u. q̄ A. habeat continue duplam proportionem in puncto suo ad proportionē nem c. super punctum suum alias non semper in duplo velocius moueretur a. q̄ c. Ponitur etiam q̄ quandoq̄ c. deueniet ad aliquod punctum: q̄ ad punctum in duplo plus distantem ab extremo remissio habeat a. in duplo maiorem proportionem q̄ b. ad punctum in quo erit. Ex quo sequitur q̄ A. semper habet proportionem duplam super punctum medium inter se et extremum g. ad proportionem c. ad punctum suum: sed punctum e. non est medium inter extremum g. et d. quia non est in magnitudinis medio: ergo quando A. est in puncto d. in l. scilicet instanti: non habet super d. p̄portionem duplam ad proportionem c. super e. ergo c. non est in e. quia est in puncto in quo habet p̄portionem subduplicam ad proportionem a. add. d. et illud est citra e.

Per hoc patet solutio rationis facte pro conclusione.

non incipiāt a non gradu: sive in nō gradu: vniſformiter difformis sive non: reſcenda ī p̄tū trianguli versus extrellum strictius. Alia autem est latitudo sic difformis q̄ habet aliquam partem vniſformem ex quo ad illam partem fitur quadrangula. Quando q̄ vero componitur ex duabus partibus: quarum quilibet est vniſformiter difformis. Et multis alijs modis possunt latitudines difformari

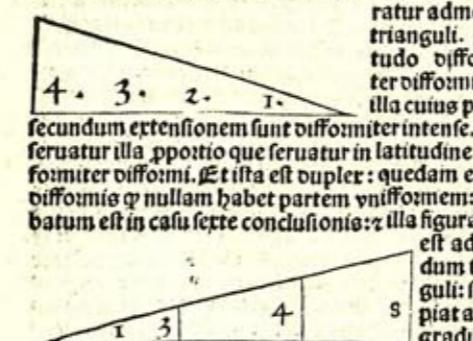

Conclusio.

Si aliqua potentia equalis gradui extremo sive intensissimo mediū vniſformiter difformis: moueat in eo a gradu remissio: inchoando versus extremū itēs: nūq̄ deueniet ad finē sive terī illi⁹ resistētie. Hec sic demonstratur. Sit a potestia vt g. et b. sit medium vniſformiter difforme a nō gradu: vel a gradu vñq̄ ad g. Et diuidatur b. per partes proportionales minorib⁹ terminatis versus extrellum intensissimum: q̄ sit hec diuisio p̄ proportionem duplex. Tunc probatur q̄ infinitum tempus requirit ad hoc q̄ B. diuidat b. sive pertransiat. Quia quacunq̄ parte proportionali b. data: tantum tempus requiritur ad hoc q̄ B. illam pertransiat sicut ad pertransendum pūnam: ymo plus temporis requiritur ad pertransendum cuiuscunq̄ partis post pūnam: q̄ ad pertransendum pūnam: sed ad pertransendum pūnam certum tempus occupabit: ergo cum infinite sint partes proportionales non comunicantes: ad quarum quamlibet tantum requiriūt de tempore vel plus q̄ ad pertransendum pūnam: sequitur q̄ B. potentia infinitum tempus occupabit ad pertransendum totum b. sed infinitum tps. non habet finem: ergo nūq̄ erit in fine b. quia non potest esse nisi in fine temporis infiniti: tota consequentia est nota cum minore.

Sed maior probatur Supponēdo pūmo q̄ velocitas motus sequitur p̄portionem potentie ad resistētiā. vt dicitur. Z. phisi. Secundo Supponit. Q̄ datis duob⁹ spacijs quorum vnum est duplum in quantitate ad reliquias potētias in duplo minore p̄portionem inequalitatēs h̄is ad minus q̄ ad maius: tantū tempus occupabit ad pertransendum subduplicem: q̄tum duplū. vt. a. sit potestia. t. g. et b. pedalis q̄tatis vt. 4. et c. bipedalis q̄tatis vt. 2. t. m. tēp. occupabit a. ad ḡtransendum b. sicut c. q̄ propotione a. ad b. et subduplicem ad

est admodum trianguli: sicut et p̄tū non gradū: sed gradus medius secundum intensiōem non ponitur medius secundum situm in triangulo. Si autem

p̄portionem a. ad. c. quia p̄portionem dupla ī subduplica ad q̄ drupla. Probab sic hec suppositio. Quia si. ha

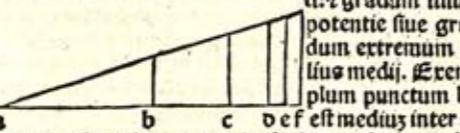
beret tantam p̄portionem ad b. sicut ad c. tūc in

duplo citius transiret b. q̄ c. cum b. sit subdu-

plum ad c. sed nūc in duplo tardius mouetur f. iij.

Príncipe de celo e mundo

Et tunc quia habet nunc in duplo minorem proportionem ad b. Et tunc: ergo nunc in duplo maius tempus occupabit. Et tunc: sed tunc precise occuparet ipsi in duplo minore tempore. Et occupet nunc ad transversum c. quod volum in duplo citius pertransiret b. Et c. ergo nunc tantum tempus occupabit ad transversum b. sicut ab et pertransendum c. Vel aliter probatur suppositio et premiu: Sit d. potentia equalis que mouetur transversum c. Et ponatur q. A. debeat pertransire b. in hora. Ergitur sic d. habet super c. in duplo maiorem proportionem q. a. super b. per casum ergo d. in equali tempore pertransibit duplex spaciū ad spaciū per transitus ab a. sed a. in hora pertransibit b. quod est bipedale: ergo d. in eadem hora pertransibit totum c. quod est bipedale. Prima consequentia patet: quia si aliqua potentia mouet per aliquam resistentiam transversum aliquod spaciū in aliquo tempore. Ea semper vel sibi equalis mouebitur per medietatem resistentie transversum duplex spaciū in equali tempore: vt dicitur γ. phi. L. c. 36. Ex hoc probatur maiorum assumpta scilicet q. quacumque parte proportiona lib. data tantum tempus requiritur ymo plus ad transversum illam q. precedente. Quia quacumque parte data a. ad illam habet in duplo minorem proportionem: ymo plusq; in duplo minore ad illam quā habet ad p. em immediate precedentem: sed hec pars scilicet p. edens est duplia ad partē immediate sequentem: ergo per secundam suppositionem tantus tempus occupabit a pertransendo unam sicut aliam: maior pater: quia quacumque parte data in b. A. habet ad illas quilibet punctum plusq; in duplo minorem proportionem q. ad punctum correspondente in partē immediate precedente: ergo antecedens pater: quia tatis duobus terminis maior et minor: mediū per quam distantiam inter istos: est maius medio proportionali geometrico inter eosdem: sic q. terminus inter eos maior: super terminum medium habet proportionem plusq; in duplo minorem ad illam quam habet super terminum minorem. verbigratia. 5. est medium per equidistantiam inter. g. z. 2. et propotion. g. 5. est plusq; in duplo minor proportion. g. ad. 2. quia secunda est quadruplicata que est plusq; dupla ad proportionem super triparscentem quintas. Quadruplicata enim componitur ex duabus duplis quartis quilibet est maior: q. supertriparscentes quintas. Omnis enim proportio multiplex est maior: superparcere: superparticulari: vt notum est: sed quacumque pars proportionali data in medio uniformiter diffor- matur: quicunque punctus eius est medium inter punctū ibi correspondentem in parte immediate preceden- tit: et gradum illius potentiae sine gradu extremum illius mediū. Eremus plumbum punctum b.

Cut potentia sortis portatiua. **P**otentia actiua immutabilis est que sic se habet & datur aliquod in qd sic potest: qd non potest in maius: circumstantiis positis. vt datur ignis potens in una hora in passum sic dispositum cum tali luamine producere caliditez vt. 4. sic qd non posset intensioem in tanto tempore producere: ceteris paribus. **P**otentia passiva mutabilis est que a quocunq; potest pati: a quokbet maiori pot & ab aliquo minori. **P**otentia passiva immutabilis est potentia sic circumstantionata: qd datur aliud quod a quo potest pati: & non a minori. **U**nde quotienscumq; sit limitatio temporis & aliorum terminorum divisionis: & potentia remanet inuariata tunc vocant eam immutabilem: alias non. **E**t voco potentiam inuariatam quando non debilitatur nec fortificatur in tempore actionis. **S**ecundum hoc dant isti semper respectu potentie mutabilis partem negatiuam: sed respectu potentie immutabilis affirmatiuam. **E**t est redditus in idem cum his que dicta sunt superius.

Contra predicta arguitur Non sequitur Aliqua pars a scuti est alba: & aliqua non: ergo datur maxima quoest alba: vel maxima que non: vel minima qd sic: vt facile est deducere: ergo. verificatio subcontrariarum non sufficit ad inferendum divisionem illam.

CItem arguitur: qd superfluat. Sufficit enim dicere hec potentia est finita: ergo datur maximum vel minimum &c.

Secundo arguitur: qd detur maximum in quod potest potentia actiua. **S**it enim sortes vt. g. & portet lapidem resistente vt. 6. & augeatur continue resistentia vsq; ad. 8. in hora sic qd in instanti terminante horam: si remaneret esset equalis potentie sortis & illud instans sit primum non esse lapidis. **T**unc ille lapis fuit maximus quem sortes potuit portare: ergo intentum: assumptum patet: quia nullum maior rem (loquendo de magnitudine resistente) potuit portare.

CItem philosophus hic Tex. com. II. Si inquit aliquid potest moueri stadia centum aut leuare pondus semper ad plurimum dicimus.

CItem tunc infinitum pondus sortes potest portare: quia dato quocunq; pondere quod potest portare: adhuc maius potest portare: et sic in infinitum.

Certio Sis sortes potentie portatiue vt. 4. & post natura super caput eius lapis resistens vt. 4. tunc sortes illum potest sustinere: & non maiorem: ergo ille est maximus quem sortes potest portare: antecedens patet: quia si non tunc lapis depumeret sortem. ergo a proportione equalitatis fieret actio.

CItem etiam potentia lapidis terminaretur ad maximum: quia nullum maiorem sorte possit depuumere.

CItem elongetur aliquod visibile a sorte: vsq; quod pumo ipsum non videat: hec possit videre propter elongationem: tunc distantia inter oculum sortis ad visibile exclusiu terminata est marima per qua illud visibile potuit agere in visum sortis: ergo datur maximum in potentia actiua.

Confirmatur. **Q**uia non datur minima distantia per quam non potest agere tale visibile in visum: ergo datur maxima. antecedens patet: quia si datur minima per quam non: ergo non per illam: per

Questio.ii,

quamlibet minorem: sed hoc non: quia potest illud visibile tantum appropinquare visui: quod basis trianguli quem constituent species visibiles non terminabitur in extremitatibus visibilis: et sic non secundum se totum videbitur ymo forte non videbitur: quia sensibile positum supra sensum non causat sensatio nem.

Quarto. Datur maxima velocitas qua lapis a potest moueri per medium: agitur antecedens patrum: quia velocitas qua mouetur per medium rarissimum est maxima: quia potest moueri motu naturali: sed datur unum tale medium: quia datur maxima raritas quia potest esse in inferioribus et illa estritas ignis. vt patet 2. dist. 14. ar. 1. ad 4^m. Et de potentia q. 4. ar. 1. ad 5^m. Et. S. T. q. Aquam poterit tantum rarefieri et non manebit aqua: sed aer velignis. **Tertius** sint duo corpora plana immediata secundum superficiem latam et incipiunt sublevari tunc immediate post hoc aliqua pars aeris erit mota usque ad centrum illarum superficierum: ne detur vacuum: ergo aer immediate post hoc mouebitur: et circumferentia ad centrū: ergo infinita velocitate mouebitur: consequentia probatur quia si fuisset motus in hora fuisset motus aliquatenus velociter: et si in medietate hore adhuc velocius et in medietate medietatis hore velocius fuisset motus: ergo ex quo immediate post hoc erit motus mouebitur infinita velocitate et per consequens maxima.

Quinto arguitur: Contra primam regulam. **D**atis ponderibus maioribus et minoribus potestis sortis. Aliquod distans: potest portare: et aliquid non: et tamen non datur minimū quod sortes non potest portare: vt patet ergo. **Item** Aliqua pars quadrati est maior medietate et aliqua non: et tamen non datur minima pars que non est maior medietate. **T**ertius Ab aliqua proportione inegalitatis potest puenire actio: et ab aliqua non: et tamen non datur minima proportio inegalitatis a qua potest puenire.

Contra sit sortes potestis diuisive ut. 4. sit medium ymiformiter difforme a non gradu terminatus ad. 8. cuius gradus medius ut. 4. sit a. Tunc sic Aliqua pars huius modi terminate ad a. sufficit sortes aliquā partē diuidere: puta partē partis incipientis a non gradu ad a. et alicuius partis terminate ad a. nullā partē sufficit sortes diuidere puta partis que est inter gradū ut. 8. et a. et tamen non est dare remissimam partē partis terminate ad a. quia non sufficit sortes diuidere: vt patet calculanti. **Item** Sit B. unum graue quod sortes sufficit portare: et crescat ille quo usque sortes non sufficiet portare: crescat etiam potentia sortis portativa: non tamen ita velociter sic ut a. sit instantis b. in quo primo sortes non sufficit portare et tunc per regulam: A. in illo instanti erit minimum quod sortes non potest portare. Sed contra: in instanti b. sortes erit sortior: et immediate ante: et a. in nulla proportione erit grauior. **E**st immediate ante: sed immediate ante sortes sufficiet portare ergo et in illo instanti.

Confirmatur. Quia in illo instanti sortes erit sortior: et immediate ante: ergo tunc sufficiet plusporta

Articul. iiiit.

XXXIII

d vi
angu
abi
in se
fens
re q̄ immediate ante: sed immediate āte sufficiebat
portare a. ergo nunc sufficit portare aliquid in aue
q̄ erat a immediate ante hoc & non est aliquid in
nus q̄ a. inter ea que sunt maiora q̄ erat a. immedi
ate ante hoc. ergo sufficit nunc sorteas portare a.

Septimo arguitur. Contra eandem regulam propria
mam quis Aliquod est pondus quod quilibet homo im
mediate post hoc sufficiet portare: et aliquid quod
non: et tamen datur maximum pondus quod quili
bet homo immediate post hoc sufficiet portare: er
go non est tenenda pars negativa: maior patet pos
sito quod fortis sit debilissimus hominum: qui sit fortis
vt 4: et incipiat fortificari et lapis grauis ut 4: et inci
piat grauefieri: sed minus proportioniter grauefieri
quod fortis fortificetur: tunc patet quod ille lapis est gra
uissimus quem quilibet homo immediate post hoc po
terit portare: quia illum et nullum maiorem et.

Citem per regulam. Sit a maximum quod per se non potest videri: et sit b. insensibiliter maius a. Tunc sic B. non causat speciem visibilem sensibili- ter maiorem. Quia igitur qua ratione a non videsbitur ita nec b. est maius a. ergo a non est maxi- mum quod non potest videri a soito.

Confirmatur intendatur a insensibili non tam ad gradum b. tunc a. et b. apparebunt eque visibilia: igitur. sub eodem gradu apparebunt: igitur per tantam latitudinem potest a. remitti manens continue visibile sicut b. sed si b. remittatur ad gradum in quo est a videbitur: igitur si a remittatur ad gradum plusnum: videbis. ergo non erit maximum non per se visibile.

Octavo arguitur contra secundam conclusio-
nem. *Quia positis infinitis hominibus quorum de-
bilissimus sit fortis: tunc pondus equale sorti est mi-
nimum quod non quilibet homo potest portare: ers-
go non est danda pars affirmativa.*

Confirmatur quia si fortes potentie vt 6. et plato potentie vt. 8. et sint infiniti homines qui sint fortiores forter: et platon est tunc non dabitur maximum quod quolibet fortius forte sufficit portare quia minimum pondus quod plato non sufficit portare : est minimum quod non quilibet homo fortior: forte sufficit portare.

Etiam Aliquod pondus quodlibet equalcvel fortius forte sufficit portare: et aliquod non: et tamen non patur maximum sed minimum quod non: pondus scilicet equalc potentie fortis.

Mono Aliquod pondus aliquod debilius forte;

Eccl. 12. Quicquid pondus inquit potest portare? et
z quodlibet fortius sorte sufficit portare: et aliquod
non: et tamen non datur maximum pondus qd; alio
quod debilis forte: et quodlibet fortius sorte potest
portare: ergo diuisione facta maximi et minimi mes-
diante termino distributo pro infinitis suppositis
subcontrarijs etiam verificata: non est eligenda
pars affirmativa: ymo nec negativa. Pono enim
qd sortes sit fortis ut quattuo: et sint infiniti homines:
quorum quilibet sit fortior forte: et sint multi ali eode
biliores: Quid enim in isto casu non detur maximum
pondus quod aliquod debilis forte: et quodlibet for-
tius forte potest portare: probatur: quia non pndus
ut quattuo: cum nullus debilior sorte possit illud por-
tare: nec etiam potest assignari aliquod pondus mi-
nus qd. vt. 4. qd sit maximu qd aliquod debilis for-
te et qd: qui quoctuqz minori dato: dabif mai: qd aliquod
debili sorte et qdlibet fortis sorte sufficit portare.
f. iii.

Primi de celo & mundo

CItem Aliqua est pars calidat^{is} vniuersitatis difformis/a non gradu ad. S. cuius quilibet pars est intensior: a. gradu: quicquid medium totius latitudinis/r aliquia cuius non quilibet pars est intensior a gradu: r in non est dare intensissimam partem latitudinis/cum nō quilibet pars est intensior a gradu:nec remississimam cu*is* quilibet pars est intensior a gradu:igitur. Si ei*n*detur remississima que sic:puta. ad. g. ad. 4. falsus est: quia pars que est a 6. ad. 4. est remississima: et tamē illius quilibet pars est intensior a gradu.

CDecimo in aliquo instanti quilibet pars huius alterabitur: r in aliquo non: r tamen non datur p*ri*imum instantis in quo quilibet pars huius passi alterabitur. Nonatur enim q*uod* sit alteratur per horam pietritam: s*icut* per totum/nunc primo fuerit i*ducta* latitudo vniuersitatis difformis: a non gradu ad. 4. r continet agens actiones suam: s*icut* i*m*ediate hore future inducit in passum latitudinem vniuersitatis difformem a 4. ad. 8. Et in secula medietate faciet totū sumnum. **C**Foris dicitur sicut dicendum est: q*uod* sit diuisio respectu potentie actiue: i*o* aut datus primū instans futurū in quo non q*uod* libet pars alterabitur: aut ultimus in quo quilibet alterabitur: r tenet.

da est pars affirmativa: q*uod* medium instans hore future in quo primo erit inducta p*er* totū passum latitudine vniuersitatis difformis a 4. ad. 8. erit ultimus instans futurū in quo quilibet pars istius alterabitur.

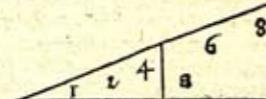
CSed contra Nulla pars a*in* illo instanti erit summa: r quilibet pars summa per alterationem cōtinua: ergo quilibet pars post illud instanti alterabitur: r p*er* consequē*s* instanti mediū non erit ultimus in quo quilibet pars alterabitur.

CUnde decimo. Sit vnu spaciū cuius nullus punctus sit pertransitus. Tunc in aliquo instanti quis p*er* huius spaciū poterit esse pertransitus r in aliquo nō: tamen nō est danda pars affirmativa: sed negativa: scilicet instans quod est ultimus in quo nō poterit esse pertransitus quilibet punctus. **C**Confirmatur. In aliquo instanti futuro quilibet punctus inter A. r b. posse pertransitus est.

Btertius est se pertransitus ab a. r in aliquo nō: et tamen datur ultimus in quo nō: casu quo a poterit moueri versus b. punctū/omni velocitate circa d. r non d. velocitate quia illud quod erit ultimus instans in quo a non poterit tangere b. erit ultimus in quo nō quilibet punctus inter a. r b. potest esse transitus ab a.

CDuodecimo arguitur. Contra tertiam conclusio-

nem: quia data parte affirmativa respectu potentie indeabilitatis: sequitur q*uod* a proportione equalitatē fieri: igitur. antecedens patet: quia detur maximum medium vniuersitatis: quod potentia B. vt 4. sufficit in hora pertransire tunc vel illud medium resulit vt 4. vel minus. Si primum habetur intentum. Si

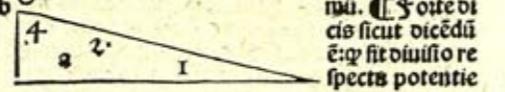

secundum ergo poterit a potentia indeabilitatis medium maioris resistente pertransire. **C**Foris dicitur q*uod* verum est: sed non in eodem tempore: sed in maiore. **C**ontra. Vel omnibus illis circumstantiis possit B. excedit resistentiam: vel non. Si sic: cum per vniuersitatem excedat si addatur medietas adhuc poterit mouere: si non: ergo agit a proportione equalitatē.

CTertiodecimo arguitur. contra tertiam conclusio-

nem: q*uod* medium non possit esse sic difformatum: q*uod* in eo potentia indeabilitatis possit vniuersitatem remittere motum suum ad non gradum quia supponit q*uod*

Si resistentia vniuersitatis proportionaliter crescat respectu potentie non variante: potentia illa vniuersitatis remittet motum suum: sed hoc est falluum igit: minor patet: Quia ex illa primo sequitur q*uod* a. r b. ab eodem gradu motus incipiunt remitti: r vniuersitatem remittentur ad non gradum eodem i*tempore*: r tamen non continue eidem gradui correspondebut motus eorum: quod patet manifeste eē falso. Probatum tamen sequela. Sit c. medium vniuersitatis proportionaliter ita q*uod* a. in illo remittat motum suum vniuersitatis ad non gradum totū c. in hora transverso: r maneat c. vniuersitatis: et

similiter dispositum sicut c. in quo b. etiam remittet motum suum: sit tamen b. subdivisus q*uod* titatis ad c. et inveniatur d. consimiliter sicut c. r maiorem in quantitate ad equalitatem c. vniuersitatis acquirendo q*uod* titatem per rarefactionem/ solum in parte non pertransita/ aliter enim ante finem hore esset d. per transiitum: sicut satis patet: quia citius q*uod* c. eo q*uod* pars pertransita rareficeret/ maneat continuus c. eiusdem q*uod* titatis sicut nunc est. Quo posito: probatur consequens illatum: scilicet q*uod* non eidem gradui correspondunt motus a. r b. quia mediante motu a. pertransibit c. r mediatē motu b. nō grāssib^{is} d. nec aliquid equale c. ergo. minor pro secunda parte probatur: q*uod* ex quo b. vniuersitatis remittet motum suum ad non gradum: aliquando mouebitur eque velociter sicut punctum-extremum d. (quod sit e) quod ex casu per rarefactionem acquirit q*uod* titatem equalē ipsi c. Cum ergo in illo instanti in quo b. mouebitur eque velociter cum e. distabit ab ipso e. alias d. esset totus pertransitus ante finem hore: r post illud instanti continuo tardius mouebitur q*uod* e. sequitur manifeste q*uod* in fine hore non erit in puncto e. ergo non pertransibit in hora spaciū equale spacio e. r per consequē*s* nō continue corresponebunt motus a. r b. sed erit motus b. remissor.

CQuartodecimo arguitur contra septimam conclusio-

nem: quia data parte affirmativa respectu potentie indeabilitatis: sequitur q*uod* a proportione equalitatē fieri: igitur. antecedens patet: quia detur maximum medium vniuersitatis: quod potentia B. vt 4. sufficit in hora pertransire tunc vel illud medium resulit vt 4. vel minus. Si primum habetur intentum. Si

no varia tur pos tenu. Et sit d. me dium co

nter c. d. e. f.

Que. ii.

Arti. iii.

XXXIII

CQuintodecimo arguitur contra octauam conclusionem: q*uod* in casu illo. d. non sit minima pars quam non sufficit. b. potentia debilitabilis pertransire in ho-

ra: p*ot*atur enim q*uod* a. il b. o. 8. iam p*ot*ez a. o. 8. transver-

deremittat motum suum ad non gradum: tunc aliquam partes minores. d. non potest. b. pertransire: igitur: antecedens patet: de parte. d. e. que est pars ipsius totius. d. r est minor toto. d. istud argumentum est etiam cōtra tertiam conclusionem.

CAd primū dicendum q*uod* in verificatione subcontrariarum oportet vna p*ro* maiori verificet q*uod* alia: ad hoc q*uod* diuisio valeat: r non p*ro* equali modo qua*c* parte alba data in scuto: datur equalis que nō est alba. Ideo etiam hec diuisio non valet.

Aliqua pars istius magnitudinis terminatur ad a. extremum punctum: r aliqua non: ergo datur maxima que sic vel que non rē.

CUnde si affirmativa verificatur p*ro* maiori q*uod* negotiata: tunc est diuisio respectu potentie passiva et dandum est per maximum quod non vel minimum quod sic. Si vero sit econverso: erit diuisio respectu potentie actiue et respondendum est per maximum quod sic. vel minimum quod non. Sivero indifferenter utr*iq* subcontrariarum verificatur p*ro* maiori r minor: tunc danda sunt quatuor membris diuisiōis: r non solum duo. vt per aliquam distantiam tu potes videre. a. r per aliquam nō: nec tantam: ergo datur maxima per quam potes videre: vel minima p*ro* qua*c* nō potes: vel maria p*ro* qua*c* nō potes: vel minima p*ro* qua*c* potes videre. a. Sed nō ē assignandum aliq*uod* mēdium sine limitatione p*ro* maiori vel minor: quia neferet rīndes intelligere an de termino parvitas vel magnitudo inquiratur. unde q*uod* quis absolutum non sit necessarium tamen est magis congruum: quia secundum aliam determinationem respondendum est per terminos correspondentes potentie actiue: r secundus aliam limitationem per terminos correspondentes potentie passiva vt si per distantiam pedalem potes a videre: r per nullam minorē: vel si nō per illam: tamen per qualibet maiorem inter pedalem r bipedalem. Si etiam per distantiam decem pedum potes a. videre: sed non per maiorem: aut si non per illam: sed per quamlibet minorē inter decem pedes r nō uenit. Tunc si fiat hoc modo diuisio. Per aliquas distantias supra pedalem potes a videre: r per aliquas nō: quia negativa verificatur p*ro* maiori q*uod* affirmativa (nam verificatur p*ro* distantia cētum pedum) est diuisio respectu potentie actiue: r danda est maxima: per quam potes a videre: vel minima per quam non potes: r illa est q*uod* distans decem pedalibus. Si vero sic sit at diuisio. Per aliquam distantiam sub distantia decem pedum tu potes a videre: r per aliquam nō: affirmativa verificatur p*ro* maiori q*uod* negativa. Ideo danda est vel maxima per quam nō potes: vel minima per quam potes a videre: secundum regulam datum. **C**Ad aliud negatur antecedens: quia licet sub contrarie verificetur solum p*ro* potentia finita: q*uod* illa sola est que in aliquam resistentiam potest: r aliquam nō: nō tamen omnis veritas subcontrariarum sufficit ad inferendum diuisiōem: vt dictum est vnde nō sequitur pars huius scutis alba est finita: ergo da-

tur marina vel minima rē.

CSed contra hoc arguitur q*uod* diuisio valeat et respectu potentie infinite: quia corpus infinitum est minimum quod deus nō potest facere. Dicendum est p*ot* mo negando assumptum quia corpus infinitum non est corpus: nec potest esse corpus. Secundo dicitur secundum eos qui admittunt infinitum: tenēdo vnu infinitum esse maius alio q*uod* corpus infinitum non est minimum quod non potest a deo fieri: sed si teneatur vnu infinitum nō esse maius alio: tunc dicendum est corpus infinitū ē maximum quod deus p*ot* facere. Ad secundum dicunt aliqui q*uod* bene datur maximum pondus quod fortes immediate ante hoc poterit portare: vel quod immediate post hoc poterit portare: vt si fortes sit nunc potentie vt situor: incipiat augeri eius potentia: tunc lapis vt. 4. est maximum pondus quod immediate post hoc fortes poterit portare: sed non datur maximum pondus quod p*ot* portare. Secundo dicitur q*uod* dare pondus maximus q*uod* fortes potest portare: est assignare aliquam resistentiam in quam fortes potest: r non in maiore modo nulla talis est nec fuit nec illa lapis vnu fuit sub qualitate terminata exclusa ad gradum vt. 8. quia quandoque instanti ante ultimum dato: in illo non fuit exclusa ad. 8. quia inter illud istud median tempus. Impossibile est etiam aliquam qualitatem terminari exclusa ad gradum.

CAd aliud dicunt aliqui q*uod* philosophus loquitur de potentia limitata simpliciter. Alii dicunt q*uod* potentia actiua terminatur ad maximum infra quod potest. Alii dicunt q*uod* potentia actiua terminatur ad maximum. i. habet terminum versus extremum maius: et versus minus extremum: ideo infert philosophus q*uod* quicquid potest in maius potest in minus. Alii dicunt q*uod* potentia actiua terminatur maximo numero sine fractione: r sic centum dicitur maximus numerus rīndus. vel numeri quas fortes potest portare: quia licet plus possit: non tamen plus in una libra. Ideo San. T. hic dicit q*uod* si maximum in quod potest aliquis est triginta milia: r sic etiam in quod non potest. Alii dicunt q*uod* philosophus loquitur secundum communem modū loquendi vulgarium.

CAd aliud negatur consequē*s*: vt patet per expōnentes que sunt qualitatē priōdūs fortes potest portare: r nō tantum est pondus quin maius possit portare.

CAd tertium dicitur a quibusdam q*uod* si fortes confunduntur in his potentia tunc fortes sustinere poterit la*p*idez: sed nō propter hoc sequitur actio: a proportione equalitatē quia non ageret in lapide sed fortes resisteret ne lapis descendere: r lapis resisteret ne fortes moueretur sursum. sicut si graue vt quatuor descendenti sursum: tunc utr*iq* impediret aliud. Sed supposito q*uod* fortes debilitabili: r nichil minus lapidem sustentabit per tempus: puta per horam: absq*ue* hoc q*uod* depatatur aut succumbat: probatur q*uod* nō sit maximum pondus quod fortes potest sustinere p*er* tempus: quia malus illo poterit sustinere per minus temp*o*. Dicendum est q*uod* pondus sustentari a forte inteligitur q*uod* nec nimis nec parum fortes depatatur et tunc negatur q*uod* illud non sit minimum quod fortes non potest sustinere: quia immediate post hoc fortes erit debilitatus: r per consequē*s* lapis ager a pro-

f. illi.

Primi de celo & mundo

portione maioriis inequalitatibus. Sed contra non quodlibet minus illo sortes potest per tempus sufficere: sicutur non est minimum quod non: antecedens patet quia ab uno minor sortes debilitabitur. Dicendum quod a nullo minori potest sortes sic debilitari et immediate post hoc habeat ille lapis proportionem maiori in equalitate et non sufficit sortes dividere: sed cum determinatione potest variare minimis et choans ab extremo remissione.

Ad aliud negatur eynulum maiorem sorte possit depunere: quia per tempus potest debilitare sic maiorem sorte et non sufficit sortes: sed non immediate post hoc. Ad aliud dicitur quod illa distantia est maxima per quam non potest illud visibile videri.

Ad confirmationem dicitur primo secundum quod dicuntur clavis solutione ad primum et ad secundum disjunctum in istis opere limitare. Secundo datur minima supratalem distantiam vel marima que non est.

Secundo negatur antecedens. Ad probationem negat consequentia: quia minimum quod non: non sic debet exponi sed per dictum est.

Ad quartum dicitur quod si consideretur raritas in se non datur marima et sic non datur marima velocitas si consideret se: sicut velocitas pani motus sit marima: que potest naturaliter esse.

Ad aliud potest negari casus: sicut philosophus negat. de aia. T. c. m. Secundo dicitur a quibusdam quod motus erit infinite velocitatis.

Sed contra tunc per talen motum pertransibit infinitum spaciun. Negant consequentiam: quia per nullum tempus adequatum durabit: sed per infinite modicum tempus.

Sed contra sic aer circumstantia et punctum extreum eius quod erit in d. centro corporis plani. b. tunc inter. b. et d. est spaciun pertransendum. a. b. ante quod perueniat ad. d. sit ergo punctum medius. c. arguitur sic. b. prius erit in. c. et in. d. (alioquin non in omnem motu locali esset prius et posterius) ergo non immediate post hoc. b. erit in. d.

Item dabitur primus instantia in quo. b. erit in. d. et datur instantia inceptionis motus ergo dabitur tempus adequatum illi motui: antecedens propter: quia secundum philosophum. g. phys. in omni motu datur ultimum motum esse completum.

Ad quantum dicitur quod illa divisione non valet: quia fit exclusio illius quod deberet variare termino illius potest. Secundo dicitur et melius: quod datur minimus motus per divisionem illius sortes: non datur debilius minus. Sed quod tota latitudo illius terminetur exclusio. Ad confirmationem similiter dicitur quod tota latitudo forciorum sortes non terminetur exclusio: sed inclusio ad gradus gradibus apparent licet non percipiatur diversitas graduum.

Ad octavum dicitur Gaetanus quod regula intelligitur respectu mutitudinis infinite non datur debilius minus. Sed quod tota latitudo illius terminetur exclusio.

Ad confirmationem similiter dicitur quod tota latitudo forciorum sortes non terminetur exclusio: sed inclusio ad gradus gradibus apparent licet non percipiatur diversitas graduum.

Ad aliud dicitur quod ibi non debet fieri divisione respectu potentie actus: sed passus. Ideo datur marima per quae non est maior: medietate: et illa est medietas.

Ad aliud negatur scilicet pars disjunctive: immo a qualibet proportione inequalitatibus agentis supra partem non potest provenire actio.

Ad aliud dicitur quod non valet illa divisione quia per ea tollitur mediu[m] quod est assignandum.

Ad sextum dicitur semper opere illius respectu cuius fit divisione est terminum discretus: aut capi pro uno et eodem determinato supposito: in utraque subcontrariarum: unde quod aliquam item partem est terminata ad. a. sufficit sortes dividere ibi pars utraque probatur que est a non gradu ad. a. et quod in negotiis dicitur aliquam partem terminata ad. a. non potest sortes dividere: ibi pars supponit pro parte que est ab. a. ad. g.

Quæ. ii.

tinum instantia in quo quelibet pars a. aliquid.

Ad undecimum dicitur quod divisione non valet: quia negativa est falsa: scilicet in aliquo instanti non quodlibet punctum potest esse præstatum: quia id instantia solum debet verificari. p. instanti quod poterit esse: modo in quodlibet ratione quodlibet punctum huius spaciū poterit esse præstatum. Ad confirmationem dicunt quidam regulam intelligit: ubi illa respectu quorum immediate sit divisione distributur vel saltem alterum ipsorum quod non sit hic: quia sit divisione respectu instanti et mobilis. Secundo dicitur quod non datur ultimum instantia futurum i. quo non poterit tangere.

Ad duodecimum teneamus solutio ibidez posita. Et ad replicam dicitur quod illis circustantiis sic positum est quod adequatio agitatis ad paciens respectu temporis: h. secluso tempore simpliciter erupit paucus et hoc sufficit. Ad tertium dicimus negat casu quo quibusdam quia eo posito sequitur quod ante finem hore. b. transibit. d. quia ex quo. b. remittit uniformaliter ad non gradum motuum in. d. sequitur quod in triplo plus transibit in prima medietate hore quod in secunda et prius probatum est ponatur quod. d. sit in principio pedale et rarefactionem debet fieri bipedale: ex quo sequitur quod in medio hore si uniformaliter rarefiet erit pedale et semipedale: tamen transibit. ergo in fine prime medietatis hore erit in extremo. d. ergo erit totus transitus: non ergo est possibile quod. d. uniformaliter rarefiet solum ad duplum cum hoc. b. non pertingat ad punctum extremum ante finem hore.

Secundo si uniformaliter rarefaction ad duplum causa est possibilis: sequeretur quod potentia remittens uniformaliter motum ad non gradum: non in triplo plus per transibit in prima medietate tempore quod in secunda: quod vel. b. erit in termino. d. in medio hore vel circa si prius hoc est contra casum: quia ponitur quod. b. non sit in fine. d. ante terminum hore. Si secundum primum quacumque parte. d. data ante punctum extremum in medio hore cum sit minor quod pedale et semipedalis: non est tripla ad residuum partem. Possibile tamen est quod. d. uniformaliter rarefiet plus quam in duplo: t. b. in. d. uniformaliter remitteret motum. Secundo dicitur quod possibile est quod. d. solitare rarefiet in parte non transibit cum hoc quod tardior et tardior sit acquisitionis instantia: et tunc motus. b. et rarefactionem. d. remittent ad non gradum alterum nunquam efficiunt. b. transitus et argumentum est.

Sed contra responsione arguit. Ponat quod. d. uniformaliter rarefiet per totum: et in hora rarefiet ultra duplex ita quod ante finem hore non erit. per transibit tamen a. b. et sit rarefactionem uniformaliter secundum tempus et subiectum. Quo casu positio sequitur quod. b. uniformaliter remittet motum in. d. et ad nullum punctum. d. deuenient sic remittendo motum suum ad non gradum: quod est impossibile ergo prima responsio nulla est. Probabat tamen quod. b. latum. Quia si. b. ad aliquem punctum. d. deuenient sit g. Latio instantia in quo. b. mouebitur equeuelociter cum. g. et continet post illud instantia. b. remittet motum suum: et quod tardior mouebitur quod. g. et difficit. a. g. ergo non ponunt ad. g. ex quo post hoc instantia tardius se per mouebitur quod. g. Forte dicitur quod. b. equeuelociter ante finem hore mouebitur usque. g. et etiam tardius: tunc erit ultra punctum. g. et non citra.

Contra instantia in quo. b. equeuelociter mouebitur cum. g. erit. b. cum aliquo puncto. d. vel non. Si secundum habet intentum. Si prius sit illud punctum. d. quo posito arguitur eodem modo sicut argumentum

Arti. iii.

XXXV

d. o. b. s. l.
est de. g. Item si. b. aliquando precedet. g. punctum cum quilibet punctum ultra. g. continue equa velociter movebitur acquirendo de spacio fixo sicut. g. r. b. vel locutus acquires spaciū fixū quicunque punctum sibi mediatus: quia per motum laciōis tantum acquires si cur punctus sibi immediatus: et cum hoc immobile a motu proprio: ergo velocitas acquires de spacio fixo per utrumque motū quicunque punctus solum per rarefactionem: g. si est ultra. g. nunquam. g. attinget ipsum. b. et eodem modo arguit de quod alio puncto.

Ideo admisso casu respondet alius quod. b. remittet motum suum proprium ad non gradum: et non totū motus compositū ex motu proprio et motu laciōis. Et quando ponis quod sit illud punctum. g. admittit dicimus quod nunquam est ultra. g. et pergit ad. g. Et quod obicitur quod. b. aliquod mouebitur tardius quod. g. verum est modum tamen totus motus cōpositus ex motu proprio. b. et motu latioris erit semper velocior quod. g. motus donec. b. queat ad. g. et tunc mouebitur solum motu latioris et non motus proprius remissus ad non gradum. Ad quartudicimum dicitur quod si poneretur tempus infinitum futurum cathegoreticamente tunc a posset pertransire. c. sed quod impossibile est tempus futurum esse infinitum: quia quocumque tempore futuro dato habet duo instantia extrema ideo impossibile est a pertransire.

Ad aliud dicitur similiter quod a non potest pertransire. c. ratione tempore infiniti requiri ad hunc pertransitum. Sed contra. Ad minus a quod tunc est de se posse per transibit. c. Negat consequentia: quia ad hoc quod a posse per transibit. c. capiendo posse in proposito non sufficit quod. a. excedat. c. sed requiritur quod nulla conditio non possibilis requiri ad hunc modum pertransitum infinitum: quod est fallum: quia requiritur tempus infinitum futurum cathegoreticamente quod nunquam poterit esse. Sed contra ponatur mundus ab eterno et a super extremum intensum. c. tunc a pertransit totus. c. aut semper ibi quiescit nec valit dicere quod in extremo intensior. c. est resistentia equalis potentie a. quod a neque in aliqua parte c. neque in aliquo puncto. c. est hunc resistentiam imaginatur enim illam resistentiam extrinsecam terminari ad. s. vel si in puncto extremo poterit gradus ut. s. ponamus quod positum sit a versus extremum remissus nunc enim ponendum est in extremo intensior. Ideo admittat quod. c. in casu est per transibit non est simile de tempore pterito et futuro quia in casu terpus pteritus infinitum fuit: et tempus futurum infinitum nunquam erit incipiendo ad hoc instantia quia nunquam erit verum quod in hoc instantia et quodcumque futurum fuerit tempus infinitum.

Si dicatur a pertransit totus. c. ergo a. proportione equalitatis facta est actio. ppter resistentiam puncti et extremi intensioris. Dicendum quod ad hoc quod. a. dicatur posse dividere aut diuississe totum. c. non oportet quod dividat punctum extreum sed sufficit quod pertransit quodlibet punctum intrinsecum.

Ad quintudicimum dicitur quod non datur minima per divisionem discretus: aut capi pro uno et eodem determinato supposito: in utraque subcontrariarum: unde quod aliquam partem est terminata ad. a. sufficit sortes dividere ibi utraque probatur que est a non gradu ad. a. et quod in negotiis dicitur aliquam partem terminata ad. a. non potest sortes dividere: ibi pars supponit pro parte que est ab. a. ad. g.

Primi de celo & mundo

non remittit motum ad nō gradum: tunc simpliciter illud quod est maximum respectu potentie indebili-
tabilis est minimum quod nō respectu debilitatis.

Contra argumentum capitale solutum est.
Et dicubatur an sit vabile maximum in quod p̄t
agens liberum: p̄ta angelus. Et loquor de operatio-
ne exteriori que est mouere corpora.

Dicendum secundum Sanctum Thomam de ma-
lo. q. 16. ar. 10. t. 1. q. 117. r. 4. p̄mum q̄ substat̄e spi-
rituales q̄dam sunt quarum virtutes nō determinantur
ad aliquid co:pus: sicut angelii qui sunt naturaliter
q̄b eis absoluti: sed tamē possunt determinari ad ali-
quod corpus mouendū vt motori orbis: et tales
maius corporis mouere nō possunt p̄pter huiusmo-
di determinationes. Et ideo si stella vna addetur
orbis saturni motor eius nō possit mouere: vt dicit. 2.
celi siue nō possit celum stellatum mouere. Et quo vi-
detur secundum Sanctum Thomam q̄ orbis satur-
ni sit maximus quem p̄t motor eius mouere.

Sed dicendum q̄ duplicita sunt corpora. Quedā
sunt q̄ resistunt motori sui si terra mouetur sur̄us.
Et de talibus dico q̄ datur minimum quod nō p̄t
mouere angelus (puta raphael) nō autem maximus
quod potest neḡ minimum. Et quo enim mouet cū
resistenti necesse est virtutem impessimā a motore
esse maiorem resistentialapidis vel globi terre et nō
indivisibiliter: ergo diuisibiliter. Alias sunt q̄licet non
resistant motori: tamen requirunt certam virtutem si
bi impinguū ad hoc p̄t moueat ynde dicit Sanctus
Thomus. 2. d. 15. q. 1. ar. 2. t. de potentia. q. 3. ar. 11. t.
q̄ in celo relinquit virtus impessa a motore: eo mo-
do q̄ relinquit in instrumento.

Et de talibus. Dico p̄mo q̄ non datur maximū
mobile quod p̄t mouere motori saturni. Probabat sic
quia illud celū p̄t moueri a minori: sicut ipse potest
mouere maius cum sit fortior: quocūq; minor se: an
cedens p̄ q̄a Celum saturni p̄t tardius moueri
q̄ moueat ergo et a minori angelo p̄ consequentia
q̄a bene sequit tardius mouet q̄ prius: ergo nō tan-
tam recipit virtutem a motore vt moueat sicut prius:
ergo cum ab alio minor possit p̄cipere celum saturni
nō omnem virtutem que est infra virtutem sui moto-
ris poterit ab alio saltē tardius moueri.

Secundo dico q̄ celum saturni est maximum mo-
bile quod potest suus motor mouere tanta velocitate,
teq̄ mouet q̄ omnis motor: maior: maiori virtute
posset in fluere: et q̄ consequens aliud maius corpus
eque velociter mouere: nullus autem minor p̄t tan-
ta velocitate mouere. Et temp̄ suppono q̄ motor: se
cundum extremit̄ suę potētē moueat.

Et ideo dico ad sanctum thomā et philosophum
q̄ angelus mouens vnum celū nō p̄t mouere aliud
maius siue idem: si stella addatur tanta velocitate si-
cuit prius. Et quo p̄ q̄ si hat diuisio sine limitatione
velocitatis respectu corporum non resistunt: dā-
da est pars negativa sed si velocitas limite affina-
da erit pars affirmativa.

Andquit sic proceditur. videtur q̄
aliquid genitum et corruptibile pos-
sit semper esse quia potest alijs ignis
generari in concauō orbis lune cui
nunq̄ applicabitur agens contrari-
us ergo potest perpetuari. **S**ed
contra est philosophus hic Ter. com. 133.
Respondeo dicendum secundū philosophus. **T**

Primi de celo & mundo

Certio si omne corruptibile corrupetur: ergo oē generabile generabitur: cōsequens est falsum apud arist. dicentes. 2. perher. q futurus quis icederet nō incedet: 2. de somno & vigilia. Et hic. Tex. cō. 19. dicit q citparizantem licet sit falsum ipsum ad citari sare: nō tamen est impossible.

CItem si omne generabile de necessitate generabitur: ergo omne futurum necessario euent: ergo nō op̄ cōsiliari ut inferat philosophus. 2. perher.

CItem sicut se habet generabile ad genitum: ita corruptibile ad corruptum: ergo permutatis: sicut se habet generabile ad corruptibile: ita genitum ad corruptum: sed nō omne genitum est corruptum: ergo neq; omne generabile est corruptibile.

Cuarto lumen lune ad qd nō attingit umbra terra est corruptibile: tamen nūc corruptetur: igit̄ maior: p̄ quia est eiusdem speciei cum alio: ergo est corruptibile.

CItem aurum est corruptibile: quia est mixtum: et tamen nūc corruptetur: vt dicunt alii: nō est ex prop̄: qui habent artem corumpendi omnia alia metalla: tñ habent artem corumpendi aurum.

Cquinto si omne genitum corruptetur hoc esset quia omne tale requirit certam proportionem qualitatum: sed hoc est falsum: igit̄ minor: p̄ tñ: de fonte iouis in dodone: qui facies accessas erigitur: t̄ extincas accedit: quod nō est nisi in eo est simul et caeditas summa: et frigiditas fōs etiam hammonis die frigidissimus est: vt ex eo potare nullus possit: nō ceteruerit ut rāḡ nō possit.

CItem arguitur de mōte aethna in sicilia: i cuius vertice (vt refert solinus) hiatus duos sunt: traheres nominati: per quos eructatus erumpit vapor: p̄ misso prius fremitu: per effūtātēs caerulearum latebras: longo mugitu ita terre viscera diu volvuntur nec ante se flammari globi attollunt: qd interim strep̄t̄ antecedant. At hūrum est hoc nec illud minus quod in illa feruentis nature peruvicata: mixta ignibus niues profert: t̄ licet vastis exundet incendio: apicis canicie perpetua bimaculat detinet faciem: ita iniuncta in vitroq; violencia: nec calor frigore mitigatur: nec frigus calore dissoluitur: vnde si ille niues essent corruptibles: maxime ab igne corumperentur. Si etiam ille ignis deberet corrupti maxime esset a niue: t̄ cum sit extra locum naturalem non per tot annos curricula iam burasset.

Csexto salamandra non pōt̄ igne exuri: ergo eius complexio non pōt̄ immutari.

CItem dicitur in libro de virtutib; herbarum et lapidum: quod alberto attribuitur: q; si Alceston lapis qui est coloris ferri & in arabia inuenitur & secundus folium in arcadia) igne accendatur: nūc poterit extinguiri: sed perpetuo ardebit: eo q; lapis ille habet naturam lanuginis que pluma salamandre dicitur: cuz modico humido inctuoso & pingui: iſ separabilis ipsa & illud fuerit ignem in eo. vnde p̄ fidous refert lib. 16. ethi. in templo quodam fusile veneris phanū ibis & candelabrum: t̄ in eo lucernam sub diuino sic ardenter: vt ea nulla tēpestas nullus hymber extinguere.

CSimiliter eccl̄os est lapis secundum ysidorū ch. lib. 16. similis croco: & in partibus hispanie inuenitur iuxta gades herculis & hic lapis filabilis est propter ventositatem in ipso rarefactaz: t̄ si ex eo fiat vestis: nullo modo pōt̄ exuri: sed magis exigere nitib;.

CItem plumbus lib. 37. 48. 22. dicit. q; in stacionensi

agro sūt silices quibus ne ignis quidem uocet. Vide & in monumenta sculpta: contra vetustatem quoq; iſ corrupti permanet: est & viridis lapis uhemēter igni resistens: sed nūc copiosus.

CSeptimo sit fortes p̄destatus & in p̄tō mortali: tunc in libertate sua est semper p̄manere in peccato illo: t̄ nunq; morietur in peccato: ergo potest se p̄petuare in vita.

CItem vita hominis est p̄ calidum & humidum naturalē: sed in potestate nostra est impedire actionem calidi in humidū: ergo. minor p̄. Quia quidam medici iactant se posse dare medicinam: quia quis semel vius p̄ viginti & amplius annos manere poterit si ne cibo: quod nō est nisi impeditur actio calidi in humidum radicale: ergo pōt̄ impediti corruptio hominis: si post viginti annos iterum eandem sumat medicinam.

COctavo arguitur q; secundum philosophum animaliationalis sit mortalē: quia secundum eum hic omne genitum est corruptibile & corruptetur.

CItem secundum philosophum. 1. de anima Tex. com. 12. Si intelligere est fantasia aut non sine fantasias non erit hoc sine corpore: sed anima rationalis secundum eundem. 3. de anima Tex. com. 30. 1. 39. nō pōt̄ intelligere sine fantasias: ergo nec sine corpore.

CItem. 1. de anima Tex. com. 65. dicitur q; intelligere hominis corruptitur quodam interius corporis scilicet fantasias. **E**t tertio de anima Tex. com. 20. dicitur nō reminiscitur post mortem eorum que sciimus in vita.

CAd p̄mum dicitur q; consequentia est bona. Neq; est eadem ratio utrobiquē vt dicit Sāctus Thomas quia id quod semper est sc̄ p̄ infinitū tempus: habet potentiam: vt sit in infinito tempore: potentia autem existendi nō est adytrinque respectu temporis in quo quis potest esse: omnius enim appetunt esse: & vnum quodq; tantum est: q̄tū p̄t̄ esse: t̄ hoc precipue p̄ in his que sunt a natura: quia natura determinata ē ad vnum: & sic quicquid semper est: non contingenter semper est de necessitate: quia nō loquimur hic de possibili logialiter: sed phisice: & hoc modo sicut potest actua rei naturalis terminatur per maximū vel minimum in quod pōt̄ vel nō pōt̄: sic etiam dāt maximum tempus vel minimum per quod potest vel nō pōt̄ res naturalis esse: vt dicit philosophus hic. Tex. commen. ms.

CAd secundum dicitur q; P̄iuatio nō generatur nec corruptitur: quia nō dicit aliquid positū supia materiam. Idem dico de potentia materie: que ad solum respectum rationis supia materiam.

CSed contra ista materia est priuata forma sortis: ergo est apta nata habere eas: ergo pōt̄ habere: t̄ sic idem quod prius.

CDicendum q; materia est apta nata habere formā corruptam: quia q̄tū est de se non repugnat euilla forma: sed est indiferens ad eam: q; autem nō possit eam suscipere est p̄ accidentis: ex eo sc̄ q; iam eam habuit. vnde impossibilitas illa nō prouicit ex parte materie: sed ex p̄te forme: que a nullo agente pōt̄ amplius educi quia in plurimū illāntium quolz: nō potest idem effectus numero p̄ducit: vt dicit. 2. de generatione. Tex. com. 70. maxime in his que a motu dependent: vt sunt corruptibilis.

CAlij ponunt in materia duplicem potentiam ab solutam sc̄ & respectuum. P̄uima semper est in ma-

Questio. i.

Articu. V.

XXXV II

respectu forme: sed non secunda. **A**d aliud iam dictum est q; priuacio nō addit aliquam realitatem super materiam.

CSi dicatur. Sortes per infinitum tempus habuit non esse: ergo nūc non potest esse: quia non videtur quare ante hoc instans non poterit esse: tenet consequentia per philosophum qui habet p̄ inconvenientiū aliquid tempore infinito habuerit esse: et nūc p̄mo habeat nō esse. **D**icendum q; non est simile de generatione & corruptiōe quia fortes non potest generari nisi ab isto patre: t̄ non ab alio: quia a plurimis agentibus quilibet non potest idem effectus numero produci: sed corruptio potest esse a quilibet plurimis agentibus: fortes enim potest occidi & a platone et a matheo: aut suffocari ab aqua: aut igne comburi et tamen erit idem fortes.

CAd tertium dicitur q; inter generabilia quedam habet causas necessariae vt eclipsi solis & lune: & talia necessaria generabuntur: secundum philosophum nisi iam sint genita. Alijs non habet causam necessariam nisi secundum speciem: p̄ quanto sunt de perfectione vniuersi: non secundum individuum: & generatio talium est necessaria solū secundum species. Ideo dicitur q; omne generabile generabitur aut secundum individuum aut secundum speciem: posita eternitate mundi: a parte ante & a parte post.

CAd aliud dicit Joannes de ianduno: q; duplex ē necessitas: scilicet continua & intercisa. Continua est qua aliquid necessario est in quolibet tempore: vt de us. Intercisa qua aliquid necessario est pro determinato tempore. Et hec est duplex. Quedam enim est que habet tempus determinatum: & quo ad naturas: & quo ad nos: vt eclipsi solis aut lune. Alijs est necessitas intercisa habens tempus determinatum quo ad naturam: sed non quo ad nos: vt ire cras ad ecclesiā & loquendo de illa necessitate: omne generabile necessario generabitur: necessitate scilicet determinata quo ad naturam: sed non quo ad nos.

CSed contra sequitur q; mali non sunt puniendi: quia ea que sunt de necessitate non sunt imputanda: nec refert an peccatis cognoscat vel non cognoscatur modo non se possibiliter: q̄tū est ex ad op̄positum: quod dico propter furiosos & temuleros et culpa propria. **C**Ad hoc dicit q; deus honoratur ex necessitate nature sue quia ē bonus: vnde ad hoc q; aliquis laudetur aut vituperetur: premietur aut puniatur: non oportet q; illud quod potest facere possit nonq; facere: quia deus non potest non esse bonus: nec potest non mouere secundum aristotelem: & tamen propter ista venit laudans: verum est tamen per his que sunt ex necessitate violēcie: vt si quis trahatur per crines: ex quo sequitur aliquis actus malus de se: puta excedit super mulierem grauidam: & ledit eius fetum: non est propter hoc laudandus vel vituperandus: sed solum ex his que sunt necessitate ita quod impossibile est aliter se habere contingit laudari si bonus in se: & si sit malum in natura sua vituperari. **C**Sed contra hanc opinionem arguit Sanct. Tho. contra gen. lib. 3. capit. 72. vbi probat q; cum diuina prouidencia stat rerum contingencia: & capi. 73. & 74. probat libertates arbitrii: & casum & fortunam stare cum diuina prouidencia: que rāmes iste negare videtur. **C**Hoc dicit sicut dicit ipse Joannes ianduno q; ea q; sunt solū necessaria necessitate intercassecundo modo dicta: sunt contingētia ad ytrūlibz.

CSed contra cognitio nostranichil facit ad hoc q; aliquid fiat contingenter: vel non contingenter: ergo per respectum ad eam non debet dici effectus contingens. **C**Item in celo non est contingencia ad vtrūlibet: vt dicit philosophus. 2. phys. Tex. com. 46. et tamen determinato tempore multa ibidem sunt: q; a nobis non cognoscuntur.

CItem consilium tenet ad impedendum actus aliquem: p̄ expugnationem alicuius v̄bis: que fieret talis horae vel die: ergo talis expugnatio non est necessaria necessitate nature.

CEt ad id quod dē eo quia laudatur quia bonus tamen necessario est bonus. Dicendum q; laus p̄ patre respicit opera: vt dicit. Sāctus Tho. super p̄. 47. Et ideo deus proprius non est laudandus propter bonitatem: sed magis honorandus honorat laus: q; laus debetur effectibus eius: vt dicit Sāctus Tho. 22. quest. 91. arti. 1. p̄imum sed quandoq; laus capi generaliter: & sic propter ea que sunt necessariae: potest esse laus. **C**Et ideo ad argumentis dico q; non omne generabile necessario generabile: nisi habeat causam necessariae sue generationis. Nec sequitur omne genitum corruptetur adas est genitus ergo adā corruptetur. Tum quia ly adam aliter ampliatur ī minore. **G** In conclusione. Tum quia ly genitum: ī maiore stat solum pro genito quod est: vel erit idem dicitur de hac: omne corruptibile corruptetur.

CAd aliud negatur maior: quia omne generabile est genitum: sed non omne corruptibile est corruptū.

CAd quē dē q; lumen nō hēt diuinum: ideo p̄ eternam p̄stia cōseruant p̄petuari: p̄ accidēs. Scđo dē q; nūc lumen corūpīt: sed in eclipsi soli remittit: q; tūc nō hēt diuinū p̄ radios refleros: umbra enīz est lumen diminutum. **C**Ad aliud dē q; aurū est corruptibile: vnde licet p̄ arte corūpi nō possit t̄ p̄ naturam que potest: et arte corrupti potest: et p̄t̄ ī deauratis: a quibus aurum per successionem tota liter afferunt.

CSecundo dicitur q; nullus alchimista querit modum ad aurum corūpendum sed magis ad generandum: tertio dicitur q; non sequitur non potest corūpī p̄ ignē: q; nō p̄t̄ corūpīt̄: q̄tū negaret galen.

CAd quintū videtur dubitare Augu. 21. de ci. de a. an hec sint vera. Sed notandum vt dicit auctor libri te gimenti: quēdā esse manifesta sc̄issimū in quibus nullū sc̄issimū rōnē: & quēdā sc̄issimū rōnē: in qd nullū sc̄issimū necēsationē percipimus. Et in primo genere encium nulli credendum est nisi experientie: & nō est experienda ratio: nec neganda experientia. Et si secundo genere encium non est expectandus sensus exemplum primū vt q; magna trahit ferrum: ita enim illud manifestat experientia: q; nullus negare potest.

CAdiutor etiam q; non est estimandum sc̄issimū purū philosophus naturalis aut medicus putat: q; tota virtus rerum naturalium sit ex committitione qualitatis: & qualitatū p̄marū: cum inueniantur multa experimenta: que verificari non possunt per calidū et frigidū. Neq; etiam reducenda est tota mirabilis latas rerum et radicē experimentorum: ad figuram celestem: vt autum purus astrologus: immo quād oꝝ a quatuor qualitatibus primis: quandoq; & forma substantiali: vt q; homo sit fissibilis: quandoq; vero per virtutes corporum celestium impressas: prouenit diversitas rerum et mirabilium in hoc mundo.

Secundi de celo & mundo

Quod ergo fons iouis faces extingat accensas / extinxas accendat: non est: quia ibi simul sint qualitates contrarie: sed per virtutem occultam nobis incognitam: quam habet forte a celo. idem dicatur de fonte hammonis. Nec hoc debet multum videri absurdum: quia secundum vincentum in speculo naturali: que dam herba est que si sumatur a sano reddit infirmus si ab ego sanat eum. Si enim malos humores reperiat consumit: si non inueniat: in humidum radicale sevit. Neque potest dari ratio quare cum inuenientur malos humores in illos solum: et non in bonos agat.

Con de monte aethna dicitur quod a diversis locis procedunt ignis & niues: sed coniunguntur in exitu illorum craterum: et tunc agunt in inuicem: sed continue a lie et aie succedunt niues: et etiam ignes: et continuo corrumuntur.

Sed arguitur quod possit esse actio contrarietas sine corruptione. Quia corpora damnatorum realiter pacientur ab igne: et alterabuntur: et tamen non corruptentur: immo beatus Augustinus per montem aethna et huiusmodi fontes nudit probare: quod corpora damnatorum non consumuntur: argumentum autem non concluderet nisi intelligatur de eodem igne: et eadem niue.

Dicendum secundum Sanctum Thomam. 4. dist. 44. q. 3. art. 1. quest. 3. quod. **L**ausa quare corpora damnatorum post resurrectionem erunt incorruptibiles est diuina iustitia: sed etiam diuinus stitio seruit naturalis dispositio et parte corporis: quia scilicet corpora non pacientur passione nature: sed solum intentione: eo modo quo visus patitur ab albedine: sed hoc intererit inter corpora beatorum et damnatorum: quod nichil recipient per modum afflictionis vel letis: sicut damnatorum corpora: que ob hoc possibiliter dicuntur.

Sed contra homines in statu innocentie fuissent naturaliter incorruptibles: et tamen fuissent geniti. Dicendum secundum Sanctum Thomam opus 3. capi. 186. quod immortalitas non conuenienter homini ex natura corporis neque animae: sed ex virtute superiori ipsius dei: qui dedit animationali virtutem: ut supra conditionem corporis ipsum continere posset: quecumque virtus nil aliud erat neque originalis iustitia: ut dicit Sanctus Tho. ca. 187.

Ad tertium dicit San. Tho. 4. distinc. 4-4. q. 3. art. 1. q. 3. ad tertium et secundum philosophum lib. de proprietatibus elementorum: nullum animal in igne vivere potest. Dicit enim Galenus quod omne corpus ab igne tandem consumitur neque quedam sint que ad horam in igne resiliat permanent: ut hebenus. Et sic salamandra tandem ab igne corrumperetur: posset etiam baculo interfici: sed quod cito non corrum patitur hoc est quia haber potios multum constrictos et sic non potest statim ignis subintrare. Sicut etiam lapis qui basius dicitur: et habet figuram et colores grandius.

Ad septimum dicitur quod predestinatus potest dani rier mori in peccato mortali: in sensu diuino. Sed in sensu composito non admittit quod soles sit predestinatus: et semper permaneat in peccato mortali.

Ad aliud dico quod humidum radicale corrumperetur: sed insensibilius sicut etiam in statu innocentie necessarius erat visus ligni vite: quia virtus minuebatur per cibum et potum: sicut visum per admissionem

sue: ut dicit Sanctus Thomas. 1. q. 97. ar. 4. non tam lignum vite erat causa sufficiens immortalitas: sed erat sicut coadiuvans iusticiam originalem. Tum etiam quia non habebat virtutem restaurandi deperditum: sed solum fortificandi. Unde si quis nunc lumenet de ligno vite posset quidem vitam prolonguare: sed non perpetuare: nisi frequenter sumeret: ut dicit Sanctus Thomas. 2. distin. 29. articu. 5. tertium et quartum.

Ad octauum dicendum quod philosophus intelligit de genito quod est per se terminus generationis: requirentem certainam dispositionem qualitatuum primariorum: et dictum est in conclusione responsus.

Ad aliud dicit. S. Th. 2. q. ge. ca. 2. q. minor: est vera pro statu isto. **A**d aliud dicit ibidem doctor secundus: quod. Corruptio corpore intelligere non secundus modum prius vite corrupti: sed ei succedit modus intelligendi alicuius ideo subdidi: ipsi autem impossibilis est.

Reminiscitur autem cum sit actus per organum corporeum exercitus non remanet post mortem: nisi captiatur equiuoce: pro intelligentia cuiusque quis prius nouit. **A**d argumentum autem oppositum dictum est in 2. p. tone. **E**t idem dicitur de globo terre ex parte iuxta centrum: quia propter fluxum multarum pecuniarum terre: pars quae est ultra centrum sicut grauior: et tunc pars quae modo est in centro sicut extra centrum: et tandem perueniet ad superficiem et corrumperetur. **S**i queratur an esse motu corporis omnia mixta in codex instanti corrumperetur. **D**icendum secundum San. Tho. opus. II. art. II. 2. 14. q. non habet tunc incipientem corrupti.

Tertius primus de celo et mundo.

Inceptus secundus de celo et mundo aristoteli.

Tertius. **O**quidem neque est omnium celum?

Irra. **H**unc tertius. Queruntur quinque. **P**rimo. An celum sit animatum. **S**econdo. An sint in celo omnes differentiae positionis. **T**ertio. An celum necesse sit ad generationem rerum / moueri pluribus mundis. **Q**uarto. An celum sit sphericum. **Quinto.** An omnia altra lumen suum recipientia sole.

Primo sic predictum. **V**ide quod celum sit alatum: quia pars hinc. **L**ib. 2. dt. loquuntur de stellis et de corporibus viuis et actione neque habentibus. **S**ed hinc. **V**ia est actus corporis organici p. 2. de alia Ter. c. 7. sed celum non est corpus organicum: cuz sit sphericum: neque habet animam.

Rideo dicendum: quod postquam philosophus in primo libro determinavit de toto mundo in quo ostendit esse quedam corpora que mouentur motu recto et quedam que circulariter mouentur hic incipit determinare de corporibus circulariter motis. **E**t primo in generali de toto celo. Secundo in speciali de stellis in celo existentibus. **D**icit ergo primo quod ex dictis in primo libro satis probatur: quod celum est infigibile et incorruptibile: et sempiternum et immortale: in seipso continens infinitum tempus: quia tempus non extenditur ultra durationem mundi: sed causatur a motu celi: omnis autem causa continet causatum.

Hec autem conclusio licet satis iam probata. Ad hanc tamen hic persuaderetur a philosopho: auctoritate antiquorum patrum scilicet caldeorum: qui cultum diuinum exhibe-

bant celo tanquam diuino et immortalis corporis: et quod semper mouetur: unde et ab ethiis quod est semper currere greci theos. et deum nominauerunt.

Questio. i.

Articuli. iiiii.

XXXVI

bant celo tanquam diuino et immortalis corporis: et quod semper mouetur: unde et ab ethiis quod est semper currere greci theos. et deum nominauerunt.

Item quia motus celis est causa aliorum: et non habet principium neque fine: motus circularis: sicut alijs. Tum etiam quia antiqui attribuerunt diu in celum tantum immortaliter: et consequenter possit esse locus immortalium.

Motandus preterea quod de perpetuitate celi dixerunt apud antiquos fuerunt opiniones. **P**rima est fabularis poetarum dicencium. Celum egere gigante quem vocant atlantem: ad sui sustentationem: sed quod hoc est fabula. ideo non estita suspicendum: nisi forte velint intelligere quod celum habet causam conseruationem: et sic illa fabula aliquid diuinum continet: alias autem oportet eadem difficultas de atlante a quo sustinetur.

Alii dixerunt ut empedocles. Celum saluari tanto tempore propter velocitatem sui motus: que erat diuinationem proprie naturae ad cadendus: sicut accidit in aqua: que non effunditur si vas velocius greditur quam sit motus aquae deorsum. **N**onius etiam opinio fuerunt democritus: et anaxagoras: sed hec opinio iam reprobata est: quia ponit celum graue. **N**ullum etiam violentum potest esse perpetuum.

Tertia opinio est platonis qui posuit in thimeo quod in medio mundi anima eius ad extremum celum omniqualiter complexa incepit incessabilem et prudenter mutationem: ad omne tempus: et sic anima cogit celum sicut manere perpetuo.

Sed contra hoc arguit philosophus: quia illa anima non est beatissima: quia semper est occupata admodum celum contra suam naturam: et sic non possit contemplari: quia continua laboreat: et non est in tristitia. Neque est prudens adhibere robur suum ad laborandum sine intermissione: immo est periculus cognitionis quam anima mortalium animalium: que requiescit a motu corporis saltum in somno.

Ideo contra hanc opinionem. Non sicut talis conclusio.

Celum mouetur sine fatigatione et labore. **P**robatum quia illud quod est laboriosum et violentum: est plus continuatur: tanto magis est laboriosum: et optime dispositionis corporis: sed celum non possit mutari a dispositione et probatum est: cum sit in corruptibile ergo non patitur labore in motu.

Tertie motorum celum neque celum habet resistentem motorum.

Item intelligentia mouens est intrinsecabilis ut probatur. **M**etaphys. **L**ib. commen. 38. dicitur est infigibilis: quod si est fatigabilis est mutabilis.

Pro intellectu huius conclusionis sciendum: quod fatigatio est diminuicio potentie actus cognitivus per diuturnam actionem: et restaurabilis per quietem.

Dicitur potentie actus quia passiva non est fatigabilis.

Dicitur cognoscitio: propter ignem qui calcificando non fatigatur: nec lapis deorsum descendendo.

Dicitur propter diuturnam actionem: quia homo impotens factus ex senectute vel eruditus non dicitur ex hoc fatigatus: sed ex itinere aut labore.

Et hec remissio potentie fit propter exaltationem spirituum: quibus reasumptis a natura per requiem recuperatur virtus et ordinatur humores qui per laborem facti sunt inordinati.

CEx quo sequitur primo: quod nulla sit fatigatio sine

actione disponente ad corruptionem: quia non potest virtus diminuiri sine alteratio: et deinde secundum quam sit alteratio.

Secundo sequitur quod contrarietas et resistentia sunt causa fatigationis: quia omnis actio corruptiva est ratione contrarietas agentis: et passi.

Et si dicitur. Senus agit sine contrarietate et resistentia: et tamen fatigatur.

Dicendum quod ad sensationem concurrent immutatio organi ab obiecto: et alteratio eiusdem organi et quantum ad hoc sensus potest habere resistentiam et contrarietatem: et etiam corrupti: sed quantum ad cognitionem non fatigatur: quia non faciatur occlusus visu nec auris auditu ut dicit Solomon.

Item nota quod resistentia in presentiarii nichil aliud est quam inclinatio ad non sic moueri: vel ad motum oppositum: vel ad quietem.

Sed ad videndum an celum sit animatum. Notandum est ergo. Circa hoc diuersae fuerunt opiniones: ut dicit Sanctus Thomas. 1. questio. 70. articulo. 2. de spiritu. articulo tertio tam inter philosophos: quam doctores ecclesiasticos. Anaxagoras enim videtur au gusti. viii. de ciuitate factus est reus apud athenienses: quia dixit solem esse lapidem accensum: negans vestrum ipsum esse deum aut aliquid animatum. Plato vero et aristoteles posuerunt celum esse animatum.

Inter etiam doctores ecclesiasticos. **O**rigenes posuit corpora celestia animata: quem videtur sequi Veronimus exponens illud ecclesiastici pomo. lumen transire in circuitu pergit spiritus. Tamen super illud psalmus. **A**udite celum et auribus percipe terram: dicit quod propheta non alloquitur inanimata: scilicet celum et terram: sed habitatores celum et terre. **B**asilius autem et damascenus asserunt corpora celestia non esse animata. **S**ed Augustinus sub dubio vere liquit: in neutrā partem declinans: ut patet secundum super gessi. ad litteram: et in encyclopediam ubi dicit quod celestia corpora sint animata: pertinent ad societatem angelorum eorum anime.

Secundo aduentendum quod opinio auerroyus fuit: quod cum motus circularis conveniat celo et ille motus sit proprius anime: oportet aliquam substantiam viventem scilicet intelligentiam esse formam celi: ratione cuius motus et figura sphaera: et alia huiusmodi accidentia celo conueniant. Et additum quod huiusmodi forma non dat celo pulmas perfectiones: sed tantus secundas: unde non fuit intentio auerroyus: quod anima celi et motor eius et intelligentia sint distincte res: sed quod differunt ratione. ideo octauo physico.

Contra intellectu huius conclusionis sciendum: quod fatigatio est diminuicio potentie actus cognitivus per diuturnam actionem: et restaurabilis per quietem.

Dicitur potest probatur. **M**etaphys. **L**ib. commen. 38. dicitur est infigibilis: quod si est fatigabilis est mutabilis.

Pro intellectu huius conclusionis sciendum: quod anima dicitur duabus modis. Primo dicitur aliquis animatum anima inerente corpori que est constituta per subiectum inherenter. Alio modo animatum dicitur anima non inherente corpori nec constituta per subiectum: que est principium dans sibi esse: sed solum dat motum corpori: et coniungitur per motus quia est principium determinatum motus: et sic celum est animatus: unde illa forma considerata ut est principium actuum motus: dicitur anima: et secundum se dicitur intelligentia. **O**ne autem fuerit ista opinio commentatoris: potest probari et duodecimo metaphysice. **c**om. xxvi. v. b. dicit quod anima celi est abstracta a materia: et est intellectus qui secundum eum nulli potest coniungi ut forma.

Secundi de celo & mundo

Contra 2. celi. com. 6. dicit q̄ motor; celi nō est in materia. Ex quo infert q̄ anima celi est ipsi intellectus eius: r̄ motor.

Contra 7. meth. dicit q̄ virtus formatia seminis nō agit nisi per calorem: qui est in semine: non q̄ sit foia. In eo sicut anima in calore naturali: sed q̄ sit ibi inclusa: sicut anima in corporibus celestibus.

Conclusio prima.

C aliqua substantia intellectualis vnitur corpori ut forma. Pater de anima rationali.

Sed forte dices intellectum non virni materie ut forma secundum aristotelem. **C**ontra Brustoles. 2. de anima Tex. com. 7. post distinctionem anime in eodem capitulo subiungit quoddam esse anime partes separabiles: quod non potest intelligi nisi de intellectua.

Item Tex. com. 27. numerat intellectum inter potentias anime: r̄ in. iij. de anima Texu. commen. r̄ vocat intellectum partem anime qua cognoscit anima: et sapit: et Texu commenti. 5. dicit intellectum esse quo opinatur et intelligit anima.

Conclusio secunda.

Impossibile est substantiam intellectalem vniuersitatem et formam: quia compositum sit corruptibile. Probatur sic. Anima est actus corporis phisici organici potentia vitam habentis ergo omne corpus habet animam et in potentia ad non habendum eam.

Secondo necesse est intelligentem fatastrata speculari. 3. de anima Tex. com. 39. Et loquitur philosophus de intellectu coniuncto corpore: sed omne habens fantasiam habet ceteros sensus: et maxime sensum tactus qui est apprehensionis qualitatum elementorum: ergo omne tale habet animam sensitivam: quia iste potentie ad eam pertinent: vt patet. 2. 7. 3. de anima. Organum etiam potentiarum sensituarum requiriunt determinata proportionem secundum mitem elementorum: ergo omne habens animam sensitivam est corruptibile. Omne autem habens animam intellectuam habet sensitivam: quia cognitione coniuncte omnium habet a sensu: igitur.

Tertio omnis forma intellectus est separabilis et materia: vt vult philosophus. 3. de anima Tex. c. 20. Talis etiam forma perfectius intelligit separata et coniuncta: esse etiam eius non dependet a materia: quia non est educibile de potentia eius: ergo talis forma est separabilis: et per consequens compositum est corruptibile.

Cuarto arguitur ex philosopho. 3. de anima. Tex. com. 6. dicente: q̄ nō potest corpus habere animam et intellectum discretuum: sensum autem non habere. Ex quo infert q̄ nullum corpus mobile habens intellectum est sine sensu. Omne autem quod habet sensum est corruptibile: igitur.

Conclusio responsiva.

Celum non est alatum aia informante sed solum mouente. Prima pars patet: quia si celum habet animam aut est intellectiva/aut sensitiva/aut vegetativa: non secundum nec tertium quia esset corruptibile. Nec primum quia per secundam conclusionem. Omne habens formam intellectuam est corruptibile: si sit unita sicut forma materie.

Secundo tunc demonstratio aristotelis. 8. physi. Tex. com. 79. 7. 12. metha. Tex. com. 36. nullius est virtus: quia nō probaret primum motor: et esse immobilem et separatum a magnitudine. Nec yale si dica

tur q̄ illa anima mouebit per accidens: quia per motum circularem forma indivisibilis que est tota in toto et qualibet parte non mouetur per accidens ad motum corporis: sicut nec deus mouetur per accidens ad motum cuiuscunq̄ creature. Motor: autem o: bis secundum philosophos coniungitur orbis secundum totum: et non vni parti tantum: q̄uis virtus eius primo appareat in parte destra: et ideo non mouetur per accidens quia totus orbis nō mutat locum: vt dicit Sanctus Thomas. 2. dist. 8. arti. 4. q. 4. Quidam fortuit opinio philosophi. 4. physi. motores celini esse in toto: sed in aliquo parte vi dicit Sanctus Tho. de spiritu: arti. 6. ad. 6. post oppositum. Et. 8. physi. Tex. c. 84. dicit philosophus formatum motorem esse maxime ubi eius effectus appetit: scilicet in circulo maiori. Non per determinationem substantiae sed per efficientiam motus et dicit Sanctus Thomas ibidez.

Certius arguitur per argumentum post oppositum.

Item nobilior est forma separata et coniuncta: scilicet motor: celi est forma nobilissima ergo est separatus.

Item damascenus lib. 2. nullus animatus celos vel lumina existimet. Inanimati enim et insensibili sunt. Oppositum tamen non est contra fidem doctrinam: vt dicit Sanctus Thomas libro secundo contra gen. capit. 70.

Secunda pars patet ex philosopho. viii. physico. Tex. com. 8. vbi postq̄ ostendit q̄ primum mouens seipsum faciat celum/compounit et duabus partibus quarum una est mouens et altera motrix: assignans quomodo haec due partes vniuersantur: dicit et per contactum: aut duouim ad inuicem (si vtrum sit corpore) aut vniuersus alterum et non econverso (si vnum sit corpus et aliud non) et platonici ponebant solum contactum virtutis inter animam et corpus.

Item anima coniungitur celo solum propter motum: aut propter intellectuam: quia non propter alias operationes. Non secundum: quia intellectus non exercetur per corpus: nec indiget corpore: nisi in actu ei per sensus ministrantur fantasmatique non sunt ponenda in celo: ergo solum vnitur propter motum: sed ad hoc et moueat non oportet et vniuersitate ei et forma: sed per contactum virtutis: igitur vniuersum sicut motor: mobilis.

Item commentator. 12. metha. dicit q̄ corpora celestia non habent de virtutibus anime nisi intellectu et virtutem desideratiam: que mouet in loco: et considerat ibi tales animas in nulla exterior materia: sed esse formas abstractas. Et ideo dicit Sanctus Thomas. 1. quæst. 70. articu. 3. q̄ inter ponentes celestia corpora esse animata: et ponentes inanimata: parva vel nulla differentia inuenitur in re: sed solum in voce. Et quo patet: q̄ forma celi secundum quam est formaliter celum: est insensibilis nec est intellectua: sed est corporalis: et sicut formaliter immersa materie ut dicit Sanctus Thomas de spiritu. articulo sexto ad secundum.

Contra predicta arguitur primo: q̄ Celum moueatur cum fatigatione: quia si circa idem mobile sunt diuersae virtutes diuersos motus intendentes: ille sibi inuicem resistunt et quandam violentiam inferunt: vnde sequitur fatigatio: sed sicut in celo cogitur mouetur cum fatigatione: minor: patet. Nam motor: diurnus quamlibet sphaeram planetarum mouet et inclinat ad unum motum: scilicet diurnum: et alter motor: scilicet proprius: inclinat ad aliud motum: q̄

Questio ii.

Articu. iii.

XXXIX

ra celestia sunt animata: quasi sine hoc questiones ille soli non possint.

Item hic Tex. commen. 13. dicit sic. Et autem celum animatum et habet motus principium.

Confirmatur. Quia laudare non conuenit nisi re cognoscere: sed in ps dicitur laudate eum celorum: ergo celi habent animas.

Ad primum dicitur q̄ illi motus non se impeditur

quia motui circulari nihil est contrarium. Cum q̄a

sunt super diuersos polos. Primum autem motus dicitur motus raptus: quia per illum mouet primum mobile alios celos: non tamen contra naturam. Nec mouetur orbis superioris velocius quia magis violenter: sed propter influentias primi mobilis q̄ maior est in orbibus superioribus q̄ inferioribus.

Ad aliud negatur consequentia: quia non mouet cum resistentia.

Sed contra ergo demonstratio philosophi nullus est. S. physi. quia arguit q̄ primus motor est infinitus: q̄a mouet tempore infinito: quia etiam ipse non mouet cum resistentia.

Dicendum secundum Sanctum Thomam sup. Tex. com. 79. q̄ consequentia philosophi est bona: si propositiones accipiuntur per se. Quia q̄ istud mouens moueat hoc mobile tempore infinito est per accidentem: et eo q̄ hoc mobile habet semper eandem proportionem ad mouens: et econverso. Quid si mouens sit finite virtutis poterit dari corpus maius sua virtute: tunc non posset illud mouere. Ideo oportet primum mouens per se esse tale q̄ quocunq̄ mobilis dato posse illud mouere: alias non est primum mouens per se: sed solum per accidentem: ex eo scilicet q̄ tale corpus est primum. Dicitur autem mouens primum p̄ se cui repugnat dare maius illud ergo est primum per se mouens q̄ potest quocunq̄ corpus mouere: etiam infinitum si detur: Quidnam autem qui philosophi estimauerunt. Secundo dicitur q̄ ad hoc q̄ aliqua virtus sit infinita: requiritur q̄ dato q̄ moueat cum resistentia non sit fatigabilis: vt sit primum simpliciter per se mouens.

Ad aliud dicitur q̄ retrogradacio provenit ex aggregatione plurium motuum in uno mobili: vt postea vicetur.

Ad secundum dico secundum S. L. 4. di. 48. q. 2. ar. 2. tertii. q̄ labor ille non signat aliquam fatigationem illis corporibus accidere ex motu: h̄ capif. p. defectu illi ad quod aliquid dedit: vñ q̄a motus ille ordinatus ē ad coplēdū nūrū electorū: illo incōpletō nōdū consequit illud ad quod ordinatus est: et ideo similitudine dñe laborare: sicut hō qui nō habet q̄ intendit.

Contra tertium dicitur q̄ per hoc probatur q̄ talis substantia nō habet esse immersum corpus. Si etiā p̄bāt q̄ est separabilis non secundum essentiam: sed secundum potentiam: vnde si operatio eius aliqua compleetur per organum corporeum: potentia que est illius operationis principium: est actus illius partis corporis per quam operatio compleetur: sicut visus est actus oculi. Si aut opatio nō compleetur per organum corporis: potentia nō erit actus corporis: et per hoc dñe intellectus esse separatus.

Ad aliud satis p̄g non op̄ omne operationē aie fieri corpus: quia nō est, immersa materie sed est super materiam eleuata,

Secundi de celo & mundo

Cad quartum dicendum secundum San. Th. o. i. q. 70. ar. 3. ad secundum q̄ simpliciter forma animalis est pectoris foia celi h̄ foia celi ē nobilio; h̄tū ad rōnē forme; quia perficit totaliter suam materiam; vt non sit in potentia ad aliam: et dat sibi esse incorruptibile; quod non dat anima etiam rationālis suo corpori. Corpus tamen celi simpliciter est nobilissimum corpore hominis; vt dicit Sanctus Thomas de po. q. 6. arti. 6. 13.

Cad aliud dicitur q̄ celum dicitur mouere seipius inq̄sum componitur ex motoe et mobili; qui sibi vnius secundum contactum virtutis; et hoc modo capiendo celum scilicet pro aggregato ex motoe et mobili; motor est principium intrinsecum: et erit motus eius naturalis ex parte principi; actiu; sicut motus voluntarius est naturalis animali inq̄sum animal est. **C**ad aliud dicitur q̄ philosophi posuerunt unū motorem separatum; communem omnibus celis; et ille est deus; quem quidem motorem dicebant habere species vniuersales. Motorem autem cuiuslibet orbis proprium vocauerunt animam orbis; et dicebant eum habere species particulares; quia scilicet vnicū orbem mouebat. Sanctus Thomas. I. distinet. 37. quest. 3. arti. 3. sed ex hoc non habetur q̄ coniungat ille proprius motor; sicut forma corporis; vt dicit Sanctus Thomas de spiritu. arti. 6. 10^m.

Cad quintum Sanct. Th. exponit illam auctoritatem de substantijs separatis; aut de celo si sit animatum loquitur etiam ibi philosophus conditionaliter. **C**ad aliud dicitur q̄ corpora celestia includendo motorem sunt diuiniora homine.

Cad aliud dicitur q̄ est proprius anime mouentis sed non informantis.

Cad sextum dicitur q̄ licet corpora celestia nō sint animata; tamen motores eorum habent vitam; et iō eorum virtute celi cauſant vitam: tanq̄ instrumentum virtute principaliter agentis.

Cad aliud dicit Sanctus Thomas de po. questi. 3. arti. II. decimquartum q̄ virtus angelī reliquitur in corpore celesti; non sicut forma habens esse completa in natura; sed per modum intentionis; sicut virtus artis est in instrumento artificis.

Cad aliud dico q̄ nil aliud voluit presup̄dere philosophus; nisi q̄ celi mouentur ab aliquo cognoscente. **C**est ad aliud dicitur q̄ philosophus accipit celi pro aggregato ex motoe et mobili.

Csi dicatur secundum dionyfium. 7. c. de diuinis nominibus. Sapientia diuina contingit fines p̄sonarum principijs secundorum. Supremum autem in natura secunda scilicet corporea est celum: et infimum in natura prima scilicet spirituali est anima: ergo celum est animatum.

Cideo q̄ corpus celeste attigit substatijs spirituales; inq̄sum inferior; ordo earum eis vnitur per modum motoris.

Cad confirmationem dicit damasce. q̄ celi dicuntur enarrare gloriam dei materialiter; inq̄sum sunt hominibus materia laudandi vel enarrandi; similia enim inueniuntur in scripturis de montibus et collibus.

Cad argumentum ante oppositum patet ex iam dictis. Accipit enim philosophus celum pro aggregato ex motoe et mobili; nec loquitur assertive; vt p̄ ex verbis eius.

Motandum p̄terea q̄ duplicitate inueniuntur iste secundum sic proceditur. Videlicet q̄ in celo non sint omnes differentie positionis ex natura rei distincte. Quia in solis viuentibus reperiuntur. 6. differentie secundum philosophum hic Tex. com. 9. sed celus non est animatum; vt dictum est ergo.

Sed contra est philosophus hic Tex. com. 13.

Respondeo dicendum q̄ pithagorici vidētes celum animatum attribuerunt sibi dextrum et sinistrum quia hec omni animali videntur conuenire. Sed in sufficiens est positio eorum quia tradiderunt posteriora relictis priobus; que sunt sursum et deorsum. Ideo restat inquirendum quid sursum et deorsum ante et retro est; et an sint in omnibus entibus.

Contra ad primus. Motandum q̄ sursum diffinit (ex parte dimensionis) q̄ est animati corporis longitudinis principium. Nam in homine qui est animal maxime perfectum: dicitur longitudine quasi maxima eius dimensionis a capite. Dextrum autem dicitur principium latitudinis. Anterior vero profunditatis. Et puncta hijs opposita dicuntur deorsum: sinistrus et retro; unde cum longitudine sit prior; latitudine: et latitudo profunditatem; sicut linea prior est superficie; et superficies corpore sequitur q̄ sursum precedit dextrum; et dextrum prius est q̄ ante. Sed quia differentie positionum non sumuntur absolute a terminis dimensionum; sed secundum q̄ in ipsis resident et sunt quedam principia motuum.

Ideo aduertendum: q̄ secundum diversitatem principiorum motuum: sumuntur diversitas positionum. Triplex autem est motus in animali: scilicet augmentationis: localis: et sensus. Sursum ergo in animali dicitur principium longitudinis corporis animalis: q̄ hoc est principium augmenti: et illud est caput in animalibus: in platis autem sunt radices. Deorsum autem est pars illi opposita: vt pedes in homine. Sed dextrum sumitur a principio motus localis: unde de dextrum est principium latitudinis informante virtute motu secundum locum. Motus enim illi licet sursum a posteriori parte cerebri: yela vicario posterioris partis cerebri: qui est nuda per spondiles dorsi descendens: tamen non effunditur per organa motibus nisi in latere quod est inicium latitudinis animalis: hoc est latus dextrum: et ideo in latere videntur omnia organa motus formari a natura: figurunt enim crura ad ambulandum: et ale ad volandum. Et post hoc natura ordinavit ibi (secundum albertum) vertebra: et pteryges verteborum in quibus sunt virtutes motu animalium: in latere namq̄ habent suas volubilitates et mobilitates. Et ad motum illum per se quidem: refertur dextrum: propter pleniorum calorem: et cordis maiorem verticulum versus latus dextrum. Et ideo animal perfectum vt homo equus: elephas et ceterum pedem preponit in ambulando. Sinistrum autem dicitur pars latitudinis opposita dextro. Similiter penes virtutem motus sensitivi sumitur ante in animali: unde. Ante dicitur principium profunditatis informate virtute motu secundum sensum: facies ergo dicitur ante quia ibi existit virtus iniciativa motuum sensus licet enim virtus visua non sit in extremo occulto: tamē ibi iniciatur motus: quia ibi recipitur species visibilis: sine qua nō fieri possit. Pars autem opposita dicitur retro.

Motandum p̄terea q̄ duplicitate inueniuntur iste secundum philosophum hic Tex. com. 9. sed celus non est animatum; vt probat p̄bs. I. quia Celi est animatus et habet principium motus: ergo in in ipso est dextrus et ceterae differentiae secundum principia illorum motus: sed in his que habent solum principium motus: sumende sunt secundum extrema dimensionum: in quibus distincte virtutes: que sunt principia activa et passiva motus repertuntur.

Quæ. i.

Arti. ii.

XXXVIII

differentie in rebus: absolute scilicet: et respectiue. Ab solute sive ex natura rei dicuntur in illis in quib⁹ reperiuntur secundum diuersas partes diuersas virtutum: et diuersarum rationum. Respectiue autem reperiuntur in corporib⁹ que nō sunt diuersarum naturarum: virtutum: vt sunt lapides et metalla et omnia inanimata, vnde in talibus sursum dicitur pars que est versus elementa levia: deorsum autemque est versus graui: in homine autem quomodo docunq; po natura: semper caput dicitur sursum et facies ante.

Conclusio Prima.

Neque sursum neq; de coram aut alie differentie positionis sunt in inanimata ex natura rei. Ps; quia inanimata non habent determinatam partem: que sit principium augmenti: vel motus localis: aut sensus: igitur antecedens patet: quia ignis sursum ascendens ex natura rei: non prius mouetur secundum ynam partem: q̄ secundum altam vt liquet: igitur.

Secunda conclusio.

Licet in omni animato repertantur aliae differentiae positionis ex natura rei: non tamen oēs prima pars patet: quia. Omne animatum habet principium motus augmenti et nutrimenti: quia ille est effectus anime vegetative: que reperitur in omni anima to anima informante: vt patet ex. 2. de anima: ergo. et omni animato reperitur sursum et deorsum.

Secunda pars patet. Quia non omne animatum habet principium motus localis: aut sensitivum: vt patet in plantis: que ex natura rei non habent neq; dextrum: neq; sinistrum: neq; ante: neq; retro: sed solus per respectum ad nos. **E**t hoc tripliciter. Ps; i. mo secundum q̄ secundum arbor: que est dextra respectu mei: est sinistra respectu alterius: similiter ante et retro sicut diuinatores. I. augures vt dicit p̄bs. T. c. 10. qui dicunt autē eē dextram: aut sinistram respectu egredientis domū: et ex hoc presagiant bonū: aut malū futurū. Secundo per similitudinem ad partes: nra sicut in statua dicimus dextrum quod est simile dextra hominis. T. c. Tertio per contrariā positionem sicut in ymaginē: que resultat in speculo. Luius dextrum est quod est oppositum nostro sinistro: et sinistrus qd̄ oponitur nostro dextro: idem dicatur de alijs positionibus.

Si queratur an omne animal habeat sex differentias positionis. Videlicet q̄ sic: quia haber potentiā animatu secundum sensum. **D**ic q̄ omne animal habet sursum et deorsum: ante et retro: sed non dextrum et sinistrum nisi sit mobile motu progressivo.

Motandum in p̄p̄r. q̄ philosophus secundum propriam opinionē diffinit dextrum dicens: q̄ Dextrum est principium motus secundū locum. Sursum autē dextrum principium longitudinis pro quanto ex eo originalis motus localis. Ante autē dicitur illud: ad quod est motus: vnde secundū philosophum in his que h̄t motus augmenti: sensus: et localem accipit sursum et ceterae differentiae secundum principia illorum motus. Sed in his que habent solum principium motus localis: sumende sunt secundum extrema dimensionum: in quibus distincte virtutes: que sunt principia activa et passiva motus repertuntur.

Conclusio responsua.

In celo sunt sex differentiae positionis: ex natura rei distincte. Probat p̄bs. I. quia Celi est animatus et habet principium motus: ergo in in ipso est dextrus et ceterae differentiae positionis: q̄ enim in ipso sit sursum

patet: quia est in eo dextram: quod est posterius sursum: et probatum est: ybi autem est posterius necessere est et prius esse.

Item q̄ in eo sit ante patet: quia ante dicitur ad quod est motus sive per quod est motus: sed hoc est in celo: vt patet: igitur.

Sed queritur que pars celi debet dici dextra: et que sinistra: que sursum: et que sit aī. **D**icendum secundum philosophum q̄ viens est pars dextra in celo: quia ab illa incipit motus celi: et ibi oruntur stelle: **O**ccidens autem est pars sinistra. Heredities autem est anterior pars celi: quia. Ante dicitur per qd̄ est motus. Motus autem celi ab oriente in occidente: est per meridiem ergo illa pars est anterior.

Ex quo sequitur q̄ Polus arcticus sive meridionalis est sursum i celo. Quia si dicatur q̄ arcticus qui est supra nos sit sursum. Tunc sequeretur q̄ motus celi esset a sinistro in dextrum: quia tunc esset ymaginatio parvum celi: sicut si homo extensus de polo in polum: haberet caput in aquilonari: et pedes i austri: et faciem ad nostram habitationem: et tunc est: sed necessario sinistrum eius in oriente: vt patet in figura.

Dicendum ergo Polum arcticum esse sursum et nostrum qui dicitur arcticus deorsum: et parte eius circa illum polum sunt nobiliores stelle: et postea patet. Heredities etiam dicitur ante quia ibi viget virtus solis: et stellarum plurim in parte opposita.

Pro intellectu predictorum. Aduerte q̄ in omni motu circulari necesse est ymaginari lineam p̄ medium corporis moti transirentem que non mouetur super ipsam: et philosophus illud dicitur moueri. Nec autem linea vocatur axis sphere ad similitudinez axis carri qui est stipes in medio circa rotē ipsius carri volvuntur: vnde non omnis linea transire per centrum sphere dicitur axis: sed solum illa circa quā mouetur que arabice dicitur nō gear. Puncta autem axem terminantia poli dicuntur grece. Latine autem vertices: quia super eos fiat vertigo aut reuelatio corporis: istowm autem polowm vnu qui semper est supra nos dicit arcticus sive aquilonaris aut septentrionalis Arcticus dicitur ab arcturis duabus celi ymaginibus ibidem existentibus iuxta poli quis g. iii.

Secundi de celo & mundo

rum maior vocatur helice sive calisto lichaonis regis filia. Altera minor helice filia quam archadem vocat herodus. Alij cynosuram dicitur septentrionalis a: eptem stellis plaustris: que sunt minores vise. Dicitur autem aquilonaris sive boreus a voto. Ipolus autem oppositus dicitur antarcticus quasi contra arctum locatus.

Secundo aduerte q in octava sphera sunt. 48. ymagines constitue et stellis nobis apparentibus et distincte perceptibilibus in quibus sunt. 1022. stelle fixe quibus se adiungatur planetae sicut. 1022. stellas autem fixas posuerunt antiqui in. 6. magnitudinibus in prima magnitudine posuerunt. 15. In secunda. 45. in tercia. 208. in quarta. 474. in quinta. 217. in sexta autem. 63. Et hinc. 48. ymaginibus. 12. sunt in zodiaco scilicet aries et cetera. Et continent. 34. 6. stellas. Extra vero signiferum sunt. 36. quarum. 21. declinant ad septentrionem et continent. 360. stellas et 15. declinant ad austrum.

Homina autem ymaginum sunt hec. Prima est vela minor sive Lynosura habens. 7. stellas secundas helice sive vela maior et habet stellas. 24. Draco habet. 15. Bootes sive arctophylax sive arcturus habet. 14. Corona sive Briadna habet. 9. Ophiuchus sive auguster. 27. et serpens quem tenet. 30. Enagonias sive genitrix. 24. Eridonius heniochus sive auriga. 10. Cepheus. 19. Cassiopeia. 13. Andromeda. 21. Equum. 4. Pegasus sive equus dimidius. 18. Delphoton sive triangulus. 3. Perseus. 13. Pleiades. 7. Lira sive fiducia. 9. Lignus sive holor. 13. Aquila. 4. Delphin. 9. Ouron. 17. Lira sive canis maior. 10. Hyrcyon sive canis minor. 2. Lepus. 7. Argonautes. 26. Cetus sive pisces. 14. Heridanus. 17. Pisces sive Noculus. 12. Hydra. 27. Crater sive cypus. 10. Cornu. 6. Philurides vel chiron sive Centaurus. 33. Pharam sive sacraurus. 4. Anguis. 18. Circinus. 10. Sagittarius. 5. Si quis autem rationes habet ymaginum erat cognoscere volerit legat a ratum et hignium.

Tertio Notandum ad inueniendas differentias positionis in celo q Ab astronomicis ponuntur i sphe ra celesti duo circuli maiores. i. diuidentes sphaeram in duo equalia qui dicuntur coluri. Dicitur autem colurus secundum auctorem sphaera a colon grece quod est membrum latine et viro quod est bos sive taurus quia hadmodum cauda bovis silvestris erecta facit semicirculum sic colurus nunquam apparet nisi dimidius: sed secundum boecum colurus grece est curtum latine: vnde et curta pyramis coluron dicitur yparcus autem in libro de Hierarchia spirituum interptatur colurum a colon quod est membrum. et viro vix quia spiritus qui sunt in coluris: scilicet incubus et succubus vivunt in somniis membris genitalia: vnde dicit q incubus et succubus coluros tenet et qui in maiori coniunctione trium superiorum planetarum in punctis zodiaci per q coluri transeunt. i. ariete libra cancro vel capricorno virtute illorum spirituum spuma aliquius hominis dormientis ponunt in matrem mulieris et exinde oriuntur homines qui videntur diuini ut fuit merlinus et secundum aliquos sic generabitur antichristus: ut videatur de virgine natus.

S. L. 1. q. 51. ar. 3. 6^m. Et. 2. d. 8. ar. 4. q. 2. Augustin⁹

autem. 15. de ci. dei. tales vocat incubos siluanos et phaunos.

Sed vt spectat ad propositum dicendum q Colurus primus est circulus transiens per polos mundi et principium arietis et librae. Et quia in duobus punctis arietis et librae sunt equinoctia. i. sole ibidem existente dies est equalis nocti per vniuersam terram ideo dicitur colurus distinguens equinoctia. Alter vero colurus transit per polos mundi et duo prima puncta cancer et capricorni in quibus sunt solsticia quia scilicet sole ibidem existente aut maxime zenith nostrae approximata aut maxime distat. Est autem zenith punctus in firmamento directe superpositus capibus nostris. Arcus autem qui intercipitur inter equinoctiales et primum punctum canceris vocatur maxima solis declinatio que secundum protolemum est. 23. graduum et. 51. minutorum. Sed enim almeos non est. 23. gra. et. 33. minutorum.

Si queratur unde processit talis diversitas. Dicendum q hoc prouenit propter motum titubatiōis ratione cuius caput canceris octava sphere non semper est solsticium ut declarat purbachius in theoricis. Et dictis patet q duo coluri se secant similiter et equatorem ad angulos rectos sphaerales: Nec inconvenit triangulum sphericum habere tres angulos rectos.

Secundo patet que loca in celo sunt principia differentiarum positionis. Principium enim arietis est dextrum. Libre vero sinistrum Capricorni ante et Canceris retro. Poli autem sunt sursum et deorsum. Quare autem aries ponatur primum signum dicitur postea.

Contra hec arguitur: quia sicut est de motu augmentata et de motu generationis et nutritionis: ergo sumende sunt differentiae secundum generationem sicut secundum augmentum et sic erunt octo.

Item nulle sumuntur a motu intellectus ergo nequa motu sensus sicut enim immuratur sensus a sensibus ita intellectus ab intelligibiliis. Similiter arguitur de appetitu.

Secundo arguitur q non sunt in celo ex natura recta illa pars celum que nunc est dextra postea fiet sinistra.

Item illa pars est dextra a qua motus localis incipit: sed motus celum nunquam incepit nec una pars ante aliam potest moueri ergo non est dextrum ex natura rectum.

Item illa pars est dextra a qua motus localis incipit: sed motus celum nunquam incepit nec una pars ante aliam potest moueri ergo non est dextrum ex natura rectum.

Item planete mouentur ab occidente i orientem: ergo occidens est dextrum eorum.

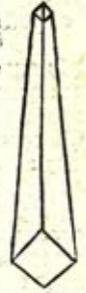
Tertio ignis est sursum sed in situ mundi ergo nihil supra ignem est deorsum sed totum celum est supra ignem: ergo in eo non est deorsum.

Item in celo longitudine non distinguitur a latitudine cum sit sphericum ergo sursum non distinguitur a dextero.

Quarto in nobis sursum est nobilior pars ergo et in celo: sed pars nobilior celum est per quam mouentur planetae ergo ibi est sursum et non in polis.

Item secundum commen. hic c. 12. ibi est sursum qd est magis principium motus sed illud est in oriente: ergo oriens est sursum.

Item arguitur q polus arcticus sit sursum: qz

Que, i.

Arti. ii.

XXXIX

terra habitabilis debet esse sita versus partem nobis locem: sed ipsa est sita versus polum arcticum: agit. Ad primum dicitur q ubi est sursum penes principium augmentum est etiam sursum penes principium nutritionis et generationis: quia ad omnes homines sursum describit nutrimentum quia a capite incipi nutritio: quia ibi preparatur nutrimentum quod etiam postea mittitur ad vasa seminalia. Ad aliud negatur consequentia: quia sensus est virtus in corpore et certam partem sibi vindicat in corpore non autem intellectus quia non est virtus organica. De appetitu dicitur q sequitur sensum vel intellectum. Et ideo ab eo non sumuntur differentie positiones: sed ab intellectu vel sensu.

Ad secundum propter hoc argumentum dicitur quidam in celo emperio esse has differentias et natura rei et in alijs celis solum per respectum ad emperium. Alij dicunt differentias in celo esse solum per respectum ad nos. Alij dicunt q in celo est una pars determinata que est dextra et alia sinistra ita ut ubi eius sit illa pars semper est dextra et sic sol est dextra sui orbis vicinorum sit. Sed quia nulla istarum opinio nunc est secundum mete aristoteli. Tum quia non ponit celum quietescere. Tum quia ponit eas ibi ex natura rei et non quo ad nos alias polus arietis est sursum in celo. Tum etiam quia ponit dextrum celeste semper in oriente.

Ideo dicendum secundum S. T. 2. d. 14. ar. 3. 4^m concedendo assumptu et negatur consequentia: quia dextrum et sinistrum non sumuntur in celo ex influentiis alicuius corporis sicut in animali ex virtute anime: sed solum sunt in celo ex virtute motoris sui quicunque sit. Et quo videtur sequi q si celum sumatur circulorum bendos motorum non erunt iste differentiae in eo ex natura rei: ideo quando ponit pbs eas in celo ex natura rei accipit celum pro aggregato ex motore et mobili et ideo dicit celum animatum.

Si dicas ergo celo quietcente non erit in eo iste differentiae ex natura rei. Concedatur sed aristoteles non admitteret forte illud esse possibile.

Secundo patet q si motori celo mutaret locum nihilominus dextrum celo eodem modo acciperetur si cut nunc licet non per respectum ad terram. Semper enim oris est dextrum et occidens sinistrum S. T. 2. d. 2. q. 2. ar. 3. 3^m.

Ad aliud dicitur q licet motus celo non incepit esse nec una pars prius sit mota q alia si tamen incipi per motus prius influeret in unam partem q aliam.

Sed Contra Motores orbium secundum philosphos coniugatur eis secundum totū ergo non prius in fluunt in unam partem q aliam antecedens patet: ex. S. T. 2. d. 8. ar. 4. q. 4. Dicendum q licet in fluat in omnes partes tamen virtus eius primo appetit in oriente.

Ad aliud dicitur q Oriens non est accipendum secundum regiones vel aspectum nostrum: sed secundum ouozentum terre habitabilis vnde cum occidens verum sit in fine terre habitabilis parum ultra hiron. promontorium ad duos scilicet gradus cum dimidio. Oriens verum accipendum est in ea parte terre habitabilis que distat ab eo per. 150. gradus versus orientem que est medietas circuli: vnde quidam ponunt verum orientem in civitate arym quam dicunt esse sub equatore. Sed hoc esse falsum p3 ex eo pmi

q nulla sub equatore ciuitas huius nominis a protolemeo aut quoquis alio cosmographo ponatur: inuenitur tamen artisabium in. ii. aie tabula sed a protoleme eius longitudi. 157. gra. aut paulo pl. assignatur. Latitudine vero. 23. graduum. Non ut ptolemeus in. 9. aie tabula ariam habentem in longitudine. 105. gradus in latitudine vero. 36. Ex quo satis patet nec huic saltem nominis artis ciuitatem propinquam aut in vero oriente aut sub equatore collocari. Sed probulus dubius solutione.

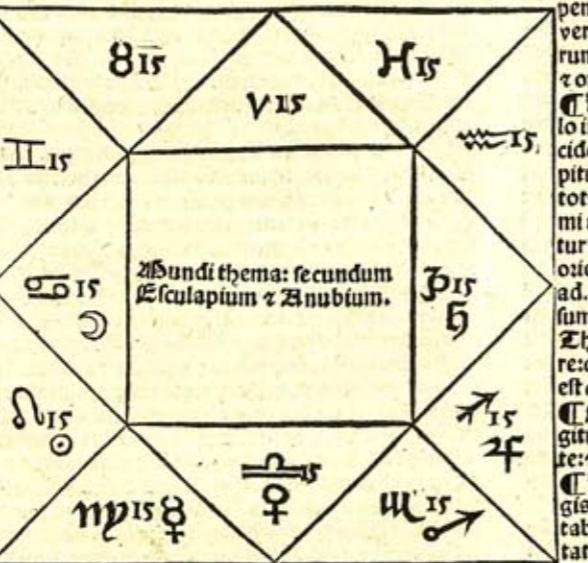
Aduerte q Uerum oriens potest bifurcari accipi. Primo specialiter et tunc oriens verum accipit secundum eam partem terre que supposita equinoctialis: ab occidente vero superius assignato. 180. gradus distat et sic veru oriens est in sapientia citate que est sub equinoctiali fere: im perceptibiliter tendens ad tropicum capricorni propinqua satirovum promontorium. Et occidens verum est ea pars sinus hesperi ci que subiacet equinoctiali. Bifurcata vero dicitur ea pars maris indici que subest equatorii distans ab occidente gradibus. 90.

Alio modo accipitur oriens generaliter pro omnibus plaga terresupposita linee ducte a polo arctico per saparam ad polum antarcticum: sic in oriente vero ponitur non solum sapara sed et thine metropolis sinarum et catigara statio sinarum vero circuli capricorni et polum antarcticum habens in longitudine. 174. gra. in latitudine vero. 9. gra. Sed versus circulum canceris et arctum ultra orientem verum sunt. Sinus theridios ichthiophagi sive ethiopes: Hocum pmo totum sensus fluvius ambaste apista et sinarum regio orchades fluvius. Montium semantinorum extremitas ac pars montis otororacis cuius latitudo est gra. 37. et bantison fluvius cuius initium est ad. 55. gradus latitudinis. Sed in occidente vero non solum ea pars sinus hesperi ponitur que equatores subiacet prope scilicet fluvium minimum et caput virge sed etiam insule septem dellepulelle quarum media est in linea occidentali ultra tropicum capricorni. Si tra vero equatorem ponuntur prope occidentem insule portugalensis inuenta tempore henrici infanti anno. 1472. Et gomira insula que est sub tropico canceri. Et alie multe insule que sunt ultra tropicum canceri et insule fortunae et palma et madera et yitosando landobies Latherides et alie multe. In meridie autem vero sunt ultra eam partem maris in dici in qua videtur feltus qui et vitulus marinus dicitur habens vocem ut thaurus pellem durissimam et pilosam fortis est animosus et iracundus pariens terra nec facile mutat locum in quo habitat. Sunt inq sub illa meridie linea insula minutissima et pars maris praefodi ultra equatorem. Litera vero equinoctiale sunt insule iste. yes Alisaca Bene Ameyra vbi cernitur leuisthan diaco marinus qui frequenter contra cetum pugnat. Item insula discordis Sin sochaltenses et zenobij insule Alisaborum promontorii et ythiophagi inter tropicum canceris et equatorem. Sed circa canceris tropicum est chilus insula et pars sinus persici Araria. Partha torodna Persis sua guriauna galla. Pars maris hircani sua capis tatabogor. Canodipsa sua Lymoma Bashei Ko bosti. Et illa pars montium hyperboreorum in qua sunt vici albi.

Et hiis patet q Cum solitatemabiliter sit creat in oriente. vt dicit. S. T. 4. d. 43. ar. 3. q. 4. Et in

Secundi de celo & mundo

ariete cum illud sit initium veris et sub illo accipiatur verum oriens stricte captum propter equinoctialis cum eo coitum: ideo in martio dicitur mundus creatus et ab hebereis primus mensis nominatur: unde et astronomi revolutiones annorum mundi accipiunt ex introitu solis in arietem: manifestum est igitur ascendens mundi non fuisse cancerum ut iulius firmicus habet abenragel et ceteri astrologi autemant: sed signum arietis quia iulus firmicus non autem mundum habuisse initium sed loquitur ex Esculapium et Anubium qui ut ipse dicit quatenus esset quod mathematici genitum hominum sequerentur exemplum hanc quia si mundi genitaram diuini viri prudente ratione finierunt. Undi itaque thema secundum eos tale fuit.

Clo ec autem figura si quis ponat omnes planetas in suis dominibus creatoris aptior: est. Utrumque quia ouies non sumitur secundum aliquam determinatam partem celi sed secundum motores potest dici sole quidem creatum in oriente sed in leonis signo. Quia autem volunt planetas in altitudinibus esse creatos ponunt solem in arietem creatum lunam in thauo venem in piscaibus martem in capricorno saturnum in libra. Solum mercurium in altitudine sua colligare non possunt ideo cum sole ab eis poneretur. Que autem istarum opinionum sit verior sciri non potest nisi quis verissime mundi etatem vides ad prius dicem cognoverit: ut dicit S. T. 4. d. 48. q. 2. ar. 2. 8^m. dicit tamen d. 43. ar. 3. q. 4. credibile esse solem in oriente et lunam in occidente fuisse creatam: Ex quo pater et parum ad rem pertinet an in suis domiciliis vel alijs locis planete sint creati. Sed de his aliaceis libro de concordia historie et astronomie contra quem disputat Johannes picus libro. 5. contra astrologos.

Cad aliud dicitur et si habeatur respectus ad motores planetarum et ad proprium eorum motum sic dextrum primi mobilis est in sinistro planetarum tandem semper ouens est dextrum quia occidens primum mobilis est oriens planetarum secundum proprium

motum. Secundo dicitur et dextrum et sinistrum et ceteri differentes accipiuntur secundum primus motum qui est perfectissimus et non secundum motus proprios planetarum.

Cad tertium dicitur et licet per respectum ad elementa nulla pars celi sit deosum tamen comparando partes celi ad invicem et in ordine ad motum yna pars est sursum et alia deosum.

Cad aliud dicitur et commentator loquitur de principio motus augmenti et nutrimenti quod est in aia non autem in celo.

Cet si dicatur Sursum est principium longitudinis. Longitudo autem in celo sumitur ab oriente in occidentem: ergo oriens est sursum: minor pater: et secundum astronomos longitudine civitatis accipit penes distantiam ab occidente vero. Latitudo vero penes distantiam ab equatore: versus alterum polorum: ergo poli debent dici ante et retro et oriens sursum: occidens vero deosum.

Dicendum et in celo longitudine capitura posito in polum: sed in terra sumitur ab oriente in occidentem. Luius ratio est. Quia longitudine accipit turpenses maximam corporis lineam: unde si tota terra habitaret eius longitudine posset summa polo in polum. Sed quia non tota habitat saltem temperate a polo in polum: sed bsi ab oriente in occidentem: ymo etiam ultra orientem ad 240. gradus habitatur: ideo longitudine eius sumitur ab oriente in occidentem: ut dicit San. Tho. super Job. 38. Latitudo vero ab equato: resquia temperata: et climatum diuersio: est circa equatorem: ad 15. gradus fere.

Cet si queratur quare astronomi accipiunt longitudines civitatum per distantiam ab occidente: et non ab oriente.

Dicendum et occidens verum est nobis magis notum et eo feliciter quia ibi est finis terre habitabilis: sed ultra orientem verum est adhuc habitatio ad 240. gra.

Cad aliud dicitur: et non oportet terram habibilem esse sicut versus partem simpliciter nobilior rem celi: sed versus partem nobiliorum orbium planetarum: unde licet sumus in deosum celi: tam non sumus sursum respectu orbium planetarum: qui sunt causa generationis et corruptionis in his inferioribus.

Cad capitale dicendum quod in celo circumscripsi motio non reperitur sursum nec deosum: aut alie differt ex natura rei: quia circumscripsi eo non est proprium actuum in celo: neque a quo nec ad quod motus suis localis. Ideo accipendum est celum pro aggregato ex motore et mobili: que aliquo modo faciunt unum ut dictum est articulo precedenti.

Tertium sic proceditur. Videlur et ad generationem rerum non sint necessari diversi motus celorum: quia celum agit in inferiore non solum motu: sed lumine et influentia: et hec sufficiunt ad diversificandos effectus: et generationes causandas: ergo non requiruntur diversi motus.

Sed Contra est phis hic. T. c. 21.

Respondeo dicendum et philosophus post de terminavit de ordine partium situallium celi hic consequenter. T. c. 17. determina de diversitate parti

Qua. i.

Etum ad ordinem spherarum volens ostendere causam quare in celo non est una sphaera tantum.

Credo quo considerandum est: et si motus circulares esset motus contrarius: non esset difficile videre plures esse motus in celo: quia non esset uniusum perfectum in suis speciebus: et quo contraria differtur species: si unum contrarium sit in rerum natura: et non reliquum: ut si esset motus sursum et non deosum. Et quo infert philosophus questionem hanc esse difficultem. Cum quia accidentia per que possemus devenire in cognitionem huius questionis: non sunt eiusdem rationis in celo et in inferioribus.

Cotandum prius et philosophus pro solutione questionis ponit quinque conditionales. Et quibus inferuntur responsa ad questum.

Coruma est. Si celi est corpus diuinum: necesse est motum eius esse sempiternum. Probabat phis: quia uniusque hys propria operatione est ipsi sua operationes: celi est eternum: ergo eius operatio debet esse eterna: maior pater: quia unumquodque appetit suaz perfectionem: operatio autem est ultima rei perfectio vel latenter ipsum operatum: minor probata est in primo huius: et ex opinione antiquorum: consequentia pater: quia operatio dei est immortalitas: cum ergo motus celi sit dei operatio: erit sempiternus et immortalis. Et immortalitas in presentiarum non dicit solum sempiternitatem ipsius esse: quia hoc non est operatio sed passio: sed dicit operationem vite sicut et intelligere: unde subdit phis: hec autem est vita sempiterna. Sed attendat quod per hoc non demonstrat philosophus quod necessario celi semper moueat: sed solum quod est potens ad semper moueri: ratione sue incorruptibilitatis ut dicit hic. S. T. Et quo patet quod alter hic probat sempiternitatem motus celi: S. phi si. ex sempiternitate scilicet corporis celestis: quia non dum in S. probauerat.

Cecunda conditionalis est. Si celi mouet motu sempiterno et circulari: necesse est terram esse. Probatur: quia motus circularis est circa medium fixum: ratio autem medii est accidentalis: ergo est in aliquo subiecto. Iliu autem non est aliqua pars celi: quod liber pars celi mouet circulariter. Tum etiam quia illa pars celi ibi quiesceret naturaliter: et sic est motus ad medium et sic motus circularis ibi conuenienter pietre naturali. Et sic non quiesceret perpetuo: ergo neque celi moueretur perpetuo circulariter. Et autem terra sit sicut punctum respectu celi: dicitur sequenti ar. 4.

Ctertia conditionalis. Si terra est: necesse est ignis esse. Probatur: quia si unum contrarium est in natura et aliud: quia contraria habent fieri circa id: sed ignis et terra sunt contraria secundum situm: quia ignis mouet sursum terra vero deosum. Tum secundo. Prosternit enim prius est priuatius: terra autem se habet ut priuatio respectu ignis contraria enim se habent sicut peius et melius: ut dicitur. 1. phis. sicut frigidum respectu calidi: ergo minor pater: quia terra est gravis et frigida. Ignis autem et leuis et calidus: gravitas autem et frigiditas habent rationem priuatius respectu calidi et leuis: ergo.

Cqua quarta conditionalis. Si ignis et terra sunt: necesse est elementa intermedia esse. Probatur: quia ignis et terra habent contrarietatem ad alia elementa: ut probabitur in libris de generatione.

CQuinta conditionalis. Si elementa sunt: necesse

Arti. iii.

XL

est generationes et corruptiones esse. Probatur: quia elementa sunt contraria: ergo agunt et patiuntur ad inuicem: ergo sunt generationes et corruptiones. Secundo Motus elementorum non est eternus: quia est rectus: ergo ipsa sunt generabilia et corruptibilia: patet consequentia: quia non est rationabile aliquis mobile esse sempiternum: cuius motus non potest esse eternus.

Ctertia conditionalis responsua ad questionem. Si generationes et corruptiones sunt: necesse est celum moueri pluribus motibus: et plura esse corpora celestia. Probatur: quia motus primi mobilis est ynniforis: ergo non potest causare diversitatem in generabilibus: ergo oportet esse aliun motum planetarum sub circulo obliquo: ad diversitatem causandam in rebus genitis. Et hoc latius declarabitur. 2.

Cotandum prius et philosophus pro solutione questionis ponit quinque conditionales. Et quibus inferuntur responsa ad questum.

Coruma est. Si celi est corpus diuinum: necesse est motum eius esse sempiternum. Probabat phis: quia uniusque hys propria operatione est ipsi sua operationes: celi est eternum: ergo eius operatio debet esse eterna: maior pater: quia unumquodque appetit suaz perfectionem: operatio autem est ultima rei perfectio vel latenter ipsum operatum: minor probata est in primo huius: et ex opinione antiquorum: consequentia pater: quia operatio dei est immortalitas: cum ergo motus celi sit dei operatio: erit sempiternus et immortalis. Et immortalitas in presentiarum non dicit solum sempiternitatem ipsius esse: quia hoc non est operatio sed passio: sed dicit operationem vite sicut et intelligere: unde subdit phis: hec autem est vita sempiterna. Sed attendat quod per hoc non demonstrat philosophus quod necessario celi semper moueat: sed solum quod est potens ad semper moueri: ratione sue incorruptibilitatis ut dicit hic. S. T. Et quo patet quod alter hic probat sempiternitatem motus celi: S. phi si. ex sempiternitate scilicet corporis celestis: quia non dum in S. probauerat.

Cecunda conditionalis est. Si celi mouet motu sempiterno et circulari: necesse est terram esse. Probatur: quia motus circularis est circa medium fixum: ratio autem medii est accidentalis: ergo est in aliquo subiecto. Iliu autem non est aliqua pars celi: quod liber pars celi mouet circulariter. Tum etiam quia illa pars celi ibi quiesceret naturaliter: et sic est motus ad medium et sic motus circularis ibi conuenienter pietre naturali. Et sic non quiesceret perpetuo: ergo neque celi moueretur perpetuo circulariter. Et autem terra sit sicut punctum respectu celi: dicitur sequenti ar. 4.

Ctertia conditionalis. Si terra est: necesse est ignis esse. Probatur: quia si unum contrarium est in natura et aliud: quia contraria habent fieri circa id: sed ignis et terra sunt contraria secundum situm: quia ignis mouet sursum terra vero deosum. Tum secundo. Prosternit enim prius est priuatius: terra autem se habet ut priuatio respectu ignis contraria enim se habent sicut peius et melius: ut dicitur. 1. phis. sicut frigidum respectu calidi: ergo minor pater: quia terra est gravis et frigida. Ignis autem et leuis et calidus: gravitas autem et frigiditas habent rationem priuatius respectu calidi et leuis: ergo.

Cqua quarta conditionalis. Si ignis et terra sunt: necesse est elementa intermedia esse. Probatur: quia ignis et terra habent contrarietatem ad alia elementa: ut probabitur in libris de generatione.

CQuinta conditionalis. Si elementa sunt: necesse

Secundi de celo & mundo

Ra. Probatur scilicet Totum uniuersum est unum unitate ordinis: ut dicit philosophus. 12. metha. T. cō. 52. Nec autem unitas constituit hoc corporali regnum: sicut per spiritualia: et inferiora corpora per superiora: ergo si celum empireum nec regis ab aliis corporibus: nec alia corpora regit influendo in ea: non contineatur sub unitate uniuersi.

Tertium. Talis est ordo rerum quod unitas prece dit dissimilitatem: unde primus motus procedit motum planetarum: in quo reperitur dissimilitas: et auctoritas continuitatem et perpetuitatem generationis. Secundus autem diversitatem et contrarietatem: ergo quies procedit motum: et per consequens pater ea que influuntur per motum: cōgruus est ponere unum quod singulariter per quietem iungit: prima consequentia pater: quia motus primus licet habeat unitatem: habet tamen eam cum diversitate. Absque enim est alter habere nunc et prius. Quies autem habet puram unitatem. Nam quiescere est eodem modo se habere nunc et prius. Haec duas rationes ponit. S. T. quo. 6. ar. 19.

Tertio. Qualis est ordo angelorum inter se: talis est ordo corporum: sed superius angelii qui assistunt habent influentiam super medios et ultimos: qui mittuntur quod non innescantur secundum dionisium: ergo et celum empireum habet influentiam super corpora que mouentur quod non mouentur.

Quarto. Omnis substantia naturalis habet aliquam operationem: et tanto nobiliorem quanto fuerit cetero excellentior. Celum autem empireum est nobiliissimum inter substantias corporales: ergo habet operationem aliquam et non immanentem: cum non vivat: ergo transirent in alia: et per consequens influunt in ea.

Tertium ipsum est lucidum: lumen autem potest diffundit: et diffunditur in omne quod potest illud recipere: etiam sine motu: ut patet de sole post diem iudicium: ergo celum empireum potest et illuminat alios celos.

Tertium arguit aliis: quia in duabus terris eiusdem latitudinis: nascuntur res omnino diverse: sic quod illa que nascitur in una non potest in alia iungi: hoc autem non potest esse per influentiam cuiuscunq; celo moti: quia quecumque pars transit super unam: transit super aliam: et equales angulos et aspectus causat planetae super utramque: ergo videtur ista esse reducenda ad celum immobile: cuius alia pars est super unam terram et alia super aliam: maior potest: quia unica quod oleis habundat: est in eadem latitudine: cum lugubris: que eis in caret: in galacia etiam sive compostela aqua sanissime et levissime inueniuntur: quales in nulla alia parte hispanie inueniuntur possunt.

Contra. Si queratur qualiter effectum habeat celum empireum in his inferioribus. Dicit S. T. quo. 6. quod effectus eius est permanenter in inferioribus corporibus. Et t. 1. q. 66. ar. 3. 2. dicit quod inservit in unum celum: non aliquid transiens et adveniens per motum: sed aliquid situm et stabile: puta virtutem continendi: et creandi vel aliquid huiusmodi ad dignitatem pertinens.

Sed pro intellectu diversitatis motuum celo.

Tertium: quod inter motus celestes duo sunt manifestiores. Unus est decimi celo: ut dicit. S. T. 2. d. 14. ar. 1. super duas axis extremitates: polum scilicet arcticum et australe: ab oriente per meridiem: et

occidente iterum radiem in orientem: quem equi noctialis circulus per medium dividit. Et autem quod noctialis: circulus maior in sphera. 1. dividens eam in duos equa: secundum quamlibet sui partem equidistantes ab utroque polo pumi mobilis. Et dicitur equi noctialis: quia sola sub eo existente in principio scilicet arietis et librae: dies sunt equalis noctibus. Et alio nomine dicitur equator: vel cingulus pumi mobilis. Transit autem hic circulus per initium arietis adreductum tauri pedem: inde ad medianum orionis alium: et per curvationes ydri: crateram et coruam: ad principium librae: inter duas lucidas illius signum stellas: inde ad utramque ophiuchi genua. Postea per aquilam: ad pegasi caput: a quo rursus ad initium arietis. Primus autem motus dicitur diuinus: quia sciaret in die sive spacio. 24. horarum completer.

Consideramus autem celum hoc mouetur. Probatur astronomi primo: quia videmus stellas que ostenduntur continue in eadem propinquitate et distantia manentes elevari: quousque in medium celi veniant: et postea eodem modo tendere ad occasum.

Secondo. Quia videmus stellas propinquas prolo: utramque scilicet versus: circa polum circulariter voluisse: et nunc quidem versus orientem: nunc versus meridiem: nunc versus occidentem: apparent secundum diversa annitopia. Quaeratur ita per motum terrestre: resulari: et possint maxime quo ad eclipses et coniunctiones: postea patet cum de quiete terre agatur.

Consideramus motus alias sphaerarum a prima: per obliquum circulum: super ares distantes a primis 23. gra. 2. 33. minutis secundum acmeonem quem innescantur posteriores astronomi. Propter huius motus sunt polizodiaci: quia scilicet ab eis zodiacus equilaterus distat undequaquam. Ex quo patet: quod Cum sit circulus maior in sphera: dividens equatores in duo equalia: ut ergo enim per centrum sphera transibit. Ipsius zodiaci obliquitatem (testem plumbum) itelluisse ac rerum foris aperuisse: primus anaritander milie suo tradidit olympiade. 38. Signa deinde in eo clestratus: primo arietis et sagittarii. Dicitur autem zodiacus a 30° quod est vita: quod scilicet secundum motum planetarum sub illo: est omnis vita in rebus inferioribus: ut probabitur. 2. de gene. Differt autem hic circulus ab aliis: quia omnes aliis sphaera intelliguntur sicut linea: in diuisibiles scilicet secundum latitudinem: sed zodiacus intelligitur ut superficies habens in latitudine. 12. gradus. Linea autem dividens zodiacum secundum latitudinem: ita ut hinc inde sexaginta gradus: dicitur ecliptica sub qua sol continet mouetur.

Consideramus tertium: quod zodiacus et quilibet circulus in sphera: dividitur in 12. partes equalis que dicuntur. 12. signa: unde et signifer latine dicitur: griseo vero nitach. Horum signorum nomina sunt hec aries/thaurus/gemini/cancer/leo/virgo/libra/scorpius/sagittarius/capricornus/aquarius/pisces. 36. autem dividitur signiferum in 12. signa secundum alboasarem: quia ex. 48. imaginibus celi. 12. sunt in circulo obliquo: unde et dicitur zodiacus a zodiaco quod est animal. quia quilibet illarum. 12. partium noiatur nomine aliquius animalis. Aliam causam assignat: quod omnes res que sunt coelestes in hoc mundo: sunt ex. 4. elementis et habent tria esse: scilicet principiis medium et finem. Quatuor igitur elementa multo

Questio. i. Articu. iii.

Plicata per tria sunt. 12. unde astronomi dividunt zodiacum in. 4. triplicates: quibus preponunt placetas: diurnos scilicet diurnis: et nocturnos nocturnis. Primum trigonus est igneus: diurnus: masculinus: et septentrionalis: scilicet arietis: leonis: et sagittarii. Eius dominus in die sol: in nocte lupiter: utriversus participes saturnus. Secundus trigonus thauri scilicet virginis: et capricorni: est nocturnus: terrenus: feminus: ac meridionalis. Eius dominus in die noctis: in nocte lunae: utriversus participes mars. Tertius scilicet geminorum: librae: et aquarii: est aereus: diurnus: masculinus: ac orientalis. Cuius primus dominus in die saturnus: secundus mercurius: nocte ecclipsis: utriversus vero participes iupiter. Postremus trigonus cancri: scorpii: et pisces: est aquaticus: nocturnus: feminus: occidental. Eius dominus in die mars: secundus saturnus: nocte vero contra: utriversus tamen participes luna. Et hec secundum opinionem Iuli firmici: et recentiorum. Ptolomei est alter videtur: ut patet in primo quadruplicati. Ponit enim martem consortem primi trigoni: saturnum autem secundi. Item venerem secundam quarti excluso saturno.

Sed Circa haec queritur primo. Quare hec signa nominentur nominibus animalium. Respondeat auctor sphere: primo: propter dispositionem stellarum fixarum in illis partibus: ad modum huiusmodi animalium. Secundo propter proprietatem conuenientem tam illis partibus: quam animalibus a quibus nomina accommodantur: unde dicunt astronomi et signa magis habent operari: et impetrare: super animalia sive similitudinis quam alia: ut aries super arietes et alia animalia eiusdem speciei. Componitur autem et stellis. 15. Thaurus habet influentiam super thauros/ceruos/bubalos: et huiusmodi habet autem stellas. 15. Gemini plus influunt homines: et ita dicatur de aliis. habet autem signum geminorum stellas. 19. Cancer 16. Leo. 19. Virgo. 19. Libra. 17. Scorpius. 19. Sagittarius. 15. Capri. 31. Pisces. 39. Et hec stelle gubernant: ut dictum est: animalia sive similitudinis. Nam signa rationalia: que sunt gemini/virgo: et medietas sagittarii: respiciunt ratione litate hois. Et illi quod sunt signa sive cedente natitatis roabilis sunt: ut plurimi: et liberum cum hoib; cōversantur. Qui vero habent in horoscopo signa filiis: uel tristis: sunt ut plurimum solitarii: nisi forte locis planitarum impeditur. Quapropter ptolemey propositione. 9. centiloqui dicit quod visus huius seculi sunt subiecti vultibus celestibus: et ideo sapientes qui ymagines faciebant: stellarum introitus in celestes vultus aspicebant: et tunc operabantur quod debebat.

Secundo queritur. Quare aries ponitur primus signum. Dicendum secundum pto. propositione. 156. pri me partis quadruplicati: ideo est signum primi aries quod est masculinum: calidum: et agens est dignus passio: et equinoctialis per ipsum transit: ab ea maior: incipit mutatio firmamenti. Et si dicatur quod Eadē rōne libra erit primū signum: quia est etiā calidum: et caliditas est principiū mouendi. Negatur quia: quia ab ariete incipit generatio: et a libra corruptio. Aries etiam est signum igneum: quod est maius actuitatis quam libra: quod est signum acreum. Item in ariete incipit ver. quod comparatur prime hominis iuventuti: ut dicit ptolemey. 14. o. propositione prime partis quadri. unde astrologi arieti tantum primum caput tri buunt: et hauro collum: geminis humeros: cācro con leoni pectus: virginis vētem: libra renes: et vertebrias scorpio inguria sive naturalia: sagittario femora: genua caput como: Aquario tibias: et pisibus pedes: unde pto. 20. propositione centiloqui dicit: quod tangere remēnum ferro: luna in signo illius membra cruentent: et verēndū et malum. Et hoc ideo quia luna auget humiditatem: in omni membro ad cuius signum mutatur.

Certio notandum: quod quolibet signum dividitur in tringula partes equalis: que dicuntur gradus. Et hoc ideo quia sol motu suo in. 30. diebus fere: trahit unum signum. Quilibet etiā gradum diuiserunt astronomi in. 60. minuta: et quolibet minutum in 60. secunda: et sic usq; ad decimam.

CSi queratur quare potius diuisio sit per. 60. gradum numerum. Respondet quod inter numeros iste est maxime diuisibilis per partes aliquotā. Diuisio autem maxime est necessaria astronomo: pro locis et veris motibus habendis planetarum: unde Aliphonius et ceteri tabulari zodiacum in set signa soli: diuisiunt: cuiuslibet signo. 60. gradus tribuentes: propter diuisio et multiplicationis: que per illum numerum sit facilitatem. Numerus enim sexagenaris us habet. ii. partes aliquotas scilicet. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 10. 12. 15. 20. 30. Et hijs patet circum. 360. gradus continuo si ducentur. 12. in. 30.

Notandum quartum. Quod motus planetarum ab occidente in orientem. Probatur ab astronomis. Primo: quia si quis lunam de sub radiis solis extensem vespere certa hora inspiciat et notet eius distantiam ab occidente: sequentibus diebus propinquorum eadem hora eam videbit orienti.

Secundo. Probatur de sole et alijs planetis: quia si eis occasum tenentibus: notetur eorum distantia ab aliqua stella fixa: versus occidentem: post certum tempus: secundum motuum eorum velocitatem: ap parebunt: plus ab ea distare versus orientem.

Contra. Unde plane dupliciter possunt a stellis disceri. Primo: quia non semper ad se inueniunt: nec ad stellas fixas eandem scruant distantiam. Secundo quia non scintillant. Stelle vero fixe omnes scintillant. Lautam autem scintillationis quidam distantie et visus debilitati ascribunt: quod opiniōnem adducit Aristoteles primo posteriorum. Et hic Tertius commenti. 4. 8. dicit quod visus tremit longe valde pectoris. Alij motum celi: propter velocitatem continuo angulos radiationis solares varians: tem dicunt esse causam. Alij autem ex visus conamine: ultra suam facultatem: circa obiectum valde apprehensibilem: improportionabiliter distans: dicunt proximam. Non tamen videtur aliqua harum causarum sola sufficere: videmus enim aurum: et es nobis: et pinquum: per superfusionem lucis solares scintillare. Neque secunda sufficit: quia planete etiam mouentur motu pumi mobilis: et tamen non scintillant: ergo velocitas motus continue angulos radiationis solares varians non sufficit ad scintillationem causandam. Neque tertia causa adducta sufficere videtur: videlicet quod ex visus conatu ultra facultatem propriam: in obiectum improportionabiliter distans causetur scintillatio: quod aliqui planetes: et visus non tantum conatur circa eas: sicut circa aliquos planetas: et in ille scintillant: et aliqui planetes: et visus non tantum

Secundi de celo & mundo

omnium supremus: qui flante borea: scintillare vide tur. Similiter & mercurius quando multū est p̄pī quis soli: vnde & filibon dicitur grece a scintillando Sol etiam semper videtur scintillare propter excellētā luminis: vt dicit S. T. hic super Ter. com. 49. Omnes tamen iste causa simili sumptū videntur p̄babuliter sufficere. Angulus enim radij solaris cum superficie stelle fixe est magnus: non vñsi bene per ceptibilis: p̄opter magnam ab oculo distantia: propter quam: conatur oculus cum non possit plene de obiecto distincte iudicare: ille etiam radius cōtinue variatur: ideo lumen stelle videtur scintillare. In planetis autem: nec sit ita magnus angulus: t̄ quia p̄opere terram sunt: non ita velociter mouentur: nec vi- fuis ita conatur.

CEx quo patet: q̄ scintillatio quandoq; ex nōmio fulgore procedit: vt in sole: & armis politis: & tergis: quandoq; propter distantia: vt in stellis fixis: aut p̄pter paruitatem vt in mercurio. Quādoq; vero plura stellis simul reperiuntur: aut etiam propter motum: vt patet de candela posita in magna distantia. **C**Quinto. Notandum q̄ aliquid moueri pluribus motibus: potest vñmodo sic intelligi & vñco quidem motu moueat sed ille erit mixtus: & non simplex: vt si globus terre descendere ad centrum per arcum. Alio modo sic q̄ pluribus distinctis motib⁹ moueatur. Et hoc sordiditer. **P**otius equaliter siue eque prīmo: & hoc est impossibile: quia vt probatum est primo huius: vñius corporis simplicis est vñus simplex motus ei primo conueniens. Alio modo sic q̄ vñ motu moueatur ex se: aliò motu ad motum alterius. Et hoc modo celi planetarū dicuntur moueri pluribus motibus.

CPro quo sit p̄ima propositio.

Chōsibile est aliquid moueri duobus motibus: aut plurib⁹ modo vltimo posito. **P**robatur de mūca que mouetur ad motum lancee versus orientem que etiam motu proprio mouetur super lanceā versus occidente aut si circuiret lanceā per crastitudinem eius mouendo.

CItem arguitur de aqua que in vitro vase circuliter mouetur: cum quo stat vas etiam motu recto moueri: & per consequens aquam. Similiter arguitur de nau: que potest moueri ad vnam partem: & fortes in ea existens ad oppositam.

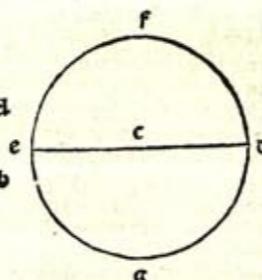
CItem hoc patet de epiciclo: qui mouetur ab orīte in occidente: secundum se totum: & cum hoc mouetur motu proprio super centro suo: & polis.

CSecunda propositio.

Chōsibile est aliquid circulariter moueri duob⁹ motibus oppositis: & super eisdem polis: & centro. **P**robatur De motu mūce super rotam: ad oppositam partē moueatur & mūca cōtinue motu proprio medium latitudinē rote teneat: patet q̄ poli illius motus non erunt alii a polis rote.

CTerteria propositio.

Chōsibile est aliquid corporis circulariter moueri pluribus motibus circularibus: super eosdē polos: nisi altero illorum motuum: secundum se totum mutet locum. Tales enim motus sunt realiter incō possibles. **P**robatur sic. Sint a. & b. duæ potentie applicate c. rote vt super eosdē polos oppositus motibus circularibus moueant & sint e. d. puncta diametri. Tunc sic a mouebit rotam c. vt e. fiat in d. per f. & b. eandem mouebit yte. sit in loco d. per g. (sint

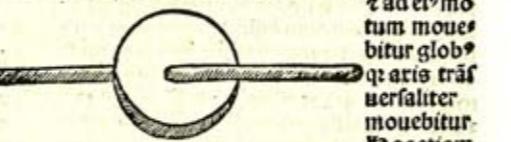

enim f. sursum: & g. des-
osum opposita) vel
ergo a. & b. equavelo
citer mouebunt c. vel
non. Si primum ergo
cum e. per motum a.
siet in f. etiā per motū
b. fieri in g. que sit p̄s-
ta opposita. Si non.
Nonatur ergo q̄ mo-
tus quo mouebat ab
a. sit velocior. Tūc sic
vel d. quando erit in f. per motum a. erit etiā ibi per
motum b. vel nō. Si p̄mū mot⁹ b. est superfluus. Si
non sed est extra lineam f. g. secundum latitudinem er-
go illi duo motus nō fuerunt super eisdem polis. Si
dicas q̄ motus b. faciet & maius tempus requiratur
ad hoc q̄ e. fiat in f. Contra sufficit q̄ a minori potē-
tia moueatur ergo frustra ponitur opposit⁹ mot⁹.

CItem sequeretur. Q̄ si motes debilius moueret ro-
tam circulariter: plato fortissimus contra mouendo
non posset impeditre fortem: quia nō impediret nisi
per motum incomp̄ibilem: sed ille nō est incompo-
sibilis motu fortem si oppositum cōclusiō est verit̄:
igitur. Q̄ autem motus circularis rote possit impe-
diri contranitendo: patet ad sensum.

CQuarta propositio.

Chōsibile est corpus circulariter moueri plurib⁹
motibus quodammodo oppositis: super diversis
polis: & tamen non secundum se totum mutare lo-
cum. Et per hoc saluatur pluralitas motuū ī celo.
Probatur. Posito globo super arē sic q̄ possit vol-
viare immota: sicut rota carri. Poterit etiam ipsa
axis moueri circulariter: vt patet ad experientiam:

Et hoc etiam
potest videri in sphera artificiali: sic scilicet compo-
sta: vt nulla ponatur axis transiens per polos primi
mobili: verum ponatur semicirculus ferreus: siue
eneus extra primum mobile: cuius extremitates ip-
sos polos contingant. Et versus polum antarcticum:
infra primum mobile: figuratur baculus dentatus
secundum latitudinem. Deinde circa polum zodiaci
ponatur circulus ad magnitudinem circuli ar-
cici: qui etiam ad intra sit dentatus. Circulus vero in
quibus fixis est zodiacus: sint alii a circulis primi
mobili: a polo zodiaci ad polum ponatur axis: cui
terra poterit infigi: cuius axis/extremitates con-
tingant circulos deferentes zodiacum: circulus pri-
mū mobilis non tamen illis inheret. Circulus au-
tem dentatus sic proportionetur: vt dens eius sit in
ter duos dentes baculi dentati: fixi: et immobi-
lis.

CNotandum prius: q̄ Op̄io alpetragi: fuit
omnes spheras vñco motu moueri: scilicet ab orīte
in occidente: & ab vñica intelligentia. Sed di-
cebat primum quidem mobile completere revolutio-
nem suam in 24. horis: sed aliae sphere inferiores
secundum distantiam a prima retardantur aliquę
plus alie minus. Octaua enim sphera non comple-

Questio. i.

Articu. iii.

XLIII

illam revolutionem in 24. horis: sed modicum defi-
citata q̄ in 36000. facit vnam revolutionem minus
q̄ p̄imum mobile. Postea saturnus adhuc magis
retardatur sic q̄ in tringita annis facit vnam revo-
lutionem minus: iupiter vero in 12. mars in duobus
Sol/venus & mercurius: equaliter in uno anno: Lu-
na in mense.

CSed hec opinio non potest saluare: quare talis
retardatio non fiat sub eisdem polis: super quibus sit
motus ab oriente in occidente.

CItem Retrogradations & eclipses: quare vno
tempore fiant: & non alio: per hunc modum non pos-
sunt rationabiliter saluari.

CItem nec potest saluari: motus accessus et re-
cessus.

CItem tunc orbis planetarum deberent vniuersi-
titer retardari: et proportionaliter ad distantiam
primum mobile: sed hoc est falsum: igitur. minor: pat̄:
quia octaua sphera retardatur ab una revolutione
in 36000. annis: saturnus vero in 30. iupiter in
12. manifestum est autem q̄ propotione octauae sphera
resuper saturnum: ad proportionem saturni ad iouem:
non est sicut. 36000. ad. 30. ad proportionem
30. ad 12.

CItem venus/ mercurius/ & sol / equaliter defici-
unt. et tamen non equaliter distant. Dicendum est
ergo spheras alias a primo moueri motu distincto
a motu primi mobile: et etiam motu primi mobile
qui dicitur motus raptus. Et isti diversi motus
sunt a diversis intelligentijs.

CNotandum est insuper p̄o numero celorum ha-
bendo: q̄ Antiqui philosophi astronomi: non per
cipientes in celo nisi duos motus predictos: posse-
runt octauam spheram esse primum mobile. **T**olomeus
vero considerans motum stellarum fixarum
(qui omnes fere considerationes fecit: super stellam
prime magnitudinis que **L**o: leonis dicitur: latitu-
dinem septentrionalem. 10. minutorum habens: et
septentrionalem declinationem: que etiam hoc tem-
pore: anno scilicet salutis. 153. est in 22. gra. & 16. mi-
nuto leonis inuenit motus esse huiusmodi stellarum in
gulis centenis annis vno gradu: a loco in quo erat
tempor: abiachi & parcy: qui cum fere. 300. annis
peccaserunt. Quare vnum motum octauae spherae tri-
buit: sub zodiaco non sphaerae ultra motum diurnū
secundum quem motum auges planetarum alioū
a luna mouentur: vde & ab alphonso: blauchino: et
alio qui tabulas ediderunt: vocatur motus augis
communis. Nonam vero sphera est in aucto-
p̄o: esse primum mobile: quem sequitur alfraganus diffe-
rentia.

CAlbategni vero comparans loca stellarum ab
eo inuenta: locis & considerationibus aliorum: videt
q̄ velocissime esse translatas: dixit motus stellarum
semper esse ad orientem. 60. annis & 4. mensib⁹ vno
gradu: vt completa circulatio fiat. 2170. annis.

CAlii vero adhuc posteriores percepserunt stellas
fixas in ordine signorum procedere: tempore tamen
suo retrogradari: qui motus ad tempora comparan-
tes: conculserunt octauam spheram in 900. annis
versus orientem moueri. 7. gradibus: & alios nongē-
tis annis totidem contra ordinem signorum redi-
re gradib⁹: & ita successive ad partes oppositas mo-
ueri: per equale spaciū in tempore equali. Quos
secutus thebit: negavit stellas fixas totum zodiacus

none sphere in certo tempore absoluere. sed videns
eas ad partes diuersas moueri: remoto motu augi-
um communium: secundum q̄ cum posuit p̄sto. vo-
luit stellas fixas moueri in circuitu paruis: in capite
arietis & librae descriptis quem motum vocavit ac-
cessus: et recessus: sive titubationis. Omnes igitur
isti sapientes astronomici: ultra octauam spheram
nonam solum posuerunt: quam primum mobile nos
minauerunt.

CSed quia istorum opinio non saluat ea que finis
stellarum apparent. Tum quia retrogradantur:
quis nongentis annis carum duret retrogradatio:
non tamē. 7. grad. sed ad summum. 27. minutis re-
trocedunt. Tum etiam quia cum procedunt: non
solum nongentis annis: ymo. 6000. annorum fere
& 2. gradibus mouentur: vt patet ex tabulis blan-
chini.

CIdeo posteriores astrologi vt alphonſus: blan-
chini Johannes de regio monte: & alijs comparan-
tes omnes considerationes antiquorum: cum consi-
derationibus eorū: inuenierunt stellas fixas: quan-
doq; ad orientem: quandoq; ad occidente: quan-
doq; ad aquilonem: nonnūq; verso ad austrum mo-
ueri. Et nihilominus quandoq; velocius ad septen-
trionem q̄ ad austrum: nonnūq; conuerso moue-
ri. Tantam apparentiam & tam diuersam noni con-
fidentes vñco motu saluatoris. Cum enim poli
horum paruum circulorum: secundum thebit sint
ipsa capita arietis & librae ecliptice sit: inter polos
& circumferentias suas intercipiantur solum de eclipti-
ca. 4. gra. 18. minutis et. 43. secunda. Stelle autem
sunt iam illam distantiam preferierunt. ideo sunt yma-
ginati in octaua sphera duos motus. Primus tar-
diffimus in longitudine zodiaci primi mobiles: secun-
dum ordinem signorum: singulis ducentis annis. 1.
grad. & 28. minutis. Id die vero. 4. tertius. 20. quar-
tus 2. 17. quintus. Alter vero fit in duobus circulis
paruis: in capite arietis & librae: secundum ymagina-
tionem thebit: que etiam qua ad hoc tem-
pore: anno scilicet salutis. 153. est in 22. gra. & 16. mi-
nuto leonis inuenit motus esse huiusmodi stellarum in
gulis centenis annis vno gradu: a loco in quo erat
tempor: abiachi & parcy: qui cum fere. 300. annis
peccaserunt. Quare vnum motum octauae spherae tri-
buit: sub zodiaco non sphaerae ultra motum diurnū
secundum quem motum auges planetarum alioū
a luna mouentur: vde & ab alphonso: blauchino: et
alio qui tabulas ediderunt: vocatur motus augis
communis. Nonam vero sphera est in aucto-
p̄o: esse primum mobile: quem sequitur alfraganus diffe-
rentia.

CConclusio prima.

Necesse est ad generationem/ celum diuersis mo-
tibus moueri **P**robatur: quia Celum est causa in-
teriorum in ea scilicet agendo. actio autem potissi-
mum fit calore. Sed calor: non potest causari in istis
interioribus solo lumine: quia post diem iudicij sol
non calefacit. Tum etiam: quia motus localis est
primum motuum: ergo non potest esse alteratio sine
eo: ergo si celum hic continue agit: continue moue-
tur.

CItem dato q̄ celi agerent sine motu non tamen
possent diuersitatem in effectibus cuilare (que tas-
men est necessaria ad eē vñiversi) illud ei quod non
mouetur semper eodem modo se habet: id est semper
h. ii.

Secundi de celo & mundo

manens idem & eodem modo semper natum est facere idem. i. celi. 7. de ge. ergo necesse est celum moueri ad generationem & corruptionem diversis motibus: ut influentie & virtutes stellarum ad diversas partes perueniant.

CItem Omne corpus in mouendo mouetur sed celum est corpus & mouet inferiora: ergo mouetur.

CItem non possunt saluari eclipses & aspectus planetarum per unicum motum: non enim potest ratio assignari quare luna prius eclipsetur in una oppositione & alia nisi per diversitatem motus eius: ergo mouetur pluribus motibus.

Conclusio secunda.

CUltra octauam & nona spheras ponenda est sphaera decima: que primum mobile dicatur. Probatur. Quia vnius corporis simplicis est unus simplex motus: pumis sibi conueniens: sed octaua sphaera habet tres motus: ut experti sunt astronomi: ergo duo ex illis non conuenient ei primo: motus scilicet diurnus & augium: ergo ponenda est nona sphaera cui primum conueniat motus augium. Et cum ipsa etiam mouetur duobus motibus: unus ilorum prius conuenit alteri corpori: scilicet diurnus: ergo est ponenda decima sphaera.

CEx his patet quod ordinetur celi. Post namque celum empiresum. Monitur sphaera decima: ad quam reducitur motus diurnus: ut dicit. S. T. 2. d. 14. ar. 1. Deinde nona sphaera: tunc celum aqueum: post quam celum stellatum. Deinde collocantur celi planetarum: primum saturni: postea tauri / martis / solis / venery / mercurii: & lune.

CSi queratur: quod cognitus est ordo est planetarum & celorum. Dicendum quod per stellarum eclipses: seu occultationes ad inuicem. Claram est enim: quod illa stella que ad alterius coitum veniens: illam nobis occultat terre vicinior est. Quia igitur luna omnes quibus iungitur occultat: a tunc vero occultat: ideo in primo celo constitutur. Mercurius etiam omnes preter lunam occultat: venus vero alias a mercurio & luna: mare saturnum: & iouem: iupiter saturnum. Quilibet etiam planeta stellas fixas occultat: nulla autem stella sita planeta potest occultare. Ideo sic cognitum est celos esse locatos. Sed quia sol a nulla occultatur preter luna: eo quod in eius presencia nulla stella videtur. Ideo tempore aristotelis opinabantur solem immediatestum post lunam: & ideo aristoteles eos secutus: posuit solem lune immedia- tum: ut patet hic T. c. 60.

CAlbumas vero unicum posuit celum: pmercu- riu: sole: & venere: & nitebatur per magnitudinem epicyclorum: scilicet ea que de venere & mercurio appa- rent.

CPtolomeus autem: & omnes astronomi: & physici citentem solem: eē i quarto celo. Quia cum sit fons rationis: & caloris vitalis: a quo & cetera astra lu- men: & animantia vitam habent: rationabile est ut sit in medio omnium: tanq; rex in medio regni sui. Si enim esset in secundo celo: & terram nimis calefa- ceret: & astra superiora non bene illuminaret. Si au- tem in tertio vel septimo situeretur astra inferiora de- bilitate lumen recipieren: & vita ob caloris defectus defereretur & deficeret.

CAliam huius veritatis rationem efficaciorum

ponit Ptolomeus in almagesti: ubi ex visuali dia- metro solis: & ex basis magnitudine: arguit longitu- dinem radii: & distantie. Sed hec ratio geometris & perspectivis pro nun cest relinqua. Reliquorum autem celorum ordo: ex moto deprehensus est.

CSi queratur quare potius motus prius est ab oriente in occidente: & econverso. Respondebat philosophus Text. commenti. 33. q Rationabilius est celum moueri ab oriente in occidente per meridiem: & alio modo. Probatur. quia natura facit de possibilibus quod melius est ergo celum ab moueri nobiliore & digniori motu possibili: sed ille motus lo- calis est dignior: qui est a digniori parte. Vertra tu- tem pars est nobilio: sinistra & ante nobilis. Et retro ergo Celum rationabiliter mouetur ab oriente: quod est vertrum: per meridiem qui est ante: & ab occide- te per aquilonem.

CContra dicta arguitur primo contra conditiona- les philosophi. Dato enim quod aqua esset in centro mundi: & nulla esset terra posset celum moueri: ergo conditionalis est falsa: et eodem modo arguitur de aliis.

CItem cessante motu celi: adhuc elementa essent contraria: ergo ad inuicem agerent et paterentur: et per consequens essent generationes et corru- ptiones.

CItem nobilissimus non est propter minus nobile: ergo motus celi non est propter generationes in- feriorum.

CSecundo arguitur quod naturaliter proba- ri celum empiresum esse. Quia omne quod moue- tur est in loco: sed locus est superficies corporis con- tinentis: ergo omne quod mouetur continetur pri- mum autem mobile mouetur: ergo ab aliquo alio continetur & illud est celum empiresum.

CItem perfectius est quod acquirit bonitatem su- ne motu: quod permotu: sed dei perfecta sunt opera: ergo oportet perfectissimum corpus esse immobile: & illud est quod dicimus celum empiresum.

CTertio in celo reperiuntur differentiae positionum ex natura rei: & hoc non potest saluari in sphaeris mo- bilibus: quia pars dextra erit postea sinistra: ergo reducende sunt istae positiones ad celum immobi- le.

CItem arguitur per ea que in diversis locis eiusdem latitudinis eveniunt: que non videntur posse reduci ad celum mobile.

CItem arguitur quod non influat: quia per hoc de- struuntur probationes philosophi: quibus probat ce- lum moueri. Hoc etiam tenet San. Th. 2. d. 2. q. 2. art. 3.

CQuarto Si celum mouetur diversis motibus: vel ambo sunt naturales: vel violenti: vel unus na- turalis: & alter violentus. Non primum: quia unus corporis simplicis est unus motus simplex naturalis. I. huius Tert. commen. 8. sed celum est corp- simplex: ergo. Nec ponendum est aliquid violentum in celo: motus enim eius est perpetuus.

CItem vel motores sunt eque fortes: vel unus alio fortior. Si primum ergo celum non mouetur sicut si duo homines eque fortes contra se trahant baculum: tunc nec ipsi nec baculus mouebitur. Si unus est fortior: ergo sphaera solum mouebitur uno motu: versus partem scilicet ad quam tendit motor fortior.

Questio. i.

Articul. iii.

XLV

CItem quies est nobilio: motu: ergo conuenit ce- lo & non motus.

CQuinto. Videlicet diversi motus essent ab una in- telligentia vel a pluribus non primum: quia una in- telligentia habet solum mouere unico motu: sicut for- ma naturalis vnicam habet propria operationem. Ne secundum: quia unius orbis est solum una in- telligentia sicut unius corporis est tantum una alia.

CItem Diversi motus sunt ad diversa loca: sed im- possibile est aliquid simul esse in diversis locis: ergo i- possibile est ipsum moueri diversis motibus.

CSexto Diversitas motuū principaliter ponitur i celo: propter diversitatem effectuum: sed per opinio- nem alpetragi possunt saluari. Cum quia saluator diversitas aspectum. Cum etiam quia diuersae partes celi diuersae habentes influentias: super eundem lo- cum: per motum primi mobilis transirent.

CItem nullus per unum motum possunt diversi effec- tus in specie causari: tunc oportet tot motus po- nere quod sunt effectus in specie.

CSeptimo arguitur. Quod non sunt ponende deces- sive: quia quanto sphaera est superior tanto dignior: & nobilio: sed octaua est nobilissima cum sit plena stel- la: nona vero & decima stellis caret: ergo ipsa est su- prima.

CItem Omnis sphaera facta est ut moueat stellam sibi in frontem. ille enim est finis eius: ut scilicet stella in hec inferiora influat: sed supra octauam sphaeram nulla est stella ergo neque sphaera.

COctavo arguitur. Quod Sol sit in secundo celo quia nisi sic sequeretur quod posset a mercurio & venere eis- pici: quod tamen nunquam visum est.

CNono arguitur. Quod stelle fixe non absoluunt totum zodiacum primi mobilis. ut ponunt moderni & per con- sequens quod non sit ponendus motus augii: alius a motu tubulationis. quia sequeretur quod aliquando polus boreus lateret nos quando scilicet esset in ca- pucino.

CAd primum dicendum quod omnia sphaerarum con- ditionalia sunt accipienda loco: ppositionum de possibili. Secundo dicitur quod omnes illae conclusio- nes patent ad sensum. ideo non est visus plus circa eas forte argumentatione. vnde hic T. c. 66. dicit to- pica solutione se solvere questiones difficiles.

CAd alium dicit alexander. quod licet cessante motu celi esset generatio & corruptio non tamen ordinata ut scilicet nunc ex calidis geruerent frigida nūc ecō uero. Talis enim ordo est per virtutem celi sed con-tingeret: sicut Eraclitus posuit quod quandoq; omnia fierent ignis.

CSed melius dicitur secundum simplicium. quod om- nis motus inferiorum cessante motu celi cessaret. quod virtutes corporum inferiorum sunt sicut materiales et instrumentales respectu celi & ideo non mouent nisi mote.

CAd alium dicit commentator. quod motus celi pri- ma intentione non est propter generationem & corruptio- nem inferiorum. vnde motores mouent principaliter ad conseruandam similitudinem ad primum principiu- um que est causalitas. Sed secundario mouent propter generationem quia scilicet non haberent causalitatem respectu inferiorum nisi mouerent ad genera- tionem & corruptionem.

CAd secundum dicitur quod sufficit illud quod circu- lariter mouetur esse in loco per accidentem. ut dicitur

4. phisicorum Text. comments. 43. ratione scilicet partium.

CAd aliud dicit Sanc. Tho. 2. d. 2. q. non oportet quod illud sine motu bonitatem diuinam partici- pat. sit corpus.

CAd tertium dicitur quod sursum & deorsum sumuntur in celo secundum virtutem motoris non secundum partes mobilis ut dictum est arti. p. cedenti.

CAd aliud dicitur quod isti diversi effectus sunt a ce- lo mouili. sed virtus intelligentie est maior in oriente & occidente. Et ideo in partibus propinquioribus orienti aliquia generantur que nongenerantur in par- tribus remotoibus eiusdem latitudinis quia influe- tia recepta in oriente debilitatur per remotionem & distantiam ab eo.

CAd aliud negatur consequentia. quia non dicitur nullum empiresum causare generationem & cor- ruptionem sed permanentiam.

CSed Contra. Ergo ea que generantur in uno loco non in alio: ciuidam latitudinis non debent re- duci ad celum empiresum.

CDicendum quod Celum empiresum per se non potest esse causa generationis sed bene cum motu cetero- rum orbium.

CAn aliud de S. T. dicendum scilicet dicit quod. 6. arti. 19. q. aliquid visum est ei celum empiresum non influere in hec inferiora in 2. d. 2. q. 2. ar. 3. Sed post diligentem considerationem in 1. q. 66. ar. 2^m. Et quo. 6. tenet celum empiresum influere in hec in- feriora.

CSecundo dicitur quod celum empiresum non influere in influentia cognita ratione naturali: sed bene oc- culta.

CTertio dicitur scilicet dicit. S. T. de potentia. q. 5. ar. 8. q. Corpus duplum habet actionem: vnam secundum proprietatem corporis. ut scilicet agat per motum. Aliam autem hys secundum q. attingit ad ordinem substantiarum separarum: scilicet naturam: in- feriores consueverunt aliquid participare de natu- ra superiori scilicet aliquam animalia participare aliquam similitudinem prudentie. que est propria homini.

CEt hoc modo cessante motu celi sol adhuc illumina- bit aerem & celum empiresum sine motu influit. p. quod aliquo modo attingit ordinem substantiarum se- paratarum. ut dicit Sanctus Thomas quilibet seruo.

CAlium quartum dicitur quod unus est naturalis: et al- ter preter naturam sed non violentus sicut neque mo- tus circulans ignis in sua regione.

CAd aliud dicitur quod unus est fortior: et negatur co- sequentia. quia illi motus non sunt repugnantes.

CAd aliud dicitur quod simpliciter quies est nobilio: motu. Et negatur consequentia. quia per quietem non possit celum habere suam actionem & consequentiam finem. & ideo necesse est ipsum moueri.

CAd quintum dicitur quod illi motus sunt a pluribus intelligentiis sed illa que mouet motu preter naturā non est in illo obire. sed in superiori cui scilicet conve- nit illi motus primo. secundum naturam.

CAd aliud dicitur quod idem potest moueri ad diver- sa loca & esse in diversis locis. quorum unus est com- munis & alter proprius.

CAd sextum dicitur quod licet per opinionem alpetra- gi saluari possit generatio non saluarentur tamen ea que in celo apparent. ut probatum est.

h. iii.

Secundi de celo & mundo

Cad aliud dicitur: q̄ per secundum motum: possunt multis modis variari aspectus & influentie: que per unum diversificari non possunt.

Cad septimum dicitur: q̄ Non & decima sphaera sunt nobiliores octaua: quia propinquiores primo enti. Et licet pars stellarum sit nobilior parte non stellarum eiusdem orbis: non tamen alterius. **C**ad aliud dicitur: q̄ licet finis orbis sit mouere stellam: non tamen sibi infinitam. Non autem sphaera & decima mouent omnes stellas: sicut ordinant ad eorum motum: vt dicitur. **S**. T. hic super T. c. 68.

Cad octauum dicitur Weissach. in libro de causis orbium: q̄ venus & mercurius cum sunt cum sole in uno gradu secundum longitudinem: sunt longiores q̄ esse possunt secundum latitudinem. Sed hoc est falsum: quia non nunquam in coniunctione solis & venus nullam habet latitudinem: nisi forte duos minutorum: mercurii vero quandoq; quinq; quandoq; deceminuumq; duo decim minutuum solum in coitu solis latitudinem obtinet. Ideo dicitur primo a quibusdam: q̄ venus & mercurius non sunt corpora opaca: sed perspicua.

Cecundo dicitur: q̄ vmbria que ab eis causat: cum sit conoidalis: non pertinet vno ad terram: mercurii quidem propter paritatem: venus vero propter solem: propinquitatem. Quanto enim spaciū minus: propinquius est lumen: tanto breuiorē causat vmbriā (vt demonstrant perspectui) vnde cum terra indistincta quia est ad solem: non possit causare vmbrias: que pertranseat celum lumen: multo minus venus: que est minor terra: & soli propter quoniam causabit vmbriā que pertingat ad terram. **C**ertio dicitur: si quis artificiose hora coniunctionis horum planetarum cum sole: corpus solis possit intueri: puncturam aliquam nigrā in corpore solis notare posset.

Cad nonum: negatur consequentia. sicut neq; puls orbis solaris: quia allatib; que est stella polaris: non ponitur sub eclipticā pumī mobilis. Ideo non est necesse q̄ possit nos latere: per illum motu: sicut nec occidit nobis: per motu pumī mobilis. Locus autem stelle sub zodiaco: assignatur per lineam transuentem per vtrumque polum pumī mobilis: & centrum stelle: vnde punctus intersectionis quam facit illa linea in zodiaco pumī mobilis: est locus stelle secundum longitudinem.

Cad argumentum capitale dicitur: q̄ licet Celum sine motu possit causare lumen in inferioribus: tamē illud lumen non habet virtutem transmutandi inferiora: nisi sit cum motu. vnde post iudicium: licet sola stelle illuminant inferiora nulle tamen erunt generationes & corruptiones.

Modum quartum sic proceditur. Videlur. q̄ Celum non sit spherice figura: q̄ Sphaerica figura est omnium figurarum hypermetrarum minima: secundum archimedem lib. de hisop. perimetris: ergo non competit celo consequentia patet: quia celum oportet esse maxime capacitas.

Ced contra est philosophus. T. c. 22.

Respondeo dicendum q̄ Sphaera diffinatur ab aristotele. T. c. 27. q̄ est figura ex medio equalis. Sed a geometris describitur q̄ est corpus rotunditate perfectum: cuius omnes diametri sunt equalis. Diameter autem est linea recta transiens per medium cuiuscunq; figure: terminata ad extre-

mitates eius. Et dicitur a dyo quod est duo et metras mensura: quia dividit figuram in duas partes equales. Ab euclide autem diffinitur: q̄ est transitus circumferentie dimidiū circuli: q̄ sive diametro eius: q̄ circumducitur quoq; ad locum suum redeat.

Circumferentia sive perimetrus / dicitur linea vel linee figuram terminantes. In figura planis. Sed in figura solidis sive corporis Superficies una / vel plures / terminans figuram solidam: dicitur circumferentia. Nec autem diffinitio secundum quosdam docet artificialiter constituere sphaeram. Si enim in iesu calibe aut ferro sumpto circino supra quācunq; lineaz / semicirculus educatur: qui ab arcu ad diametrum vsoz ex cauetur & ad circumferentiam excavatur: ut ex ea parte ad secundum fiat apertus; exgerjus / vbi sunt aperturæ: vnde vno

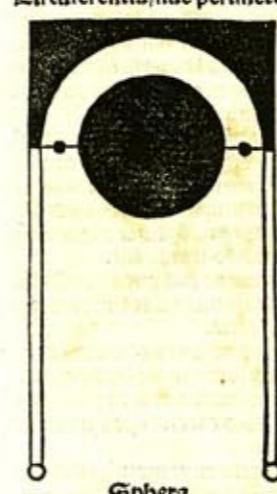
Sphaera strumentum tornandis spheras (non minus q̄ circinus circulis) aptissimum. Sed quia mathematicus abstrahit a motu: & materia: inutili: ideo videtur euclides solum de motu ymaginario intellexisse: sicut intelligunt mathematici et fluxu puncti describi lineam. **C**heodosius vero diffinit sphaeram q̄ est solidum unica superficie contentum: in cuius medio puctus est: q̄ omnes linee ad periferiam ducte sunt equalis. Punctus autem ille: centrum sphaerae dicitur. Differt autem hec diffinitio a descriptione euclidis: quia illa diffinit sphaeram quo ad fieri: sed hec est de sphaera quo ad suum factum esse.

Cotandum secundo: q̄ differentia est inter sphaeram ppie dictam: & orbem: quia sphaera vnicā habet superficiē sc̄z cōverā: vt patet ex diffinitionib; datis ab euclide: & theodosio. Orbis autem duabus terminis surfaçebus: cōverā sc̄z exteriorē: & concava interiorē. Sphaera tamen generaliter p̄ omni corpore perfectly rotundo capitur. sive cōcaū hēat superiorē: sive non. Ex quo p̄z: q̄ iter elementa sola terra proprie sphaera dī. Reliqua autē elementa: & celo: orbēs: ppresūt: q̄ alienis & nō pp̄is dimēsib; repletē. Stelle etiā proprie sphaere dicuntur.

Cotandum tertio q̄ sphaerica figura circuli dividit: vel in duo equalia: q̄libet semicirculū dī: aut in duo inequalia: q̄libet unū portio semicirculo maior. Aliud portio semicirculo minor: dicitur: vnde q̄ admodum ex motu semicirculi: secundū ymaginatioē sphaera cāf sic ex trāstū portiōs minoris/corpōuale. Et ex trāstū portiōs semicirculomaioris corpō lēticulare. **C** si queratur quis fuerit pumius sphaera in ventor. Respondetur sedm. **P**oli. in. 2. nālis historie c. 8. q̄ Atlas

Corpōuale

Corpōlēticulare

Sphaera

Que. i.

Arti. iiiii.

XLVI

libie filius: quē & celuz sustinere fabulatur poete. **S** in hoc sibi ipsi refragari videtur. Nam in. 7. capi. 56. Astrologiam dicit atlantem inuenisse. Speram vero in ea milesius anaximander. Sed secundum cicronez li. i. tuscul. Archimedes siracusanus reperto extitit. Neq; tamen primus archimedes: sed ante archimedis tempus: apud megaras megarenis euclides sphaeram adiuuenerat: diogenes autem museo ascribit. Circinum vero perdix dedalus & ferram inuenit. unde ouidius. viii. methamorphoseos. Serre (inquit) reperit vsum. **P**rimus: & ex uno duo ferrae brachia nodo iuxxit: vt equali spacio distantibus illis: altera pars stare: pars altera ducere obrem.

Cotandum preterea: q̄ figurarum quedam sunt plane: quedam solide: sive corporeas. planas quidem terminant linee. Solidas vero superficies figurarū autem solidarum quedam est rotunda. **E**lia autem conica: sive angularis. Item rotundarum quedam est regularis: sive perfectly rotunda: scilicet sphaera: q̄dam irregularis: vt ovalis: aut lēticularis. **P**lanarum etiam quedam est circularis: quam philosophus. 5. metha. T. c. 19. vocat agonam. i. sine āgulo. **E**lia rectilinea: & polygona. i. plurim angulorum. Item figurarum: quedam sunt hypermetre: quedam vero non. hypermetre figure sunt: quarum perimetri sunt equalis. Dicitur autem perimetrus: aperi quod ē circulum: & metros mensura: quia figuram mensurans/ circuz circa: p̄o. autem idem est q̄ equalē.

Conclusio prima.

Cinter planas figuras circularis est prior: & inter solidas sphaerica. **P**rima pars p̄z: quia linea circulare est prior linea recta: ergo & figura circularis rectilinea antecedens patet: quia perfectum est plus imperfecto: sed linea circularis est perfecta: non aut recta: igitur: minor patet: quia perfectū est cui nichil deficit: & quod nō potest addicionem suscipere: huius modi autem est linea circularis. Recta autem linea potest addicionem suscipere: igitur.

Cecundo: vnum prius est multitudine: sed circularis figura vna linea continetur: rectilinea autem pluribus. Est enim quintum principium euclidis in geometria: duas rectas lineas superficiem claudere nullam: ergo ipsa est prior.

Cecunda pars patet: quia sicut se habet circulus in planis: ita sphaera in solidis. vnde sicut circulus vna linea continetur ita sphaera vnicā superficie: sed circulus est prima figurarum planarum: ergo & sphaera solidarum.

Cecundo arguit: auctor platoniconum: q̄ dicebant corpora ex superficiebus generari: ipsi enim solam sphaeram non resoluebat in plures partes sphericas. Ex quo patet: q̄de intentione eorum fuit sphaericam figuram esse pumam. **P**ythagorici etiam circuito unitatem tribuebant: triangulo autem dualitatem: quia habet in valore duos angulos rectos: vnius autem est prior: dualitate: ergo figura circularis est prima figura.

Conclusio responsua.

Clicet non sit demonstrabile: concavum insimum celi esse spherice figure: necesse est tamen omnes alias celorum superficies: sive concavas: sive conuexas: esse sphericas. **P**rima pars patet: quia dato q̄ concavum celi lumen sit angulare: non impeditur motus circularis: neq; propterea datur vacuum. Ex quo ignis qui est illi immediatus: potest rarefieri & con-

densari: igitur. **S**ecunda pars patet: quia figura sphaerica est puma: ergo debetur pmo corpore quod est celum. **I**tem corpori simplicissimo debetur figura simplicissima: cuiusmodi est sphaerica.

Cecundo si celum esset angularis figura: quo ad cōvexam superficiem: vel concavam: tunc daretur vacuum: quād scilicet pars angularis: per motum removetur.

Certio minimus in uno quoq; genere est mensura altius: minimus autē motus est velocissimus: ergo motus celi est velocissimus: & minimus: ergo debet sibi figura / ad velocitatem motus aptissima. Illa autem est sphaerica. **P**ila enim faciliter per terram mouetur ad omnem differentiam positionis: nō quantum corpus triangulare: aut quadratum.

Cuarto figura ovalis / aut lēticularis: q̄vis videat satis celo: puenies: si vno motu mouere non tamē potest cōuenire si moueat diuersis motib; quin necesse sit celuz: aut rarefieri: aut rumpi: aut dari in vacuum: & corporum penetracionem: que omnia ē 4. physi. T. c. 1. huius / ostenta sunt impossibilia vnde dicit auerroys com. 27. q̄ talis debet esse figura celi: vt vbiunque ponerēt poli: celum posse moueri: quod non potest esse: si situolis aut lēticularis figura.

Cuius arguit: auctor sphaere: q̄ mundus iste corporis factus est ad similitudinem archetipi. i. p̄i palis / & exemplaris: qui est deus omnipotens archos enim idem est & principialis: tipus autē similitudo: sed deus carēt principio: & fine: ergo ad imitationem eius mundus iste debuit formari figuram: que & fine careat: & principio: cuiusmodi est sphaerica. vnde & mater ecclesia sacramentalem hostiam rotundam conficit: vt eius q̄ sub illa continetur: infinitatem: & perfectionem nobis demonstret. Trimegistus etiam mercurius diffinit: ut est circulus cuius centrum est vbiq; est circumferentia nullus.

Certo. Quidcumque cum celum omnia contineat: debet sibi figura capacissimā: & maxima: sed sphaerica ē huiusmodi. igitur: minor patet: quia omnium polis / horum vpoermetrorum: quod plūm est āgulōz maius est. Circulus autem per totum est angulus: vt dicitur hic. T. c. 33. Est enim perimetrus circuli curvatus in omnibus punctis: nec est in eo alius quid rectum: ergo figura circularis sphaerica / est omnium vpoermetrorum marina. Ex quo patet: q̄ip̄a est capacissima. Cum enim ideo figura pluriā angulorum sit capacior: quia perimetrus eius in plurib; locis recedit a medio: figura circularis erit capacissima: quia eius perimetrus: omnibus locis recedit a medio: q̄tum est possibile. Et hoc ad experientiam patet. Si quis enim ceram quadrangulariter dispostam / aqua impletat: & eandem sine linearum augmento: circulariter disponat: experietur eam sic dispositā h. iiii.

Conclusio responsua.

Clicet non sit demonstrabile: concavum insimum celi esse spherice figure: necesse est tamen omnes alias celorum superficies: sive concavas: sive conuexas: esse sphericas. **P**rima pars patet: quia dato q̄ concavum celi lumen sit angulare: non impeditur motus circularis: neq; propterea datur vacuum. Ex quo ignis qui est illi immediatus: potest rarefieri & con-

densari: igitur.

Conclusio responsua.

Secundi de celo & mundo

us aque continere: q̄ p̄ius.

Contra hec arguit alphagias differentia secunda: quia si celum esset planum, aliqua pars celi esset nobis propinquior alia lateraliter scilicet angulari. sed hoc est falsum. igitur minor patet: quia tunc in meridie/ debet nobis sol maior appere. q̄ in occidente aut oriente, quia que propinquiora sunt, majora videns. patet autem ad sensum solēs maiorem apparere. in oriente q̄ austro.

Contra hec arguit primo. Contra diffinitionē sphere datam ab euclide: quia si sphaera est transitus &c. & equales transitus sūt equales sphaerae: vel describit equales sphaeras: sed hoc est falsum: igitur minor patet: quia sphaera est & duo semicirculi equaliter corpus describant: aut transibant: et tamen erunt inequales:

Contra hec arguit contra diffinitionē theodosii: ignis est sphericā figura: et tamen nō est solidū corpus: quia non firmum: sicut.

Contra hec arguit q̄ Celum non sit sphericū: q̄ orbēs eccentrici nō sunt sphericī: cum non omnes līneae ducte a centro ad utrāque circumferentiam sint equales.

Contra hec arguit contra quintam rationē conclusionis: quia per eam probaretur hominēs debere esse figure sphericē.

Contra hec arguit contra septimam rationē: quia sol apparet maior in oriente q̄ meridie. et tamen plus distat a nobis in oriente q̄ in meridie. scilicet per semidiamestrum terrae igitur.

Contra hec arguit contra duodecimā rationē: ceteri possit dici q̄ les. q̄dimo quia i equali tempore suas compleant revolutiones: et sic ne gatur consequentia. Alio modo dicuntur equales q̄ tum ad spaciū descriptū. et sic equales transitus equales sphaeras describunt.

Contra hec arguit contra diffinitionē causalis: unde sic est intelligenda. Sphaera est transitus. i. ymaginatur cāri ex transitu &c. vñ est id q̄d causatur extali transitu.

Contra hec arguit contra solidū aliquādo tantū valer sicut firmum seu fixum. et sic non capitur hic.

Alio modo dicuntur solidū quod est tria dimensione dimensionatum non concavum. sed per totus plenū sine repleione corporis alterius speciei. et sic caput theodosius.

Contra hec arguit contra aqua ignis et celi non sint proprie sphaerae sed orbēs. totus tamen mundus sphaera proprie dici potest. quia terra que il la finaliter replet. pertinet ad mundum: et est pars eius.

Contra hec arguit contra superficies eccentricas sphaera. licet a nullo punto ad qualibet su-

perficie. possint omnes linee recte ducte esse equales.

Contra hec arguit contra nullum punctum quo obviet me dico rationē vbi

rationabile tamen est propter rationes adductas. et idem dicatur de concauō orbis lune.

Contra hec arguit contra vniuersum enim omnes creaturārum particularium perfectiōes includit. ideo magis debet imitari diuinam perfectionem in figura q̄ sequuntur partialia. creatura.

Contra hec arguit q̄ licet non que libet istarum rationum sufficiat. omnes tamen si mulsumptū sufficiunt.

Contra hec arguit primo. Contra diffinitionē

sphere datam ab euclide: quia si sphaera est transitus &c. & equales transitus sūt equales sphaerae: vel describit equales sphaeras: sed hoc est falsum: igitur minor patet: quia sphaera est & duo semicirculi equaliter corpus describant: aut transibant: et tamen erunt inequales:

Contra hec arguit contra diffinitionē theodosii: ignis est sphericā figura: et tamen nō est solidū corpus: quia non firmum: sicut.

Contra hec arguit q̄ Celum non sit sphericū: q̄ orbēs eccentrici nō sunt sphericī: cum non omnes līneae ducte a centro ad utrāque circumferentiam sint equales.

Contra hec arguit contra quintam rationē conclusionis: quia per eam probaretur hominēs debere esse figure sphericē.

Contra hec arguit contra septimam rationē: quia sol apparet maior in oriente q̄ meridie. et tamen plus distat a nobis in oriente q̄ in meridie. scilicet per semidiamestrum terrae igitur.

Contra hec arguit contra duodecimā rationē: ceteri possit dici q̄ les. q̄dimo quia i equali tempore suas compleant revolutiones: et sic ne gatur consequentia. Alio modo dicuntur equales q̄ tum ad spaciū descriptū. et sic equales transitus equales sphaeras describunt.

Contra hec arguit contra diffinitionē causalis: unde sic est intelligenda. Sphaera est transitus. i. ymaginatur cāri ex transitu &c. vñ est id q̄d causatur extali transitu.

Contra hec arguit contra solidū aliquādo tantū valer sicut firmum seu fixum. et sic non capitur hic.

Alio modo dicuntur solidū quod est tria dimensione dimensionatum non concavum. sed per totus plenū sine repleione corporis alterius speciei. et sic caput theodosius.

Contra hec arguit contra aqua ignis et celi non sint proprie sphaerae sed orbēs. totus tamen mundus sphaera proprie dici potest. quia terra que il la finaliter replet. pertinet ad mundum: et est pars eius.

Contra hec arguit contra superficies eccentricas sphaera. licet a nullo punto ad qualibet su-

perficie. possint omnes linee recte ducte esse equales.

Contra hec arguit contra nullum punctum quo obviet me dico rationē vbi

rationabile tamen est propter rationes adductas. et idem dicatur de concauō orbis lune.

Contra hec arguit contra vniuersum enim omnes creaturārum particularium perfectiōes includit. ideo magis debet imitari diuinam perfectionem in figura q̄ sequuntur partialia. creatura.

Contra hec arguit q̄ licet non que libet istarum rationum sufficiat. omnes tamen si mulsumptū sufficiunt.

Contra hec arguit primo. Contra diffinitionē

sphere datam ab euclide: quia si sphaera est transitus &c. & equales transitus sūt equales sphaerae: vel describit equales sphaeras: sed hoc est falsum: igitur minor patet: quia sphaera est & duo semicirculi equaliter corpus describant: aut transibant: et tamen erunt inequales:

Contra hec arguit contra diffinitionē theodosii: ignis est sphericā figura: et tamen nō est solidū corpus: quia non firmum: sicut.

Contra hec arguit q̄ Celum non sit sphericū: q̄ orbēs eccentrici nō sunt sphericī: cum non omnes līneae ducte a centro ad utrāque circumferentiam sint equales.

Contra hec arguit contra quintam rationē conclusionis: quia per eam probaretur hominēs debere esse figure sphericē.

Contra hec arguit contra septimam rationē: quia sol apparet maior in oriente q̄ meridie. et tamen plus distat a nobis in oriente q̄ in meridie. scilicet per semidiamestrum terrae igitur.

Contra hec arguit contra duodecimā rationē: ceteri possit dici q̄ les. q̄dimo quia i equali tempore suas compleant revolutiones: et sic ne gatur consequentia. Alio modo dicuntur equales q̄ tum ad spaciū descriptū. et sic equales transitus equales sphaeras describunt.

Contra hec arguit contra diffinitionē causalis: unde sic est intelligenda. Sphaera est transitus. i. ymaginatur cāri ex transitu &c. vñ est id q̄d causatur extali transitu.

Contra hec arguit contra solidū aliquādo tantū valer sicut firmum seu fixum. et sic non capitur hic.

Alio modo dicuntur solidū quod est tria dimensione dimensionatum non concavum. sed per totus plenū sine repleione corporis alterius speciei. et sic caput theodosius.

Contra hec arguit contra aqua ignis et celi non sint proprie sphaerae sed orbēs. totus tamen mundus sphaera proprie dici potest. quia terra que il la finaliter replet. pertinet ad mundum: et est pars eius.

Contra hec arguit contra superficies eccentricas sphaera. licet a nullo punto ad qualibet su-

perficie. possint omnes linee recte ducte esse equales.

Contra hec arguit contra nullum punctum quo obviet me dico rationē vbi

rationabile tamen est propter rationes adductas. et idem dicatur de concauō orbis lune.

Contra hec arguit contra vniuersum enim omnes creaturārum particularium perfectiōes includit. ideo magis debet imitari diuinam perfectionem in figura q̄ sequuntur partialia. creatura.

Contra hec arguit q̄ licet non que libet istarum rationum sufficiat. omnes tamen si mulsumptū sufficiunt.

Contra hec arguit primo. Contra diffinitionē

sphere datam ab euclide: quia si sphaera est transitus &c. & equales transitus sūt equales sphaerae: vel describit equales sphaeras: sed hoc est falsum: igitur minor patet: quia sphaera est & duo semicirculi equaliter corpus describant: aut transibant: et tamen erunt inequales:

Contra hec arguit contra diffinitionē theodosii: ignis est sphericā figura: et tamen nō est solidū corpus: quia non firmum: sicut.

Contra hec arguit q̄ Celum non sit sphericū: q̄ orbēs eccentrici nō sunt sphericī: cum non omnes līneae ducte a centro ad utrāque circumferentiam sint equales.

Contra hec arguit contra quintam rationē conclusionis: quia per eam probaretur hominēs debere esse figure sphericē.

Contra hec arguit contra septimam rationē: quia sol apparet maior in oriente q̄ meridie. et tamen plus distat a nobis in oriente q̄ in meridie. scilicet per semidiamestrum terrae igitur.

Contra hec arguit contra duodecimā rationē: ceteri possit dici q̄ les. q̄dimo quia i equali tempore suas compleant revolutiones: et sic ne gatur consequentia. Alio modo dicuntur equales q̄ tum ad spaciū descriptū. et sic equales transitus equales sphaeras describunt.

Contra hec arguit contra diffinitionē causalis: unde sic est intelligenda. Sphaera est transitus. i. ymaginatur cāri ex transitu &c. vñ est id q̄d causatur extali transitu.

Contra hec arguit contra solidū aliquādo tantū valer sicut firmum seu fixum. et sic non capitur hic.

Alio modo dicuntur solidū quod est tria dimensione dimensionatum non concavum. sed per totus plenū sine repleione corporis alterius speciei. et sic caput theodosius.

Contra hec arguit contra aqua ignis et celi non sint proprie sphaerae sed orbēs. totus tamen mundus sphaera proprie dici potest. quia terra que il la finaliter replet. pertinet ad mundum: et est pars eius.

Contra hec arguit contra superficies eccentricas sphaera. licet a nullo punto ad qualibet su-

perficie. possint omnes linee recte ducte esse equales.

Contra hec arguit contra nullum punctum quo obviet me dico rationē vbi

rationabile tamen est propter rationes adductas. et idem dicatur de concauō orbis lune.

Contra hec arguit contra vniuersum enim omnes creaturārum particularium perfectiōes includit. ideo magis debet imitari diuinam perfectionem in figura q̄ sequuntur partialia. creatura.

Contra hec arguit q̄ licet non que libet istarum rationum sufficiat. omnes tamen si mulsumptū sufficiunt.

Contra hec arguit primo. Contra diffinitionē

sphere datam ab euclide: quia si sphaera est transitus &c. & equales transitus sūt equales sphaerae: vel describit equales sphaeras: sed hoc est falsum: igitur minor patet: quia sphaera est & duo semicirculi equaliter corpus describant: aut transibant: et tamen erunt inequales:

Contra hec arguit contra diffinitionē theodosii: ignis est sphericā figura: et tamen nō est solidū corpus: quia non firmum: sicut.

Contra hec arguit q̄ Celum non sit sphericū: q̄ orbēs eccentrici nō sunt sphericī: cum non omnes līneae ducte a centro ad utrāque circumferentiam sint equales.

Contra hec arguit contra quintam rationē conclusionis: quia per eam probaretur hominēs debere esse figure sphericē.

Contra hec arguit contra septimam rationē: quia sol apparet maior in oriente q̄ meridie. et tamen plus distat a nobis in oriente q̄ in meridie. scilicet per semidiamestrum terrae igitur.

Contra hec arguit contra duodecimā rationē: ceteri possit dici q̄ les. q̄dimo quia i equali tempore suas compleant revolutiones: et sic ne gatur consequentia. Alio modo dicuntur equales q̄ tum ad spaciū descriptū. et sic equales transitus equales sphaeras describunt.

Contra hec arguit contra diffinitionē causalis: unde sic est intelligenda. Sphaera est transitus. i. ymaginatur cāri ex transitu &c. vñ est id q̄d causatur extali transitu.

Contra hec arguit contra solidū aliquādo tantū valer sicut firmum seu fixum. et sic non capitur hic.

Alio modo dicuntur solidū quod est tria dimensione dimensionatum non concavum. sed per totus plenū sine repleione corporis alterius speciei. et sic caput theodosius.

Contra hec arguit contra aqua ignis et celi non sint proprie sphaerae sed orbēs. totus tamen mundus sphaera proprie dici potest. quia terra que il la finaliter replet. pertinet ad mundum: et est pars eius.

Contra hec arguit contra superficies eccentricas sphaera. licet a nullo punto ad qualibet su-

perficie. possint omnes linee recte ducte esse equales.

Contra hec arguit contra nullum punctum quo obviet me dico rationē vbi

rationabile tamen est propter rationes adductas. et idem dicatur de concauō orbis lune.

Contra hec arguit contra vniuersum enim omnes creaturārum particularium perfectiōes includit. ideo magis debet imitari diuinam perfectionem in figura q̄ sequuntur partialia. creatura.

Contra hec arguit q̄ licet non que libet istarum rationum sufficiat. omnes tamen si mulsumptū sufficiunt.

Contra hec arguit primo. Contra diffinitionē

sphere datam ab euclide: quia si sphaera est transitus &c. & equales transitus sūt equales sphaerae: vel describit equales sphaeras: sed hoc est falsum: igitur minor patet: quia sphaera est & duo semicirculi equaliter corpus describant: aut transibant: et tamen erunt inequales:

Contra hec arguit contra diffinitionē theodosii: ignis est sphericā figura: et tamen nō est solidū corpus: quia non firmum: sicut.

Contra hec arguit q̄ Celum non sit sphericū: q̄ orbēs eccentrici nō sunt sphericī: cum non omnes līneae ducte a centro ad utrāque circumferentiam sint equales.

Contra hec arguit contra quintam rationē conclusionis: quia per eam probaretur hom

Secundi de celo & mundo

Cipiat etiam rationem aueroys esse ridiculosas ut dicit **S**aintus **T**homas q̄ scilicet corpora celestia haberent materiam: illis enim multo magis sequitur ex sua positione. **M**ulta multiplicatio individualium in una specie est per divisionem materie.

Item in angelis sunt genera & species tamen in eis non est materia. Tum etiam quia non omne habens materiam est generabile ut probatum est in primo huius quest. 2. arti. 1.

Notandum pieterea q̄. Opinio antiquorum philosphorum fuit astris esse de natura ignis & per consequens eiusdem nature cum inferioribus & propter recitat philosophus 1. metheo.

Cuicetiam opiniois dicitur album asar & post eum **J**ohannes picus prolo-

meum fuisse. Dicit enim in prima quadripartititia

nam humidam quia humidus vapor a terra ad eam

reliquis astris terre proximiorem ascendit. Et eadēz

ratione saturnum aridus quia ab his vaporous ma-

gis elongetur eundem vero & frigidum quia sit pro-

cū a calore solis. iouem autem t̄p̄tūm & iter gelidū

saturnum & feruidū martēm mediūm collocaatur: s̄z

ad hoc resp̄det halys auenrodon commentator: pro-

loome vbi solvit rationem alboasaris.

Dicit enim al-

bumasar. Quomodo potest fumositas humida ad

lunam ascendere cum fumositas ascenderet nequeat

vltra. 16. stadia secundum q̄ stadium est spaciūm qua-

dringentiorū cubitorū & sic 16. stadia faciunt. 2. mi-

lia & decimam ac tertiadecimam vniū militarisfe-

re. Hanc inq̄ rationē deridet halys dicens ptolome-

um nolle ut v̄s ad lunam fumositates ascendant s̄z

q̄ ascensus fumositas humide qui est versus lunas

doct̄ nos q̄ trahit humores terre & aliorū corporū

sicut adamas trahit ferrum: neq; opinatus est ptolomeus

astra esse calida aut humidavel frigida aut sic

ca nūscōm operationem & virtutem.

Notandum pieterea secundum **S**an. **T**ho. 2. vi.

13. arti. 3. Differētia est inter lumen lumen radium &

splendorem. Lumen enim dicitur secundum q̄ est in ali-

quo corpore lucido in actu. quo aqua illuminantur

vt in sole. Lumen autem dicitur secundum q̄ est rece-

ptum in corpore diaphano illuminato vt in aere. ra-

dium autem dicitur illuminatio secundum recram li-

neam ad corpus lucidum. Et ideo vbi cūnḡ est radii

us vbi est lumen sed non convertitur. Contingit enī

lumen esse a domo et reflexionē radij solis q̄uis

non ex directa oppositione propter aliquod corpus

interiacens. splendore: autem est reflexionē radij ad

aliquod corpus tersum & polutum sicut ad argenteum

aut ad aquam vel aliquid huiusmodi ex qua reflec-

ter radij prosciunt. Ex his facile est videre quonū

aliqua corpora sunt lucida aliqua opaca et alia dia-

phana. illa enim corpora que habent lumen et sua na-

tura formalia. sunt marime lucida actu sicut sol.

Quae vero sunt propinquā his receptiva luminis sunt dia-

phana et aer & aqua. Quae vero neq; habent lumen

ex sua natura neq; sunt luminis intra se receptiva sed

sunt marime materialia sicut terra dicuntur opaca.

Et si sunt terfa & polita vtradios reflectere possint di-

cuntur splendida sicut es & argentum.

Insuper aduerte q̄ ad hoc q̄ Corpus luceat op̄z

q̄ habeat in se lumen compactum & sit corpus dēfū

& vnitum & propter hoc aer illuminatus non lucet. p-

pter raritatem. similiter partes corporis aliae a stellis & plā-

netis non lucent eo q̄ sunt diaphane & id est q̄ visu

non percipiuntur vt dicit **S**aintus **T**homas hic su-

Secundi de celo & mundo

per **T**er. com. 51. Et potest orobari quia licet signis ē propria sphera habeat lucem et propria natura rūlū minetur a sole vt dicit **S**aintus **T**homas. 2. de aīs super **T**er. com. 70. tamen lux eius non appetit nobis nisi in natura aliena propter subtilitates. idem ponit opus. 51. vnde cum partes celi nonstellate sint ratiōes igne mīnus videbūtur.

Item stelle de die non videntur propter solis p̄se-
ntiam ergo mīnus celum cum sit mīto ratiōe

et minus lumen causet in medio.

Item nulla res potest videri nisi medium per q̄ videtur sit magis oīaphanum & rarius ea per. 52. p̄se-
me p̄spec. aer autē est dēfōr p̄te celi nōstellata ḡnō
videtur per aērem maior: pater de existente in aqua
qua qui non videt alias partes aque quas tamen in-
sere videret.

Conclusio responsiua.

Omnia astra lumen suum recipiūt a sole. Proba-
tr quia. Primum in uno quoq; genere est causa oī
uni que sit illius generis sed in genere lucidorum sol
est primum igitur minor: pater quia quod in ordine
pluriūm est magis rale/priūm & per se est tale sed sol
inter omnia astra est magis lucid⁹. Tum propter ci⁹
magnitudinem quia crescente magnitudine crescit
virtus. Tum propter sp̄situdinem & dēfātatem ideo
habet lumen multum intensum & vnitum. Tum pro-
pter activitatem: lumen enim suum est maxime acti-
vum & penetratuum alterando inferiora. vnde cum
dominetur igxi qui est maxime calidus oportet ipm
esse summe lucidum quia lux est causa caloris.

I Secundo luna a sole lumen suum recipit dictur
enī luna sicut luce nitēs aliena. ergo & quilibet alia
stella antecedens patet ex augmento & decremente
& eclipsi eius. Consequētia probatur sic enim argu-
it philosophus hic **T**er. com. 59. Luna est spherica:
ergo & cetera astra.

Tertio arguitur auctoritate **D**ionysii. 4. cap. de
diuinis nominibus quem adducit **S**aintus **T**ho. 2.
dist. 15. q. 1. ar. 1. 4. dicentes a sole illuminari omnia
corpora & superiora & inferiora & non tantum lunam
vnde & secundus philosophus adriano sc̄iscitā qd̄
esset sol scriptor respondit Solem esse celi oculum ea
lois circuitum splendorem sive occasu die ornatum
horarum distributorum. Halys vero abeuragel dicit
q̄ sole est lumen et candela celi. gubernator mundi fa-
ctor: temporum per eum sunt planete orientales & oc-
cidentales. Et per eum sunt apparentes & occulti. q̄
cum mouetur omnis res se mouens. per eum nascit:
omnis res nascens crescit omnis res cresces: crescit
omne folium & maturatur omnis fructus ipse est sp̄s
ritus celi magnus. cum eo viuificantur signa & quod
libet signum quod est cum eo habet maioriātatem su-
per alia signa.

Quarto arguitur auctoritate astronomorum qui
experti sunt planetas superiorēs majora lumine et
augeri quando sunt in opposito augi propter approp-
riationem ad solem vnde planeta exilens in au-
ge videtur minoris magnitudinis ac lumine q̄ esse
possit. Cum autem separatur ab auge v̄s ad. 90. q̄
tunc paulatim crescit in magnitudine ac lumine v̄s
ad equalitatem & propriam eius magnitudinem & lu-
men. A. 90. autem gradibus v̄s ad. 180. paulatim
augetur eius magnitudo & lumē. ita q̄ in gradu 180.
erit maior: lumine & magnitudine q̄ esse possit. A. q̄
du postea. 180. v̄s ad. 270. minuerunt omnia piedi

Que. i.

Art. v.

cta & fiet equalis lumine & magnitudine et in gra. 360
quando scilicet iterum reperiatur in auge erit minor q̄
esse possit. videmus etiam venerem ac mercurium
multo lucidiores apparere ceteris planetis propter
eorum ad solem vicinitatem vnde quādō tantum se-
paratur venus a sole & post solis occasum tandem su-
per horizontem manet q̄du sol lumen eius nō pos-
sit obſculare tunc lumen eius tam magnū est q̄ eti-
am corpora opaca illi obiecta causant vmbiam ac si
lune obijerentur. Sed etiam in medio planetarū est
collocatus sicut cor in medio corporis quod est p̄mū
& fontale principium a quo virtus in omnes alias p-
tes diffundit.

Contra hec arguitur primo q̄ non omnes orbis
diferent species quia septem orbis mouentur motib⁹
eiusdem speciei ab occidente in orientē ergo sunt eius-
dem speciei. consequētia: pater: quia vni corpori sim-
ili in estivis moris simplex secundū philosophus
propter huius **T**er. com. 8. Item arguitur de astra q̄a
sunt partes eiusdem orbis vnde commen. hic. cō. 42
dicit q̄ stella est densior pars sui orbis.

Secondo arguitur q̄. Astra sunt de natura ignis
argumento antiquorum nam esse calidum & lumino-
sum est proprium ignis: sed stelle calescant & illumina-
nent igitur.

Certio arguitur q̄. Celum videatur quia existen-
te aēris serenitate percipimus aliquid aliud ab astris
& sole visu & illud non est nisi celum. **I**tem Celum
est lucidum & proicit radios v̄s ad terraz alias nō
ageret in hec inferiora suo lumine ergo potest videri.

Cuarto arguitur q̄ ignis de sua natura non ha-
bet lucem quia in propria sphera non lucet: sed in p-
pia sphera est in sua natura. ergo de sua natura non
habet lucem.

Cuinto arguitur q̄ stelle non recipient lumen su-
um a sole. Quia luna a tempore eclipsi videntur secū-
dum se totam. similiter quādō est in quadra videtur
eius p̄s non illuminata ergo habet aliquid lumen ali-
ud a sole. **I**tem si alia astra illuminantur a sole se-
queretur q̄ per accessionem & recessum a sole deberent
appare arcuatis figure maxime venus & mercuri⁹.
Lumen venus nō unq̄ a sole. 4. gradibus mercuri⁹
v̄s vero. 30. distent. **I**ter planetas superiorēs est ma-
ioris perfectiōis q̄d̄ inferior: ergo influit in eum & nō
econverso. **I**tem astronomi dicunt planetas soli
appropriantes minūlumine & recedentes auge
lumine cuius opositum est dicendum si lumen te-
cipit a sole.

Sexto arguitur q̄ non oportet p̄mū vniuersi-
tatis generis esse causam aliorū quia aqua est p̄io
frigida & tamen non omne frigida est ab aqua simi-
liter nec omne calidum ab igne.

Cad p̄mū negat consequētia quia motus est
accidens consequēns naturam genericam non spe-
cificam. Secundo dicit q̄ quilibet illorum septem or-
bium habet aliquem p̄mū motum ut dicetur que
st. sequēt. arti. 1. **C**ad alius si quis teneat stellas es-
se orbis continuas videtur dicendum ipsas esse eiusde-
speciei vel celum esse totum etherogeneū & ita dicē-
dum est de planetis alijs a luna sed tunc nō videtur
esse corpora perfecta i sua specie sed partes orbium
est. Ideo melius videtur dicendum q̄ non sunt p̄tes
orbibus continuates sed solum ipsis contiguantur si-
cut postea de luna dicetur vnde **S**an. **T**ho. hic sup
Ter. com. 4. 9. dicit ex auctoritate platonis q̄ q̄uis

stelle sunt quo dāmodo partes orbū habent tam
secundum seip̄as propria integratē. immo ar-
tosteles videtur hoc presupponere cum inquirit de
motu stellarū an scilicet circungirētur. Si enim po-
nunt stellarū continuari & esse partes orbū tollitur
questio de proprio motu earū & **T**er. com. 4. 5. dicit
q̄ rationabile est astra circulis infra ferri: non sicut
alterius nature existentes vt dicit **S**aintus **T**hom⁹.
sicut clau⁹ ferreus insigrit rote ligne sed sicut eius
de nature existentes ac si stelle si nobilior pars sphē
re non tamen vult **S**an. **T**ho. simpliciter dicere stel-
lam esse partem orbis sed esse eiusdem nature gene-
rice cum suo orbe cuiusmodi non sunt ferruz & lignū.

Cad secundū respondet philosophus **T**er. com.
42. q̄ stelle per motum & aeris conformatiōē capi-
sant calorem in his inferioribus & per lumen. Et po-
nit exemplum de sagittis que per motū calefiant ita
ut plumbū eis in situ liquefiant: sed de hoc p̄mo
metheo. quest. 1. art. secundo.

Cad tertium dicitur a quibusdam q̄ illud quod sic
percipimus nec est celum nec aliqua pars celi sed est
aer qui propter suam magnitudinem vīsum nostrum
quodammodo terminat habens in se lumen solis et
aliorū astrorū & propter eius nūmā distantiam a
nobis indicamus illam partem que terminat vīsum
nostrum continuans astris quia vīsus nō stet non p̄t
propter sui debilitatē de vltiori parte siue astris
propinquorū iudicare. **C**ad aliud dicitur q̄ sicut ra-
dios suos v̄s ad terrā alias non tamē sunt vī
sibiles nec sufficiunt caſare vīsionem sicut nec radii
stellarū in p̄ficiā solis. **V**nde lucidus dicitur
aliud duplīciter vt dicit **S**an. **T**ho. 2. dist. 2. q. 2. ar-
ti. 1. **P**rimo modo quia radios emittit vīsus nostro
vīsibiles & sc̄e nec celum est lucidum nec ignis in p-
pia sphera est in sua natura. ergo de sua natura non
habet lucem.

Cuarto arguitur q̄ stelle non recipiunt lumen su-
um a sole. Quia luna a tempore eclipsi videntur secū-
dum se totam. similiter quādō est in quadra videtur
tāntum enim radiūm proiecūtū super oculū de die
sicut de nocte: sed non discernuntur sicut si quis a lon-
ge videt pratum herbis refertū videt quidē singu-
las herbas: sed non discernit. **C**el aliter dicitur q̄
illud quod appetit crīſtētē aēris serenitatem est mes-
dia regio aēris que propter continuum frigiditatem
est multo densior alijs regionibus & igne sicut in hy-
me halitus (qui propter circumstantē frigiditatem
statim condensatur) oculo percipitur.

Cad quintū dicitur q̄ nullum est astrum q̄d̄ non
habeat in se aliquod lumen propriū sed illud est de
bile & remissum & fortificatur per lumen

Secundi de celo & mundo

Imbunt lumen solis secundum quamlibet partem eius. Ad aliud dicitur q̄ sol est maioris perfectio nis & ad lumen licet non essentialiter nec est inconveniens id quod est essentialiter in perfectius quo ad aliquid esse perfectius ut p̄ de igne & hoie San. Tho. 12. meth. super Tex. c. 44. dicit q̄ quanto cor pus est superioris est nobilioris essentialiter sicut & intelligentia ipsum movens. Ad aliud dicitur quod potest intelligi planeta minus vel auctus lumine primo quo ad nos: ut scilicet dicatus auctus lumine quando bene potest videri & diutius & sic tunc planeta auge lumine quādō recedit a sole & sol ab eo. Alio modo potest dici auctus lumine in se quando scilicet habet maius lumen & sic quando est proprius soli est maioris luminis & quando propinquior terra dicitur auctus magnitudine qua diameter ci⁹ visualis est maior & hoc modo capiunt tabulari ut alphonfus & banchinus & ali. P̄sumo autem modo theorici. Differunt etiam in hoc quia theorici ut ge orgius purbachius accipiunt augmentum et decrementum secundum distantiam & appropinquationē ad solem per arcum ecliptice. Tabulari autem sed linea rectam procedentem a centro planetarum ei⁹ epicycli ad centrum terre nec habent respectum ad distantiam que est inter planetarum & solem in zodiaco. H̄os autem in presentiarum vtrūq; attendim⁹ vnde coi leonis sole existente sub leone multo plus illuminatur & eo in aquario aut alio signo existente quando enīz est in aquario distat ab illa stella plusq; si est in leone per diametrum sui orbis qui & tūtus sit postea dicetur arti. 4. questionis sequentis.

Ad sextum dicitur q̄ propositio philosophi intelligitur in causis vniuersitatis vnde si aliquid potest causari & a causa vniuoca & equiuoca tunc oportet q̄ si causetur a causa vniuoca causetur a prima causa in vniuocas vel ab alia pro quanto participat aliquid de natura prime cause frigiditas autem & caliditas preter causas vniuocas primas que sunt ignis et aquae habent causas equiuocas scilicet motum lumen & influentiam corporum celestium ideo non est necesse omnem frigiditatem ab aqua causari immo quando q̄ per antiparitesim causatur sed hoc est per accidentem. Secundo dicitur q̄ primum est causa & tūtum ad perfectionē & ideo nichil potest esse perfecte calidus nisi participeret naturam ignis nec summa frigidum nisi participeret naturam aque. Terra enim bene desiccatā non est rante frigiditatis sicut alia & ita stelle licet non totum lumen a sole habeant perfectionē tamē sūt luminis sine prefentiā solis non haberent. Et iō dicunt perspectivū & quando sol eclipsatur colores solita venustate p̄iuantur vnde nec ad lumen candē colores ita perfecte apparent in suā naturā sicut de die ad lumen solis.

Ad argumentum capitale dicitur q̄ licet idem lumen procedat a sole in omnes stellas tamen alia dī positionem habet in vna & in alia secundum scilicet raritatem & densitatem eorum & commitionem propriae luminis cum solis lumine vnde dicit astronomi saturnum esse plumbi coloris iouem stannii martē calibei solem aurei venerem cuprei mercurium argēti viui lunam vero argēti vnde secundum hos colorēs attribuunt planetis ossia metallorum. Sed scilicet plinium lib. 2. naturalis hist. c. 18. Saturno colorē candidus ioue clarus Marti igneus lucifero cādes vesperi refulgens. i. veneri cum solem precedit in est

color candidus cum sequitur refulgens. Mercurio radians lumen blandus soli cum ortur ardens postea radians sine scintillans.

Sequitur in tertio. Quoniam autem vis dentur & astra translatā et totum celum &c. Tex. commun. 43.

 H̄ec hunc textum querunt̄ quis. P̄sumo an ad saluandum ea que apparent in motibus planetarum sint ponendī in celo eccentrici & epicycli. Secundo an astra moueantur motu distincto a motu orbium & causet̄ sonos armonicos. Tertio an proportionaliter orbis alii a primo mobili velocius moueantur motu diurno & tardius motu proprio secundum distatiā ab eo. Quarto an terra quiescat in medio mundi & sit sphērica figure. Quinto an eclipsis luminarum sit possibilis.

Primum sic proceditur. Videlur q̄ ad saluandum ea que in motib⁹ apparent planetarum non sint ponendi eccentrici & epicycli quia tunc mōdus haberet diversa centra & sic nō posset assignari in quo illorum esset locus grauium. Sed p̄tra est p̄tolomeus astronomico princeps in almagesti & vniuersitas eoz.

Respondeo dicendum q̄ p̄positio eccentricus & epicyclicus orium habuit propter irregularitates que apparent in motibus planetarum. Que omnia ut manifesta fiant hic articulus in duas partes diuidetur. Prima erit de motu celi regularitate. Secunda de eccentricorum et epicyclorum rationabiliōne.

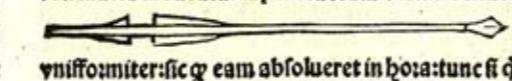
Quo ad primum. Motadū q̄ duplicit̄ potest dici motus vniiformis & regularis. P̄sumo ex p̄tēb̄ lecti quādō scilicet quilibet pars subiecti quale spaciū pertransit in equali tempore sicut cum graue deoīsum mouetur. Et hec regularitas nunq̄ potest

in motu circulari obseruari quia semper partes que

sunt circa centrum vel aream minus spaciū in equo tempore pertransiunt & partes que plus a cōtro re mouentur. Secundo potest dici motus regularis q̄ ad tempus: quando inequali parte temporis / equa le spaciū pertransiunt. Ut si fortes equali velocitate in hora / transeat vnum pedale. Motus irregularis tam ex parte subiecti & temporis: opposito modo diffiniatur.

Motandum prietere: q̄ licet motus circularis et circuitio sint idem realiter: quia tamē circuitio addit̄ supia motum circularem / descriptionem anguli circa centrum: ideo nō eodem modo accipitur velocitas motus circularis: & circuitiōis. Unde velocitas motus circularis attendit penes lineam descriptam a puncto velocissime moto: sed velocitas circuitiōis & regularitas: attendit penes angulum descriptus in tanto vel tanto tempore circa centrum vnde illa dicuntur equaliter circuitre que ī equali tempore ab soluunt suos circulos: & sic stella que est prope polū. equaliter circuit cum stellā que est prope equatores: licet non equaliter moueat̄ur. quia minus spaciū de scribit.

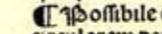
Motandum prietere & velocitas in motu potest p̄ponere ratione alterius motus superuenientis: vt si musca moueat̄ur super lanceam versus orientem

 vniiformiter: sic q̄ eam absolueret in hora: tunc si q̄s

Questio. i.

Articul. i.

XLIX

projiciat lanceam versus orientem velocitabitur motus musce propter motum lancee. Quonodo uatem aliquid possit moueri pluribus motibus distinctis est articul. 3. questionis precedentis. His vīsis ponō tres propositiones quas ponit aliaceſ. in. q. 4. super tractatum sphere.

Possibile est ex duobus motibus rectis motum circularem describere. Probatur quia. Sit circulus descriptus super diametro. a. b. Et sit linea. c. d. contingens superficiem circuli in puncto e. & sint linea. a. b. & c. d. parallela & equalia in puncto e. sit musca. f. moueat̄ur. c. d. motu recto versus a. b. in hora sit

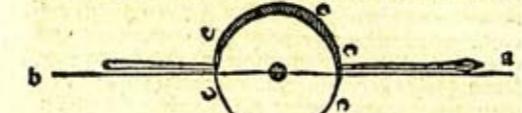
f. & in fine hore erit. c. d. super. a. b. f. etiam moueat̄ur vniiformiter pertransiundo. e. d. in eadem hora ita q̄ semper erit. f. in. puncto contactus circuli et linee. c. d. & tunc patet q̄ f. absolvitq̄ tam circuli super lineam circulare ergo motus ille erit circulis & eodem modo poterit totum circuluz absolue re equaliter semper distando a centro.

Secunda proposicio.

Ex duobus motibus rectis potest fieri motus mixtus et recto & circulari. Probatur. Sit enim quadratum aliquod cui⁹ diameter. a. b. & costa. b. c. que moueat̄ur motu recto vniiformiter versus costam. d. e.

donec cooperiat eam. Et sit musca in puncto b. que etiam in eadem tempore pertranseat lineam. b. c. ita q̄ semper erit in puncto contactus linee. a. b. et linee. b. c. ille enim motus neq; simpliciter est rectus nec simpliciter circularis sed mixtus. Et quo patet q̄ possibile est

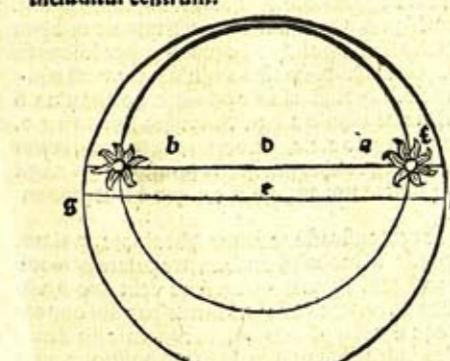
scribere costam etiam in eodē tempore de scribere costam etiam in eodē tempore pertransiundo. Tertia proposicio. Ex duobus motibus regularibus possibile est fieri vnum irregularem. Probatur moueat̄ur lancea a puncto b. versus punctum a. regulariter et sit rota in extremitate lancee in cuius circumferentia sit. c. musca vniiformiter mota versus a secundum partem superiorem & versus. b. secundum inferiorem circulariter manifestum est q̄ cujus musca erit in parte rote que mouetur versus & velocitabitur motus eius quia tunc mouebitur ad a et motu latonis et motu proprio cum vero mouebitur parte que est mota versus. b. tunc retardabitur motus eius quia mouebitur contra motum latonis. Et per hunc modum saluat̄ur retrogradationes et directiones planetarum.

Quarta proposicio.

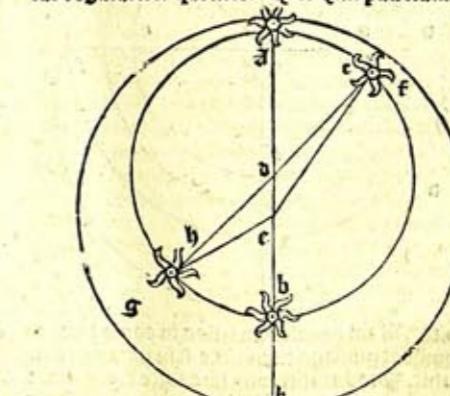
Impossible est motum circularem esse regulares super diuersis centris sive punctis. Probatur. Sit circulus. a. b. cuius centrum sit. d. et in. a. puncto sit mobile. f. dico q̄ si. f. vniiformiter moueat̄ur et circuit circa. d. punctum q̄ circa aliud punctum quodcumq; irreguliter moueat̄ur et circuit. Quia si nō detur oppositum & sit. e. aliud punctum circa quod. f. regulariter moueat̄ur. Dicendo ergo circulum. g. h. con-

tinentem circulum. a. b. cuius centrum sit. e. his circulis erunt necessario eccentrici quia centra eorum distat. Tunc sic. f. regulariter moueat̄ur super. b. ergo in medietate totius temporis quod sit vna hora pertransibit ab. a. in. b. ergo in medietate illius horae pertransibit de circulo. g. h. solum partem superiorem interceptam inter a. et b. et illa est minor semicirculo: q̄ si ea nō cadit in centrum. Iterū moueat̄ur. f. a. b. in. a. in reliqua medietate temporis ex quo regulariter moueat̄ur et tunc patet: q̄ pertransibit de circulo. g. h. portionem que est inter. b. & a. et illa est maior semicirculo quia in ea includitur centrum.

Item impossibile est quancunq; lineas rectas dividere circulos eccentricos in duo equa nīl vnam solam que scilicet transit per centrum vtrūq;. Patet ergo q̄. f. pertransit in prima medietate horae portionem minorem semicirculo g. h. et in secunda portionem maiorē et per consequens unequaliter moueat̄ur super centro circuli. g. h.

Secundo arguitur geometrica quia. f. maiores causat̄ angulos super. e. pertransiundo partem inferiorem que est inter. b. et. a. & superiorem que est in ter. a. et b. Quod sic demonstratur. Sit enim. a. b. linea transiens per. d. et. e. centra vtrūq; circuli et sic f. in puncto a. in circulo super cuius centrum moueat̄ur regulariter qui sit. c. d. h. et. h. sit punctum oppo-

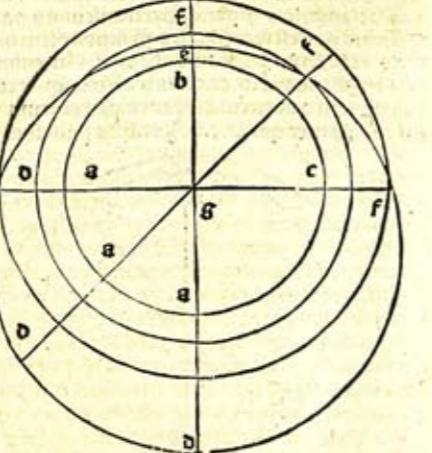
situm. c. Circulus vero maior sit. a. b. g. f. igitur existente in. a. moueat̄ur ad. c. angulum. c. a. d. causando super centro. d. et causando angulum. c. a. e. super centro. e. Deinde. f. positio in puncto. b. posic̄ scilicet mediātem vtrūq; circuli pertransierit: moueat̄ur in. b. (puncto scilicet opposito. c.) causando angulum. b. f. s.

Secundi de celo & mundo

Contra super centro. d. et tangulum b. h. e. super centro. e. Tunc sic. f. regulariter motum est ab. a. in. c. super centro. d. et causavit angulum equalem illi qui est a. b. in h. ergo si vniforum iter motum est sive circuitus e. sicut d. sicut se habet angulus causatus per motum ab. a. in c. super. d. ad angulum causatum per motum a. b. in h. super ipsum d. ita se habet angulus causatus per motum ab. a. in. c. super. e. ad angulum causatum per motum a. b. in h. super. b. h. super. e. et d. est equalis angulo b. h. b. quia sunt oppositi ergo angulus. a. c. e. erit equalis angulo. b. h. c. sed q. hoc sit falsum patet. Nam angulus. b. h. e. est maior angulo. b. h. d. p. 16. pimi (quis omnis angulus extrinsecus duobus intrinsecis sibi oppositus est equalis et per consequens maior quolibet illorum) sed angulus. a. c. d. est equalis angulo. b. h. b. quia sunt oppositi ergo angulus. b. h. e. est maior angulo. a. c. d. Angulus autem a. c. d. est maior angulo. a. c. e. per decimosextu pimi extrinsecus scilicet quilibet intrinseci opposito ergo angulus b. h. e. est maior angulo. a. c. e. quod erat probandum.

Cad demonstratione vtitur Ptolomeus. 3. almaca. secundo ad probandum soles irregulariter moueri sub zodiaco. Si quis autem scire velit quomodo angulus extrinsecus duobus intrinsecis sibi oppositus sit equalis et qm oes anguli contra se positi sint equalis videat pumum euclidis propositione. quin tadem vbliauardinu in geometrico introductio nio. propositione. 2. 2. 4. de lineis.

Quinta proposicio.
Possibile est duos circulos eccentricos super eodem puncto regulariter moueri. Probatur sint duo circuli. a. b. c. et. b. e. f. eccentrici et sit centrum unius. g. super quo moueat a. b. c. circulus interior regulariter. Dico q. etias circulus. d. e. f. super. g. regulariter

mouebitur. Nam equalis angulos in equis tempore, ribus quilibet punctus circuli. d. e. f. su per centrum. g. causabit. Producatur enim linea. g. e. f. et. g. a. d. et linea. b. g. e. que se perpendiculariter in. g. interfecit et sic moueat circulus superior. q. semper linea. g. f transeat per punctum. c. quia scilicet illi duo circuli sunt in eodem corpore. Tunc sic qualies angulos causat punctum. c. super. g. eosdem angulos causat punctum. f. quia est eadem linea recta causans angulum. c. super. g. et. f. super. g. sed ex hypothesi punctum. c. regu-

lariter mouetur super g. ergo et punctum. f. vnde. f. g motum suum causat circulum concentricum circulo. a. b. c. eodem modo arguitur de puncto. g. et. equales causat super. g. sicut. a. et. e. equales sicut. b.

Sexta proposicio.

Mon quodubet corpus celeste mouetur regulariter super centro mundi neq. super centro suo immo aliquo est motus i. celo circularis qui super nullo cetro est regularis. Prima pars patet de eccentrico solis sol enim regulariter mouetur super centro eccentrici ergo per quartam propositionem irregulariter mouetur super centro mundi. Quod etiam patet ex observatione astronomorum. Per transitum enim sol medietatem zodiaci que est ab arietem ad libram in. 187 diebus 2. 41. minutis. Alteram vero medietatem a libra scilicet ad arietem in diebus. 178. hours. 5. et minutes. 8. Secunda pars patet de eccentrico solis qui mouetur regulariter super centro mundi ut probant astronomi ergo non regulariter mouetur super suo centro per quartam propositionem. Eccentri etiam aliorum planetarum neq. super suo neq. super cetro mundi regulariter mouentur: sed super centro equatis quod habet centrum abillis distinctum ut ex hec roris patet. Tertia pars patet de motu epicycli circa centrum suum qui non est regularis immo nec in ordine ad aliquod punctum fixum est regularis. Aut enim media a qua dicitur regulariter centrum planetarum continue variatur unde regularitas motus epicycli super centro suo est talis ac si fortes et plato sic incipiunt moueri in principio hore ab aliquo punto q. acquirat fortes super platonem in tota hora. pedes tunc si plato in prima hora mouetur per spaci um decem pedum fortes pertransibit. xv. pedes et si in secunda hora plato pertransibit. x. pedes sot. per transibit. xxv. tunc patet q. fortes diffiniter mouentur quia in prima hora solum transit. xv. pedes et in secunda. xxv. hanc tamen vniuersitatem habet sicut in motu suo q. semper in qualibet hora lucratur super platonem. Tunc unus velociter mouetur plato. v. pedes. Similiter dic de epicyclo.

Et predictis patet q. motus diurnus aliorum celorum a primo et nono et eccentrico luna nos est regularis. Omnes enim aliis orbis super aliis ceteris a centro mundi regulariter mouentur ergo per quartam irregulariter super centro mundi. Ethoc patet: de sole. Nam centrum solis plus quandoq. addit supra xxxiiii. horas ad complementum motus diurni quandoq. minus: verbi gratia. sit centrum solis in auge et puncto orientis et moueat motu diurno. xxxiiii. horas tunc in fine horarum. xxxiiii. non erit in puncto a q. incepit quia retrocessit minutis. lvii. et. i. secundo et q. consequens ad hoc q. redeat ad punctum orientis requiruntur foli. iii. minuta hore. xlviij. secunda et. 4. tertia. Deinde sit centrum solis in periglio in oriente et moueat per. xxxiiii. horas et in fine. xxxiiii. horas et quo motu proprio retrocessit gra. i. minuto. i. xxxix. secundis ad hoc q. redeat in orientem mouebitur quatuor minutis hore. 6. secundis et. 36. tertios. Ex quo patet q. velocitas est motus solis diurnus ipso existente in auge q. periglio. Nono exemplum de sole quia inter ceteros minus habet de irregularitate. Nam festum est enim alios planetas quando regreduntur in minori spacio redire ad orientem q. dum procedunt. Tunc enim duobus motibus mouentur versu super. g. et. f. super. g. sed ex hypothesi punctum. c. regu-

Questio.i. Articul. iii.

L

Conclusio responsiva huius articuli.

Omnis motus celi circa terram est super aliquo centro regularis. Etum est et se. Probat philosophus hic Tertu commenti. 35. Primo quia irregularitas prouenit ex intensione et remissione motus sive hoc non est in celo igitur minor patet: quia intension est in principio medio vel fine sed motus celi non habet principium medium neq. finem igitur motus celi non potest esse irregularis.

Seconda ratio. Omnis irregularitas prouenit aut a mobili aut a mouente aut ab utroq. sed primi non est in celo quia celum est inalterabile et semper eiusdem dispositionis et figure. neq. secundum: quia mouens non mouet cum fatigatio ergo semper eodem modo mouet.

Tertio remissio in motu sit propter impotentiam virtutis mouentis sed virtus mouens celum est infinita. igitur non potest remitti.

Item etiam non potest causa assignari quare motus celi debeat remitti uno tempore et non alio igitur omnis motus celi circa terram est regularis. Et bec de primo articulo.

Pro secundo articulo. Notandum est primo q. antiqui astronomi percipientes planetas quandoq. in motu velociores quandoq. tardiores quandoq. directos: id est secundum ordinem signorum procedentes quandoq. retrogrados: id est contra signum seriem motos ad saluandas huiusmodi apparentias ne in motu celi irregularitas esset ponenda volebat eiusmodi irregularitates per diversos motus ad debitum ordinem reducere. vnde pithagoras posuit eccentricos et epicyclios quem insecurus est pto lomeus et moderni.

Sed quia videtur inconveniens ponere in celo corpora difformis spissitudinis ad quam videtur seq vacuum et multa alia inconvenientia: ideo eudorus. Posuit uniuersus planete plures spheras mudo concentricas ut ponit philo sophus. 12. metaphys. Ter. commen. 45. et. 46. Solem quidem et lunam dicit se spheram habere unu quemque videlicet tres. Cuilibet autem reliquorum quinq. dedit quattuor et sic fuit omnis noster orbium planetarum. 26. secundum eum. Callipus autem (qui vt dicit simplicius cum aristotele. athenis conuersatus est. Quem etiam videtur aristoteles in sequi. 12. metaphys. Ter. commen. 45.) videns q. non sufficienter per orbis quos posuit eudorus saluarentur velocitates et tarditatem que apparet in sole et luna cuilibet eorum addidit duas spheras. Saturno vero et ioui non ad didit differentes reliquis autem quinq. vnam ita q. quilibet eorum haberet etiam quinq. spheras forte autem addidit hanc sphaera propter retrogradationem et stationem que apparet in his stellaribus autem spheris vocabat differentes quibus addebat alias quas vocabat revolentes saturno videlicet tres et totidem ioui cuilibet autem aliorum quattuor.

Et sic sunt omnes orbis secundum calippum. Iur. Aristoteles autem ponit solum. lv. aut errore numeri ptermittentes revolentes lune aut revolentes martis ptermissit propter aliquam rationem nos latentes ut dicit Sanctus Thomas duodecimo metaphysice super Ter. com. 45. et. 46. Motus autem augm. est in anno. 26. secundorum et. 25. tertiorum. Sed hic motus propter motu titubationis quandoq. retardatur quandoq. vero retardatur maxima autem velocitas eius in anno est secundorum. 55. et. xxv. tertiorum. Maxima vero retrogradatio est in anno secundorum. 2. et. 32. tertiorum.

Sed orbis augm. eccentrici lune deferentes mouentur contra successionem signorum quotidie. vnde decim gradibus. vnde minutis et. 15. secundis.

Et in hoc diversificantur orbis augm. lune def.

i. ij.

Notandum secundo q. in presentiarum. Orbis dicit eccentricus ceterum non est centrum mundi et nichilominus terram circulat. Eccentricus autem sive homocentrus dicitur cuius centrum est mundi centrum. Et uterq. subdividitur: quidam enim est eccentricus secundum vnum superficiem tantum scilicet concavam aut convergam et dicitur eccentricus secundum quid cuiusmodi est orbis augm. deferens. Alius est eccentricus secundum vtramq. superficiem dicitur simpliciter eccentricus quia nulla superficies eius habet centrum mundi pro suo centro.

Certio notandum q. Ptolomeus et ceteri astronimi perpendentes omnes planetas quandoq. in aliis terre appropinquare quandoq. minus solen etiam ac ceteros planetas vnum signum velocius aut tardius pertransire ymaginati sunt solen et quinq. planetas habere tres orbis pro motu longitudinis.

Nuon enim versus nos est mundo concentricus secundum superficiem concavam et eccentricus secundum concavam tertius vero eccentricus secundum concavam et homocentrus secundum conuexam.

Et quo sequitur illos orbis esse difformis et studitis: in medio autem horum duorum orbium ponitur orbis secundum vtramq. superficiem eccentricus cum centrum suum sit centrum conuere insini orbis et ceterae superficies superioris.

Et hic orbis deferens solis aut epicycli planete dicitur quia in eo corpus solare est insitum aut epicyclus si sit alterius planetae quodlibet vero circulus egressus cupidis aut egreditur centri nuncupatur.

Duo autem alios orbes deferentes augm. vnde apogei et periheliū vnde videtur.

Aur siue apogei est in medio autem horum duorum orbium ponitur orbis secundum vtramq. superficiem eccentricus cum centrum suum sit centrum conuere insini orbis et ceterae superficies superioris.

Et hic orbis deferens solis aut epicycli planete dicitur quia in eo corpus solare est insitum aut epicyclus si sit alterius planetae quodlibet vero circulus egressus cupidis aut egreditur centri nuncupatur.

Duo autem alios orbes deferentes augm. vnde apogei et periheliū vnde videtur.

Aur siue apogei est in medio autem horum duorum orbium ponitur orbis secundum vtramq. superficiem eccentricus cum centrum suum sit centrum conuere insini orbis et ceterae superficies superioris.

Et hic orbis deferens solis aut epicycli planete dicitur quia in eo corpus solare est insitum aut epicyclus si sit alterius planetae quodlibet vero circulus egressus cupidis aut egreditur centri nuncupatur.

Aur siue apogei est in medio autem horum duorum orbium ponitur orbis secundum vtramq. superficiem eccentricus cum centrum suum sit centrum conuere insini orbis et ceterae superficies superioris.

Et hic orbis deferens solis aut epicycli planete dicitur quia in eo corpus solare est insitum aut epicyclus si sit alterius planetae quodlibet vero circulus egressus cupidis aut egreditur centri nuncupatur.

Aur siue apogei est in medio autem horum duorum orbium ponitur orbis secundum vtramq. superficiem eccentricus cum centrum suum sit centrum conuere insini orbis et ceterae superficies superioris.

Et hic orbis deferens solis aut epicycli planete dicitur quia in eo corpus solare est insitum aut epicyclus si sit alterius planetae quodlibet vero circulus egressus cupidis aut egreditur centri nuncupatur.

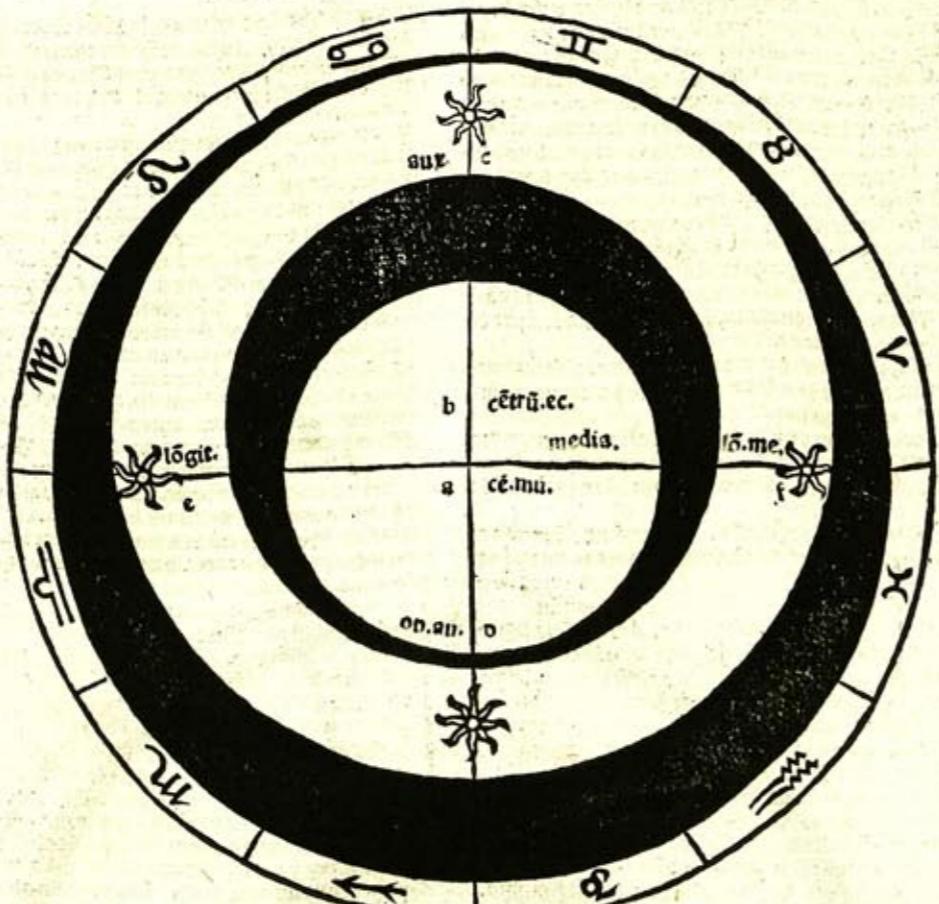
Aur siue apogei est in medio autem horum duorum orbium ponitur orbis secundum vtramq. superficiem eccentricus cum centrum suum sit centrum conuere insini orbis et ceterae superficies superioris.

Et hic orbis deferens solis aut epicycli planete dicitur quia in eo corpus solare est insitum aut epicyclus si sit alterius planetae quodlibet vero circulus egressus cupidis aut egreditur centri nuncupatur.

Aur siue apogei est in medio autem horum duorum orbium ponitur orbis secundum vtramq. superficiem eccentricus cum centrum suum sit centrum conuere insini orbis et ceterae superficies superioris.

Et hic orbis deferens solis aut epicycli planete dicitur quia in eo corpus solare est insitum aut epicyclus si sit alterius planetae quodlibet vero circulus egressus cupidis aut egreditur centri nuncupatur.

Secundi de celo & mundo

ferentes ab orbibus auges eccentricorum aliorum planetarum differentibus in hoc tamen conuenient et semper pars strictior: unius illorum orbium est cum latitudo alterius.
Ex his patet et sole in principio canceris existente est in maxima remotione a terra quod esse possit et in principio capricorni est in maxima propinquitate. Sed in initio arietis aut librae medio modo se habet est enim tunc in longitudine media differentia. Longitudo autem media secundum purbachium est punctus circumferentie eccentrici inter augem et oppositum eius et in sole determinatur per lineam a centro mundi ad centrum protensam que perpendiculariter cadit super augem lineam et dicitur linea longitudinalis media quia ipsa est medium proportionale geometrica inter lineam augis et lineam oppositi augis. Linea augis dicitur linea a centro mundi ad augem protracta. Linea oppositi augis est linea recta que a mundi centro ad oppositum augis eccentrici tenditur.

Si queratur quoniam linea augis excedat lineam oppositi respondetur et per duplam lineam ad eam que est inter centrum mundi et centrum eccentrici: distantia autem centri mundi a centro eccentrici est secundum ptolemeum. 3. dictione alma. ca. 4. gra. 2. minuto. 29. secundo. 30. Excessus ergo lineae augis super lineam

am perigie est. gra. 4. minuta. 59. Sed qualiter inueniatur Ptolomei ibidem vocet nec nos pro nunc est considerationis.
Notandum quarto. Quia non solum planete sed et sole quandoque contra successionem signorum mouentur. Luna etiam licet nunquam retrogradatur tamen nonnunquam etiam in opposito augis eccentrici existens aut velocior aut tardior habet motum uno tempore quam alio. Que diversitates cuicunque non possunt per solum eccentricum cum orbibus augem differentibus saluari. id dicerit astronomi epiciclos omnium planetarum praeter solem habere. Est autem epicclus sperula parva in profunditate eccentrici plane te existens in quo quidem epiciclo corpus planete figuratur et est eccentrico contiguus et non continuus quod mouetur a motu a motu epicicli. Dicitur autem epiciclus ab epi. quod est supra et ciclos circulus quasi supra circulum differenter existens. in epiciclo autem quattuor puncta signantur secundum que dicuntur planeta esse aut in augo epicicli aut opposito aut in statione prima vel secunda unde descriptis tribus lineis quarum media procedat a centro mundi per centrum eccentrici Alio vero a mundi centro prodeentes epiciculum includant tangentem ipsum in duobus punctis superficie conuere habebuntur quattuor puncta quorum puncto illud quod maxime remouetur

Questio.i.

Articu.iii.

LI

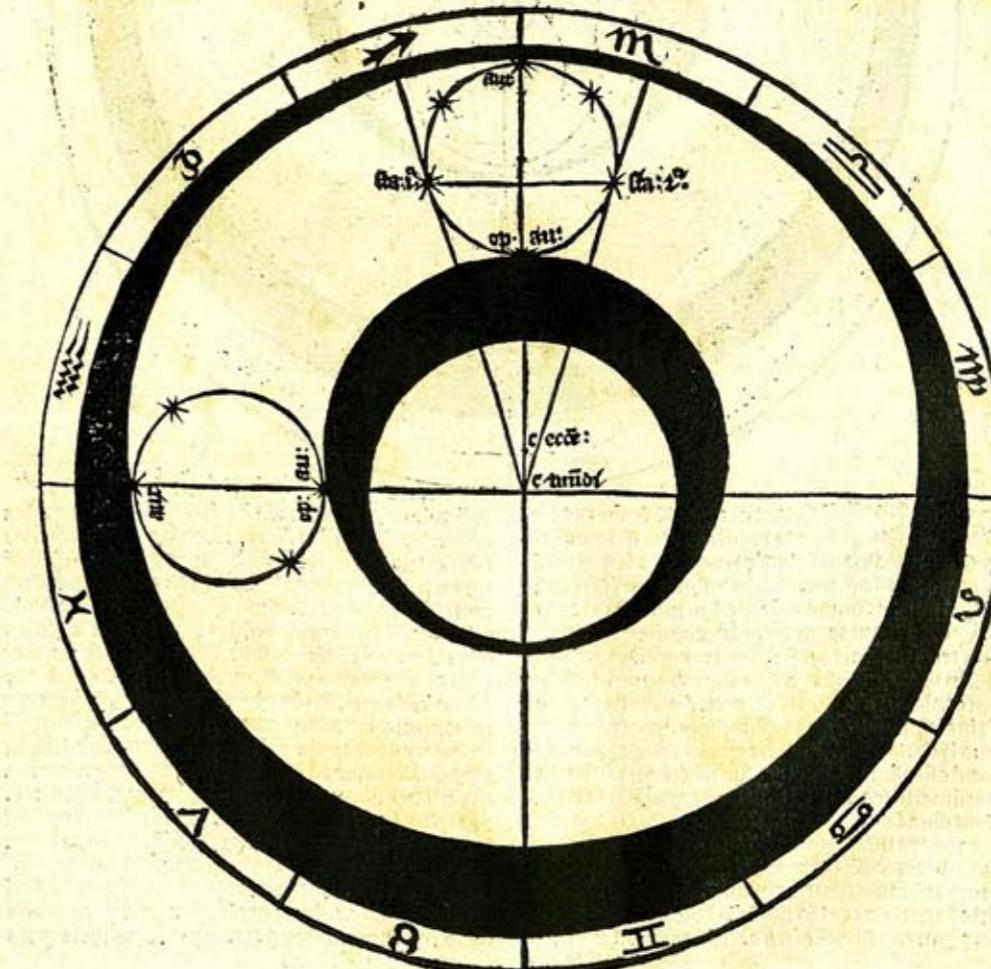
a centro mundi punctus: scilicet extremum linee per centrum epicicli transversum dicitur aut epicycli. vera punctum vero oppositum oppidum augis epi. vocatur punctus vero ad sinistram signatus statio prima planete dicitur quia cum est in illo punto incipit retrogradari. i. contra successionem signorum moueretur ab ariete in pisces a pisca in aquarium etc. Sed punctus ad dextram notatus dicitur statio planete secunda quia cum est in illo punto per motum epicicli incipit virgo. i. secundum successionem signorum in epiciclo moueri. Ex quo patet planetaz est in parte superiori epicicli secundum signorum seriem in parte vero inferiore contra moueri. Et per hoc differt motus epiciclorum planerarum a motu epicicli lune quia scilicet epiciclus lune secundum partem inferiorem mouetur secundum ordinem signorum secundum partem superiori contra ipsorum signorum seriem volvitur: lune tamen non assignatur statio aut retrogradatio: quia scilicet centrum epicicli multo plus mouetur secundum signorum ordinem quam possit luna retardari per motum epicicli super centro suo.

Ex dictis patet quid sit arcus directionis et retrogradationis. Est enim arcus directionis arcus epi.

a statione secunda per augem in epicycli usque ad stationem primam Arcus autem retrogradationis est arcus epicicli a puncto stationis prime per oppositum augis siue partem inferiorem epicicli ad punctum stationis secunde.

Ex dictis etiam sequitur planetam quandoque esse in augo aut opposito augis epicicli et tamen esse extra augo aut opposito augis eccentrici et econuerso.

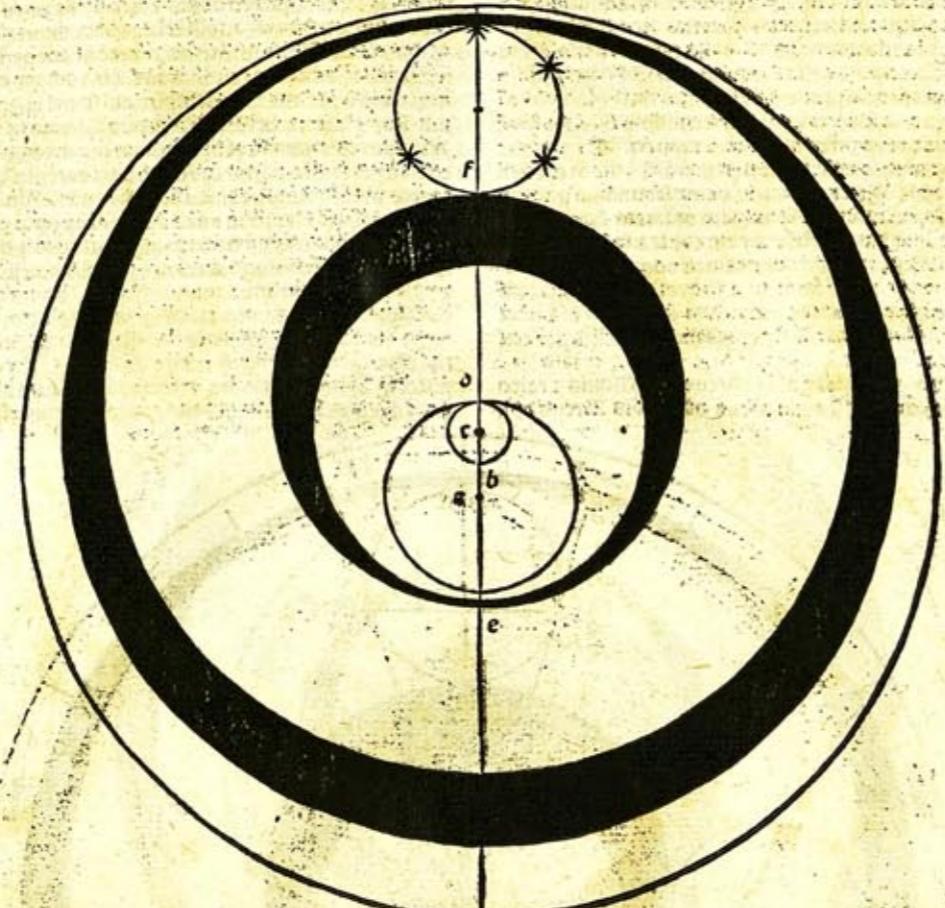
Planete enim non sunt in augo eccentrici aut perigio nisi semel in una tota revolutione sub zodiaco et sic non est in augo eccentrici saturnus nisi semel in 30 annis Jupiter in 12. Mars in duabus venus in uno mercurius etiam licet bis in anno per motum epicicli super centro eccentrici orbem augem eccentrici defensente peragret non tamen centrum epicicli est in apogeo eccentrici semel in anno. Sed in apogeo epicicli quilibet planeta est semel in quilibet revolutione ipsius epicicli revolutione autem saturni in epiciclo est 378. dierum horarum. 2. minutorum. 12. Tunc autem die. 398. hora. 21. minuto. 12. Martis revolutione. die. 779. ho. 22. mi. 23. Veneris die. 152. hora. 22. min. 14. Mercurii vero die. 115. ho. 21. min. 5. Ex quo patet et venus et mars velocius zodiacum absoluunt quam epiciculum reliqui vero planete econverso.

Secundi de celo & mundo

Quarto aduentum & quia astronomi perceperunt Centrum epicicli mercurii existens in auge deferentis & equantis. i. in primo gradu corporis maris a terra remoueretur tamen autem in opposito augis eccentrici & equantis. i. in. i. gra. thauri non maxime terre appropinquare quod tamen fieret si vno et innotus

A. mudi ceteri
b. ceteri equatis
c. ceteri qui circuli.
d. ceteri eccentrici
e. oppositum
augis eccentrici
f. apogium eccentrici.

apogii & pigii deferentis & equantis. Itē et qā pī⁹ terre appropiat qā ē extra pigii equantis & in eo existens. Tū qā nō dōportioabilit̄ arithmetice tñ appropiat terre in pīo g. thauri q̄tū distat pīo g. sc̄opis eris sed mūnus. immo nūḡ est in punto eccentrici quem continet maxime terrę appropinquare. Nū enīm terrę maxime appropiat neq̄ est in perigio eccentrici neq̄ equantis. His rationibus motis astronominis et aliis quatuor orbis p̄ter eccentricum de dētri mercurio difformis spissitudinis. Sic ergo mercurius habet quinq̄d̄ orbēs et epiciculum quorum prius id est insumus et quintus sunt eccentrici sc̄dm qd̄ illam superficies cōuera q̄nti & cōcaua pīmū sive infinitū sunt mundo concentrica. Concaua autem suprie mi & conuera infinitū sunt mundo eccentrica sed libip̄is homo centre Centrum autem earum est punctus tantum distans a centro equantis q̄tū distat centrum equantis a centro mundi et hic punctus est centrum parui circuli quē ceterū eccentrici describit. Et rūs

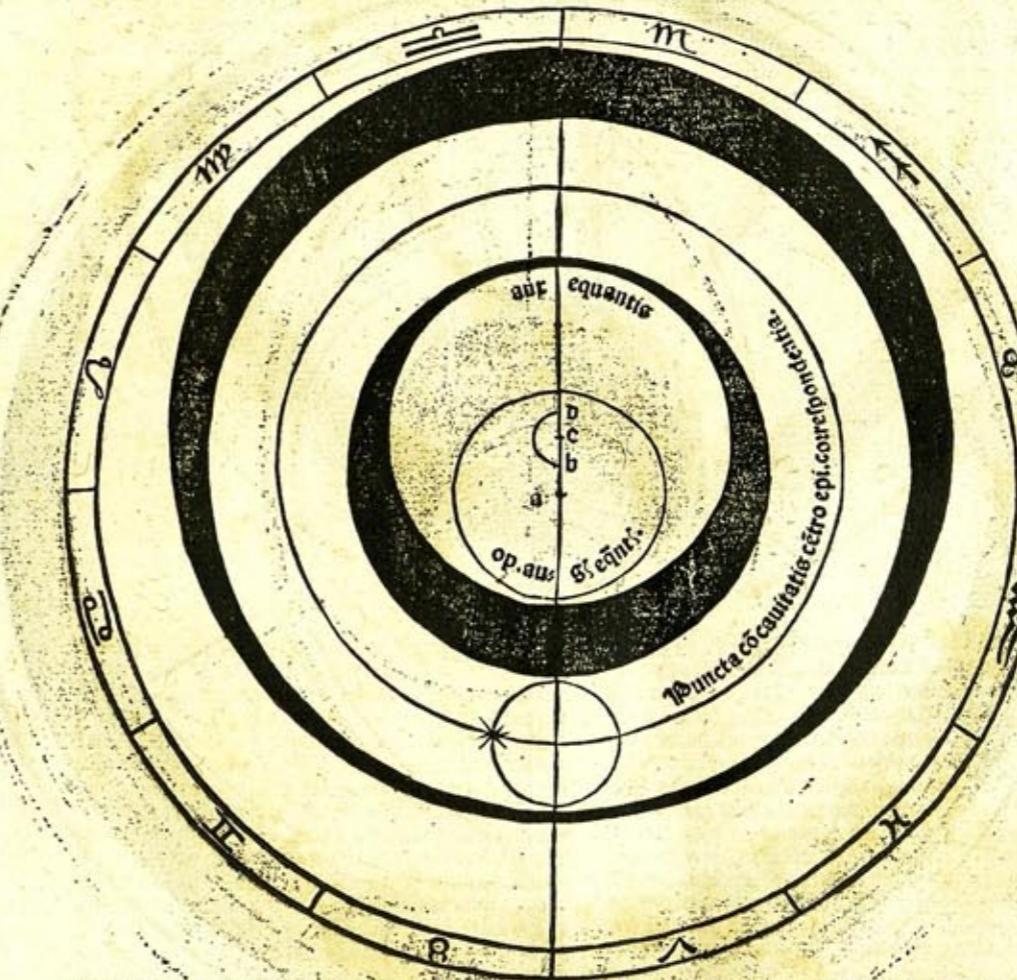
dissimilis etiā crassitudis eccentrici mūdo sūmū vtrāq̄ sunt superficiem. Hā cōuera secūdi & cōcaua q̄rti habet centrum tantum a cetero qui circuli distans q̄tū ceterū dicti circuli a cetero distat equantis. Et pīm eccentrici deferentis epiciculum: ipm ḡ est qd̄ pīm circuli describit. Sed cōcaua secūdi & cōuera q̄rti superficies circulo paruo cōcētrice sunt. Hā duo orbēs augē eccentrici deferentis dicū. Hā int̄ hos tertius q̄ eccentrici vel epiciculum deferentis est collocat. Abouentur autem hā duo orbēs sup centro parui circuli rūanter q̄ seriem signōū tanta velocitate quanta linea medijs motus solis (que est etiam linea medijs motus mercurii) mouet km ordinē h̄ḡ hoc ē. 59. mi. g. secūdis. &. 19. tertius ī die sc̄dm q̄ grossior ps sc̄di sit sc̄p̄ i opposito crassitudis maioriā q̄nti & ex⁹. Et quo pīm & licet ps grossa sc̄di q̄ntis sit cū pīte grossa pīm & q̄ntis cū pīte grossa q̄nti nō tñ est penetratio dimensionū. Hā q̄ntis ps grossa sc̄di est cū pīte grossa pīm tunc pars grossa q̄nti est cum crassitudi parte quikti. Cum vero pars

Que. ii.

Arti. ii.

LII

grossio: sc̄di est cū parte spissione quinti tūc ps spissior quarti que pīm erat cū pīte crassitudi quinti nō est cū ea sed occupat partē quā occupabat ps spissiosc̄di et ecōuerso. Hā orbis eccentricus epicicli deferentes mouent regulariter sup cetero equantis binariē signorum 59 minutis. g. sc̄dis. 2. 19. tertius. Et q̄ ps q̄ Lū aut eccentrici mota ī signo ordinē eq̄lit̄ recedat ab auge equantis sicut ceterū epicicli ab ipa auge equantis sc̄dis signo succellū. Ps si q̄ Lū ceterū epicicli eq̄ cito est ī opposito augē eccentrici & equantis: vñ sīc est ac si sōtes & plato exēutes a locis opositis moueat & se eq̄ velociter itūc ēlī medio illorū locorū spacio sibi obuia būt ut facile est dem fare. Sc̄do ps q̄ Lū cetero epicicli exētē ī perigio equantis grossior ps sc̄di orbis ērā ēlē eodē pigio distabit ceterū epicicli a cetero mūdi nō solū per spaciū qd̄ ēster ceterū mūdi & pīcū cōcauitatis eccentrici corindes cetero epicicli qd̄ epicicli ēi ē auge equantis h̄z vtrā hoc distat a cetero mūdi ceterū

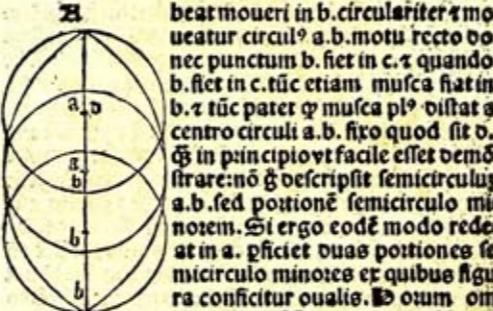

epicicli per crassitudē maiorem sc̄di orbis q̄ etiā ter eccentrici & ceterū mūdi: Lēi epiciclo exētē auge equantis grossies quarti orbis sit ī opposito augē ipsi equantis: ipsa tñ nō est inter eccentrici & ceterū mūdi: h̄z ps spissior: 4. orb̄ mota ēt̄, augē equanti & eccentrici cedet, l. illis,

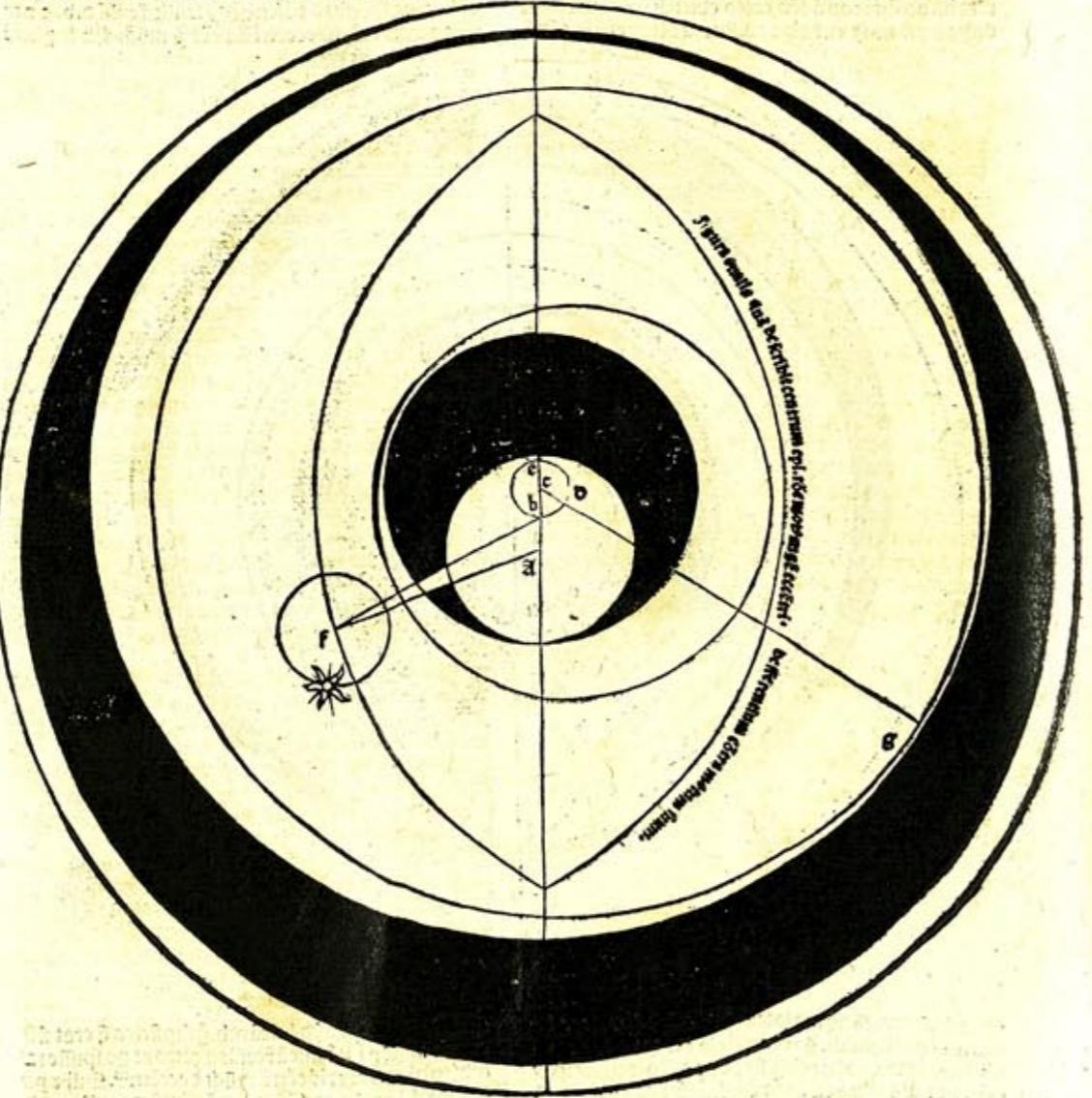
A. mudi ceteri
b. eccentrici et equantis ceteri
c. parui circus
li centrum,
d. eccentrici cen-
trum cui epicic-
lerat. in auge
equantis.

Secundi de celo & mundo

Siqueratur. Ex quo mercurii exis in opposito augis equatis nō est i marima ad terrā ppinqtate i quo pūcto debeat accipi maximis ppinqitas cētri epicili eius ad terrā. **D**icēdū q̄ Maria quā ad terrā hēat ppinqtas cētri epicili est q̄i cētri eccētrici distat ab auge pui circeli. 4. signis z tūc cētri epicili distat ab auge equatis. 4. signis z tūc ipm cētri quod pū? cōtinue ad cētrū mudi accesserat incipit a centro mundi iterum recedere. Centrum enim epicili propter motum augis eccentrici que cōtra mouetur non describit figuram circularem i desferrete sed potius ovalem quia eccentricus per motum augis continue accedit ad centrum mundi: vnde mot⁹ epicili in eccentrico est sicut quando mouet musca circulariter z cum hoc circulus ille mouetur motu recto. Sit enim circulus a. z b. z sit musca in a. que de-

A. mūdūcētrū
 b. cētrū eque^s,
 c. centru par-
 ui circuli.
 d. cētrū eccētri
 e. cētrū eccen-
 tri qñi epici^o
 f. i. auge eius.
 g. cētrū epi. qñi
 est terre proxi-
 mior. qñi cēp-
 sit.
 h. terminus li-
 nee oñdēntis
 motū orbium
 auge deffer-
 tū sup cētro
 qui circuli ab
 auge equatia

rane nālis p̄bie limites trānsire videamur. In ḡlomari cūt almacēto geometriacē demonstratiō

Gittit.

LIII

ra ne nāllo phie limites trāslīre videamur. In pto-
lomei aut̄ alma gesto geometrica demonstratiōe cō-
clusio manifestatur.

Conclusio responsiva.
Euis non sit demonstrabile ea que apparent in celo non posse saluari sine eccentricis et epicyclis eo modo quo ponunt astronomi. Necesse est tamen in celo esse eccentros. Nec aliqua invenia est rationabilis via ad singula regulanda per epicyclos et eccentricos.

Chîm pars patet ex S. T. i. huius super T. c.
5. dicente q̄ yparcus & pto. inuenierunt eccentros et
epiciclos & q̄ hoc non est demonstratum sed supposi-
tio quedā. **C**item. i. que. 32. ar. 1. 2^m dicit q̄ in scia alti-
quando inducitur ratio non que probet radicem: sed
que radici tam posite ostendat congruere sequentes
effectus sicut in astronomia ratio eccentricorum & epicic-
clorum ponitur ex hoc q̄ hac positione facta possit
saluari apparentia sensibilia circa motus celestes nō
tamen hec ratio est sufficienter probans q̄ etiam for-
te alia positione facta saluari possent.

Secundo opus. 70. q. 4. ar. 3. ad 8^m dicit Sanc.
Tho. Q^m Non est demonstrabile q^m inter celos q^m sunt
solidi & non diuisibiles nō sint alie substantiae rarefa-
ctibiles & condensabiles & nichilominus incorrupti-
biles per quarum insufflationē contingit aliquando
stellas plus ad cētrum mundi accedere & per rarefa-
ctionē recedere ergo nō est demonstrabile ibi esse ov-
bes solidos auges defferentes verum hec opinio re-
pugnaret opinioni arist. qui ponit celū insugibile
& indiminuibile. i. huius. T. com. 21. Q^m tamen rare-
factio & condensatio ymo nec diuisio celi repugnet
incorruptibilitati eius patet et S. T. 2. d. 2. q. 2. art.
2. ad 5^m. Raritas enim in celo nō est qualitas cau-
sata. a. 4. primum sicut i. istis inferiorib^z. Et opus. II.
ar. 10. dicit q^m aer cessante motu celi erit adhuc secundū
naturā suā facile diuissibilis nō tamen corruptibilis.
Tertio arguitur q^m Sine epiciclis possit saluari re-
trogradatio & statio ac directio planetanum q^m stel-
le fixe ratione motus octuae spere omnes has passi-
ones habent: & tamen neq^z ipsis neq^z motu octuae
sphere datur epiciclus.

TSecunda pars patet sczq; necessario sunt ponen-

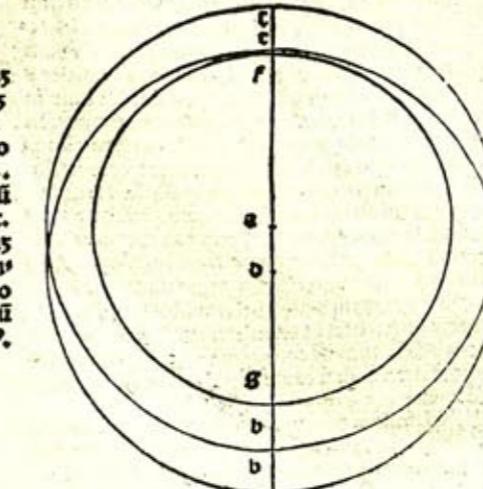
di eccentrici. Omnis circulus concentricus secundum quolibet punctum circumferentie equaliter appropinquit centro per diffinitionem circuli ergo dato quodcumque centro sitio i circulo si aliquis pars circumferentie magis distet aut appropinquet et totus circulus mutabit centrum et per consequens fiet eccentricus alteri circulo cuius dictus punctus situs est ceterumque corpora planetarum quandoque plus quam doceque minus appropinquant centro terre ergo non semper ceterum orbium eorum est centrum mundi: ergo ad minus quandoque orbis eorum deferentes sunt eccentrici mundo: ergo ponenda sunt eccentrici. Et hoc per amplius demonstrabitur in tertia pte conclusionis. Nec ista pars repugnat prima quia non dicimus non esse demonstrabile esse orbes eccentricos: sed quod non est demonstrabile eos esse ponendos secundum quod eosponunt yparcus Ptolomeus et ceteri astronomi moderniores secundum quorum opinionem nunquam centrum eccentrici est idem cum centro mundi.

Tertia pars rationabilis est opinio de ecclesiis et episcopis quicunque alia. Probatur ab astro nomis.

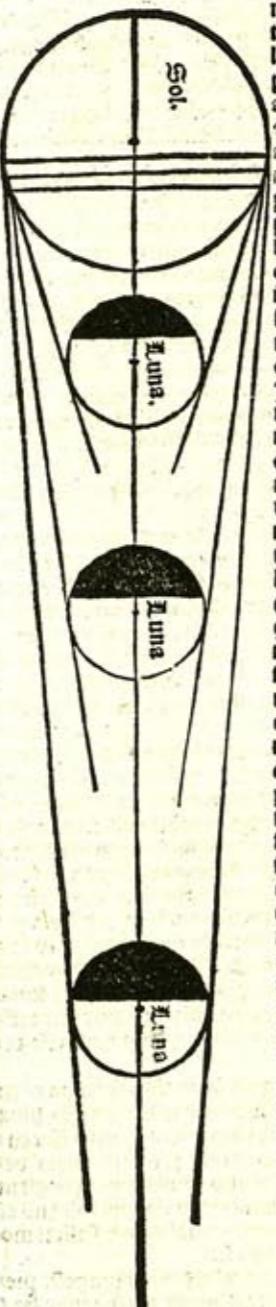
Primo A ptolemeo dictione. s.almagest. capi. 14. 2. 15. quia diametri visuales solis et lune et planeta-
tarum quandoque sunt maiores quandoque minores:
ergo quandoque plus quandoque minus a terra distat
ergo eorum orbis non sunt terre concentrici. ante-
cedens patet: primo de marte qui existens in auge
notabiliter minor apparet quam in opposito augis.
Solis autem diameter quando est in auge eccentrici.
31. minuta zodiaci. In opposito autem 34. cordat. i.
extenditur directe ut corda respectu arcus. Lune ve-
ro in auge eccentrici et epicicli existentes diameter 29
minuta. In opposito autem augis vtriusque. 36. cor-
dat. Quomodo autem hoc cognitum sit. dicit Frā-
ciscus capuanus q[uod] Ptolomeus sumpto astrolabio
per anulum sic ex nature sue dimitteretur ut scilicet
tenderet ad centrum mundi voluerat eleuauit do-
nec supream partem diametri solis aut lune per
vtriusque foramen consiperet et notato numero gra-
duum et minutorum in dorso astrolabio in quo voluel-
la fucrit. Secundo altitudinem partis infime lumi-
naris visuali linea notauit et inter duas notas diffe-
rentiam luminaris diametri longitudinem esse di-
xit.

Secundo arguitur: quia sol maius teropus occidat in pertransiendo ab ariete in libram & a libra in arietem: ergo mouetur super alto centro & centro mundi ut satis per quartam propositionem demonstratum est. Et hec ratio Buerroym coegerit in principio metheoro. fateri centrum orbis solis non esse centrum mundi propter inqualitatatem scilicet motus solis super centro mundi.

Tertia ratio que est **P**tolo. 5. **d**ic. **a**lmagesit. **p**resupponit id quod ex. 21. 7. 26. prime perspectue ha-
beri potest & Luminosum maius quanto propina-
quius est opaco minor plus extensio et intensio
ipsum illuminat & ab opaco umbra caufatur minor
hec est. 22. prime perspectue archiepiscopi cantua-
riensis. Et qua sic arguitur. Experimento probatum
est vnam eclipsim contingentem in aliquo punto
& distantia a capite & cauda draconis esse maiorem
alia in eodem puncto et distantia contingente & pli-
corporis solis aut lune obumbrari omnibus reliquis
remanentibus paribus & non potest hoc nisi ad la-

Secundi de celo & mundo

minarium approximationem reduci: igitur luminaria quandoq; minus a centro terre distant et secundum hoc eius aut maioratur aut minoratur umbra. Compiens est enim eclipsis solis aut lune sole existente in cancer contingentes esse maiores his que sole existente in capricorno sunt: quia felicit in cancer est solis apogium. In capricorno vero perigium. Et hec quoq; ratio auerroyn ad eccentricum ponendum mouit. 2. celi cō. 32. vbi dicit q; hoc quod apparet in luna de eclipsi fortes sine eccentrico circulo saluari non potest.

Cuarto arguitur: q; rationabile est pone re epicyclios quia non solum planete regrediuntur et diriguntur sed etiam a centro mundi recedunt et ad ipsum accedunt. Contingit enim planetam in auge eccentrici existentem plus distare a centro terre q; ipsa aut eccentrici ymo quandoq; extra augē eccentrici existentem plane ta plus distata mundi centro q; quando in auge eccentrici erat hoc autem non sine epicyclis rationabiliter videretur posse saluari.

Contra predicta arguitur primo contra quartam conclusionem: quia sol in equali tempore pertransit medietatem zodiaci a principio cancri ad initium capricorni et in eodem tempore pertransit medietatem sui eccentrici. Similiter reliquias medietatem zodiaci et medietatem eccentrici in equalitate tempore pertransit sicut prius: ergo regulariter mouetur super vires centro.

Cecundo arguitur contra quintam: quia quando circulus est eccentricus unum punctum magis centro super quod ponitur moueri ille circulus appropinquat q; aliud: ergo circa ipsum minorem circulum describit. q; aliud: ergo illa duo puncta non equaliter mouentur et per consequēt motus circuli super illud. cē

trum non est regularis.

Certio arguitur q; omnes orbes regulariter mouentur motu diurno quia mouentur illo motu per raptum prius mobilis. Primum autē mobile equilaterum rapit quemcumq; orbem uno tempore sicut alio cum moueat sine resistencia et fatigatione igitur nisi formiter mouetur illo motu quicunq; orbita uno tempore sicut alio. Et ad hoc possunt fieri ratios quas adducit philosophus hic pro regularitate prius motus demonstranda.

Cuarto arguitur q; non sint ponendi eccentrici et epicycli rationibus commentatoris oppositi tenuis nullum tamem reliquit modum per quem apparet ille saluarentur. Prima ergo eius ratio. i. celi cō. 5. talis est motus celi est circa medium tantum ergo nullus est a medio vel ad medium: sed si ponatur eccentrici motus planetarum i. eis erit quandoq; ad medium puta quando mouebuntur ad abscissam unum fastigium et quandoq; a medio quandoq; scilicet ad apogium mouebuntur: tunc enim recedent a centro terre sit: non sunt eccentrici.

Citem orbes celestes sunt sphaericæ figure secundum philosophum hic T. cō. 32. Sed orbis augementiferentes si ponantur eccentrici non sunt sphaericæ: quia sunt spissiores in una parte q; alia. ergo: aut non sunt aut non omnes sunt sphaericæ.

Contra arguitur: q; rationabile est pone re epicyclios quia non solum penetratio quando scilicet pars grossior veniet ad locum partis tenuioris supposito et nulla fiat condensatio aut rarefactio.

Cinquo per orbem infimum inequalis spissitudinis saluantur cum eccentrico omnia que apparent in sole aut luna: ergo tertius supra eccentricum locat: aut superfluit aut soli ponitur ne fiat in natura vacuum et per consequēt est ociosum.

Certo arguitur q; possit demonstrari esse pondos epicyclios per rationem quartam factam ad collisionem: quia scilicet per epicyclum saluantur distantes a terra maiores uno tempore q; alio sub eo: dem gradu signi quoniam videntur sine epicyclo posse saluari stelle enim licet regrediantur non tamen magis aut minus a terra abscedunt oppositum autem est in planetis.

Contra predicta arguitur: quia non est necesse alios planetas habere. consequentia testa: quia sicut unus planeta velocius transit unum signum uno tempore q; alio ita et luna. antecedens patet: quia dato opposito: tunc per motum lune in epicyclo macula eius deberet nobis apparere quandoq; eversa: quia pars lune que in perigio est inferiori in apogio epicyclis sit superior et econuerso.

Contra arguitur: q; ad prius negatur consequentia. Ad regularitatem enim motus requiritur q; quibuscumq; duabus partibus magnitudinis acceptis equalibus mobile in equali tempore vi tram pertransit modo si datur zodiacus in quascumq; duas alias medietates non vi tram in equali tempore pertransit tempore.

Contra arguitur: quia sicut in equali tempore pertransit a cancer ad caputum et econuerso non tam in equali tempore pertransit a cancer in libram et a libra in capicum.

Contra arguitur: q; illa duo puncta non equilaterum mouentur tamem regulariter mouentur. Equilater enim sive equavelociter moueri cum aliquo est in equali tempore equaliter spacium pertransire sicut.

aliud: sed reulariter moueri est in equali tempore equales angulos causare super illo punto. Superficies enim cōcaua prius mobilis ita regulariter mouetur super centro mundi sicut conuera tamen non equavelociter.

Cad tertium negatur consequentia: quia illa irregularitas non prouenit propter inegalitatem raptum sed propter conjunctionem plurium motuum sicut si musca moueat circulariter super rotam infirmam lancee q; velocius vel tardius perueniat ad terminum una vice q; alia non prouenit et hoc q; lancea tardius deferat muscam: sed a motu muscae super rotam. Et ideo philosophus hic T. cō. 35. dicit q; rationes suas solum intendit applicare ad prius motum: quia vt ibi dicit in hijs que desubstutit plures lationes couenient in unum et tunc rationes sue sunt efficaces: quia ex quo prius mobile unico motu mouet non potest in eo esse irregularitas ex pluralitate motuum si ergo esset irregularitas puerit aut a mobili aut mouente ut ipse arguit.

Cad quartum dicitur q; motus celi est solum circa medium. i. celo nullus conuenit motus nisi circulairis. Secundo dicitur q; motus rectus ad medium aut a medio non potest esse in celo: vnde aristoteles non dicit motum a medio aut ad medium solum elementis conuenire sed motum rectum a medio aut ad medium solum elementis voluit conuenire.

Cad aliud negatur consequentia. Dico enim orbis augis esse sphaericos: sed non equi et spissos. Ad sphericitatem enim corporis sufficit q; utraq; eius superficies sit circularis: vnde non sunt idem sphaericuz et equi spissum.

Cad aliud negatur consequentia: quando ei pars spissior superioris venit ad locum tenuioris partis tunc pars spissa infima que erat sub parte tenui superioris recedit et vadit ad locum vbi prius erat pars grossa superius ut facile in materiali instrumento potest videri si in piano orbis illi sicut discutuntur ab eccentrico ita et eccentricus et ipsi per se moueri possint sic tamen ad inicium primus et tertius colligetur ut alter sine altero non moueat.

Cad quintum dicitur q; orbis superior ponitur ut totum aggregatum ex orbibus planetarum mouentibus sit mundo concentricum. Secundo dicitur q; ad augem non sufficit q; maxime a terra distet: sed etiam requiritur q; marime firmamento appropinquare modo licet per infimum orbem centrum solis posset q; in minus centro terre appropinquare non tamē p̄ appropinquare celo nisi vel dare tur vacuum vel ponetur orbis distans spissitudinis. Tertio dico q; Tertius orbis ponitur per se propter motum eccentrici causandum sed per accidentem propter vacuum: q; scilicet illo non posso non posset eccentricus (dato etiam q; esset secundum superficiem conuagatio mundo concentricus) neq; super suo centro neq; super centro mundi moueri quin fieret vacuum: vnde rationabile est: vt in celo ponantur ea per que omne in pedimentum motus remoueat sive sit impediens per se sive per accidentem. Cum etiam in istis inferioribus videamus graui a loco naturali mouerit accedere ne ob defectum motus eorum levius motu suo puerit.

Cad sextum dicitur q; etiam sine positio epicyclorum possint saluari non solum retrogradationes et: sed etiam remotiones planetarum a terra per tales

directiones et appropinquationes per regressiones: per multiplicationem scilicet orbium eccentricorum aut fin qd aut simpliciter vii aut eccentrici mercurii per motum suorum orbium ab auge equantis contra secundum signorum mouetur continuus appropinquando ad centrum terre donec centrum eccentrici fuerit motum ab auge parui circuli. 4. signis. Deinde per eadem signa mouetur secundum successionem contineiter iterum recedendo ab ipso terre centro non tamē habet huiusmodi aut epicyclum: Sed quia ad hoc et planete sub eodem signo possent et regredi et procedere et regulas quas ad motum solis habent obseruare multa eccentricorum indigerent multitudine frustra autem sit per plura quod potest fieri per pauciora ideo rationabilius est ponere epicyclum q; tantā multitudinem orbium ex qua marina in motu vero planete inueniendo confusio contingat in calculo Neq; est magis absurdum ponere epicyclum q; stellam orbis discontinuam girari circa centrum pro prium cuius oppositum non est secundum philosophum demonstrabile.

Cad septimum dicitur q; Luna habet proprium motum in epicyclo alioquin sequeretur illud inconveniens adductum. Et si inferas ergo et quelibet alia stella per consequentiam philosophi hic Textu commen. 59. vbi ex rotunditate lune arguit rotunditatem omnium stellarum. Ad hoc dicitur articulo sequenti.

Cad capitale dicitur q; Centrum prius mobilis est centrum mundi. Utrum autem equans sit orbis celestis vel solum circulus in eccentro descriptus dicitur ar. 5.

Contra queritur: Quia via possint sine epicyclis motus longitudinem sex planetarum saluari. Respondetur q; saluantur primo stationes/directiones/et retrogradations planetarum: si eccentricis eorum ultra motum quem habent sub zodiaco quem regulat linea mediæ motus eorum assignetur alius motus ad similitudinem motus octauæ sphære: vni quidem velocior: alteri tardior: secundum q; appetit in motibus eorum: taut motus titubationis saturni ponatur corpleri in. 378. diebus fere. Iouis autem i. 398. Mars vero in. 779. diebus: vt dictum est. Viftantia autem et appropinquatio ad centrum terre per talem motum: saluabitur. Si cuiuslibet planetæ (pieter sole) assignabimus duos orbes: differentes augem et oppositum augis titubationis planetæ dictos. Sicutque cuiuslibet quinque planetarum a mercurio dabitur qui q; orbis eodem modo dispositos sicut dictum est de mercurio: nisi forte quo ad hoc q; centrum periferie conuerte minoris et concave majoris illorum duos: aliter assignabitur q; in mercurio: proportionaliter scilicet ad distatiām quam acquirit a centro terre per motum epicycl. Hanc tamen legem illi duo orbis seruabunt: vt in luna secundum successionem signorum moueat et titubationis: in tempore in qua ponitur epicyclus eius revoluti: sic scilicet vt q; erit verus motus corporis lune velocissimus: tunc sit in opposito augis titubationis: quando vero fuerit tardissimus: tunc sit in auge. In alijs autem planetis opposito modo mouebuntur: contra scilicet signorum seriem: quia motus titubationis eorum est contrarius motui titubationis lune: ideo sic debent moueri contra ordinem signorum: vt cum motus eorum fuerit velocissimus sub signisero: tunc sint in qua

Secundi de celo & mundo

De titubationis siue accessus & recessus. At cum tar-
dissimum eubit planeta: tunc in perigio titubatio-
nis reperiatur. Et sic illi orbis in equali tempore ab-
solvent zodiacum in quo corpus planete suum par-
uum circulum per motum accessus & recessus absol-
uet ut orbis saturni in .378. diebus iouis in .398. et
sic de aliis. Et per hunc modum dandi sunt mercuri-
us septem orbis quorum secundus & quintus erunt
augem titubationis differentes. Centrum namque
peripherie concaue secundi & conuexe quinti erit cen-
trum parui circuli. Sed concaue quinti & conuexe se-
cundi centrum erit centrum equantis. Et per hoc
frangitur argumentum quod auerroste putant
demonstratum de macula lune. Quomodo autem
motus latitudinum saluentur facile est invenire.

AItem secundum sic proceditur. Vide-
tur q̄ astra moueantur motu distin-
cto a motu orbium & cauient har-
moniam sonorum: quia Sol de ma-
re oīēs videtur circumgirari: ergo &
quilibet alia stella.

CItem arguitur q̄ cauient harmoniam quia Cor-
pora mota velociter causant sonum: ut patet de vir-
ga & corda cithare: sed corpora celestia velocissime
mouentur ergo causant sonum.

Sed contra est philosophus hic a Ter. com. 43.
vñq ad .57.

Respondeo dicendum q̄ Ptolemy philosophus
ostendit qualis sit natura stellarum hic determinat
de motu earum ostendens primo quomodo moueantur.
Secundo an ex earum motu sonus causetur
Quo ad primum sit.

Prima conclusio.

Clicet stelle non moueantur motu volutatio-
ris nec moueantur ab oriente in occidentem motu pro-
prio non tamē est demonstrabile ipsas non circūgi-
rari. Prima pars patet. Quia illud quod reuoluti-
tur sic mouet & non semper eadem superficies ei-
apparet: sed videmus q̄ in luna eadem facies sem-
per nobis apparet: ergo ipsa non volvitur: ergo eas-
dem ratione nec aliae stelle. Secundam partem secu-
ret q̄ stelle non mouentur per se ab oriente in occide-
tem probat philosophus: quia autē circuli in quibus
sunt simul cum eis mouentur aut quiescent. Nō pri-
mum quia autē velociter mouentur circuli & stel-
le aut circuli velocius aut stelle. Non primum nec
tertium quia Circuli sunt maiores stellis ergo motu
naturali debent velocius moueri q̄ stelle. Forte di-
cis q̄ eque velociter mouentur: sed hoc est a casu. Cōtra
in celo nihil est ponendum a casu.

Item que a casu sunt contingunt ut in pauciori-
bus: sed hoc esset in omnibus stellis: ergo nō esset a
casu. Ea enim que sunt a casu non similiter sehabent
in omnibus.

Item Sieque velociter mouentur circuli & stelle
tunc alter motus esset superflus. Neq̄ est dicendum
& circuli velocius moueatur: quia videmus stel-
las maxime fixas eque cito in idem punctum redire
scit & circulos earum. Sed q̄ planetæ non eque ci-
to redeant est propter motum proprium earum.

Si dicatur q̄ circuli quiete sunt & stelle mouentur.
Cōtra: sequeretur q̄ stelle celum diuerlerent siue di-
rumperent eo modo quo rupitur aer aut aqua. hoc
autem est inconveniens.

Item irrationaliter esset stellas que sunt circa eq̄

noctialem velocius moueri & eas que sunt circa po-
lum: & sic ille que sunt circa polum deberent facere
duos aut tres circulos anteq̄ ille que sunt circa eq̄
noctialem completerent unum. Item si astra hoc
modo mouerentur: tunc progredierentur sed mor⁹ &
gressius non conuenient eis quia sunt sphaerica: figu-
ra autem sphaerica est ad motum progressum iepsi-
tissima.

CItem quia videmus ea semper equidistare syno-
tempore sicut alio: ergo rationabiliter est ponere astra
qui cercere & solun moueri ad motum circulorum q̄
solis infigurari.

CTerter pars patet quia illo motu positio nullum
predictorum inconvenientium sequitur: ymo ponen-
tes epicyclios necessario habent ponere lunam circu-
lariter facies eius euersa appareat: & potest iste
motus rationibus platonis persuaderi: quia stelle
sunt corpora naturalia: ergo habent aliquem motus
naturali & non nisi circularem cum sint de natura
celi: ergo secundum se mouentur circulariter. Tum
secundo: quia secundum multos sunt corpora animata
ergo p̄ se mouent: cum ergo sint sphaerica & figura
sphaerica sit ad omnes motus ineptissima p̄terēcir
cularem: mouebunt circulariter.

Chic nota & differentia est inter volutationem et
circumgirationem. Volutatio enim est quando cor-
pus mouetur circulariter: sic q̄ axis sit ex transuerso
corporis per respectum ad oculum ita & semper alia
& alia superficies oculo presentat. Sed circumgira-
tio est quando axis motus non est ex transuerso: sed
vnus polowm versus oculum: sicut in rota molendi
in cuius eadem superficies semper videtur. Unde
idem motus est volutatio & giratio respectu diuerso-
rum: rota enim carri respectu illius qui est retro ipsi
volutur: sed in ordine ad illum qui stat a latere: dicitur
girari. sed pro noticia figure stellarum ponitur.

CSecunda conclusio.

Omnia astra sunt sphaericæ figure. Probat philo-
sophus primo opinionem communis philosophorum:
qui dicunt stellas esse sphaericas.

CSecundo: quia eadem est figura eorum que sunt
eiusdem nature: sed stelle sunt eiusdem nature cum
sunt orbibus: ergo & eiusdem figure.

Tertio natura nihil facit frustra: sed alia nō mo-
uentur motu progressivo: sed solum circulari: ergo na-
tura non dedit eis figuram a primi motui progressivo
sed motui circulari aptissimam: que est sphaerica: que
etiam est ineptissima ad quemcuic̄ motum p̄terēcir
cularem.

Quarto Luna est sphaerica: ergo & quelibet alia
stella. antecedens patet: quia luna crescit & decrescit
secundum arcuas positiones. Luna enim quando
sol coniungitur secundum superioris hemispherium il-
luminatur a sole: & secundum inferius (scilicet nō)
remanet obumbrata & obscura: & tunc dicitur sinodica. Sed paulatim ipsa a sole recedente: superioris he-
mispherium a parte qua magis distat a sole definit
illustrari: & secundum eandem quantitatem incipit
illustrari hemispherium inferius: & tunc incipit luna
videlicet figura annularis. I. arcuatis: & continue au-
gmentatur lumen eius versus nos. quousq̄ distet a
a sole. 60. gradibus: & tunc dicitur monodes. Luna
vero. 90. a sole disiusterit gradibus: dicetur dicotho-
mos. Sed cum a sole. 135. partibus distat id est. 4. si-

Questio.ii.

Articu.iii.

LV

gnis cōmunitib⁹ 2.25. gradibus amphicyrtos nun-
cupatur. i. maior dimidia mino: plena donec a sole
per. 180. gra. elongetur. i. sex signa communia & tunc
panclenos. i. plena dicitur luna. At hic vero vñq
ad solis coitum eadem que prius ordinē prepostero
fostit nominā. Idūnamq̄ amphicyrtos indeci
cothomos. Post haec monodes. i. fere tota defici-
ens. Postremo synodica. i. soli coniuncta dicitur ma-
nifestum est autem q̄ si superficies lune eset plana
tota simul a sole illuminaretur igitur sc̄.

Et confirmatur hec ratio ex eclipsibus solis que
sunt lunares. i. circulares & arcuales: incipit enim
sol obscurari per interpositionem lune inter nos & ip-
sum secundum arcualem figuram: ergo luna est sphé-
rica: ergo & alia astra. Figura enim sphaerica conse-
quitur corpora celestia secundum genus. Et hec de
primo.

CPro secunda parte quesiti Notandum q̄ Cōso-
nania est soni grauis acutus mixtura suauiter yni-
fornit ergo auribus incidit et multipliciter aut suppar-
ticulari ratione profecta. Melos tamen quandoq̄
exsuperpartiente elicetur. Diapason namq̄ diap-
ante actionis melos eliciunt. Et enim melos suavis

Diap. 1. Diapason in omnes grauissimus scilicet nerus.	Terra.
Hypate hypaton Luna. i. principale principaliū.	Tonus.
Perhypate hypaton Mercurius subprincipalis principaliū.	Semi. minus.
Lycianos hypaton Venus in der principaliū.	Semi. maius.
Merle Solmea.	Trihemis.
Parameſe diezeugmenon Mars sub media diiunctarum.	Tonus.
Ente diezeugmenon Jupiter tercia diiunctarum.	Semi. minus.
Baranete diezeugmenon Saturnus medium diiunctarum.	Semi. maius.
Hete diezeugmenon Planes. ultima diiunctarum.	Trihemis.

auribus accepta vocalatio amenitus plurimum vocū
congressus: vt si ca piatur vñtas & ternarius qui sunt
minimi consonantia diapason diapante numeri (i. tri-
vñtas numer⁹ dicitur) Lapiā. enā. mīni. nūerito
ni qui sunt. 9. 7. 8. Ducatur vñtam in. 8. 7. 3. in. 9. 7. p-
uenient. 27. 7. 8. inter que est p̄portio tripla superiori
pariens octauas non ergo erit ibi consonantia et
tamen q̄ sit melos experientia dicitur. Diapanteo
catur consonantia que nascitur ex proportione sex
qualitera interalli vt. 6. 7. 4. Diapason vero que ex
dupla vt. 6. 7. 3. Diapante diapason est consonantia
quam ad inuicem constitutuunt iuncte consonantia dia-
pason adiacente et in tripla proportione consistit
3. 7. 1. Tonus est consonantie principium ex soni ad
sonum sex qui octaua proportione proueniens vt
8. et 9.

Notandum secundo q̄ Pithagoras estimans ex
motu celi causari sonum inconveniens ratus tales
sonos esse inuicem dissonos dicit eos esse harmoni-
cos: vnde secundum plinium 2. naturalis histore ca.
22. Pithagoras dicit tonum interallium quod est
a terra ad lunam. Tonus autem omnis certis con-
stat p̄tongis: vnde p̄tongus est harmonia p̄ncipiū
et se habet ad eam sicut vñtas ad numerum et
punctum ad lineam & instans ad tempus vel aliter
p̄tongus est modulate vocis casus in tenorem vel
p̄tongus est neruus primi certus strepitus. Ex quo
patet q̄ p̄tongus non est simpliciter indivisibilis.
Omnis enim sonus est in infinitum divisibilis.

Conclusio responsua.

Corpora celestia motu suo non causant sonos.
Probatur quia Cum habeamus auditum quo nos
sonum percipimus nos deberemus audire tantam
vozem que a motu celi proueniret.

Sed forte dices sicut dicunt pithagorici q̄ iste so-
nus statim cum nascimur coeredit nobis. Et ideo
nobis accedit sicut malleatoribus eris qui propter
consuetudinem quasi non sentiunt differentiam so-
ni & silentij eo q̄ aures eorum sunt implete huiusmo-
di sono.

Contra hoc arguit philosoph⁹ dicens hoc alliciter
li. s.

Secundi de celo & mundo

z musicæ dictum esse. Quia non solum est inconveniens quod nullo modo tam magnos sonos sentiamus: sed etiam quod corpora inferiora per eos non patiantur etiam si eos non sentiant. Videamus enim excellentes sonos non solum destruere auditum animalem: sed etiam corpora inanimata sicut sonus tonis trui frangit lapides & ferrum ac edificia quod ideo est: quia cum sono fit yhemens medijs percussio. Corpora autem celestia sunt tam maxime fragiles soni ergo eorum si sit transcedit sonum tonum & quemlibet alium ergo debet visus ad nos pertingere: unde si propter consuetudinem non audiremus tales sonos pari ratione nec alios.

C Secundo Sonus causatur diuisio aeris. Ea autem que sunt infiniti corporibus alijs non causant sonum quando solum mouentur ad motum illorum quibus infiguntur sicut homines qui sedent in nauis non sonant nauis motu ergo cum stelle non mouentur nisi ad motum circulorum non causabunt sonos. Circuli etiam stellarum non possunt frangiri: ergo non possunt sonum causare nec ultimum versus nos dicunt aerem aut ignem quia nihil in illis inferioribus posset in suo esse conservari nisi valde paruo tempore propter vehementiam sonorum quos causarent.

C Et hac autem philosophi propositio inserta alesander aristotele sensit deum habere propounditatem de his que in his sunt inferioribus. Non enim potest naturæ attribui propounditatem secundum quod est quodam virtus in corporibus: sed solum per comparationem ad intellectum naturæ instruentem.

C Contra hec arguitur primo quod alia non circumgirantur quia in solo sole appareat circumgirationis: et tamen illa circumgirationis apparentia non est propter motum: ut postea dicetur: ergo non debent dici alia astra circumgirari. Et hoc videtur philosophus hic intendere. c. 48.

C Secundo arguitur de luna quam necesse est circumgirari sicut ponant epiclē ne facies eius euersa appareat: ergo idem erit de alijs.

C Tertio arguitur quod non sit inconveniens orbis causare sonum. Tum primo quia pithagoras testabatur illam harmoniam se quandoq; audire. Tum secundo quia potest dici quod fontili non sunt corrupti sed iustificati sicut motus celi. Tum tertio quia non audiamus sonos illos dicent pithagorici non proueniere ex consuetudine: sed quia non sunt proportionatim nostris sensibus sicut multos odores percipiunt canes quos homines percipere non possunt.

C Item quando corpora dura mouentur supra se inuicem quibus non se mutuo frangant tamen sonum causant: sed corpora celestia sunt huiusmodi non emendant cum non sint rarefactibilia ergo causant sonum dato quod se non dividant.

C Ad pumum dicendum secundum Sanctum Thomam hic ex auctoritate simplici quod Aristoteles non intendit probare quod stelle non circumgirantur: sed quod scintillatio que apparet in stellis & motus qui apparet in sole non est necessario ponendus propter circumgirationem quia dato quod stelle non circumgirantur adhuc apparet scintillare. Similiter & sol. unde aristoteles hic nil aliud probat nisi quod non est necesse astrum circumgirari: ideo neque hunc motum asservare nec directe improbat.

C Ad secundum dicitur quod non est necesse ponere epicyclos: & per consequens nego circumgirationem lunæ. Si tamen ponantur epiclē necesse est ponere lunam. Et quando inferius quod idem erit de alijs. Dicitur primo negando consequentiam nego est idem arguere de motu & de figura. Figura enim sphaerica consequitur corpora celestia a toto genere: sed non omnis motus consequitur ea a toto genere.

Sol enim non retrogradatur nec mouetur latitudinem eo modo quo ceteri planete. Non est ergo in conuenientis lunam habere aliquem motum qui nulli alteri conueniat. Luna etiam unico motu mouetur secundum latitudinem. Tres vero superiores duabus. venus autem & mercurius tribus. Secundo dicitur quod Astronomi non negant alios planetas girationes: sed dicunt non esse necesse eidem talem motum attribuire propter qualiter apparentiam que in eis videatur.

C Illic queritur. De macula lune unde proueniat. Ad hoc diversimode diversi respondent. Quidam enim dicunt. Aliquod corpus inter nos & lunam interponi. Sed Contra quia tunc illa macula diversis diversimode deberet apparere: quia illud corpus non eodem modo potest mediare respectu diversorum locorum. Alii dicuntur. Luna est sicut speculus & in se recipit similitudinem terre & montium corporum inferiorum. Sed Contra Tunc luna existente in oriente deberet alia dispositio yideri illius macule quam in occidente. Aliam enim partem representaret & aliter dispositam in oriente quam in occidente. Tunc etiam ratio aristotelis non concluderet lunam non circumvolvi quia licet circumvolueretur pars tamen que esset versus nos recipere speciem terre.

C Sed dicendum secundum Sanctum Thomam & illa macula prouenit a dispositione corporis lune que est corpus opacum & aliquæ partes sunt alijs grossiores: & ideo non ita bene imbibunt lumen solis sicut partes rariores & subtiliores. Nec autem diversitas potius apparet in luna quam alijs: quia ipsa se habet ad cetera altra sicut terra ad alia elementa & ideo quodammodo habet in sua inferiori superficie quoddam exemplar rerum generabilium.

C Si queratur qualis est figura que apparet in luna. Dicitur communiter & sit figura hominis: & ideo philosophus hic Tertiu commenti. 49. vocat eam faciem lune. Sed secundum Albertum est ibi similitudo leonis habentis caput versus occidentem & caudam ad orientem factam ad modum foli habentis figuram trium proportionum circuli & super tergum leonis erigitur quedam arbor que a stipite curvatur versus occidentem in qua curvatura apparet horum sedes.

C Ad tertium dicitur quod pithagoras non audiuit sonum illum per species auditoris: sed cognovit proportiones que essent in tali harmonia si esset.

C Ad aliud dicitur quod licet sol sit iustificatius tam propter excellentiam sui luminis non tamen visus corrumpt. Sic etiam ille sonus propter excellentias nostrum auditum destrueret.

Questio. ii.

Articu. iii.

LVI

C Ad aliud dicitur quod non est simile quia canis propter meliorem olfactum percipit odores qui propter paruitatem ab homine percipi non possunt: sed odores fortes percipiunt homines sicut & alia animalia unde cum ille sonus sit excellentissimus deberet ab homine percipi.

C Ad aliud dicitur quod corpora dura sonum causant propter compunctionem aeris medijs & eius fractionem.

C Sed Contra Sanctum celo loquentur & tamen non erit ibi aer qui frangatur. Dicendum primo secundum S. T. 2. d. 2. q. 2. ar. 2. 5ma & probable est celum empiricum frangi sine tamen corruptione sicut nego aer semper corrumptur quando frangitur aqua.

Secundo dicitur quod sonus causabitur realiter per fractionem aeris connaturalis existentis in pectore hominis & pulmone & multiplicabitur intentionaliter per celum empiricum. Ad hoc enim quod formae sonus non est necesse aerem exteriorum frangiri.

C Ad Capitale dicitur quod Sol videtur circumgirari maxime in situ & occasu propter excellentiam luminis & quia tunc visus noster propter vapores medius melius potest figi in ipsum. Sed in meridie videtur quidem scintillare sed non girare: quia tunc visus propter vaporum resolutionem non potest super ipsum tantum desigi sicut in situ vel occulo.

C Ad aliud dicitur quod corpora dura & virge & corda cithare non causarent sonum nisi frangeretur aer medius inter autem corpora celestia nihil mediatus ideo vel oportet & a frangri vel non causabunt sonum.

C Ad tertium sic proceditur. Videtur quod orbis debeat multiplicare proportionaliter motus suos secundum distantiam a primo mobili & secundum talam distantiam velocitates eorum augeri quia tres superiores illum ordinem feruantur secundum & a primo mobili distantiam augent motum proprium & diminuunt diurnum ergo in aliis debet hoc obseruari.

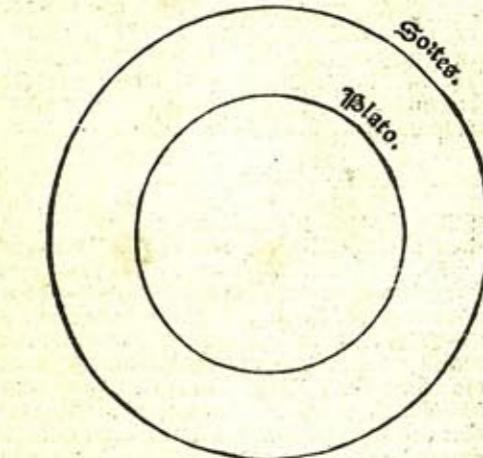
C Sed Contra est: quia Sol venus & mercurius eisdem mouentur ab occidente in orientem.

C Item orbis superiores pluribus mouentur motibus quam sol aut luna: ergo motus non debent multiplicari secundum distantiam a primo mobili.

C Respondeo dicendum quod nullus orbis a primo motu superiori dictum est habet ab minus duos motus. Primum quo mouetur ab oriente in occidente ad motum primi immobilis. Alium vero quo mouetur sub sodiaco ab occidente in orientem & hic est quodammodo primo contrarius ut supra dictum est. Dubium ergo est utrum planetæ propinquiores primo mobili debeat velocius moueri motu diurno & tardius motu qui est sub signo: inferiores vero tardius motu diurno velocius autem motu proprio.

C Pro quo Motandum & Opinio alpetragii ut iam dictum est fuit omnes orbis unico motu moueri circa terram ad motum primi mobilis: & ideo orbis quod erant prope primi mobile velocius moueri & minus remorari. Reliquos autem plus remorari propter distantiam ab influentia primi mobilis & secundum ipsum dicendum esset quod planetæ proportionaliter ad distantiam a primo mobili velocitantur & retardantur. Sed quia hec opinio iam reprobata est: quia non videtur ratio quare sol non semper maneat sub equinoctiali.

C Ideo aliam assignat causam Alexander dicens Planetam superiorem ideo in maiori tempore percipere cursum suum non propter tarditatem motus: sed propter magnitudinem circuli sicut si fortes & plato debeat transire duos circulos quorum unus sit duplus ad alium & fortes transeat maiorem & mouetur eque velociter: tunc plato in duplo velocius

circubit non quia velocius moueat: sed quia circulus suus est subduplicis ad circulum fortis & sic sicut turnus: quia maiorem circulum peragrat quam iupiter plus manet ad circundum quam iupiter.

C Sed Contra Tunc magnitudo orbis saturni debet habere proportionem ad orbem lune quam habent 30. anni ad 1. mensem que est 360. ad unum quod arti. sequentibus orbium magnitudines poterint patebit esse falsum.

C Ideo aliter dicendum quod inveniuntur est duplicitem naturam considerare: naturam scilicet semperne permanenter que est maxime in intelligentiis & naturaz generabilem & corruptibilem que est in inferioribus corporibus. Corpora autem celestia cum sint media de virtutibus aliquatenus participant secundum duos motus. Nam primum motus qui est diurnus est ceterum & sepe durat in rebus. Secundum autem motus qui est in circuito obliquo ab occidente in orientem est ceterum generationis & corruptionis & alijs transformationum. Primum quo mobili est nobilissimum nature huiusmodi primum motus qui per tinet ad naturam vultus mutationis. Alius vero celestia in huiusmodi magis redatur a substantiis immobilibus appropinquantibus quodammodo generabilitib; & corruptibilitib; aliiquid participat de motu secundo & tanto minore quam est nobilis. Sic igitur saturnus minimum huiusmodi secundo motu propter nobilitatem sue naturæ & deo motus ille est in eadem ratione. Luna autem plurimum habet de secundo propter propria qualitatem sue naturæ ad corpora generabilitas. Medijs vero planetæ medio modo se habent.

C Conclusio prima. Licit orbis superiores velocius mouantur motu diurno possibile tamen est inferiora planetæ velocius circuire terram planetæ superiorem. Prima pars præ: quod orbis oculi planetarum & alijs a primo mobili mouentur motu diurno & soli ad motum primi mobilis huiusmodi agere possunt: ergo prima sphaera plus præualeat super ipsa orbis superiores & inferiores: ergo velocius eos mouet.

K.ij.

Secundi de celo & mundo

C Secundo orbis superiores maius spaciū describunt & inferiores in equali tempore cum sint maiores ergo velocius mouentur.

C Secunda pars pater **P** olo & in orientis pūcto coniungantur mercurius & saturnus & scorpī primo gradu & primo minuto & sit mercuri retrogradus & su. 24. horas retrogradat. 29. minutus. saturnus autem progrederat. 7. minutus fieret mercuri in. 29. gradu libre & saturni in primo scorpī & tunc patet & mercurius citius redidit ad punctū orientis & saturnus. Trigesimus enim gra. libre prius erit in oriente & primus scorpī. Verum hoc non erit solum a motu raptus: sed a motu epicicli illi coniuncto.

Conclusio secunda.

C Non est necesse orbis inferiores proportionaliter ad distantiam a primo mobilis tardius moueri motu diurno. Probatur sic. Orbis enim alii a primo mobilis tardius mouentur motu diurno secundum proportionem motus secundi qui est aliquomodo ei contrarius: sed velocitas motus secundi non debet sumi per distantiā ad primum mobile: igitur neq; tarditas motus diurni orbium. minor patet: quia motus secundus est secundum voluntatem mouentis distincti a motore primi mobilis & non propter defectum virtutis motus primi mobilis ad mouendum inferiores orbis equaliterat quo ad circuitonem: igitur secundum proportionem mouentum ad orbis debet sumi velocitas aut tarditas motus secundi & non secundum distantiam ad primum mobile.

C Item Solvenus & mercurius motu secundo eque

velociter circueunt: & tamen non eque distant a primum mobile: igitur.

C Si queratur. Quare orbis superiores tardius mouentur motu secundo & inferiores dicendum si cutiam dictum est: quia plus appropinquant subtatis immobilibus & plus recedunt a corruptilibus ideo magis mouentur motu diurno: minus autem secundo.

C Sed Contra. Quia tunc velocius deberet motu secundo moueri venus & sol & mercurius & venus dicendum secundum San. Tho. hic cō. 58. Quod motus celestes non solum sunt naturales: sed voluntarii & propter finem desideratum. Quantum ergo ad hoc sunt naturales communiter inueniuntur platenes superiores esse tardioris motus propter nobilitem naturam ut dictum est. Sed in quantum sunt voluntarii & ad finem ordinati variatur proportio velocitatis eorum in speciali non secundum proportionem distantie: sed secundum id quod melius est: unde quia motus venus & mercurii quasi colligantur motus solis tanquam eius deservientes ad effectum productiōnem quasi uniformiter cum ipso mouentur non tam in totaliter eodem modo. Licet enim medium motus solis venus & mercurii sit semper idem tamen propter motum in epiciclo sit motus venus velocius: motu solis ita q; si non retrogradaretur multo citius pertransiret zodiacum & sol. Similiter etiam mercurius velocius signiferum pertransiret & venus. Sed quomodo orbis superiores tardius mouentur motus secundo sequens demonstrat figura: in qua omnium eorum mediomotus assignantur cuveris motibus nonne & octauae sphere ac decime.

S.	1 ^a	2 ^a	3 ^a	4 ^a	5 ^a	6 ^a	7 ^a
Decimum sive primum mobile in hora.	0	15	0	0	0	0	0
Decimum mobile in die	12	0	0	0	0	0	0
Nonum mobile in die	0	0	0	0	4	20	41
Nonum mobile in anno.	0	0	0	26	25	9	38
Nonum mobile in annis. 49000	12	0	0	0	4	56	24
Ziplanes sive octaua sphere in die	0	0	0	0	30	24	49
Ziplanes in anno	0	0	3	5	0	58	5
Ziplanes in annis. 7000.	12	0	0	0	12	30	0
Saturni medius motus in die	0	0	2	0	35	17	40
Saturni circus in anno	0	12	13	34	42	30	27
Saturni circus in annis. 30.	12	7	1	25	22	17	34
Saturni circus in annis. 29. & diebus 163.	12	0	1	22	25	44	1
Jupiter in die.	0	0	4	39	15	27	7
Jupiter in anno.	1	0	20	28	59	59	59
Jupiter in 12. annis.	12	4	20	45	46	21	22
Venüs circus in annis. 11. & diebus 314.	12	0	1	24	22	50	57
Martis circus in die	0	0	31	26	38	40	5
Martis circus in annis. 2.	12	22	34	10	27	40	50
Martis circus in anno & diebus 322.	12	0	2	4	44	57	15
Solis veneris & mercurii circuli in hora.	0	0	2	27	50	49	3
Solis veneris & mercurii circuli in die.	0	0	59	8	19	37	19
Solis veneris & mercurii circuli in anno	11	29	45	39	22	1	59
Solis veneris & mercurii circuli in anno & hora. 6.	12	0	0	26	26	56	19
Lune circus in hora	0	0	32	56	27	33	7
Lune circus in die	10	13	10	35	1	15	11
Lune circus in diebus 27. thone 8.	12	0	9	17	4	15	2

Questio.i.

Articu.t.

LVII

Conclusio responsua.

C Non oportet motus orbium celestium multiplicari secundum proportionem distantie ad supremum sic & primum mobile vno motu moueat secum duobus tertium tribus & sic per ordinem. **P**robat. Orbis celestes non mouentur solo impetu nature: sed ab aliquo cognoscente mouentur propter aliquem finem: ergo nec debent habundare nec in multitudine motuum deficeret secundum erigentiam finium: sed diversi orbis ad diversos fines ordinantur: ergo motus sunt multiplicandi secundum proportionem ad finem et non ad primum mobile: oportet ergo quosdam superiores orbis pluribus moueri motibus & inferiores paucioribus secundum finium diversitatem.

C Unde in celo sunt duo ordines orbium & in quibus illorum oportet aliquem esse summum. Primumordo est eorum qui sunt causa perpetutatis & durationis rerum ac diuersitatis effectuum. Secundus est orbium qui sunt causa transmutationis & viae studiorum generationis & corruptionis. Primi ordinis summum est primum mobile post quod et nonum mobile obtinet primum sphere octaua que est stellaria plena & quo ad diuersificandos effectus tenet primum locum quia preceps in stellarum multitudine quod congruit vniuersalitati causalitatis eius propter diuersas effectuum species. Sed in secundo ordine tenet supremum fastigium solis sphere. Sic enim propter diversitatem causandam octauam sphere stellis diuersis repletur ita solis sphere superhabundat in magnitudine solaris corporis & luminositatis eius propter efficaciam transmutandi inferiora: unde primo celo principaliter vna deseruit alta sphere ad causandam permanentiam scilicet nonna. Octave autem spere deseruant ad effectum diversitatem tres aliae scilicet saturni iouis & martis: & ideo etiam ipsi habent vniiformes motus. Ad oubi tamen quilibet eorum 7. motibus scilicet ad otium diurno. **A**botu nonne sphere qui est motus augium. **A**botu octaua qui dicitur titubatio. **A**botu proprio eccentrici super centro equantis sub signifero. **A**botu epicicli secundum quem procedunt & regreduntur. Et duobus motibus latitudinis scilicet secundum motum eccentrici & motum epicicli per quae superficies plana epicicli a superficie deferentis declinat. Licet autem octaua sphere principaliter sit causa diversitatis effectuum est tamen etiam causa permanentie sicut et planetæ tres superiores: unde ptolomeus in centiloquio verbo. 36. dicit stellas fixas esse exercendas in constructione vbiuum ut dividantur planetas autem in domorum constructione. Sed solis orbis qui est supremus inter orbies causantes transmutationem in his inferioribus deseruant tres inferiores planetæ: unde orbibus solis sola quatuor tantum motus scilicet diurnus nonne sphere et octaua & motus proprius quo sub zodiaco centrum solis. 59. minutis fere mouetur in die. Sed in orbis venus reperiuntur. 8. motuum diuersitates quia vix omnes motus qui planetarum superioribus conueniant reperitur in epiciclo motus alias latitudinis qui dicitur reflexionis: a sphere vero mercurii ultra omnes hos motus reperiuntur aliis qui est orbium aequali eccentrici deferentium contra progressum signorum & sic ei. 9. dantur motus. At in sphere lune quia motus eius omni mense iterantur. 6. soli diuersitas

tes notantur. Primum namque motus eius est diurnus. Secundus orbium augem eccentrici deferentis signorum successionis. Tertius eccentrici super centro mundi iuxta signorum seriem. Quartus equantis. Quintus epicicli. Sextus & ultimus est ipsius corporis lune in epiciclo circumgiratio.

C Expeditus patet lunam vno motu moheri secundum latitudinem ratione eccentrici: qui deuolutio dicitur. Tres vero superiores duobus scilicet deuolutione & inclinatione ratione epicicli. Ab mercurio autem & venerem tribus deuolutione scilicet inclinatione & reflexione.

C Secundo apparet ratio quare astrologi permanentes & vniuersales effectus reducant in planes superiores & eorum coniunctiones: unde secundum ptolomeum in quadripartito. Es que sunt saturni attribuuntur ad vniuersalia loca terre. Es autem que iouis ad loca annualium temporum. Es vero que sunt martis/solis/veneras/ & mercurij ad loca mensium. Transitus vero lune ad loca diurna.

C Contra predicta arguitur primo: q; **A**botu proprio debeant orbis superiores velocius moueri in inferioribus: quia secundum philosophum hic Textus comen. 4. 4. **A**botiora corpora velocius mouentur motu naturali & sibi proprio & minora: sed motus ab occidente in orientem est naturalis & propius planetis: ergo quanto planetarum orbis sunt maiores tanto velocius debent motu proprio moueri.

C Item omnes orbis equali tempore completur sumum motu diurno ergo eque velociter mouentur.

C Secundo motu diurno mouentur orbis inferiores ad motum primum mobilis & secundum philosophum hic mouentur secundum & primum primum mobile in eo: sed proportionaliter plus primum in superiores & inferiores ergo proportionaliter ad distantiam primum mobilis mouentur velocius superiores orbis motu diurno & inferiores.

C Tertio secundus motus conuenit aliis a primo secundum & secundum quem procedunt & regreduntur. Et duobus motibus latitudinis scilicet secundum motum eccentrici & motum epicicli per quae transmutationis effectus declinat. Licet autem octaua sphere principaliter sit causa diversitatis effectuum est tamen etiam causa permanentie sicut et planetæ tres superiores: unde ptolomeus in centiloquio verbo. 36. dicit stellas fixas esse exercendas in constructione vbiuum ut dividantur planetas autem in domorum constructione. Sed solis orbis qui est supremus inter orbies causantes transmutationem in his inferioribus deseruant tres inferiores planetæ: unde orbibus solis sola quatuor tantum motus scilicet diurnus nonne sphere et octaua & motus proprius quo sub zodiaco centrum solis. 59. minutis fere mouetur in die. Sed in orbis venus reperiuntur. 8. motuum diuersitates quia vix omnes motus qui planetarum superioribus conueniant reperitur in epiciclo motus alias latitudinis qui dicitur reflexionis: a sphere vero mercurii ultra omnes hos motus reperiuntur aliis qui est orbium aequali eccentrici deferentium contra progressum signorum & sic ei. 9. dantur motus. At in sphere lune quia motus eius omni mense iterantur. 6. soli diuersitas

C Quarto quanto aliquid est perfectius tanto paucioribus indiget motibus sed quanto aliquid est propinquius primo tanto est perfectius: ergo tanto paucioribus indiget motibus: ergo proportionaliter ad primum mobilis distantiam debet sumi multitudo motum.

C Quinto arguitur q; tres superiores planetæ non sunt deferentes octaua sphere ad permanentiam rerum: quia secundum astronomos maiores sunt annis solis & cuiuscumque planetæ alterius: & maiores sunt annis lune & saturni: agitur non debent anni attribui superioribus: menefie autem inferioribus.

C Ad primum dicendum q; **A**botus naturalis alicuius opus si principaliter ordinetur ad illos corporis perfectionem sicut est in grauiibus letibus debet esse velocior: in maiori corpore & minori. Sive ad aliquod extrinsecum ordinem: tunc dicitur corpori secundū erigētiā finis. Permanentia li. iiij.

Secundi de celo & mundo

autem generabilium et corruptibilium est nobilior transmutatione eorum generatione quare superioribus oibis plus debet attribui de motu qui est ad permanentiam rerum ordinatus cuiusmodi est motus diurnus & de eo qui est ad transmutationem causam deputatur. Mobilior namque corpori nobilio: debetur effectus. Secundo dicitur q̄ motus diurnus est naturalis cuiuslibet orbis secundum id quod est dignus in sua natura: & ideo est velocior & secundus.

Ad aliud negatur assumptū. Planeta enim qui velocius motu secundo secundum signum seriem mouetur tardius circuit & alius. Secundo dicitur q̄ dato q̄ omnes orbis equaliter circurrent non tam equaliter mouerentur: sed orbis maiores velocius & inferiores & minores.

Ad secundum iam dictum est q̄ & tū ad id quod est voluntarium in motu secundo non dependet inferiores a primo mobili: unde cum solum inequaliter circumambulant diurno ratione motus secundi secundum proportionem motus secundi est attendenda diversitas motus diurni. Velocitas autem aut tarditas motus secundi est attendenda per respectum ad finem & non solum per respectum ad nobilitates mobilis.

Si dicatur Velocitas motus diurni in oibis inferioribus impedit velocitatem motus secundi qui est eis proprius: ergo est ibi aliqua violencia a primo orbe causata. Negatur consequentia: quia utrumq; est naturalis & non contrariantur.

Ad tertium dicitur q̄ non solum attenditur velocitas secundi motus precessum a substantiis immobilibus: sed etiam ex fine ad quem ordinatur.

Ad quartum dicitur q̄ secundum philosophum hic T.c.63. Encium est multiplex ordo. Quedam ei sine motu suam habent perfectionem ut primū omnium deus benedictus. Aliqua autem unico motu suam adipiscuntur perfectionem ut primo mobile. Alia sunt que multis motibus suam acquirunt perfectionem: ut tres planetae superiores. Quartus ordo est eorum que licet paucioribus moueantur motibus non tamen tantam acquirunt perfectionem: sicut ea que pluribus mouentur motibus ut sol. Quintus ordo est eorum que quis pluribus moueantur motibus non tamen tantam acquirunt perfectionem: sicut alia ut mercurius venus & luna.

Ad argumentum ergo negatur maior. Helius est enim totam perfectionem habere pluribus motibus & paucioribus solum partem. Perfectio: namque est homo & brutus licet plures habeat actiones quia habet actionem intellectus qua perfectionem maiorem adipiscitur & quodcumq; aliud animal: brutus etiam perfectius est & planta licet ultra plātam habeat actionem sensus. Licet ergo sol paucioribus moueatur motibus & superiores non tamen tantam acquirit perfectionem per illos pauciores quam habent superiores per plures motus.

Rotandum tamen q̄ Simplicius existimat ordinem nobilitatis celorum non esse secundum ordinē situs: sed vnumquodque siue nobilis siue minus nobilis ponitur ubi est optimum ipsum ponit & sic sol & luna licet sint perfectiores alijs planetis tamen secundum Aristotelem propinquissime situantur corporibus inferioribus que indigent illuminari ab eis.

Sed Contra Philosophus. 12. metaph. Tex. commen. 4-4. dicit q̄ oido substantiarum separata rum est secundum ordinem mobilium.

Secundo id quod est continens est formalius et comparatur ad contentum sicut totum ad partem: ut dicitur. 4. physico. Tex. commen. 45. ergo est dignus & perfectus contento: sed sphaera superior cōtinet inferiorem: ergo planeta superior: est altior effectus & viueralior & inferior.

Dicendum ergo secundum Sanctum Thomam 12. metaph. Tex. commen. 4-4. Ordinem celorum esse secundum ordinem signorum seriem mouetur tardius circuit & alius. Secundo dicitur q̄ dato q̄ omnes orbis equaliter circurrent non tam equaliter mouerentur: sed orbis maiores velocius & inferiores & minores.

Ad secundum iam dictum est q̄ & tū ad id quod est voluntarium in motu secundo non dependet inferiores a primo mobili: unde cum solum inequaliter circumambulant diurno ratione motus secundi secundum proportionem motus secundi est attendenda diversitas motus diurni. Velocitas autem aut tarditas motus secundi est attendenda per respectum ad finem & non solum per respectum ad nobilitates mobilis.

Si dicatur Velocitas motus diurni in oibis inferioribus impedit velocitatem motus secundi qui est eis proprius: ergo est ibi aliqua violencia a primo orbe causata. Negatur consequentia: quia utrumq; est naturalis & non contrariantur.

Ad tertium dicitur q̄ non solum attenditur velocitas secundi motus precessum a substantiis immobilibus: sed etiam ex fine ad quem ordinatur.

Ad quartum dicitur q̄ secundum philosophum hic T.c.63. Encium est multiplex ordo. Quedam ei sine motu suam habent perfectionem ut primū omnium deus benedictus. Aliqua autem unico motu suam adipiscuntur perfectionem ut primo mobile. Alia sunt que multis motibus suam acquirunt perfectionem: ut tres planetae superiores. Quartus ordo est eorum que licet paucioribus moueantur motibus non tamen tantam acquirunt perfectionem: sicut ea que pluribus mouentur motibus ut sol. Quintus ordo est eorum que quis pluribus moueantur motibus non tamen tantam acquirunt perfectionem: sicut alia ut mercurius venus & luna.

Ad argumentum ergo negatur maior. Helius est enim totam perfectionem habere pluribus motibus & paucioribus solum partem. Perfectio: namque est homo & brutus licet plures habeat actiones quia habet actionem intellectus qua perfectionem maiorem adipiscitur & quodcumq; aliud animal: brutus etiam perfectius est & planta licet ultra plātam habeat actionem sensus. Licet ergo sol paucioribus moueatur motibus & superiores non tamen tantam acquirit perfectionem per illos pauciores quam habent superiores per plures motus.

Ad quintum dicendum q̄ in inferioribus duplex sunt res. Quedam enim sunt animate. Aliae vero inanimate. Quo quando ergo de rebus inanitis: vt sunt lapides ligna arida & huiusmodi durabilia sunt ea que sunt de natura saturni & alterius planete. Similiter alijs effectus ut pestilentie et infirmitates que ex influentia Saturni aut

Quæ. ii. Arti. iii.

LVIII

rīca est ad motum localem aptissima sed terra est īmobilis per primā partem huius articuli ergo nō est spherica aut saltem frusta est spherica.

Sed contra est philosophus hic a. Tex. commē. 72. vñq; ad finem huius secundi.

Respondeo dicendum q̄ postq; philosophus determinauit de corpore celesti quod circulariter mouetur hic determinat de terra non secundum q̄ est elementum sed secundum q̄ est centrum celestis motus. Et primo determinat de eius immobilitate deinde de eius figura. Secundum hoc hic articulus in duas partes dividetur. In prima de immobilitate eius in secunda autem de figura videndum erit.

Quo ad primum. Notandum primo q̄. Sphères philosophorum ponentium mundum finitum dixerunt terram esse in medio ut anaximāder anaxagoras de-

mocritus empedocles & plato. Sed pitagorici dixerunt ignem positum in medio mundi. Terram autem ad modū vnius stelle moueri circulariter circa medium mundi. Probabant etiam aliam terram oppositam isti terre quam dicebant moueri sicut illam quam etiam antichthona vocabant eo q̄ est contra posita huic terre. Licet autem ut dicit Sanc. Tho. pitagorici sic dixerint tamē methaphorice loquentes ignem esse in medio quia calor naturalis a sole & stellaris procreatus vñq; ad medium mundi pertingit omnia quodammodo contemporans. Terram autē dicebant stellam quia est causa diei & noctis per habitudinem ad solem. Terram vero aliam dicebant lumen vel quia obvallis lumen solis ut patet in eclipsib; sicut & terra vel quia est terminus celestium corporum sicut & terra elementorum. Būj ut dixerunt terraz esse in medio mundi & ibi circulariter circa arē mundi revolut. Tertiū dixerunt ipsam esse in medio mundi & ibi quiescere. Sed. Lausq; quietis diuersimode assignauerunt/renophantes enim colophonius dicit ipsam quiescere propter infinitam profunditatem eius. Sed istud inquit aristoteles dicit ne cogatur laborare ad inquirendam causam quietis terre nō secundum se verissimile videatur. Et hanc opinionē derit empedocles.

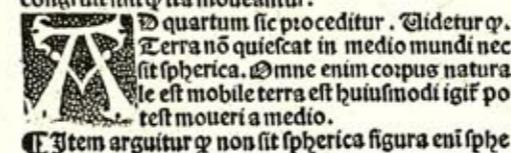
Thales milesius dirittoram aqua sustineri & supernatare sicut lignum. Sed tūc queritur de aqua quid eam sustinet. Item aqua est leuior: terra ergo debet superferri quia leuiora superferuntur.

Item eadem est inclinatio totius & partis: s; p; terre posita in aqua tendit infundum: ergo & tota terra: cum partes terre & tūc maiores sunt/tanto velocius tendant ad fundum.

Tertia ē opinio anaximenis anaxagore & democriti: dicentium terram eselatam: & propter hoc non posse dividere aerem subtus existentem: quia est compactus. Sed hec ratio non est sufficiens: quia ad aerem compire. Probabitur etiam inferius terram esse spherica.

Quarta opinio est empedoclis dicentis celum: ppter velocitatem motus sui impedire terre motum: & eam ad medius equaliter propellere: sicut quando velociter mouetur cyclus: impediret motus deorsum: aque in eo cruentis. Sed hec opinio p onit terram violente detineri in medio. Ideo querit cessante violentia ad quam partem mouebitur terra: aut sursum: aut deorsum: & sic reddit prior dubitatio.

Item queritur durante lite elementorum (secundū li.iii).

Quārtū sic proceditur. Videntur q̄. Terra nō quiescat in medio mundi nec sit spherica. Omne enim corpus naturale est mobile terra est huiusmodi igit potest moueri a medio.

Item arguitur q̄ non sit spherica figura enī sphe-

Secundi de celo & mundo

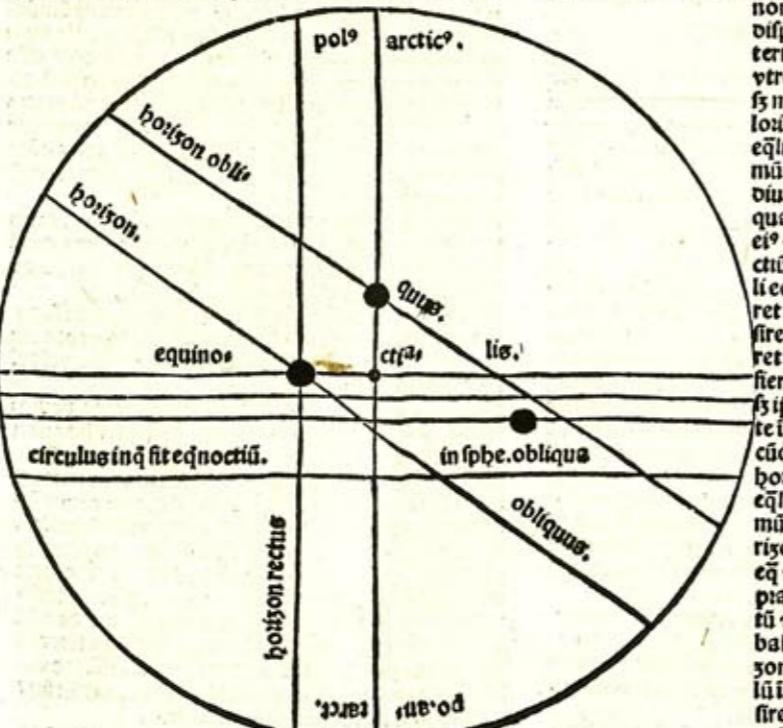
opinione empedoclis) anteq̄ celum esset genitus;
que erat causa quietis terre. ¶ Item queritur qua-
re ignis sursum fertur non oblitante celi giratione si
propter naturalem inclinationem: ergo et fra debydi
in naturaliter et non violente ferri deosum.

Quinta opinio est anaquandri dicentisq. Ex q
terra equalis distat a circumferentia celi oportet aut
et non moueatur aut simul in partes diuersas moue-
retur quod est impossibile. Sed hec ratio non valeat:
quia eadem ratione si ignis poneretur in medio mun
di deberet quiescere. Nec etiam opinio non assignat
rationem quare pars terre posita extra medium ad
illud moueatur. Neq; assignat rationem quare ignis
quiescat in extremo. Nec etiam opinio videtur assi-
gnare rationem quietis terre sicut sophiste nituntur
probare q; si corda eque tesa a duobus eque fortiter
ratur non frangeret quia non est ratio quare po-
sus in uno loco frangatur qd; alio. Similiter et ille q
equaliter esurit et sitit et habet cibum et potum in eqli-
alentia. Concludunt enim ex hoc sophiste q; talis
quicceret. **S**ed hec argumenta non valent quia illa cor-
da simul in pluribus locis frangeretur, unde magis
probat q; partes terre debeat ea dividii si equali-
ter a qualibz parte celiterra trahitur. Si etiam equa-
liter distarent duo cibi vel potus eque desiderabiles
amelius curreret ad alterum quodcumq; contingat
et vt dicit hic Sanctus Thomas. Item non vi-
detur rationabile de quiete corporum querere et non
querere de causa motus eorum. Quare scilicet vnu
corpus mouetur sursum aliud deorsum.
Motandum secundo q; corporum grauium duo di-
untur esse media siue centra scilicet grauitatis et ma-
nitudinis. **C**entrum magnitudinis dicitur punctus

eristens in medio linee recte diuidentis corpus das partes equales. Centrum vero grauitatis dicitur punctus medius linee recte diuidentis corpus in partes eque graues vnde in terra non est idem centrum grauitatis et magnitudinis quia est disformiter grauis et est timpanilis figure ut postea dicteret.

Conclusio prima.
Cterra qescit medio. Probaf q; si ē mobilis aut moueretur a medio aut circulariter. Nō p̄mū q; eadē est inclinatio ad motū totius & partis sed partes terrenaturaliter mouētur ad medium ergo tota terra nō mouetur naturaliter a medio sed ad medium: omne aucte; corpus naturalis quiescit in loco ad quem seruit igitur terra quiescit in medio mundi.
Ced q; non moueatr circulariter. Probatur q; vel hoc eset naturaliter vel violentē. Non secundū quia nullum violentum perpetuum. Nec primum quia omnia corpora que circulariter mouentur deinceps per se sphaera pluribus mouentur motibus terra aucte; non mouetur pluribus motibus igitur minor pater quia tunc non vniuersaliter se haberet ad stellas fixas cuius oppositum patet ad sensum. Quātū enim stelle fixe & occidunt semper in eodem loco per respectum ad terram. Secūdo idem est motus naturalis totius & partis sed vidēmus partes terre solo motu recto ad medium moueri ergo & tota terra non mouetur circulariter nec etiam recto motu a medio quia ascenderet. Tertio probatur a signo quia sagitta sursum mota redit ad locū a quo projecta est si recte sit projecta quod non fieri si terra circulariter fuisse mota. Trem nulla p̄ se mouet aut a medio aut circa medium nisi p; violentias & neq; rotatim.

Cuarto af rōnibus astronomicis. Quia si terra non est in medio mūdi aut sic est disposita q; artis mūdi ē extra terrā z tñ terra distat eq̄l̄ ab utroq; polo aut eēt in arcis h̄ magis appropriq; ret alii polouī aut neq; eēt in arcis neq; eq̄l̄ a polis distaret. H̄o pū mū q; tūc horizō sphere recte diuidet eq̄noctialei ptes i^o quales q; nō trāstret p cētrum ei⁹ z p 2⁹s nūc̄ eēt ea eq̄noctiū q; nullū circulū eq̄noctiali eq̄distantē in duo eq̄ diuidet p nullū enī cētrū illoū trāstret: sphaera vero obliquā nō fieret eq̄noctiū: aut si fieret non fieret sole s; eq̄noctialei exiret s; ipso adsolsticū appropriquet i aliq; pūcto medioꝝ. H̄o sc̄dū q; tūc i sola sphera recte horizon diuidet celū induit eq̄lia. **H**orizō. n. ei⁹ eset artis mūdi. In sphera h̄o obliquā horizon nō diuidet celū i duo eq̄ z sic nō sep̄ eēt. S. signa signa horizōtē cui⁹ opp̄m̄ p ostū z occasū solis z stellaz pības ab astronōmis. **S**z p horizon nō diuidet in duo eq̄ celū i sphera obliquā p̄ q; nō trāstret p cētrū mūdi s; solū p cētrū terre. **C**itē q; a nō eēt eēt

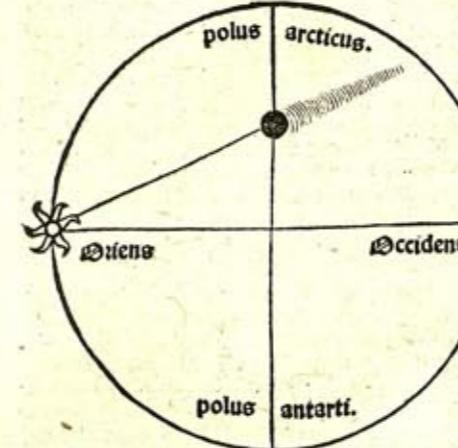
Que.ii. Arti.iiii.

Arti. iii

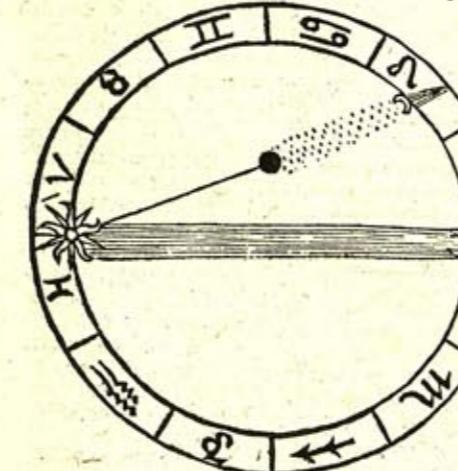
LIX

le spaciū temporis ab ortu solis usq ad meridiem & a
ridie usq ad occasum nisi solis eritentib^s sub poli
Linea enim que est ab oriente ad meridiem non
equalis linee que est a meridie ad occasum nisi ex
tibus sub poli quorum scilicet horizon interseca
are mundi ad angulos rectos ut facile ex geom
etria posset demonstrari sed q̄ hoc sit falsum patet
sensum ex instrumento per quod diei hore ab ortu
meridiem inueniuntur semper equales horis que
a meridie ad occatum. Patet etiam q̄ non sit dic
dam tertium. quia ad illud sequuntur omnia predi
inconuenientia. Et hec est ratio pto. i. almage
stico quo.

EItem. Tunc umbre corporum erectorum sole
stante in equinoctio non fierent directe contra oo-
dentes, quod est falsum: patet sensui.

T Quinto arguitur ratione auerroyis hic.c.103; tunc eclipses lunares non fierent luna a sole dist. per. 6. sig. i. in oppositione solis terra enim non e. perpendiculariter inter solem & lunam & per conse- non impedit eolumen solis qui peruenet vsq;

man. Deinde arguitur quiescit ratiōbus a
nomous quia. Sol post trecentos seraginta qui
dies horas quinq^z 4.9. minuta redit ad punctū
muḡ arietis sed si terra circuiret non rediret in di-

tempore propter mutationem meridiani igitur non mouetur circulariter minor patet supposito q̄ sol nō eadem hora omnibus ortitur & occidit ut postea probabif. Bonatur enim gratia exēpli q̄ hoc anno. 1513 parvus ingrellius est sol arietem die 10. martij h̄o. 9 pomeridiana minuto. 44. diebus equatis. Et quo per suppositam maiorem que experimento probata semper est: sequitur q̄ die decima Martij. 1514. hora quindecim post meridiē minuto. 33. ingredietur sol arietem. sed q̄ nō erit ita si terra mouetur. Probatur sic quia anno sequente parvus fiet orientalior: aut occidentalior: per motum suum ad orientē aut ad occidentem ergo sol illa die citius aut tardius arietem ingredietur per respectum ad ciuitatem parisie. q̄ si fuisse immota terra.

Contra dicas q̄ terra mouetur equeuelociter sicut p̄sum mobile & reddit in fine. 2.4. horarum ad idem punctum. **C**ontra aut moueretur ad orientem v̄l occidentem. Non p̄sum quia tunc non omnia signa ouirent parisiensis ciuitati quia inferius hemispherium nunc p̄ motum celi esset supra & sic quandoq̄ esset p̄sib⁹. non sex mensis simulter & dies. Ita non secundum quia tunc in spacio. 2.4. horarum eidem ciuitati sol bis ouiretur & occideret quod est falsum cōsequens patet ratione motus solis contra motum terre. Nam completa reuolutione media a sole & media a terra obuiaret sibi ergo per duas medias reuolutions cuiuslibet illorum contra se bis sibi obuiaret.

Certe dices. Lelum quiescere & terram moueri.
L'atra motus rectus cōuenit naturaliter terre ergo
motus circularis non sibi primo cōuenit ergo alicui
alteri primo conuenit & illud est celum.

CItem non possent saluari eclipses et distantie planetarum aspectus sine motu celi igitur.

Secundo Astronomi scūt dicere horam & minūtum eclipsis solis & lune & quo ad initium & quo ad medium & quo ad finem ut experimēto probatur: & nullo modo attendunt ad motum terre immo supponit eam non moueri et tamen iudicium eorum est verus & semper reperitur verum qd tamen non esset verum si terra moueretur ut ex priori ratione patet ergo terra non mouetur.

Sed ad videndum quomodo terra dicatur esse in medio mundi. Notandum quod tribus modis potest intelligi terram esse in medio mundi. Primo quia centrum gravitatis eius est centrum mundi. Secundo quod centrum magnitudinis eius sit centrum mundi. Tertio quia est pars aliquius aggregati: cuius centrum et gravitatis et magnitudinis est centrum mun-

Centrum gravitatis terre est centrum mundi : et non centrum magnitudinis. **P**rima pars patet: quia terra est summe grauis: omne autem graue naturaliter tendit ad medium: donec centrum gravitatis eius fiat centrum mundi: nisi impediatur eis.

CONFIRMATUR QVIA SI CENTRVM GRAVITATIS TERRÆ

Contra matutinum quia in ceteris gradus aequaliter est et non
est centrum mundi hoc est propter gravitatem aque
impeditis terram: ne moueatur donec ceterum gra
uitatis eius sit centrum mundi: sed hoc est falsum: g.
minor patet: quia si globus terre vel lapis projiciatur
infra mare: ne mouebitur dividendo aquam donec pti
gat ad terram quam vterius non possit dividere: vt

cetrum eius fiat centrum mundi: ergo multo magis tota terra debet aquam dividere: ut centrum eius sit centrum mundi: idem enim est motus totius et partis.

Secundi de celo & mundo

C Secundo si centrum gravitatis terre non est centrum mundi: cum naturaliter debeat esse centrum mundi: aut ergo naturaliter impeditur a gravitate aquae ne sit centrum mundi aut violentia. Si parum ergo sibi debetur secundum propriam inclinationem centrum mundi plusquam aliud centrum: illi secundum. Quod nullum violentum sit perpetuum erit aliquando ita quod centrum gravitatis terre erit centrum mundi.

C Item si ad locum naturalem terre sufficit centrum aggregati ex aqua & terra esse centrum mundi ergo dato quod terra sit circa aquam eo modo quo aqua est circa eam adhuc erit natus locata: quod adhuc centrum gravitatis aggregati erit centrum mundi.

C Secunda pars patet quia si terre ceterum quo ad magnitudinem esset centrum mundi tunc esset aquis totaliter cooperata cuius oppositum videmus. Probat consequentia quia cum aqua semper fluat ad declinatorem locum omnis autem punctus in circumscribentibus circuiti est propinquior centro quocunq; puncto extra circumscribentibus existente sequitur quod quis sit punctus superficie conuere aquae esset alioquin & remocior: quolibet puncto periferie terre & per consequens ad illud punctum moueretur & sicut omnia terra aqua cooperaret ut facile esset deducere vel assignandum esset aque aliud centrum a centro mundi & ponere quod experientiam aquam alioquin terra. Quonodo autem terra et aqua sint co- centrica et hinc pars terre sit aquis discooperata dicetur.

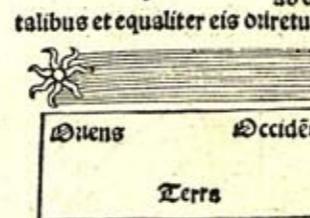
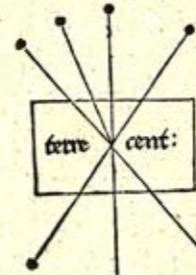
2. methauro rum. **C** Tercia pars terre di scoperta est levior propter subtili correspondente cooperata aquis cuius sit calefacta a solet astris reliqua autem

copressa ab aqua frigiditate ergo est ea rario: et per consequens maior.

Conclusio tertia.

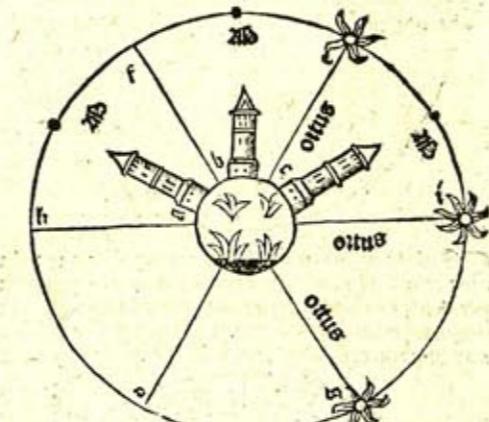
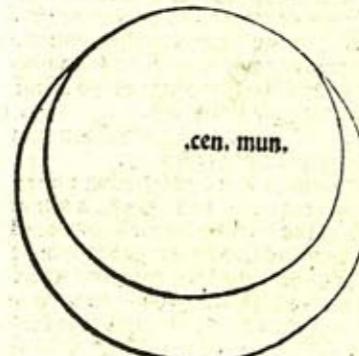
C Licit pars terre discoporta sit rotunda & pars aquae cooperata etiam tendat ad rotunditatem non tamen tota terra habet perfectam rotunditatem. Propter una pars probatur a philosopho. Num quia una quae pars terre discoporta habet gravitatem per quam tendit ad medium & semper maior pars petit minorem quaeque equaliter sunt in illo medio quia illa pars est uniformiter graue. Et eodem modo argumentatur de parte aquae cooperata que etiam equaliter petit ad centrum quae pars eius sunt uniformiter aut parum diffiniter graues igitur.

C Secundo arguitur specialiter de parte terre discoporta. Corpora graue que cadunt super terram tendendo ad centrum semper causant angulos rectos in quacunque parte terre cadant ergo ipsa est rotunda tenet consequentia quia si esset plana non causarent semper angulos rectos immo non causarent nisi in 4. locis angulos rectos in omnibus autem alijs obliquos. **C** Tertio arguitur rationibus astronomorum

talibus et equaliter eis diretur igitur non est plana maius: patet: quia eadem eclipsis quod orientalibus aparet hora noctis tercii ubi aparet hora noctis pia constantia locorum vi refert

plinius. 2. natus hist. c. 72. quod nobilis victorie die quod alexandri apud arabiam potitus est luna defectum passa est hora noctis secunda in sicilia vero ex oriente. In pars

cipio noctis. Solis etiam defectus qui sub ipsa fonte consilibus pudic Balen. Massa cotigit in campania inter septuam & octauam die horam apparuit in armenia vero corbulone duce teste inter decimam & undicimam. Et hoc pater in hac figura in qua supra terram descriptis tribus arcibus. a. b. c. sit horizontis turris. a. d. e. & sit. h. i. horizon turris. b. turris autem. c. sit horizon. f. g. Manifestus est sol enim existentem in. g. videri. a. c. & n. o. b. cum adhuc sit sub horizonte. h. i. Lumen fuerit in. i. post scilicet aliquius certi temporis spaciū videbitur. a. b. & a. c. sed incipiet oriri turri. b. & iam oritur erit turri. c. neque ramus videbitur ab existente in turri. a. erit enim adhuc sol sub. d. e. horizonte ipsius a. At cu[m] fuerit in. e. erit ultra meridianus turris. c. & in oriente turris. a. Constat ergo solius oriri. c. q. b. & b. g. a.

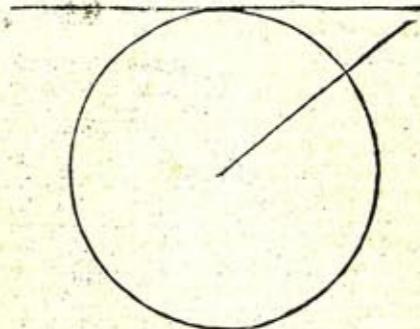
C Quarto arguitur istoleles quia eclipsis lune quando non tota eclipsatur est arcuallis figure ipsa autem sit ex interpositione terre inter solē & lunam. Sed hec ratio solum probat aggregatum ex aqua & terra

esse rotundum et non eam partem terre quam aq; opit.

C Quinto arguitur quod sit rotunda a septentrione ad meridiem quia existentibus versus meridiem aliquae stelle apparet quod non possunt apparebant septentrionalibus tantum posse alijs procedere versus meridiem quod stelle quod ei propter semper apparebant & non occidebant ei occultarebant & oritur ex scorpionis magis vel minori versus meridiem abiret. Sed quod stelle existunt in meridiem appareat & non illi quod sunt in septentrione nullum potest assignari nisi tumori terre igit terra est rotunda a septentrione ad meridiem major prout quod stelle minoris visus non possunt occidere orientem & occidere carmanis & horestes. Sunt autem horestes proprii versus equinoctiale ad auctus hiatibus ultra quos ea excepte non cognoscet habitata regio a nauigatione yelocius portugali. Larmania vero inductio regio est ceterum persis valta deserta putres flumine huius auriferi ac motes arsenici & salis. Larmania virtus racemum bicubitaliter facit nemo eorum ducit yorem quod prius huius caput regi suo non obtulerit. Ucanus. Tunc furor extremus mouit romanis horestas. Larmoniis duces quoniam iam fieri australi. Esther non tota mergi est a spicis arctorum. **C** Itē afer plumbi. li. 2. natus hist. c. 72. dicere quod Lanopus natus videtur Italia quod in egipciis illuminat ut non natus ab eis videatur.

C Secunda pars conclusio quod tota terra non habet perfectam rotunditatem propter. Quia pars terre existentes sub aqua magis copiamur ut appropriet centro quod pars terre discoperte. **C** Itē quod non est alioquin terra discoperta alios quoniam opere ea & fuerit ad eam quod terra aqua copia placent ad ceterum quod discoperte. **C** Tertiaria afer de marinis insulis sicut fabriobanis cuius tota longitudine est 19. graduum. Latitudo vero. 12. Et omadascar sub tropico caputconi cuius circuitus est. 4000. milia. cuius sit ter aglia scocia yslania & alioquin sup aquam eminet. Quod si terra est perfecte rotunda deberet esse sub aqua sicut & cetero pars vel reliquias aquas debet in altitudine supare. **C** Preterea afer de mari fluminibus quoniam nonnulla ab oriente in occidente. Bilia ecou: so fluit quod non est nisi alioquin pars terre in oriente alioquin so occidet talibus & ecouero anni propter Gangem & nilo fluminibus quod fluit ab occidente vel oriente. Oman autem a meridie versus orientem. At tigris ab occidente meridiem versus defluit & occidet a meridiem ad septentrionale plagam pergit. **C** Ex hac conclusione inferi plumbi si duo lapides ab alto sup terram cadat plus inveniatur propter quod si erit in superficie terre quod non est. Cū enim tendat ad ceterum perpendiculariter caudilium triangulum ex talis motu cuius due lineae sunt lapis a cetero ad lapides & tercias quod erit basis terminabit illis lapidis lineas aut ab angulo recedentes continue plus a se inveniatur quod a cetero abeat & cum illi duo lapides in loco casus plus distent a mundi centro quod est in oriente superficie etiatis plus etiam inter se distabunt. **C** Secundo sequitur quod si aliqua turris fiat secundum perpendicularium erit lacio sursum quod devum. Hoc corollarium propter precedentem.

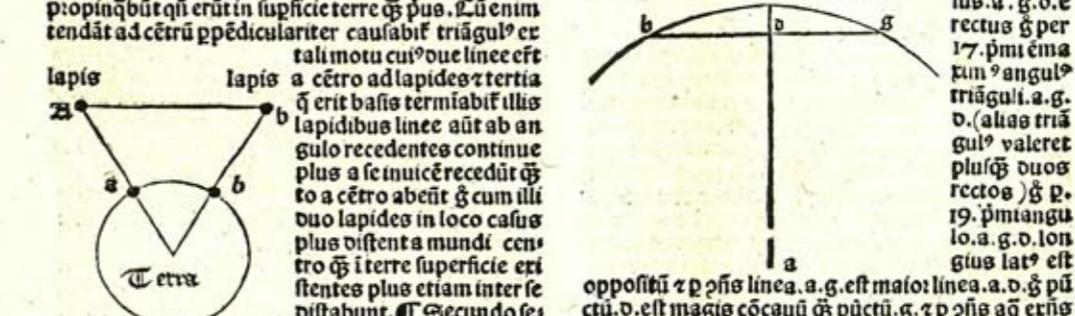
C Tertio sequitur quod si quis moveatur per lineam rectam super terram aut semper descendit aut ascendit semper enim appropriabit centro aut recedet ab

eo nam cu[m] linea recta tangat sphericū solidū in punto. **C** Etiam pūctū circūferētie circuli sit pūctus cetero quod pūctū extitit extra circūferētiā. **C** Vero pūctū infra circūferētiā sit pūctus cetero quod pūctū pūctū circūferētie quod tale mobile mouebit p[ro] linea extitit ex circūlum appropriatō puncto contactu circūferētie & illi linea recte descendit quia appropriabit magis centro. **C** Cum vero ab illo pūctū iterum recedet mouebit sup linea recta extitit ex circūlū tū recedet a puncto circūferētie ex circūlū & sic ascēdet. At si linea circūlū secutus quod mouebit p[ro] linea extitit ex circūlū p[ro]flus p[ro]feriā descēdet sicut & a p[ro]feria recedet trāscendit p[ro] linea infra circūlū & motu p[ro]ferie appropriabit ascēdet. Et cu[m] a p[ro]feria recedet trāscendit p[ro] linea est ex ea cu[m] tū ascēdet continuo & tale mobile aut ascēdet aut descēdet. **S**ic si p[ro]feria moueat neque ascēdet neque descēdet eandem nō possit esse trāscendit distantiam.

Conclusio quarta.

C Aqua est rotunda. Probab[ile] p[ro]rio rōne p[ro]bi hic. **C** cō. 31. Supponendo quod aqua est sicut fluere in magis cōcaū. t. in declinatore locū sive centro p[ro]prio quod ad sensu p[ro]prio. Sit igit[ur] cōtrū mundū. Et sint. b. g. duo puncta sup[er]ficii aquae quod sunt termini linee. b. g. quod est recta si superficies aquae sit plana. **C** Poterat h[ab]et g[ra]duis linee. a. b. & a. g. & f[er]et triangulus. a. b. g. Dividat h[ab]et triangulus. a. b. g. in duos triangulos p[ro]linea p[ro]cedet a cetero. a. y. q[ua]d ad lineam. b. g. quod secat p[ro] mediu[m] ad angulos rectos p[ro]pcto. b. & f[er]ent duo trianguli. a. b. d. & a. g. d. **C** Tunc sic angulus. a. g. d. & rectus b. p[er] 17. p[ro]m[er]ita sum. 9. angul[us] trianguli. a. g. d. alias trianguli valeret plus quam duos rectos. g. p[ro] p[ro] 19. p[ro]m[er]ita lo. a. g. d. longus lat[er]us est oppositus & p[ro]p[ri]us linea. a. g. est major linea. a. d. g. p[ro]pt[er] d. est magis cōcaū quod p[ro]ctū. g. & p[ro]p[ri]us aqua in. g. mouebit ad. d. donec adequit linea a. d. linea. a. g. loc. f. medi. extrēmo. Et eodem modo afer de p[ro]pcto. b. g. a. qua in eo eritis mouebitis ad. d. donec linee. a. b. a. d. & a. g. sint e[qua]les & p[ro]p[ri]us linea transversus p[ro]pcta. b. d. g. sit circularis p[ro]p. tertii excludit quod p[ro]batur quod linea transversa tres lineas e[qua]les ab eodem cetero egredientes

Secundi de celo & mundo

est circularis. Secundo arguitur experientijs. nā posito signo in ictore maris abeat nauis a portu do nec oculus existēt iusta pedem in ali signum nō possit intueri stante igitur naue oculus existēt in summo mali videbit predictum signum ergo q̄ stans in pede mali videat prouenit ex rumore aque medio inter oculum et signum alias multo inclusus signum videre deberet cum linea procedens a signo ad oculum eius sit minor linea procedente a signo ad oculū existēt in summitate piole. Nam angulus catus a linea procedente a signo ad oculum inferiorē ad inferiorē est maior: angulus totius trianguli supposito q̄ oculus inferior sit in linea mali aut interior malum et signus ergo per. 19. primi illi angulo longius latus est oppositum et illud est linea procedens a signo ad oculum existēt in summo piole. Aliud experimentum ponit Ptolomeo. 1. almage. capi. 6. Si terra respectu celi esset aliquius citatis non videtur medietas celi quod est contra apparentiam nūbiciq̄ sit homo sex signa habet sub horizonte et supra horizontem igitur maior patet: quia si magna ginetur plana superficies dividere terrā in duo equas et per consequens totum celum oculū existēt in centro terre non videret nisi medietatem firmamentū la enī linea recta (per quam solam sit visio per. 28. pume perspective archiepiscopi) posset ad oculū du ciuitate lineam procedentem a centro mudi ad firmamentum alias due linee recte superficiem clauderet. Secunda nangs linea patet secaret atque ad oculū pertigeret. Ergo cum in oculo debeat ad angulum inclinari acutum sub quo sol sit visio per. 39. et 40. prime sequitur q̄ in duobus punctis illam continget et sic claudetur superficies. Similiter oculus nūc existēt in superficie terre videret medietatem celi ergo insensibilis est distans superficiem terre ab eius centro et per consequens est parue citatis.

Quarto arguitur ratione alphragani differentia. 4. Minima enim stella fixa visu notabilis est insensibilis citatis respectu celi sed omnis talis est maior terra ergo multo magis terra erit insensibilis citatis respectu firmamentū. Ex hac conclusione sequitur q̄ etiam aggregatum ex terra et aqua est insensibilis quantitatis respectu celi nam omnibus nautib⁹ medietas celi semper appetet q̄uođ eis outur unum signum oppositum occidit et omnia eis contingunt sicut existentibus in terra respectu celi.

Ex quo secundo infertur q̄ aggregatum ex aqua et terra est rotundum et posset probari per rationes. tertie conclusionis.

Pri⁹ facilius intellectu prima conclusionis et eius probationum. Rotandum q̄ bouzon est circulus maior in sphera dividens partem celi viam a nō via et dicitur circulus hemispherij quia scilicet celus per medium dividit. Et autem duplex horizontes recti qui dividit equinoctiale ad angulos rectos spheras et transit per ytrūq̄ polum mundi. Alius est obliquus qui scilicet dividit equinoctiale ad angulos inaequales. horizontem rectum habet habitadē sub equinoctiali si quis ibi habitare possit et ideo dicuntur habere sphera rectam. Alii autem habitabiles ytrūq̄ terrarum haberet horizontem declivem. Alius autem circuitus polus super est zenith. caput illius cuius est horizon. Ex quo p̄z: q̄ diversa loca diversū habet horizontem. Variatio nāq̄ polo circuiti variat totū circulus. Sunt linee a polo ad circuitus ducte peripheriae debet esse aequales.

Præterea notandum q̄ meridianus est circulus maior in sphera transiens per polos mundi: et zenith nō caput. Nō autem meridianus q̄ viciūq̄ sit hō quoq̄ anni tpe q̄ si sol p̄ motu firmamente puenit ad suū meridianū est illi meridies. Ex q̄ p̄z: q̄ diversitas meridianū puenit a diversa distantia aut ab oriente aut ab occidente. Nā sol citius puenit ad meridianū cuius tpe p̄pinq̄ orienti, vii distans meridianū ab occidente est lōgitudo ciuitatū quare aut ab occidente

Questio. it. Articu. v.

LXI

portius q̄ ab oriente sumatur longitudo dictum est. quæst. precedenti articulo secundo. Latitudinis vero ciuitatis diversitas sumitur penes diversitatem horizontis unius ciuitatis ab alia. Unde latitudo ciuitatis est distans eius ab equinoctiali.

Ex dictis patet q̄ possibile est ciuitates diversas latitudines esse eiusdem longitudinis ut patet de roma et de pano ciuitate sicilie. Et secundum aliquos Langunum parisiis et vienna provincie sunt eiusdem longitudinis. Similiter mediolanum et ticinum. Item felema et pisa. Aricium etiam in italia et libibe um promontorium in sicilia.

Secundo sequitur. Aliquas ciuitates eadem habere latitudinem et diversam longitudinem patet de lugduno et segniss germanie ciuitate ac dacia regione que sunt latitudinis. 4. 5. 6.

Item de pisa et ligure ciuitatibus italie. Rhodo pe etiam mons eiusdem latitudinis est cum bizantio sive constantinopoli.

At quia in tertia ratione tertie conclusionis adducitur diversitas horarum eclipsium in diversis locis Rotandum q̄ Horologiorum quedam sunt integræ illa scilicet que visq̄ ad 24. horas computant et dicuntur integræ quia equiparantur toti diei naturali nec insimil quilibet die naturali incipiunt. Et ista sunt duplia. Quedam enim inchoantur ab occasu soles ut italica. Alia ab ortu ut grecorum horologia. Et secundum hoc diem naturalem inchoantur italiam ab occa so greci ab ortu soles in alium ortum diem protractantes. Alia sunt horologia dimidiæ que scilicet solas 12. horas computant et inde ad primam redeunt et hec bis in die nati incipiunt secundum meridiem et in media nocte. Et his communiter vntur Galli et hispani deinde tamen naturalem a medio noctis inchoantes.

Aduertendum tamen q̄ initius diei naturalis nō omnes sumunt secundum horologia. Astronomi enim diem communiter a meridiem inchoant in quacunque parte mundi. unde et tabulas quas componunt de motibus planetarum aptant ad meridiem aliquius ciuitatis inde radicem temporum sumentes et motum nullo modo ad horologium attentes. Ecclæsia autem diem incipit a media nocte ut dicit. S. Tho. 3. q. 80. arti. 8. ad quintum et in. 4. dist. 13. quest. prima. arti. 2. q. 4. 3rd. Secundum iudeos vero dies incipit in sera quia computant secundum lunam que de nocte incipit apparere ut dicit Sanctus Thomas opus. 3. c. 24. 7. super Jo. 13. capitulo. Et hoc in solennitatibus legies altas autem de mane in mane ut dicit Sanctus Tho. 4. dist. 11. q. 2. arti. 2. q. 3. secundum et contra gēti. libro quarti capitulo feragelimoctauo. Secundum vero Crisostomum naturalis dies non terminatur in vespera sed in mane id est oriente sole ut dicit Sanctus Thomas prima parte quelli. 74. ar. 3. ad. tertium.

Pri⁹ quite conclusionis faciliori notitia quia sicut Sanctus Tho. opus 10. ar. 42. et opus 11. ar. 25. citatis terre a centro ad periferiam naturaliter scribi potest. Adverte q̄ quantitas absolute terre secundum opinionem astronomorum qui erant tempore aristoteles continet. 400000. stadiorum sed secundum ptolemeum et alphaganum qui diligentius consideraverit rotunditas terre secundum maiorem circulus est. 180000. stadiorum cuiuslibet nepe gradui celi. 500 deputant stadias in terra. Et autem stadias octauas pars miliaris et continet. cxxv. passus. Duo vero mi-

liaria faciunt securā. At Ambrosius theodosius macrobius et Eratosthenes philosophi cultib⁹ ḡdū celi dixerūt. 700. corespōdere stadia in terra. Sic secundum eos terra totus ambitus est 252000. Ita dico. Barum autem opinionum diversitas ex eo videtur procellisse q̄ terra quam mensurauerunt ptolemeus et alphaganus erat rumoroso ea quam mensurauit Eratostenes.

Sed. p̄ 10 maiori noticia magnitudinis stellarū et distante orbium a terra ponitur sequens tabula. Cuius tabule fūdamētū iuxta geometræ opinionē sumitur a diametro terre qui per regulam circuli et diametri est minor: circulo in proportionē tripla sex septuaginta et per consequens secundum opinionē eratosthenis erit diameter terre. 801. statūrum et per consequens. 5012. miliarium romanorum sed secundum alphaganum computatione pro nūc vtmur terre semidiametrum ē. 3250. et sic miliarū primus 1542. passus quod tamen secundum Romanam computationem: octo soliū stadia. I. 1000. passus cotineret. Scđo supponif q̄ q̄uis est p̄pōtio cubi vni⁹ diametri ad cubum alterius ea est globi ad globum. Cub⁹ autem diametri est qui consurgit ex ductu eius in ipsum bis vt. 27. est cubus ternarii. ter enim tria ter sunt. 27.

Solis diameter se habet ad diametrum terre in proportionē quintupla sexqualtera vt. xi. ad. ii. Est sol maior terra. c. vi. et paulo amplius. 166.

Lune diameter excedit a diametro terre in proportionē tripla superbipercentiquintas vt. 17. ad. 5. Est ergo terra trecentes novies maior luna et paulo plus. 39.

Mercuri⁹ diameter a diametro terre excedit in proportionē vigecupla octupla vt. 56. ad duo. Est ergo Mercurius. 21952. terre pars. 21952.

Veneris diameter a terre diametro superatur in proportionē tripla sexquartertia. Est ergo Veneris magnitude sicut. 37. pars terre. 37.

Diameter martis ad terre diametrum habet proportionem sexquartam vt. 7. ad. 6. Continet ergo Martis terram semel et vimidum et decimam tertiam ferre terre partem. 2.

Diametri Jovis ad terre diametrum est proportionē quadruplica supernonpartiens decimassetigas vt. lxvi. ad. xv. Continet ergo Jovis crassitudinem terram paulo minus nonagesimales quinques. 95.

Saturni diameter ad terre diametrum habet proportionem quadruplicam sexquateram vt. xvii. ad. 4. Est ergo saturnus maior terra nonagesim semel et paulo plus. 91.

Stellarum prima magnitudinis diameter continet terre diametrum quater et eius tres quartas. Et propositio eorum vt. 19. ad. 4. quadruplica supertripartites quartas. Crassitudo ergo stelle prima magnitudinis continet crassitudinem terre centiesimæ ptes et ferme tertiam vnius. 107.

Diametri stellarum secunde magnitudinis ad terre diametrum est proportio vt. 269. ad. 60. Continet ergo stellæ secunde magnitudinis terram nonagesim et pauloplus. 90.

Diametri stellarum tertie magnitudinis ad diametrum terre est proportio vt. 33. ad. vii. quadruplica sexquioctaua. Continet ergo terram stellæ terre magnitudinis septuagies et fere quintam vnius. 70.

i.

Secundi de celo & mundo

que est aquis discooperta fit nobiliter leuior tunc. n. ab alia pellit ut centrum gravitatis totū sit centrum mundi vñ p̄la. i. methau. & albert⁹. 2. cūdē dicit q̄ p̄tinat in illo loco ne ab eo moueatū & per consequens nō mouet eam deo:sum neq; pellit terram alias aer etiā am deberet pellere ignem versus concavū orbis lue & cum ignis sit rarissimus & per consequēns facilime diuisibilis aer perueniret ad concavum lumen sicut. n. se habeta quia ad terram sic aer ad ignem vnde. Sā. Tho. i. huius. super Tex. com. 9. dicit q̄ non omnio est idem scđm sp̄m motus aque & terre vel ignis et aeris q; nō sūt idem termini scđm quos specificant eo rum motus Aer enim natus est mouer ad locum q̄ supereminet terre. Et quo patz q̄ si terra ponere tur in cōcauo lumen aqua nō moueref ad cētrū mādi nisi ad replendum vacuum sed circa centrum mundi obiculariter diffunderetur & haberet superficies cōcauam sicut neq; ignis si solus esset rasciat vñq; ad cētrum terre nisi vt dictum est ppter vacuarepletiones propter quam etiam terrarum moueretur.

Ad argumentum igitur distinguit vel q̄ aggregatum sit grauitas grauite mouente si negatur vel conseruante sic verum est. Ad aliud negat q̄ illud sit corpus grauitas est corpora grauita. Et hoc patz ad aliud Grauitas enim aque & terrenon sunt eiusdem specie specialissime in ratione mouendis sicut neq; calor: naturalis animalis & calor: ignis. Et hoc ideo quia non sola grauitas est principium intrinsecum motus sed forma substantialis sub grauitate siue mediante grauitate.

Ad quintū dicitur q̄ terra apparet plana prop̄ magnitudines suam q̄uis enim respectu celi sit sicut punctus non tamē per respectum ad nos. Circul⁹ autem q̄to maior est tāto linea eius recedit a curvitate & accedit ad rectitudinem. Montes autem qui sunt in terra sunt sicut pilus appositus sphere corpori respectu terre vt dicit Sā. Tho. hic vnde si terra est perfecte sphaerica non posset tangi a linea recta in superficie conuexa nisi in puncto. Ad aliud q̄ secundum veritatem terra intersecat solem circuliter sed propter distantiam non percipimus: linea enim obliqua a remota appareat recta.

Ad tertium dicit Paulus venetus q̄ oculus erit stans in superficie terrenon videret celi medietatem vt demonstratum est Astronomi autem intelligentes de oculo eleuato supra terram qui etiam tantum potest eleuari & plusq; medietatem celi videbit circum, girando.

Contra paulum arguit Franciscus capuan⁹ esti mans⁹ hanc opinionem non esse recitatū dignam q̄ si longitudine hominis facit q̄ videat de celo ultra oculum existentem in superficie terre tantum q̄tum est semidiameter terre ergo dupla hominis longitudo facit vt supra medietatem celi videat tantum q̄tum est terre semidiameter ergo existens in turri videbit tantum supra medietatem celi: quante sunt decem: vel duodecim: terre semidiametri sed cōsequens est falsum igitur minor patet: quia astronomi volunt q̄ vbi cunq; sit homo siue in turri siue in monte semper ei medietatem celi apparere.

Item q̄to homo maior est tanto plus videret de celo q̄ parvus vel inclinatus.

Ad aliud dicitur q̄ qualitas motua elementiguitas scilicet velleuitas duo habet officia. Primum est mouer & elementum ad locum suum naturalem si sit extra. Secundum est conservare & retinere ipsum in loco suo si fuerit in eo vnde cun. Locus aque sit es-

se circa terraz & sub aere sequitur q̄ grauitas eius nō mouet eam in loco illo existentem sed soluz consuat in illo loco ne ab eo moueatū & per consequens nō mouet eam deo:sum neq; pellit terram alias aer etiā am deberet pellere ignem versus concavū orbis lue & cum ignis sit rarissimus & per consequēns facilime diuisibilis aer perueniret ad concavum lumen sicut. n. se habeta quia ad terram sic aer ad ignem vnde. Sā. Tho. i. huius. super Tex. com. 9. dicit q̄ non omnio est idem scđm sp̄m motus aque & terre vel ignis et aeris q; nō sūt idem termini scđm quos specificant eo rum motus Aer enim natus est mouer ad locum q̄ supereminet terre. Et quo patz q̄ si terra ponere tur in cōcauo lumen aqua nō moueref ad cētrū mādi nisi ad replendum vacuum sed circa centrum mundi obiculariter diffunderetur & haberet superficies cōcauam sicut neq; ignis si solus esset rasciat vñq; ad cētrum terre nisi vt dictum est ppter vacuarepletiones propter quam etiam terrarum moueretur.

Ad argumentum igitur distinguit vel q̄ aggregatum sit grauitas grauite mouente si negatur vel conseruante sic verum est. Ad aliud negat q̄ illud sit corpus grauitas est corpora grauita. Et hoc patz ad aliud Grauitas enim aque & terrenon sunt eiusdem specie specialissime in ratione mouendis sicut neq; calor: naturalis animalis & calor: ignis. Et hoc ideo quia non sola grauitas est principium intrinsecum motus sed forma substantialis sub grauitate siue mediante grauitate.

Ad quintū dicitur q̄ terra apparet plana prop̄ magnitudines suam q̄uis enim respectu celi sit sicut punctus non tamē per respectum ad nos. Circul⁹ autem q̄to maior est tāto linea eius recedit a curvitate & accedit ad rectitudinem. Montes autem qui sunt in terra sunt sicut pilus appositus sphere corpori respectu terre vt dicit Sā. Tho. hic vnde si terra est perfecte sphaerica non posset tangi a linea recta in superficie conuexa nisi in puncto. Ad aliud q̄ secundum veritatem terra intersecat solem circuliter sed propter distantiam non percipimus: linea enim obliqua a remota appareat recta.

Ad tertium dicit Paulus venetus q̄ oculus erit stans in superficie terrenon videret celi medietatem vt demonstratum est Astronomi autem intelligentes de oculo eleuato supra terram qui etiam tantum potest eleuari & plusq; medietatem celi videbit circum, girando.

Contra paulum arguit Franciscus capuan⁹ esti mans⁹ hanc opinionem non esse recitatū dignam q̄ si longitudine hominis facit q̄ videat de celo ultra oculum existentem in superficie terre tantum q̄tum est semidiameter terre ergo dupla hominis longitudo facit vt supra medietatem celi videat tantum q̄tum est terre semidiameter ergo existens in turri videbit tantum supra medietatem celi: quante sunt decem: vel duodecim: terre semidiametri sed cōsequens est falsum igitur minor patet: quia astronomi volunt q̄ vbi cunq; sit homo siue in turri siue in monte semper ei medietatem celi apparere.

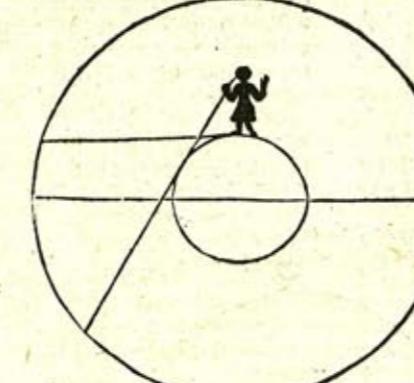
Item q̄to homo maior est tanto plus videret de celo q̄ parvus vel inclinatus.

Ad aliud dicitur q̄ qualitas motua elementiguitas scilicet velleuitas duo habet officia. Primum est mouer & elementum ad locum suum naturalem si sit extra. Secundum est conservare & retinere ipsum in loco suo si fuerit in eo vnde cun. Locus aque sit es-

Qua.ii. Arti.iii.

LXIII

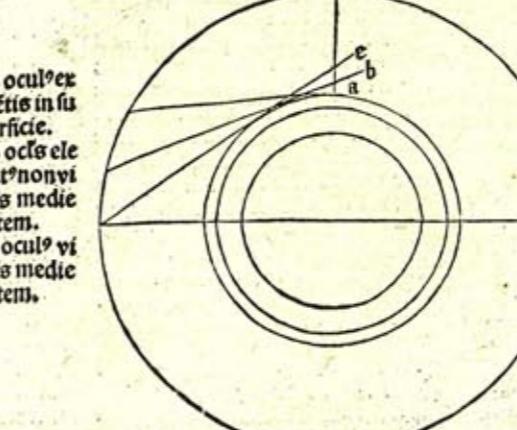
sed q̄ linea orizontis insensibiliter deficit a diuisione celi p̄ mediū sic q̄ nullo sensu p̄cipi p̄t talis diuersitas ideo dicitur homo celi medietate videt. ¶ S3. p̄ solutiōe ponuntur propositiones. prims. Homo elevatus super superficiem terre plus videret de celo q̄ hō iacēs i superficie. Probab̄ homo nāq; his oculū in superficie deficit in vidēdo medietate celi p̄ semidia metrum terre. Eleuat⁹ autē nō q̄ linea procedēs ab oculo eius tangens superficiem terre in pūcto inter secat lineam procedentem ab oculo aī terra & p̄fis erect⁹ videret plusq; iacens partem celi intersceptam iter illas duas lineas. ¶ Scđa. p̄positio nō

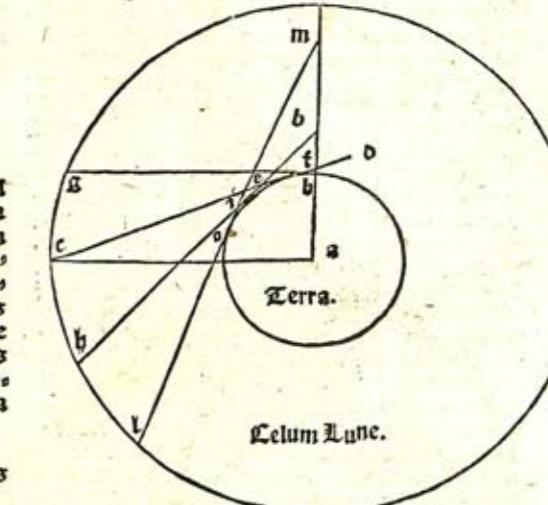
quæcunq; eleuatio hominis super terram sufficit ad vidēdam celi medietatem. Probatur quis illa sola sufficit secundum quam linea ab oculo procedens intersectando lineam existentem in superficie et contingens superficiem terre contingit in pūcto extreimo lineae transversalis per centrum terre & diuidens celum in duo equa si ergo sumatur distantia siue eleuatio ad hoc requisita quilibet minor erit insufficiente. Ibi demonstrationem facile geometra medietate doctus fabucare potest que causa breuitatis a nobis consulterelinqit.

¶ Adrationes Capuan⁹ dicitur.

¶ Ad priuam q̄ ex ea bene probatur q̄ non omnis

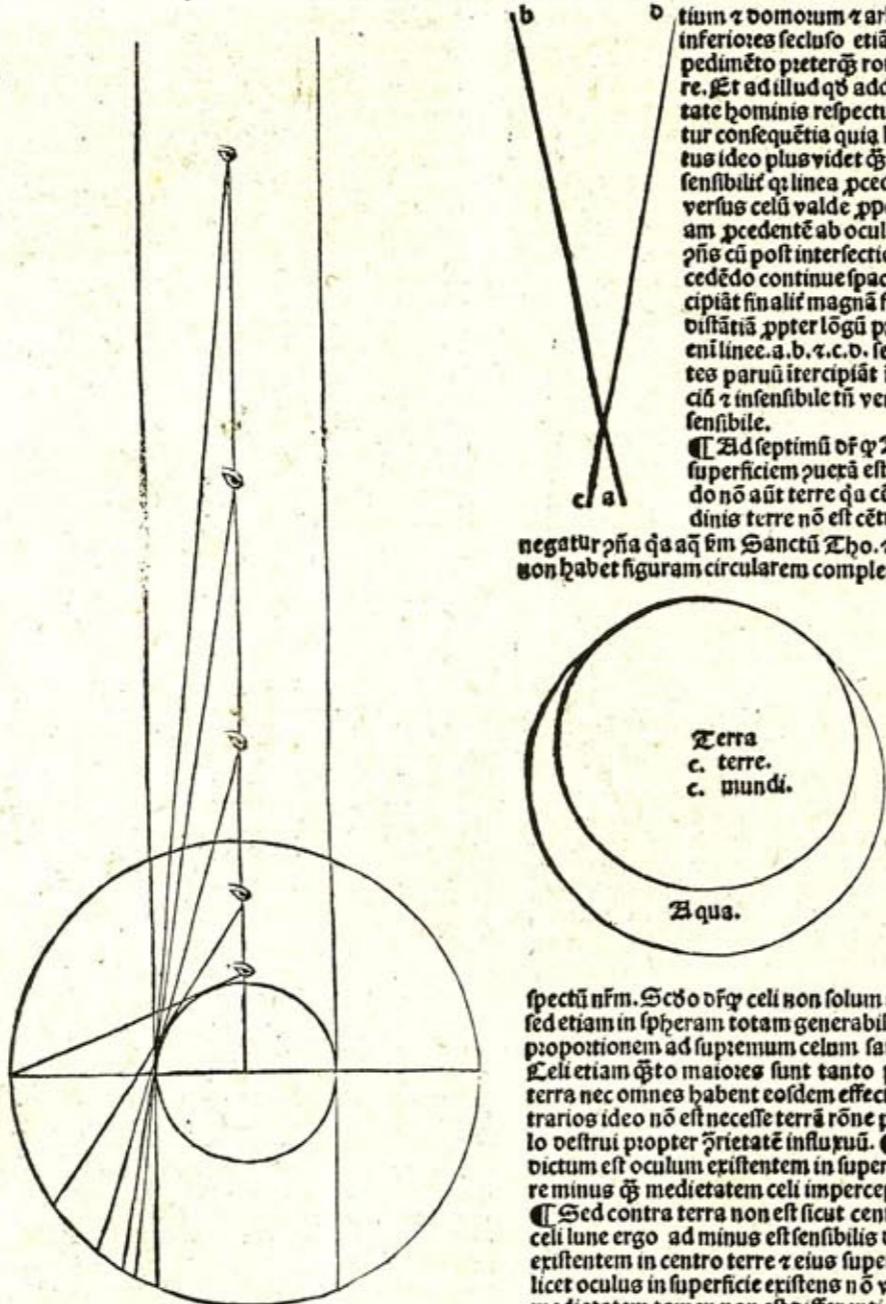

oculū. vbi ḡfa in exēplo p̄fato sit linea. b. g. p̄pēdicu lariter cadens sup pūcto. b. & p̄ḡis eq̄distantē lineæ. a. c siue parallella. Ocul⁹ igif exis in f. pl⁹ videret q̄ exis in. b. de celo p̄ spacū. g. c. q̄b ē cōle semidiametro terre dico q̄ ad hoc q̄ ocul⁹ videat. g. h. q̄b ē duplū ad. g. c. nō sufficit eleuere supra. f. q̄tū ē. a. b. i. f. h. q̄tū eleuēt q̄sp; linea ab eo p̄cedens vñq; ad. h. tāget siue perficiem terre in pūcto. i. Erat ḡ in pūcto. h. manifestū est autē q̄ spacū. h. f. ē mai⁹ q̄. f. b. angul⁹ ho minus idē dicit de oculo exīte i. m. q̄ uias semidiametros tre videret sup. f. et pl⁹ q̄ in duplo distat ab. f. q̄. f. ab. ¶ Erat q̄ p̄z; q̄ ocul⁹ priuam recedēt a terra sup scie pl⁹ & pl⁹ de celo videret. Si dicas q̄tū potest elongari q̄ celū totū potest videre negat p̄nia q̄ cū visio nō sit at nūsib; angulo acuto inchoato & per medium dia phanum pars que est directe opposita oculo nō poterit videri necesse enim est lineam rectam transire per terram & sic aut non perueniret ad oculum aut ponenda est terra diaphana vnde. Si ymaginetur duæ lineæ parallele terram includentes in infinitum p̄tus.

eleuatio super superficiem terre sufficit ad vidēdu medietatem celi.

Secundi de celo & mundo

cedere incidente de celo estum est terre diameter ergo et totu reliqui spaci celi est minima ps q per elevationem a superficie terre non potest videri circulum ad illam enim non potest videri et quilibet minor potest videri quibuscumque enim punctis datis inter puncta diametri circuli ab illis possunt protracti linee non equidistantes sive paralleles. Ab illis vero non quin intersectent periferiam circuli.

Alia illata esse concedenda patet ad sensum videtur enim solem plus illuminare summates mon-

titum et domorum et arborum cypres inferiores secluso etiam extrinseco i pedimento ptereq rotunditate terre. Et ad illud qd adducit qd iate hominis respectu terre negatur consequentia quia homo elevatus ideo plus videt qd iactis etiam sensibilis qd linea procedens ab oculo versus celum valde ppe i secat lineam procedentem ab oculo iactis et p qns cu post intersectionem recte procedendo continue spaci mar intercipiat finali magnificientia inter se distanta ppter longum progressum licet eni linee. a. b. c. d. se intersectantes parvum intercipiat i principio ipsa et insensibile tñ vers. b. c. d. est sensibile.

Ad septimum df qd aqua secundum superficiem suam est geometrica modo non aut terre quod ceterum magnitudine terre non est ceterum mundi. Et negatur qd aqua km Sancti Tho. et aristotelem non habet figuram circularem completam.

Ad octauum dicu. S. Tho. opus. 9. que. 93. Qd limpr soli est ager unus proportionatus respectu inferiorum ceterorum quos facit in inferioribus sed solidum non nos et sic terra non habet proportionem ad primus celum secundum aspectum nrum. Secundo dfq celi non solum aguntur terra sed etiam in sphaera totam generabilium que habet proportionem ad supremum celum satis notabilem. Celi etiam qd maiores sunt tanto plus distant a terra nec omnes habent eisdem effectus immo contrarios ideo non est necesse terram rone paruitatem a celo destrui propter ceterate influentia. Ad aliud i dictum est oculum existentem in superficie terrenae minus qd medietatem celi imperceptibiliter.

Sed contra terra non est sicut centrum respectu celi luna ergo ad minus est sensibilis differencia inter existentem in centro terre et eius superficie. Dico qd licet oculus in superficie existens non videat celi luna medietatem tamen non est differentia unius gradus cum gradus lune secundum alphagani computacionem. 3642. millaria continet. Semidiameter autem terre. 3250. Oculus ergo elevatus potest suppler. 3250. millaria que videret existens in centro (si superficies esset plana) plus qd existens in peripheria.

Et quia propositionem astronomorum de medijs celi visione omnes fere exponunt de ultima sphaera. Vero huius dubia solutione. Nonitur talis proposition. Quis oculus existens in superficie terre non videat celi medietatem qd magni necce est in oculis a pectora

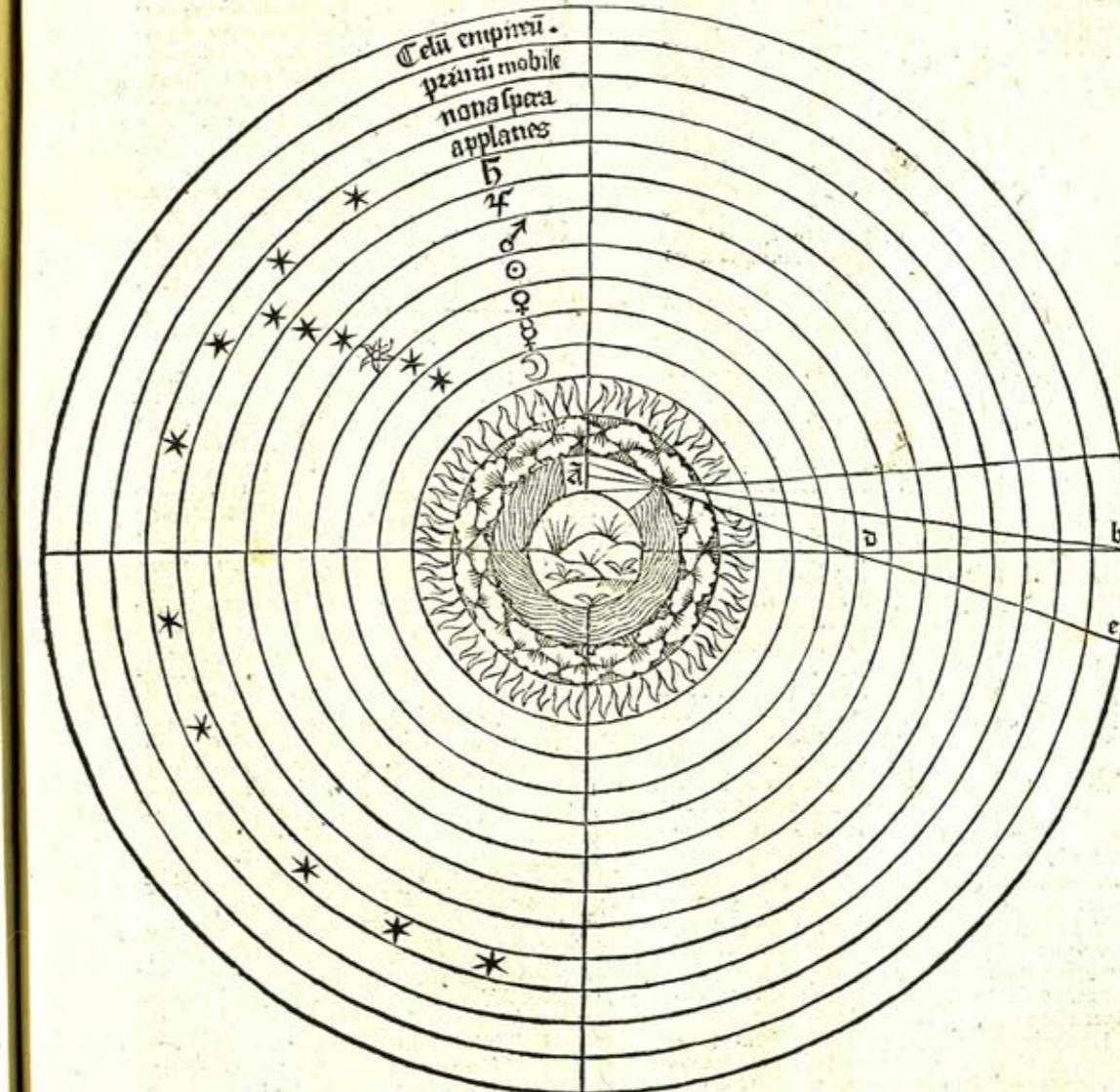
Questio. ii.

Articu. v.

LXIII

elevatus aut ultimi celi videre plusq medietatem aut nullius alterius hemispherium intueri. Prima pars demonstrat in 6° argumeto. Linea namq procedens a celo ad oculum sic existente est parallela linea procedens a centro terre ad celum. Supponitur enim oculum tantum videre de celo versus orientem occidente. Se cuida ps p qm si linea a. b. recta ab oculo procedens ultimum circulum cotigit i puncto medio sive hemispherico respectu oculi nullus alterius circuli punctus possit tangere. Si ergo d. punctus minus circuli medium qd sic est ter-

minus linee trascitur a centro mundi ad circuli canis angulos rectos super linea procedente a mundi centro ad oculum intersecte a linea a. e. procedente ab oculo ad hunc celum et prigore pueri terre superficie illi qd de celisola medietate videtur de celo versus orientem sicut occidente. Se cuida ps p qm si linea a. b. recta ab oculo procedens ultimum circulum cotigit i puncto medio sive hemispherico respectu oculi nullus alterius circuli punctus possit tangere. Si ergo d. punctus minus circuli medium qd sic est ter-

ps: quia tunc mense deberet utraque eclipsis evenire. Sed contra est Ptolomeus et omnes astronomi et ipse etiam sensus.

Respondeo dicendum secundum perspectivum. Umbra est inter umbra et tenebris. Umbra ei est lumen diminutum. Ut dicit archieps. 25. i. perspectiva: unde

Secundi de celo & mundo

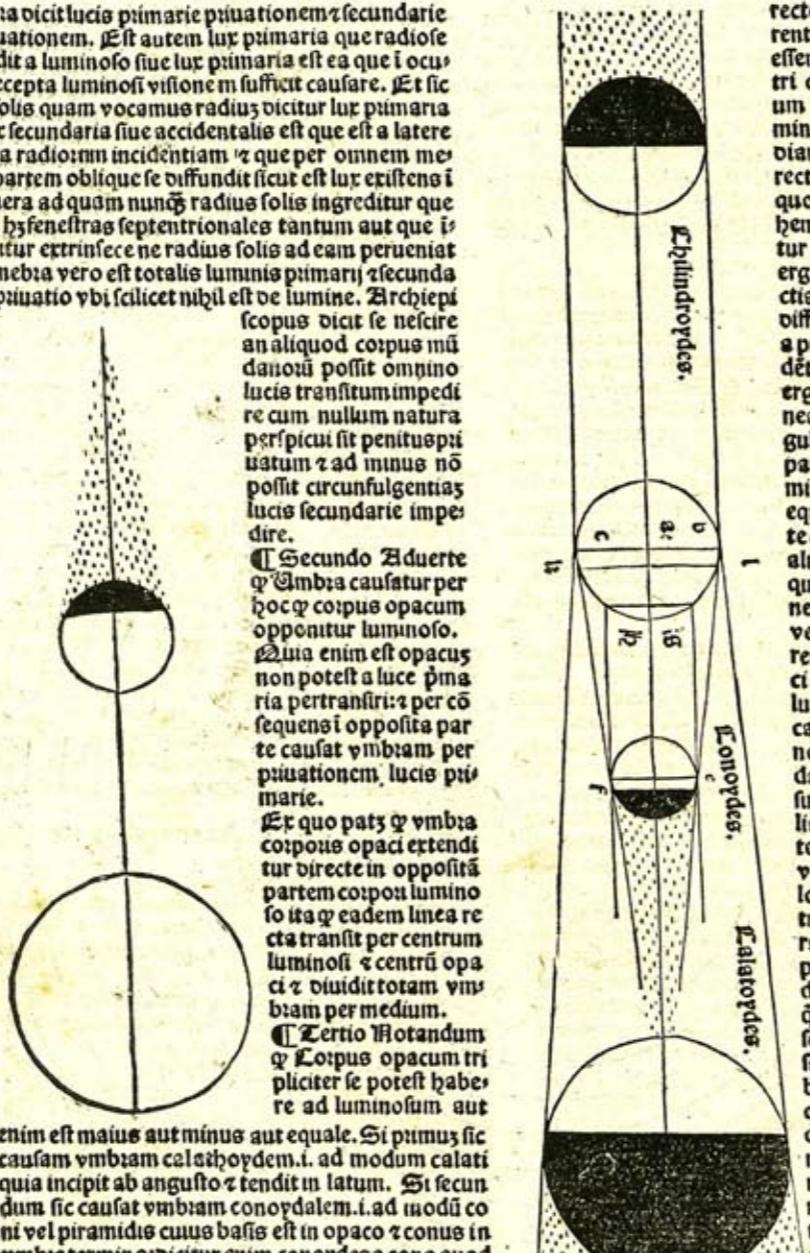
Vmbia dicit lucis primarie priuationem & secundarie
Derivationem. Est autem lux primaria que radiose
pcedit a luminoso sive lux primaria est ea que i oculi
recepta luminosi visione in sufficiat caufare. Et sic
lux solis quam vocamus radius dicitur lux primaria
Lux secundaria sive accidentalis est que est a latere
extra radiorum incidentiam & que per omnem me-
dij partem oblique se diffundit sicut est lux existens i
camera ad quam nunquam radius solis ingreditur que
scilicet hysenestræ septentrionales tantum aut que i
peditur extrinsece ne radius solis ad eam perueniat
Tenebra vero est totalis luminis primarij secunda-
rij priuatio ybi scilicet nihil est de lumine. Archiepi-

scopis dicit se nescire
an aliquod corpus mi-
dianum possit omnino
lucis transstylum impedi-
re cum nullum natura-
perspicuum sit penitus spi-
catum et ad minus non
possit circumfulgentias
lucis secundarie impe-
dire.

Secundo Aduerte q' Umbra causatur per hoc q' corpus opacum opponitur luminoso. Quia enim est opacus non potest a luce pīnaria pertransiri: et per cōsequensī opposita par te causat ymbiam per pīuationem lucis pī marie.

Et quo patz & umbra corporis opaci extenditur directe in oppositis partem corpori luminoso ita & eadem linea recta transit per centrum luminosum & centrū opaci & dividit totam umbram per medium.

enim est maius aut minus aut equale. Si primuz sic
causat vmbriam celastroydem. i. ad modum calati-
quia incipit ab angusto & tendit in latum. Si secun-
dum sic causat vmbriam conoydalem. i. ad modum co-
ni vel piramidis cuuus basis est in opaco & conus in
vmbrie termino dicitur enim conoydesa cono quo
est acutum & ydos figura. q. figure acute. Si tertiu-
m sic causat vmbriam chilindroydem siue columnarem
ad modum scilicet columnae que secundum crastitu-
dinem eiusdem est dispositionis i omnibus suis par-
tibus. Et possunt ista demonstrari. Si enim maius
est diameter luminosi q. opaci: quia scilicet lumen
sum est maius opaco Sint extrema diametri A li-
minosi b. c. Extrema vero diametri corporis opa-
minoris d. sint e. f. Manifelsum est q. linea siue rad-
ix perpendiculariter procedentes ad e. f. non ori-
tur a terminis diametri b. c. Si enim hoc faceret e.
distantes essent linee b. e. & c. f. & cuz. ytraqz diamet-

rectos angulos causant et per consequens essent equales diametri corporum inequalium Radii ergo A. b. minores causates super diametro e.f. angulos rectos oruntur ab ali quo arcu minori est sit hemispherium a. sit igitur ille arcus g.h. Eius ergo ab omnibus punctis inter b. et g. lumen diffundatur ad opacum a punctis b. et c. procedet radij ad e.f. Linea ergo e.f. cadet super lineas l.e. et l.f. rdua anguli interiores ex una parte duobus rectis erunt minores: quia non erunt aequales: ergo ex una parte erunt maiores et ex alia minores: ergo per quartam petitionem linee illae si protrahantur versus angulos minores quae sunt ex parte opaci coniungentur: ergo luminosum sit maius causabit umbram conoidalem. Si verolum minus et opacum sint equalia tunclines piocedentes a terminis diametri unius causabunt angulos rectos superdiame tro alterius et cum illi radii sint aequaliores possint esse quicunque dijillius corporis et non possunt concurrere sequitur ly umbra causa in infinitum durabit et erit ad modum columnae aequalis latitudinis ubiqz. At si lumen minus sit minus: tunc nec procedentes a diametro eius ad diametrum umbram: causabit angulos versus luminosum minores duobus rectis: et opposto ma nes si versus luminorum protraurerent: sed versus opacum non que recte linee superficiem clavim principium: causabit ergo et infinita. Lumen quod omne luminosum sphaeram et intensum illuminat de quoque est remoto. Quo ad secundum omne agens naturale fortius est inducans. Sed prima pars p[ro]p[ter]ea

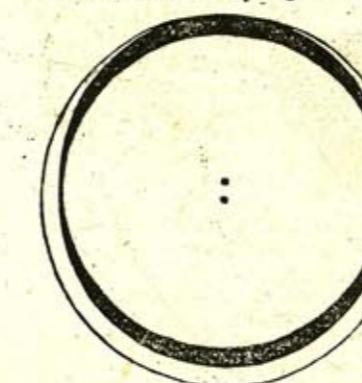
Quæ. it

Arti. 8.

LXV

q̄ scilicet extensio plus illuminet. **D**inne enim lūo
sū maius illuminat sphērā minore plusq; dimidiā.
Si enim radī pcedentes ad diametro luminosi con-
tingerēt sphērā minore i extremis diametri sūt tun-
vtrīng rectos angulos causarent per. 15. tertii eucl
dis et sic essent equeales diametri luminosi et vmbriō
contra et pothesim: radī; ergo luminosi procedentes
a maiori portio et q̄ opacū porrigit faciētes pira-
mides per quartā¹ archiepi inter quas includetur
opacū et p̄ p̄s necessario pl̄ q̄ medietas ei⁹ illumin
nabīs et q̄to fuerit ppinq̄ opacū lūoso tanto ma-
ior; ps ei⁹ include: q̄ oīs piramis latior est n̄ basim
q̄ conū radīs ei illarū piramidū nō cōtingit opacū
pūctis diametri sed ultra ex alioq; eq̄dūstārēt rēcū
ref colūna tñō piramis. **E**x hac p̄clone seq̄ p̄m
q̄ q̄to sol ppinq̄o: fuerit lune tāto magis eā illu-
minabit int̄sue et ext̄sue. **S**ecundo sequitur q̄
hyeme sol plus illuminat de terra q̄ in estate et int̄s
ue et ext̄sue. **T**ertio sequit̄ q̄ in nouiluno pl̄ de
luna a sole illuminatur q̄ i plenilunio. **Q**uarto
sequitur q̄ quā luna aut terra fuerit remotior: tāto
maiore vmbriā c̄abit. **E**x quo ei minus illuminat ex-
t̄sue pl̄ c̄abit de vmbria q̄ ad maiorationē exten-
sū lūis seq̄ mioratio vmbrie et ecōuerso. **Q**uinto
seq̄ eclipses quā lunares tuz solares maiores fieri i
estate q̄ hyeme. **T**ūc enim luna ac terra plus a sole
p̄stant.

Constat quinto q[uod] zodiacus h[ab]et latitudinem. 12. graduum diuiserunt ipsu[m] astronomi secundum eam per lineas circularem que dicitur ecliptica q[uia] nunc est eclipsis solis et lune quin utrumque sit sub ea uel p[ro]p[ter]ea. **D**icit autem alio nomine via solis q[uia] non est sol ab ea declinat sed semper sub ea mouet. Reliq[ue] planetae non semper sub ea mouentur sed modo sicut austrum in versus septentrionem deuenit. **U**nde astronomi ymaginatur quandam circulum causari a centro epicycli lune circa midiu[m] centrū intersectum superficie eccētri in duobus punctis oppositis ipsi superficie eccētri equaliter: ille autem circulus equans lune dicitur et sub ecliptica situatur. Superficies vero eccētri dicitur circulus circa centrū orbis eccentrici a centro epicycli una reuolutione descriptus. **S**ic circulus equans aliorum planetarum dicitur circulus quem centrū epicycli describit super puncto tantu[m] distante a centro eccētri quantum centrum eccentrici a midiu[m] centro distat. Circulus vero eccentricus deferens eodem modo sicut in luna est ymaginandus. Dicitur autem

CEx dictis p^rg^r Lū sol semp sit sub ecliptica & vni-
bia corporis opaci tendat diametraliter versus pun-

ctū centro lūfosi oppositū termin⁹ vmbrie terre sēper
est directe sub ecliptica.

Sexto Motandū q̄ Differētia est inter equātem lune & equantē quinq̄ planetarū. Equās ei quinq̄ planetarū est soli circulū ymaginat⁹ in eccētrico modo supra dicto. Sed equās lune līcē nōnūq̄ accipiat⁹ p̄ circulo ymaginato in eccētrico q̄ē cāt centrū epicicli lune sup cētrō mūdi sub eclipsi. Et tñ etiā orbis mūdo cōcētric⁹ ambīes tres alios orbēs lune qui defferēs caput draconis lune dicīf. Iste autēz orbis quart⁹ mouet sup axe & polis zodiaci circa cētrū mūdi reglariter contra signoꝝ serię. 3. minut⁹. 10. secūdis fere i die secūq̄ tali motu eccētrū & orbēs auge defferētes circūlūluit. Dī aut̄ defferēs caput draconis qd̄ ad motū ei⁹ sufficies eccētrī lune intersectio eclipticā cōtinuit in aliis & alijs pūctis: vnde vna ei⁹ pars versus aquilonē altera p̄fus austrī ab eclipsi, ca declinabit: illa igr̄ cirſferētie intersectio i q̄ cū centrū epicicli lune fuerit incipit ver⁹ aq̄lonē ire caput draconis dī reliqua vero cauda. Dī autē draco q̄ si cut draco est i extremitatib⁹ stric⁹ i medio verolat⁹ sic & spaciū illoꝝ circuloḡ ad vna sectiōe ad reliqua. **S**i querat̄ quāta est latitudo maris draconis lune. Dicit Ptol. 4. almag. c. 1. q̄ est quinq̄ gradū ab eclipsi. Intersectio aut̄ in q̄ cū luna fuerit ad aq̄lonē incipit declinare dī caput: q̄ tunç ad zenith nf̄ capitis accedit. Reliq̄ vno cauda q̄ cū epicicli lune ī ea fuerit incipit luna a nobis recedere: nobilior: aut̄ est accessusq̄ recessus. **S**cđo dūnt̄ equates alioꝝ planetarū ab equāte lune. P̄sonūl̄ ei circuli equantes ymaginati ad equalitatē circuloḡ eccētrōgadre gūlādū motū cētrōꝝ epicicloḡ sub zodiaco & ad motū latitudinis ymaginandū & intelligēdū: i luna aut̄ soli pp̄ter secūdū cētrū ei epicicli lune regularit̄ motus super centro mūdi.

Conclusio prima.
Clicet propter motū capitū & caude draconis quinque planetarū nō sit alius orbis ppter in motū capitū draconis lune est; quartū orbis mūdo cōcētricū tres alios cens. Prima pars p:z:q: ppter itersectionēdūs orbis altū cū sufficiat diuerisitas p ecētria polis ecliptice oēs ei circuli maria diuersos hūntes polos se intersectāt: vt triālē & signifero. Meq: ponendū est orbis intersectionē fūb: ad eadē cūndū magis.

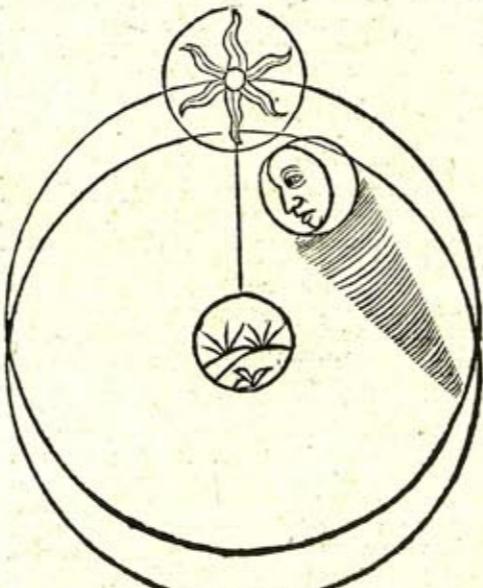
intersectione suo zodiaco quando mouit
sphera. Quae oia p diversos motos
res saluat. Secunda pars p. L.
lune mouet et seruit signorum. 3. minuti
38. tertius in die iste autem motus non
augem differerentur; quod illi orbis non
yino. II. gra. 12. minutis 7. 18. sec
tum mouere caput draconis sub
gra. fere in die cuiusque opprimunt
potest iste motus conuenire illis secti
tri. Tunc quod non mouet et signorum ser
tur. 13. gra. 10. minutis 7. 35. secundus
iste motus ad alium orbem quod deesse
Habitor totius regis probatur: quod eclipsi
pote existere in leone propter contingum
virginis tertio in geminis et secretr
ille motus velocior sit motu octaua
octaua sphera suu circulum comple-

Secundi de celo & mundo

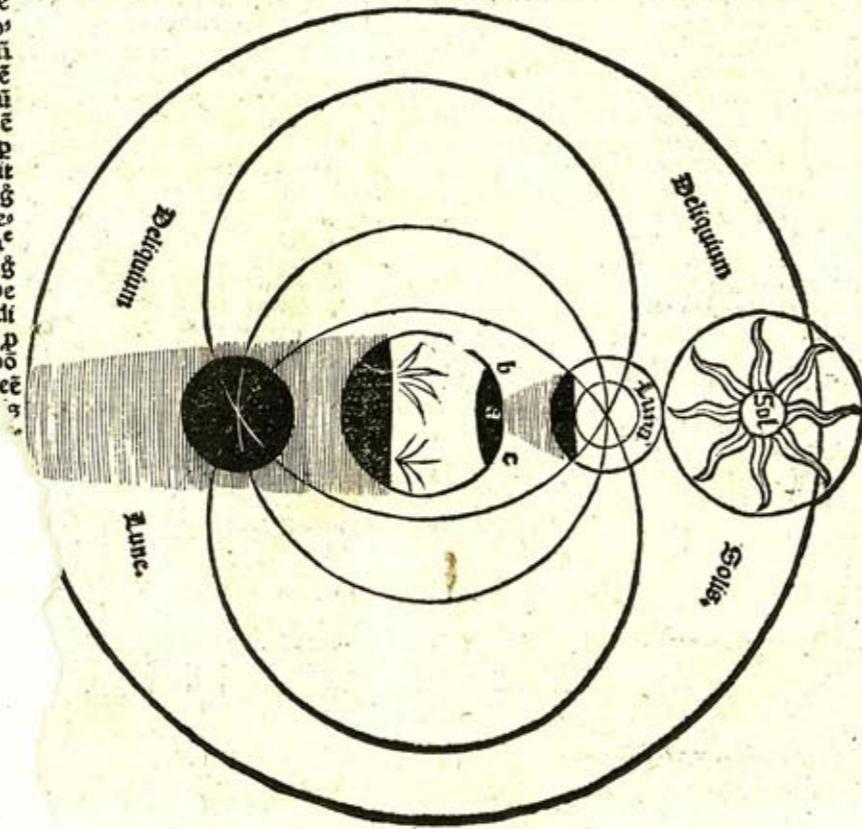
ona vero in. 49000. inuentum est caput draconis
totū pertransire zodiaci in tpe minou q̄ 19. ānoꝝ
[R]otandū p̄terea scdm pto. 5. almagelt. vmbiam
terre cōiter vlḡ ad sphērā veneris perlingere: vt p̄
bat ex p̄portione axis vmbrie ad diametru orbis lu-
ne. Axis aut̄ vmbrie ex p̄portione diametri solis ad
diametrum terre et eius distātia a terra cognoscitur.
[S]cdo Aduertere q̄ Eclipsis sine deliquiu lune n̄
hil aliis est q̄ p̄uatio luis qd̄ a sole recipit p̄ radios
lucis p̄marie pp̄ aliqd̄ iter mediū sp̄edies Eclipsis
vq̄o solis nō est p̄uatio luis ei q̄ ad se: s̄z q̄ ad nos q̄
scz lumē ei ad nos nō p̄ puenſe pp̄ aliqd̄ corp̄ opa-
ci mediās iter solē et aspectū nr̄z. vii. xvii. i. georgic.
Lune deliquiu vocat defectū q̄m reſpiratē deficit
et lute: s̄z sois eclipſim vocat labore. Lū iq̄t: defectū
lune vario s̄ solisq̄ labores. Sole iū egrotare q̄m im-
potēs est ad radios ad nos emittendum.

Conclusio secunda.
Necesse est iuncta quicq; moterier; ex eclipticā qñq; nō
eē sub ecliptica p;:q; lūa Spacū causetymbā ex op-
posito lūo si maius sic q; termin⁹ ex sit⁹ nadir.i.pū
ctodirecte opposito cētro lūo si treambia extēdēt⁹
ex eclipticā:q; si lūa sēp; ē sub ecliptica i oī oppōne so-
lis et lune erit eclipsis lūe:i:pā nāq; eēt i pūctodirecte
soli opposite. et p; q; nūs igredieb; vmbā tre Silt i oīcō
iūctiōe cū sole ead linea trāstret p; tre cētrū cētra so-
lis et lune: et p; q; nūs luna cāret vmbā sī trāt⁹ sic fieret
eclipsis solis. **S**ed a p; q; luna qñq; declat ab
eclipticā p; q; aglone qñq; nō austri: h; ipole ē corp⁹
de terio trāstret aditerin⁹ qui trāscidomediū igf trā-
sbit eclipticā. **C**onclusio 3^a.

Solis eclipsis est
polis sit et luna: p^s
bat q; pole est i^o p^s
ctio eorū vtrūq; ē
in eclipti^a p^s motū
lue: s^t luna ē
icūt p^s

fa terra. Luna ei est minor tra z sole g nō pte i ymbria
iclus ē totā terrā pcedēdo ei ptinue sit minor ad mo-
dū piramidis sum grossicie illis g q sūt i pte terrequā
nō ptingut ymbria lune nō apprebbit eclipsis solis. sib
grap s terre a. ymbria aliae o occupabilis nō aut pseb, ne

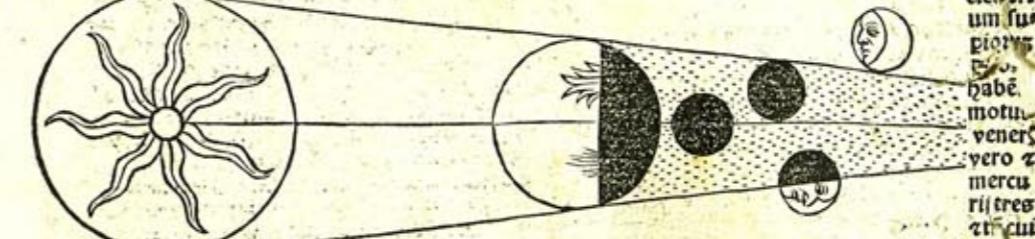

Que. ii.

Arti. 5.

¶ c. Sicut si in medio camere sit candela et aliquis ei
opponat manus vnipti camere lumine candeles auferet
non aut alteri. Et per hoc differt solis eclipsis a lune de-
liquo: quia si luna eclipsata obiectum est videtur appetere eum de-
liquam. Tunc quia in codice iuramenti obiectum appetere eclipsis lumen. Ecli-
pisis vero solis est in aspectu diversitate per appetere unius habi-
tationis deinde alteri. Sicut si candela extinguita obiectum sit deinde
sinet lumen apparere non propter illum quod alii sibi non erit
genuflectus ei manus opponens et continuo moueat: tunc continuo
aliam et aliam camere perducere desinet illudare. Et quod per ipsum et cum
luna recipiat resurgere sol a parte occidentali mouendos et sonos
et prius solis eclipsis occidentalis obiectum appetere.
Difuntur itaque sicut eclipses quae lumen eclipsatis obiectis equaliter du-
rat sicut extinguitur candele: non autem eclipsis solis
sicut si manus ponatur ante candelam et moueat per cam-
eram quod eclipsata est prima parte manus non quia ipsa manus mo-
ueat longiori speeclis partibus quod per supposita altius extre-
mitati. Nam secunda pars manus mouebit tota manus impedito
lumen super alteram aut transibit tota manus: sed solus ex-
tremitas alia quod per motum continetur ab ea recedet nec alia
per se succedit.

Possibile est lunā solū propria legiōne ratio totali eclisari. Sed a ps propri qui: per tota lunā istra vmbiā tem pretime ri cum sit tra multo maior ea ist graduia ps. pbaf quodam ei luna haben vna preter sui corporis et vmbiā tem pre latitudinē ab eclipsi tem prezulatia per tem prezulatia et in aliā istrigie vmbiā tem prezulatia et re tem prezulatia per luna praferibit per vmbiā tem pre absque eo qui tota eclipsif ver si luna ad minim distiterit a capite vel cauda draconis. 12. gradu. i opponectus cum sole non paciet eclipsi qui tem prezulatia. Latitudinē. 1. gradu. 2. minutorum. Semidiametro vno vmbiā tem pre in loco illo est minor vno gradu orbis lune. Si vno i opponene luna habuerit latitudinē 25. minutorum solū vel eo circa tem prezulatia tota eclipsabit. Erratque tem prezulatia argumentū ver lune. i. distantia corporis lunc ab capite draconis aut quicum graduu vel eo circa aut 6. signorum cōium et quingue graduu sive quingue signu 25. gradu. At siluna i opponee fuerit in 12. 6. gradu. a capite vel cauda eclipsabit sed non totaliter: istra vno caudā ver caput et 5ma gradu ab altero illo coniunget totalium lune eclipsis.

Pro quo aduerte q Astronomi diuiserūt diametrū solis ac lune 12. ptes eqles q vocat digitos eclipticos siue pūcta: vñ diametrum bre terre p̄tinet 22. pūcta diametri lune vñ luna. Se ergo habet diametrum bre terre illoco lune addiametri lune sicut 22. ad. 12. vñ si i tabulis inuenias luna 12. pūctis eclipsarum tota q dē eclipsari significabiliq; q; tota ei⁹ diametrum bre terre igredieb; s; subito ad lumē redire. Si vñ min⁹ 12. pūctis ponas eclipsatānō tota s; ei⁹ p̄s deliquiū patet fin pūctoz nūez. At si pl̄a. 12. pūctis i tabula notēt nō p̄ pūctis diametri lune (cū solū 12. obtineat) sūt accipiedia s; diametri lumen pūcta q luna in gredieb; p talē numerū significabuntur. Tempus tiḡ deliquij totalis lune tabella hic inserta demfat. **E**x p̄cedentibus patet q Eclipsis solis que fuit lozynic⁹ daf epiciel⁹: g eccētr⁹ lune duos h̄repot motus etiam propios.

Tertio af q Luna nō eclipsat q; s̄p vñ i nō p̄ colo cū nō h̄eat: ḡp lumē. **I**tē sp̄ luna deficit a lumen cū nūq; tota a sole illuieb; ḡp ē eclipsata. **I**tē Si per interponē re inter sole i lunā p̄a eclipsabilis: ḡp et per interponē venēris iter sole i lunā p̄a eclipsabilis h̄ nō ēvīlū: ḡp vñ p̄ma p̄z: q; ven⁹ est maior luna. **Q**uarto Scdm Almī de mirabilib⁹ mūdivisa ē eclipsis lune vtrōq; luar i exīte supra horizōtē ḡ nō sit p̄ interponē terre. **I**tē Tūc luna deberet eclipsa re mercurii venēre i martē p̄ interponē ei⁹ inter solem i illos planetas.

Quito af q nāl̄ sol possit eclipsari totali⁹ q in au ge sua nō cordat eti⁹ visuālis diameter nisi 31. minuta

46
12
21
28
33
35
37
39
41

tpe passionis xp̄i perynuersi terrā ne
fuit nālis. Pr̄io q̄ eclipsis illa fuit die
plenilunii ⁊ nō nouilunii vñ dioniss⁹ ad
polycarpum de apollophane loquens
Eram⁹ iqt̄ abo ap̄b heliopolī aboqz
il̄ icidēte mirabili soli lūe globū nota-
vam⁹ (nō el euſe quicq̄ tūc aderat
t̄p̄s) p̄lāq̄ r̄b ab hora nona ad solis
diametru. i. oppōnē ad vesp̄a supia
nature vires restituta. ¶ T̄hi p̄ finim⁹
raculū illi⁹ eclipsis q̄ sc̄z luna a quicq̄tōe
solis ad oppōz̄ brevissimo t̄pis spacio
redit. ¶ T̄ertio q̄ eclipsis solis nālis
cipit a ptc solis occītā h̄illa a parte
orientali ichoauit. ¶ Quarto q̄ sol ici-
pit post eclipsim a pte pmo eclipsis il
luiare cui⁹ opp̄m fuit illa. Hālūa nō
infuit solem; sed postēmota est ab oriente in
stetit sub eo ⁊ postea retro cestit itez ad ouē-
pars occidentalis q̄ vltio eclipsatis erat pmo ap-
i dionys⁹ ad polycarpū. In meōnā atillū (sc̄z
phanis) reuoca ⁊ alib qddā. Mēpe ei⁹ (yt ipse
rat ea lune icidētiā ab ouēte cepisse) v̄sq̄ ad
corpis finē puenisse actū denū resiliſſe nota-
leg⁹ hō eadē er pte vt assolēt icidētiā ⁊ re-
so facta est: h̄z ex aduerso diametri. i. luna post
q̄ serī signo. pgredieō ad oppōnē solisre
Quito idē onisid ex tpe ourādōs eclipsis. Lū
eclipsis paruā aut nullā h̄et monylam illa tñ
az spaciō durauit vt cuāgellis testā. Vl̄ero.
it addit̄ solē etiā re. nos retraxile ut vt dñm.
noītē nō videt vñne crucifigētēs ⁊ blasphem
a luce fruerentur.
ra pdicta ar̄ pmo q̄ nō sola luna h̄et orbē 4^m
si capit̄ diaçōis q̄ yen⁹ ⁊ mercuri⁹ h̄nt mo-

Secundi de celo & mundo

In pīglio aut. 34. Luna hō in auge eccētri et i cicli
29. minu. in opposito aut augis epicycli 36. condat g
ptigat eclipsis solis luna in opposito augis epici.
et sole i apogio ex. ib' nūl de sole vñ g totas eclipsias
Cetera s̄t h̄ ea i victa sūt de eclipsi q̄ ptigit i past
ficio: q̄ b̄ Dugenjolū apputti terra iuda g nō fuit
vñs. **[I**teſifus] vñs Astronomi illi tpiis seu hi
storici aliquā mētio ē fecitser q̄d tñ vñ falsū ig.

Cad 1^m d^r q^e ponend^e ēveneri i mercurio orbis ali
os abies sicut i luna nō tñ pp motū capitis aut cau-
tērū acōis eoz i pp deviationē ecclētri ab ecliptica
qⁱvenere est i . . . munrop. in mercurio 45. Lui^o
deviationis polū sit ipsū caput & cauda diacōis eoz.
Cad 2^m d^r pmo q^e etiā pp̄ter inclinatōes & reſe-
ctōes duō p̄feriorū qⁱbusd^a ponūt orbēs qui epicy-
clos icludētes ad quō motū tales motus latitudīs
stingūt. **S**cđo d^r q^e vni^o corporis simplicis ēt vñ^o
simpler mot^o k^m gen^o puta circularis vel rectus.

Pro hoc quod vni^o corporis simplicis est vno motu simpler.
Condit quod duplū pūt alium orbis pleg motu puenire
vel illius soli vel etiā alijs. Si pūt sic nō ē necesse redu-
ce alterū illoꝝ motuum sicut aliū orbē maris si ad iūcēz
nō hñt quāctū q̄ dñeate sicut sūt inclinatioꝝ et resi-
stioꝝ veneris et mercurii et motu latitudis epicycloꝝ
trī supiorū q̄ solis epicyclis pueniunt et nō alijs orbibꝝ
Si cū sic redicēd̄ ē alter eorum ad orbēsupiorē q̄ cū
oīs motu nālis alium dēat pīmo puenire si plures il-
lī motū orbēs mouēt q̄bꝝ pueniat aliū motu pp̄o
equi vnuꝝ in illoꝝ motu : et pīnis nulli illoꝝ pīmo
pueniet: assignand̄ gerat̄ orbi cui pīmo pueniat
Aborū autē diaconis lune mouēt oēs eiꝝ orbēs simi-
lit̄ et motu deuiciatis eccētri veneris et mercurii mo-
tu etiā orbēs auges deferreteret: et ideo reducēdi sunt
illī motū ad alijs orbēs q̄bꝝ pīmo pueniat. Ab or̄ et
capitis diaconis lune est pīmo motū eccētri. ideo nō
pot pīmo eccētri puenire. **N**uma solutio est dictis
phīcoformior. Astronomia tū impertinet.

Ad 3^m of q̄ luna tpe eclipsis hēt lumē sc̄ariū nō
aut primariū. **A**d alio df q̄ talis p̄uatio nō ē pp̄
alio ex r̄scū mediū sp̄edēs: s̄ pp̄ nām lūos̄ sph̄e
maiōris qd̄ nūc̄ p̄ispherīcū min⁹ totall̄ illūiare
Ad aliud d̄ p̄mo q̄ ven⁹ est corp⁹ diaphan⁹: rideo
q̄ sp̄edēt lumē solis qui pueniat ad lunā Sc̄bo d̄ q̄
pp̄ inq̄st̄ ad solē ymbra e⁹ et valde pua q̄ nō p̄
uenit ad lunā vel mercuriū. Tertio df dato q̄ ymbra
e⁹ ad lunā pueniat enī tūc̄ lūa est tā pp̄iq̄ soli q̄ lumē
sc̄ariū est tā forte q̄ nō p̄ot̄ discerni a lūa p̄inario:
q̄ tā df q̄ nō p̄ot̄ eclipsare nisi p̄te supertoꝝ lune.

q[uod] d[icitur] 4m d[icitur] q[uod] tunc sol vel luna erat sub terra vt vter
q[uod] erat i[us] h[ab]u[er]e. S[ed] q[uod] mediū erat grossissimū p[ro]p[ter] vapo-
res a terra eleuatos: ideo tunc alte[re] luiariū p[ro]p[ter] radios
refractos videbat sicut denarū i[us] fido vasis occulta-
t[er] p[ro]p[ter] infusionē q[ua]ndū. Ad alio d[icitur] q[uod] luna nūc iacut-
ymbra p[ro]p[ter] corpora venus et mercurii: s[ed] b[ea]tū p[ro]p[ter] orbeis
eōs. Sed de marte d[icitur] q[uod] umbra ei[us] nō quenat ad eū
p[ro]p[ter] tñia p[ro]p[ter] hic T. c. 60. lunā eclipsare martē: q[uod] scilicet
spedit nē a nobis q[ua]ndū videat nō tñ si q[uod] spideat
a sole illuſionē. Et hoc mō ois stella iferoi: p[ro]t[er] ec-

psare superiore p̄ter solē q̄ a sola luna eclipsatur.

Ad quinque dicitur q̄ Sol p̄ totas eclipsari v̄ regiōis q̄ null⁹ ibi cr̄is ali⁹ qud de sole itebeſt nō toti terre ppter diuersitatem aspect⁹. Aliā ei pte solum videt ex̄is i asia ⁊ alia ex̄is i gallia: p̄t q̄ luna eſſe plare totā solis pte q̄ v̄ in asia ſz tūc ſum⁹ nō poterit eclipsare partem viſam in gallia ſicut ſi coram meo igne ponatur corpus pedale: tunc oculus q̄ totalit̄ erit ſub vmbra illi⁹ corporis nihil de vmbra videbit q̄ aut aliquo ſit erit extra vmbriā parvus ignis videbit ⁊ alia ſunt occultabiles. Qui v̄ fuerit a latere illi⁹ corporis nullomō ab eius pedieſ ſed totū ignis videbit.

Adseritū negetur
hoc Origenes: q̄ t̄
nusvā p̄cepit t̄ m̄
i egypto: ip̄ etiā v̄
manifeste lunā ab
te ſuas ſolē mouet
z q̄l̄ ali⁹ (ſug cu⁹ l̄
zōtē erat luna) poti-
cipe. Et p̄ hoc p̄ f̄
tas o p̄ ionis eo p̄ q̄
cū illā ecliptim fu-
hierufalē ſtute elu-

pie. qz si h[ab]tute ei⁹ potuerit sol eclipsari in hieru
nō tñ i alijs locis Et aut̄ eliotropia teste ysidor
16.ethi.c. 7. viridi colore z nubilo stellis punicie
perspersa cum sanguineis venis. Lā aut̄ nois de
ctu lapidis est. Mā deiect: i labus eneis radio
lis mutat sanguineo repulso si vas aq̄ repleat. Et
aquā aut̄ speculi modo sole accipit dephechit
ctus ei⁹ subeūtē lunā ostendēs. Signis i cyprio
frica s melior in ethiopia. Ad alid of negād
nois quimmo Eusebi⁹ refert q̄ Mphlego gētulis
piadū egregi⁹ suppūtato: li. 13. sic de hac solis ex
scripterit. Olimpiade inq. 202. magna et excellen
ter oes q̄ an̄ eū acciderat defectio solis facis est
ex hora setta ita in tenebris nocte versus ē vi
le in celo vise sint terreq mot⁹ in bitinia nicene
multas edea subuertit. Svt Eusebi⁹ dt hic ph
declarauit hoc q̄ dē sub Tiberio cesare contigui
tamen expressit oppositionem luminarium: tun
se. Iunius etiam eclipsis et affricanus in histoi
meminuit. Ad capitale patet ex superi⁹ dictio
re non snt eclipses omni mense.

Questionum fra. Amade

*Meygreti Lugdunensis ordinis predicatorum super
libros de celo et mundo Aristotelis peripathetico
principiis. 18. Kal. Decemb. 1514. Finis.*

A

A

C